

МВС України
Харківський національний університет внутрішніх справ

Особливості організації кінологічної діяльності правоохоронних органів в Україні

Тези доповідей учасників
науково-практичної конференції

(м. Харків, 17 листопада 2021 р.)

Харків 2021

*Друкуються згідно з рішенням оргкомітету
за дорученням Харківського національного університету
внутрішніх справ від 30.08.2021 № 103*

- Особливості** організації кінологічної діяльності правоохоронних органів в Україні : тези доп. учасників наук.-практ. конф. (м. Харків, 17 листоп. 2021 р.) / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. – Харків : ХНУВС, 2021. – 224 с.

Збірник містить наукові розробки курсантів, студентів та науковців Харківського національного університету внутрішніх справ та інших закладів вищої освіти України, присвячені дослідженню теоретичних і прикладних аспектів кінологічного забезпечення діяльності правоохоронних органів України.

УДК 342.951:351.82075

Матеріали друкуються за рішенням оргкомітету конференції, викладені в авторській редакції з незначними коректорськими правками. Відповідальність за точність поданих фактів, цитат, цифр і прізвищ несуть автори. Електронна копія збірника безоплатно розміщується у відкритому доступі на сайті Харківського національного університету внутрішніх справ (<http://www.univd.edu.ua>) у розділі «Наука», сторінка «Конференції, семінари та круглі столи», а також у репозитарії ХНУВС (<http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/>)

ЗМІСТ

СОКУРЕНКО В. В.

ПІДГОТОВКА КІНОЛОГІВ ЯК ОДИН ІЗ ПРІОРИТЕТНИХ НАПРЯМІВ РОБОТИ ХНУВС	12
---	----

ШВЕЦЬ Д. В.

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНЕ СУПРОВОДЖЕННЯ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ-КІНОЛОГІВ ДО СЛУЖБИ В ПІДРОЗДІЛАХ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ	14
---	----

АВДЄЄВ О. О.,

САЛМАНОВ О. В.

УЧАСТЬ КІНОЛОГІЧНИХ ПІДРОЗДІЛІВ У КОНТРОЛІ ЗА НЕЗАКОННИМ ОБІГОМ ЗБРОЇ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ АНТИТЕРОРИСТИЧНОЇ ОПЕРАЦІЇ	17
---	----

БАХАЄВА А. С.

СЛУЖБОВІ СОБАКИ ЯК ІНСТРУМЕНТ (ЗГІДНО З ЧИННИМ ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ) ПОШУКУ БЕЗВІСТИ ЗНИКЛИХ ДІТЕЙ	19
--	----

БУЛАТІН Д. О.,

ГУРІНА І. О.

ЗАСТОСУВАННЯ ДОСВІДУ КІНОЛОГІЧНИХ СЛУЖБ КРАЇН ЄС У СЛУЖБОВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ КІНОЛОГІЧНИХ ПІДРОЗДІЛІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ	22
--	----

БУЛАТІН Д. О.,

ЗАГРУННА Т. В.

ПРАВОВИЙ СТАТУС КІНОЛОГІЧНИХ ПІДРОЗДІЛІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ	26
--	----

ВИНОГРАД О. В.

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРВИННОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МОЛОДШИХ ІНСПЕКТОРІВ- КІНОЛОГІВ ДЕРЖАВНОЇ КРИМІНАЛЬНО- ВИКОНАВЧОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ	30
--	----

ВОЛОШИН О. Г.,

БРИЛА О. М.

ЗАСТОСУВАННЯ СЛУЖБОВО-РОЗШУКОВИХ СОБАК ДЛЯ ПОШУКУ ТА ВСТАНОВЛЕННЯ ПІДОЗРЮВАНИХ І МОЖЛИВОСТІ ОДОРОЛОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ	33
---	----

ДОМЕНЮК А. М.

КІНОЛОГІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДРОЗДІЛІВ ДЕРЖАВНОЇ КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОЇ СЛУЖБИ	38
---	----

ДОЦЕНКО В. В.

ЩОДО ПРОБЛЕМИ ДЕВІАНТНИХ СТОСУНКІВ МІЖ ЛЮДИНОЮ І ТВАРИНОЮ	41
--	----

ЄВТУШОК В. А.,

ЖЕРДЕВА Є. С.

ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ ТА ДІЯЛЬНІСТЬ КІНОЛОГІЧНИХ СЛУЖБ НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ	43
--	----

ІВАНЦОВ В. О.

СЕКЦІЯ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ СОБАК У НОВІЙ ЗЕЛАНДІЇ: ДОСВІД ЩОДО СТАНОВЛЕННЯ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ	45
---	----

ІЩЕНКО І. В.

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ СТАТУС НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ ЯК СУБ'ЄКТА РЕАЛІЗАЦІЇ ПРЕВЕНТИВНОЇ ФУНКЦІЇ ДЕРЖАВИ	47
--	----

КІКІНЧУК В. Ю.,

ПЧЕЛІН В. Б.

УТОЧНЕННЯ ПРАВОВИХ ЗАСАД ВИКОРИСТАННЯ СЛУЖБОВИХ СОБАК І КОНЕЙ ЯК ПОЛІЦЕЙСЬКИХ ЗАХОДІВ ПРИМУСУ	52
---	----

КОРНІЄНКО В. В.

ОСНОВНІ ВИМОГИ ДО СЛУЖБОВИХ СОБАК, ЯКІ ЗАКРІПЛЮЮТЬСЯ ЗА КІНОЛОГАМИ В СИСТЕМІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ	54
---	----

КРЕПАКОВА М. Ю.

РОЗВИТОК КІНОЛОГІЧНИХ СЛУЖБ ОРГАНІВ СИСТЕМИ МВС УКРАЇНИ	56
--	----

МАГДАЛЮК В. І.

ПРИНЦИПИ ВЗАЄМОДІЇ ОРГАНІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ ТА ДЕРЖАВНОЇ МІГРАЦІЙНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ	60
---	----

МАКАРЕНКО В. С.,

МАКАРЕНКО П. В.

ПЕРСПЕКТИВИ СОЦІАЛЬНО-ОРІЄНТОВАНОГО ВИКОРИСТАННЯ СЛУЖБОВИХ СОБАК ПІСЛЯ СПИСАННЯ ЗІ СЛУЖБИ: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД.....	64
--	----

МАТВІЙЧУК В. П.,

БАРТЕНЄВА Л. С.

ОБҐРУНТУВАННЯ АКТУАЛЬНОСТІ НАВЧАННЯ КІНОЛОГІЧНОГО ПЕРСОНАЛУ ДЕРЖАВНОЇ КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ	68
--	----

ПАНОВА О. О.

ОСОБЛИВОСТІ КОНТРОЛЮ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ-КІНОЛОГІВ	69
---	----

ПОГОРІЛЕЦЬ О. В.

ПІДГОТОВКА ОФІЦЕРІВ-КІНОЛОГІВ У ХНУВС: ПОГЛЯД У МАЙБУТНЄ	72
---	----

САШУРІНА О. Ю.

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ КІНОЛОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ З УРАХУВАННЯМ МІЖНАРОДНОГО ДОСВІДУ	75
--	----

СЕЛЮКОВ В. С.

ПРОБЛЕМИ ДІЯЛЬНОСТІ КІНОЛОГІЧНИХ ПІДРОЗДІЛІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ	78
--	----

СКОРИК О. І.

ДЕЯКІ АСПЕКТИ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО СТАТУСУ МВС УКРАЇНИ	82
--	----

СОКУРЕНКО В. В.

КАНІСТЕРАПІЯ ЯК ОДИН ІЗ МЕТОДІВ СОЦІАЛЬНОЇ
РЕАБІЛІТАЦІЇ ОСІБ, ЯКІ БРАЛИ УЧАСТЬ
У БОЙОВИХ ДІЯХ..... 86

ЧИШКО К. О.

РЕГЛАМЕНТАЦІЯ ПРАВОВОГО СТАТУСУ ТВАРИН У
НАЦІОНАЛЬНОМУ ТА МІЖНАРОДНОМУ
ЗАКОНОДАВСТВІ..... 89

ЮСУПОВ В. В.

КРИМІНАЛІСТИЧНІ ВЛАСТИВОСТІ ЗАПАХОВИХ СЛІДІВ
ЛЮДИНИ ТА ЇХ ЗНАЧЕННЯ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ
КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ..... 91

АНДРЮЩЕНКО Д. В.

ЗАСТОСУВАННЯ СЛУЖБОВИХ СОБАК У ЧАСИ ДРУГОЇ
СВІТОВОЇ ВІЙНИ..... 94

БЕЛАШОВ В. І.

ІСТОРІЯ ЗАРОДЖЕННЯ СЛУЖБОВОЇ КІНОЛОГІЇ 97

БОРИСЮК О. В.

СЛУЖБОВІ СОБАКИ ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ІНСТРУМЕНТ
БОРотьБИ З НЕЗАКОННИМ
ОБІГОМ НАРКОТИКІВ 99

БУДНІК А. В.,

РЕЗАНОВ С. А.

ВИКОРИСТАННЯ СОБАК ДЛЯ ПОШУКУ НАРКОТИЧНИХ
ЗАСОБІВ..... 102

ГЕРМАН М. А.

ВИКОРИСТАННЯ КІНОЛОГОМ ВЛАСНОГО СОБАКИ ЯК
СЛУЖБОВОГО..... 104

ГЛУШЕНКО А. О.

СТАНОВЛЕННЯ КІНОЛОГІЧНОЇ СЛУЖБИ
В НАЦІОНАЛЬНІЙ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ..... 106

ДУЖАК Д. В.

СЛУЖБОВІ СОБАКИ ЯК ЗАСІБ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ПСИХОЛОГІЧНОЇ ТА ФІЗІОЛОГІЧНОЇ ПІДТРИМКИ
СПІВРОБІТНИКІВ ПІДРОЗДІЛІВ
НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ 109

ДУЖАК Н. В.

КАНІСТЕРАПІЯ ЯК ЗАСІБ ДОПОМОГИ ЛЮДСТВУ	112
---	-----

ДУШЕБА В. С.

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ЗАЛУЧЕННЯ СОБАК ДО ІДЕНТИФІКАЦІЇ ОСІБ, ХВОРИХ НА КОРОНАВІРУСНУ ІНФЕКЦІЮ.....	114
---	-----

ЄРМОЛЕНКО Д. О.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА КІНОЛОГІЧНИХ ПІДРОЗДІЛІВ ПРИКОРДОННОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ.....	117
--	-----

ЖИЛАН К. О.

УЧАСТЬ КІНОЛОГІЧНИХ РОЗРАХУНКІВ У ПАРАДІ ДО ДНЯ НЕЗАЛЕЖНОСТІ УКРАЇНИ.....	120
--	-----

КОВАЛЬ К.О.,

АЛІЄВ Е. К.

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ЗАЛУЧЕННЯ СЛУЖБОВИХ СОБАК У ДІЯЛЬНІСТЬ ПОЛІЦІЇ.....	123
---	-----

КОВАЛЬ К. О.,

КУЩЕНКО В. О.

ТАКТИКА ДІЙ КІНОЛОГА ЗІ СЛУЖБОВИМ СОБАКОЮ ПІД ЧАС ЗАТРИМАННЯ ПРАВОПОРУШНИКА.....	125
---	-----

КОВАЛЬ К. О.,

ЧИШКО К. О.

НАЦІОНАЛЬНИЙ ПОЛІЦЕЙСЬКИЙ КІНОЛОГІЧНИЙ ФОНД СПОЛУЧЕНИХ ШТАТІВ АМЕРИКИ: СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК.....	128
---	-----

КОПЦЕВ Н. С.

ПРАВОВИЙ СТАТУС КІНОЛОГІЧНИХ КЛУБІВ В УКРАЇНІ.....	129
---	-----

КУЛИК В. В.

ЗАХОДИ МІНІМІЗАЦІЇ ШКОДИ ПІД ЧАС ЗАТРИМАННЯ СЛУЖБОВИМ СОБАКОЮ	132
--	-----

ЛАЗАРЕНКО А. О.

ОСОБЛИВОСТІ ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЗА ОСВІТНЬОЮ ПРОГРАМОЮ «ОРГАНІЗАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ КІНОЛОГІЧНИХ ПІДРОЗДІЛІВ ДЕРЖАВНОЇ ПРИКОРДОННОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ»	135
---	-----

ЛЕВЧЕНКО К. О.

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ КІНОЛОГІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ	137
---	-----

ЛІ О. Б.

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ КІНОЛОГІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В ДІЯЛЬНОСТІ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ	140
---	-----

МАГОЛА А. В.,

МІШЕНЮК Д. Р.

ПРАВОВА ОСНОВА ВИКОРИСТАННЯ СЛУЖБОВИХ СОБАК У ДЕРЖАВНІЙ ПРИКОРДОННІЙ СЛУЖБІ УКРАЇНИ	142
--	-----

МАЙБОРОДА І. Р.

ДОСВІД ВИКОРИСТАННЯ СЛУЖБОВИХ СОБАК ЗА КОРДОНОМ	145
--	-----

МАКСИМЧУК Р. В.,

МАЗУР В. А.

МЕТОДИКА ПІДГОТОВКИ ТА ПРОВЕДЕННЯ НАВЧАЛЬНИХ ЕКСКУРСІЙ З МАЙБУТНІМИ ОФІЦЕРАМИ КІНОЛОГІЧНИХ ПІДРОЗДІЛІВ	148
--	-----

МЕРЕНЕЦЬ Ю. П.

ЗАХИСНЕ СПОРЯДЖЕННЯ СЛУЖБОВИХ СОБАК ПІД ЧАС ВИКОНАННЯ ЗАВДАНЬ ПОЛІЦІЇ: ОКРЕМІ ПРОБЛЕМИ ОРГАНІЗАЦІЙНОГО ТА НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ	151
--	-----

МЕРЕНЕЦЬ Ю. П.

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ РОБОТИ КІНОЛОГА ІЗ СОБАКОЮ У СКЛАДІ СОГ	154
---	-----

МІЩИК Л. В.

ЩОДО ВСТАНОВЛЕННЯ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА СПРИЧИНЕННЯ ШКОДИ СЛУЖБОВИМ СОБАКАМ	157
--	-----

МОРГАЙ К. С.,

ДЖАФАРОВА М. В.

ПРОБЛЕМИ ТА ПРОТИРІЧЧЯ В СИСТЕМІ ПІДГОТОВКИ
КІНОЛОГІВ..... 160

МОРОЗ Д. В.

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ КІНОЛОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ УКРАЇНИ 162

НАЙДА В. О.

ВЗАЄМОДІЯ ПОЛІЦІЇ З ПОШУКОВИМИ ЗАГОНАМИ І
КІНОЛОГІЧНИМИ ГРОМАДСЬКИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ У ХОДІ
ПОШУКІВ БЕЗВІСТИ ЗНИКЛИХ ЛЮДЕЙ 165

НАУМЧИК В. І.,

РЕЗАНОВ С. А.

ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ ЧЕМПІОНАТУ МВС ІЗ
БАГАТОБОРСТВА КІНОЛОГІВ..... 168

НЕЧВОЛОД В. В.,

РЕЗАНОВ С. А.

ЗАСТОСУВАННЯ КІНОЛОГІЧНИХ ПІДРОЗДІЛІВ
В ОРГАНАХ МВС УКРАЇНИ ДЛЯ ПІДТРИМАННЯ
ПУБЛІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ТА ПОРЯДКУ 170

НОВІКОВ М. І.

РОБОТА СЛУЖБОВИХ СОБАК У ЗОНІ ООС (АТО):
ДОСВІД ТА ОСОБЛИВОСТІ 172

НОСКОВ Б. О.

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ВДОСКОНАЛЕННЯ КІНОЛОГІЧНОГО
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДРОЗДІЛІВ
СПЕЦІАЛЬНОГО ПРИЗНАЧЕННЯ..... 174

ОВЧИННИКОВ І. О.

«СОБАЧА ПЕНСІЯ»: КОЛИ, ЯК І ЩО БУДЕ
ЗІ СЛУЖБОВИМ СОБАКОЮ 177

ОЩЕПКОВА А. С.

ПРОВІДНІ ЗАВДАННЯ ПРОФЕСІЙНО- ПСИХОЛОГІЧНОЇ
ПІДГОТОВКИ КІНОЛОГІВ..... 179

ПЕРЕВЕРЗЄВА С. Д.,

ЧИШКО К. О.

ВИДИ «ПОЛІЦЕЙСЬКИХ СОБАК»

У СПОЛУЧЕНИХ ШТАТАХ АМЕРИКИ 182

ПЛАСТУН Д. О.

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД РОЗВИТКУ СЛУЖБОВОЇ КІНОЛОГІЇ:

КОРИСНЕ ДЛЯ УКРАЇНИ..... 183

ПОЛУБАБКІН О. С.

СТАРІСТЬ ЯК НЕДОЛІК, ЩО ВИКЛЮЧАЄ ВИКОРИСТАННЯ

СОБАКИ У СЛУЖБОВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ПОЛІЦІЇ:

МОРАЛЬНИЙ, ПРАКТИЧНИЙ

І ПРАВОВИЙ АСПЕКТИ 186

ПОЛУБАБКІН О. С.

ОРГАНІЗАЦІЯ ЧЕРГУВАННЯ КІНОЛОГА ЗІ СЛУЖБОВИМ

СОБАКОЮ В МЕЖАХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ

ВІДДІЛІВ ПОЛІЦІЇ 189

ПОПІВЧУК О. В.

АДМІНІСТРАТИВНО ПРАВОВИЙ СТАТУС КІНОЛОГА

ДЕРЖАВНОЇ МИТНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ 192

РАСИНЧУК Л. А.

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕВЕЗЕННЯ

СЛУЖБОВИХ СОБАК..... 196

СВІСТУН Д. С.

ВПЛИВ ПСИХОЛОГІЧНОГО СТАНУ КІНОЛОГА НА РОБОТУ

СЛУЖБОВОЇ СОБАКИ..... 199

СУМІН І. Ю.,

РЕЗАНОВ С. А.

МІЖНАРОДНА ПРАКТИКА ВИКОРИСТАННЯ СОБАК У

СЛУЖБОВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ 202

ЧЕГІНА Т. В.

МОТИВАЦІЙНА СКЛАДОВА ЯК ЕЛЕМЕНТ ПІДГОТОВКИ

ПОЛІЦЕЙСЬКОГО-КІНОЛОГА 204

ШАТНИЙ М. А.

УТРИМАННЯ ВІДОМЧИХ СОБАК ПІСЛЯ

ЗАКІНЧЕННЯ ТЕРМІНУ ЇХ ВИКОРИСТАННЯ 207

ШВАЧКО Я. Є.

СУЧАСНИЙ СТАН РОЗВИТКУ КІНОЛОГІЇ В УКРАЇНІ

ТА ЗА КОРДОНОМ:

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АСПЕКТ 210

ШОРИНА А. О.

ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ СЛУЖБОВИХ СОБАК

ДЛЯ ПОШУКУ ЛЮДЕЙ 214

ШТОМПЕЛЬ У. О.

АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ ШТУРМОВИХ

СОБАК ПІДРОЗДІЛАМИ КОРД 217

ЯНКОВСЬКА У. Є.

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ДІЯЛЬНОСТІ

КІНОЛОГІЧНИХ ПІДРОЗДІЛІВ ДСНС УКРАЇНИ 219

УДК 342.9

Валерій Васильович СОКУРЕНКО,

доктор юридичних наук, професор,

заслужений юрист України,

член-кореспондент

Національної академії правових наук України,

ректор Харківського національного університету

внутрішніх справ;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8923-5639>

ПІДГОТОВКА КІНОЛОГІВ ЯК ОДИН ІЗ ПРІОРИТЕТНИХ НАПРЯМІВ РОБОТИ ХНУВС

Харківський національний університет внутрішніх справ є одним із провідних закладів освіти в системі Міністерства внутрішніх справ України. За часи свого існування у ньому підготовлено та спрямовано до територіальних підрозділів системи МВС України більше 15 тисяч висококваліфікованих кадрів за різними напрямками службової діяльності. Багато випускників ХНУВС нині проходять службу у слідчих підрозділах, підрозділах кримінальної поліції, превентивної діяльності та кіберполіції. Важливо відмітити, що університет, як флагман поліцейської освіти відповідно до Наказу МВС України від 6 червня 2018 р. № 479 є профільним за напрямками досудового розслідування, кіберполіції, інформаційних технологій та кінологічної підготовки.

Система підготовки кваліфікованих кадрів для органів і підрозділів Національної поліції обов'язково повинна передбачати постійне професійне зростання. Суспільний прогрес та оновлення методів і форм злочинності вимагають від поліцейських постійної готовності до викликів сьогодення, тому невід'ємним фактором проходження служби поліцейськими має бути постійне вдосконалення своїх знань, умінь і навичок. Забезпечення цього, зокрема і у сфері кінологічної підготовки, покладено на Харківський національний університет внутрішніх справ.

Робота кінолога – це дуже специфічний вид поліцейської діяльності, що характеризується великим фізичним та емоційним навантаженням через те, що поліцейські повинні співпрацювати із службовими собаками. Саме співпрацювати, а не використовувати, адже службовий собака хоча і є спеціальним засобом, однак має власний неповторний характер та особливості поведінки, які

іноді стають викликом для поліцейського під час виконання службових завдань. Використовувати та застосовувати можливо те, що не передбачає зворотної реакції. Тому і підтримання належного рівня підготовки працівників кінологічних підрозділів має здійснюватись із певними особливостями. По-перше, підвищення кваліфікації поліцейський повинен проходити не рідше, ніж 1 раз на 2 роки. По-друге, вдосконалення навичок потребує не тільки поліцейський, а й службовий собака. По-третє, практична спрямованість має бути основним вектором підготовки та підвищення кваліфікації.

Для забезпечення необхідного рівня підготовки кінологів для підрозділів Національної поліції варто оновити підходи до цього питання та запровадити деякі зміни.

1. У Харківському національному університеті внутрішніх справ доцільно впровадити систематичне підвищення кваліфікації не лише керівників кінологічних центрів Національної поліції, а й усіх поліцейських-кінологів.

2. Розробити освітню програму підвищення кваліфікації для поліцейських кінологів з урахуванням сучасних тенденцій і способів роботи зі службовим собакою. Крім того, врахувати те, що підвищення кваліфікації більшою мірою передбачає вдосконалення умінь і навичок роботи зі службовим собакою. Тому з огляду на практичну спрямованість підготовка повинна здійснюватися із залученням службових собак.

3. Налагодити ефективну взаємодію з територіальними кінологічними підрозділами з метою спільного проведення навчань.

4. Передбачити у підготовці кінологів використання певного роду матеріальних ресурсів, пов'язаних з утриманням службових собак, які прибули на навчання, їх тренуванням на відповідному навчальному полігоні, який має бути облаштований на території ХНУВС.

5. У рамках підвищення кваліфікації кінологів необхідно проводити відкритті заняття для курсантів усіх курсів і напрямів підготовки з метою прищеплювання їм мінімально необхідних знань про діяльність кінологічних підрозділів поліції.

Курс підвищення кваліфікації кінологів повинен передбачати декілька блоків знань:

- формування та відпрацювання прийомів керуваності собакою;
- загальнотеоретична підготовка кінолога з питань характеристик речовин, об'єктів та/або осіб, яких шукають;
- спеціальне дресировання за напрямом підготовки службових собак (практичний блок);
- особливості тактики застосування службового собаки в різних умовах і під впливом різних факторів (практичний блок).

Запровадження більш широкого спектра підготовки фахівців для кінологічних підрозділів дасть можливість не лише підвищити рівень їх підготовленості, але й актуалізує професію кінолога в поліції. Підготовка кінологів має вагомe значення для реалізації повноважень поліції у сфері протидії злочинності та підтримання публічної безпеки і порядку. Кінологічні підрозділи відіграють велику роль у тих випадках, коли очевидний варіант розвитку подій відсутній: краще, ніж собака, ніхто і ніщо не може виявляти заборонені речовини й об'єкти і розшукувати людей. Тому напрям удосконалення процесу підвищення кваліфікації кінологів у поліції має важливе значення для діяльності поліції в цілому.

УДК 159.923:351.741

Дмитро Володимирович ШВЕЦЬ,

доктор юридичних наук, доцент,

заслужений працівник освіти України,

*перший проректор Харківського національного
університету внутрішніх справ;*

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1999-9956>

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНЕ СУПРОВОДЖЕННЯ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ-КІНОЛОГІВ ДО СЛУЖБИ В ПІДРОЗДІЛАХ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

Підготовка майбутніх офіцерів-кінологів потребує постійної психодіагностичної роботи й уважного ставлення щодо самопроєктування до проходження служби в підрозділах Національної поліції. Так, одними з ключових характеристик майбутнього поліцейського як зрілої особистості є здатність до індивідуального осмислення себе та навколишнього середовища, самоконструювання, самопроєктування. Внутрішні передумови для цього створюються його можливістю усвідомлювати себе одночасно суб'єктом власної життєвої (в тому числі професійної) активності, по суті, автором власного життя та об'єктом персональних спостережень і трансформацій, тобто героєм, персонажем життєвої історії.

Самопроектування ми розглядаємо як здатність особистості діяти, керуючись власним задумом, проектом свого майбутнього та власною особистістю, яка є вагомим чинником здійснення життєвих планів і намірів. Воно базується на інтерпретації та осмисленні попереднього особистого і соціокультурного досвіду шляхом занурення в соціокультурний дискурсивний простір і на створенні власного смислового простору, що є вагомим чинником розвитку особистості [1, с. 30]. По суті, це породження нового контексту життя, що задає нові вектори особистісного розвитку, які базуються на відкритості новому досвіду.

Мета самопроектування майбутнього офіцера-кінолога – сформувати особистісний проєкт розвитку, що передбачає створення життєвої стратегії, програми, обрання життєвої перспективи, а також засвоєння способів забезпечення особистісного зростання та втілення їх як в особистісному проєкті, так й у проєкті власного життя. Ідеальний проєкт бажаного розвитку будується самою особистістю на основі власного життєвого та узагальненого соціокультурного досвіду. Він є базисним центром смислоутворення, що дозволяє вибудувати життєві стратегії та сформувати плани, перспективи і програми особистісного розвитку та втілити їх у життєвих практиках.

Самопроектування тісно пов'язане з розвитком особистості, є його необхідною складовою і передбачає самодетермінацію на противагу зовнішній детермінації, яка забезпечує соціальний розвиток індивіда. Таким чином, у процесі розвитку особистість бере відповідальність за власне життя, стаючи не лише його автором, а й творцем самого себе. Авторство, що базується на процесах інтерпретації та реінтерпретації життєвого досвіду, передбачає створення проєкту «Я» та постійне його відображення, перевизначення, добудовування в дискурсі, насамперед в автонативах, які, асимілюючись у смисловий простір особистості, створюють неповторну життєву історію. Це, у свою чергу, передбачає постійну інтерпретацію, осмислення особистістю власних життєвих ситуацій, подій, своєї поведінки в них та відтворення результатів цих процесів у наративних текстах [2, с. 183].

У загальному розумінні особистісний проєкт – це осмислена версія людського буття. Будучи втіленим у дискурсивній формі, він дає можливість особистості усвідомлювати себе, власний досвід, розкривати власні сенси. Реалізація такого проєкту дає можливість людині не тільки самореалізуватися в соціумі, а й визначити шляхи власного розвитку в тому напрямі, який здається їй у конкретних соціокультурних і життєвих умовах найбільш

прийнятним, таким, що відповідає власним цілям та завданням. Інакше кажучи, обраний проєкт стає «смісловою домінантою», базисним центром смислоутворення, визначаючи значущість усього, що відбувається з людиною, та відкриваючи перспективи подальшого особистісного зростання [3, с. 4–15].

Інтерпретувавши існуючі наукові погляди на структуру проєкту особистості, ми сформулювали таку модель особистісного проєкту офіцера-кінолога: перший етап передбачає створення «задуму себе», тобто конструювання Я-можливого, Я-бажаного або Я-ідеального; другий етап включає в себе створення схеми або сюжету подальшого життя і себе в ньому; третій етап охоплює реалізацію цього задуму шляхом вибудовування бажаної, передбачуваної ідеальної історії власного життя або плану, за яким втілюватиметься задум, а також конструювання власної ідентичності, адекватної власному задуму [3, с. 4–15].

Отже, невід'ємною частиною підготовки майбутніх офіцерів-кінологів є побудова внутрішньої самосвідомості здобувача освіти з метою формування в нього уяви щодо майбутньої професії та усвідомлення своєї ролі як у правоохоронних органах, так і у суспільстві в цілому.

Список бібліографічних посилань: 1. Чепелева Н. В. Самопроєктування особистості у кризових життєвих обставинах // Особистість в умовах кризових викликів сучасності : матеріали методолог. семінару НАПН України (м. Київ, 24 берез. 2016 р.) / за ред. С. Д. Максименка. Київ, 2016. С. 29–34. 2. Швець Д. В. Формування особистості поліцейського в умовах фахової підготовки та професійної діяльності: правові та психологічні аспекти : дис. ... д-ра юрид. наук : 19.00.06. Київ, 2019. 457 с. 3. Чепелева Н. В. Самопроектирование как фактор развития личности. *Актуальні проблеми психології*. 2014. Т. 2, вип. 8. С. 4–15.

УДК 342.951

Олександр Олександрович АВДЕЄВ,

кандидат юридичних наук,

доцент кафедри поліцейської діяльності

та публічного адміністрування факультету № 3

Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4203-8165>;

Олексій Валерійович САЛМАНОВ,

кандидат юридичних наук,

викладач кафедри кримінального процесу

та організації досудового слідства факультету № 1

Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9421-5085>

УЧАСТЬ КІНОЛОГІЧНИХ ПІДРОЗДІЛІВ У КОНТРОЛІ ЗА НЕЗАКОННИМ ОБІГОМ ЗБРОЇ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ АНТИТЕРОРИСТИЧНОЇ ОПЕРАЦІЇ

Майбутнє незалежної, демократичної та правової держави в значній мірі обумовлене публічним порядком та безпекою, суб'єктом реалізації яких є держава, діяльність якої, перш за все, повинна бути спрямована на забезпечення умов, необхідних для нормального розвитку особистості, інтересів, потреб, тощо, з одного боку, та до нормативних вимог у галузі забезпечення прав людини – з іншого. Від якості контролю держави залежить не тільки динаміка соціально-економічного розвитку країни, життєвий рівень населення, стан правопорядку і моральності, але й місце України у світовій спільноті.

На теперішній час, через тривалість Антитерористичної операції (далі АТО) існує потреба в глибокому аналізі всіх закономірностей незаконного обігу зброї, розробці більш жорстких заходів боротьби із цим явищем, зокрема стосовно контролю за її нелегальним обігом та обов'язкового застосування службових собак як одного з елементів контролю.

Питання, пов'язані з незаконним придбанням, носінням і зберіганням зброї, її застосуванням, є предметом дискусій як практиків, так і науковців, що зумовлено характером і ступенем суспільної небезпеки злочинів, пов'язаних із незаконним обігом вогнепальної зброї та її незаконного переміщення в межах України.

Незаконне зберігання зброї, боєприпасів, вибухівки, торгівля незаконною зброєю визнаються проблемою світового масштабу. На нашу думку, саме ефективний контроль за незаконним обігом зброї й боєприпасів з використанням кінологічних служб є одним із нагальних пріоритетів для більшості регіонів, а під час АТО це питання потребує рішучих дій, щодо його вирішення.

На нашу думку, значна кількість нелегалізованої зброї в населення є наслідком воєнного конфлікту, звідки зброя майже безконтрольно потрапляє в мирні міста України, але в місцях роботи кінологічних підрозділів ймовірність незаконного переміщення зброї значно нижча.

Підкріплюючи практикою, наведемо приклад: службова собака, оглядаючи вміст вантажного автомобіля поштового перевізника, виявила пакунок, який містив гранату Ф-1, дві гранати РГД-5 і 50 патронів калібру 7,62 мм. Одиниці зброї були заховані у використані консервні банки [1] див. малюнок.

Крім того, велика кількість вимушених переселенців із тимчасово окупованих територій і зони проведення АТО, демобілізованих осіб, поширення бідності серед внутрішньо переміщених осіб, проблеми безробіття та інші чинники сприяють поширенню незаконної зброї на всій території нашої держави. Уважаємо, що це є реальною й серйозною загрозою для суспільства. Варто зауважити, що особи демобілізовані не проходять контроль, та не

мають достатнього рівня соціалізації, через загострення проблем зайнятості жителів відбувається диференціація за рівнем доходів, якості життя, та як наслідок незаконний обіг зброї.

Підводячи підсумок можемо стверджувати що службові собаки є одним з надійних інструментів в здійсненні митного контролю для боротьби з незаконним обігом зброї, боєприпасів і вибухових речовин а ефективна система професійної підготовки кінологічних команд є передумовою зниження загальної кількості злочинів, скоєних із застосуванням вогнепальної зброї не лише в прикордонній місцевості, а й загалом на території нашої країни. Для запобігання таким випадкам співробітникам органів внутрішніх справ варто концентрувати свої зусилля на отриманні оперативно-розшукової інформації про кримінальні структури та окремих осіб, які займаються незаконним обігом зброї, а також її незаконним перевезенням з зони АТО та зміцненню кінологічного потенціалу своїх підрозділів.

Список бібліографічних посилань: 1. Метт Шредер і Олена Шумська / Нелегальний обіг боєприпасів в Україні // сайт. URL: <http://www.smallarmssurvey.org/fileadmin/docs/U-Reports/SASR-report-Illicit-Ammunition-Ukraine-UKR.pdf> (дата звернення: 22.09.2021).

УДК 342.9

Альона Сергіївна БАХАЄВА,

кандидат юридичних наук,

викладач кафедри поліцейської діяльності

та публічного адміністрування факультету № 3

Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6498-2213>

СЛУЖБОВІ СОБАКИ ЯК ІНСТРУМЕНТ (ЗГІДНО З ЧИННИМ ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ) ПОШУКУ БЕЗВІСТІ ЗНИКЛИХ ДІТЕЙ

Кожного року 25 травня у світі відзначають Міжнародний день зниклих безвісті дітей, метою якого є акцентування уваги батьків, правоохоронних органів та суспільства в цілому на

необхідності посилення заходів, спрямованих на захист дітей. Сумна статистика свідчить про те, що з кожним роком звернень щодо зникнення дітей стає дедалі більше, проте більшість із них, шляхом плідної співпраці правоохоронних органів та громадськості, розшукується протягом двадцяти чотирьох годин. За інформацією Національної поліції України, у 2020 році поліцейські розшукали майже всіх зниклих дітей – 14 659 [1], однак згідно даних, розміщених на офіційному сайті Всеукраїнської громадської організації «Магнолія», місце перебування 32 дітей наразі не встановлено [2].

До розшуку неповнолітніх залучаються різні підрозділи Національної поліції: працівники оперативних підрозділів кримінальної поліції, ювенальної превенції, слідчих підрозділів, дільничні офіцери поліції, а за необхідності – допоміжні сили, до яких входять і представники громадськості.

Дані щодо безвісті зниклої дитини вносяться до Єдиного реєстру досудових розслідувань та кваліфікуються за статтею 115 Кримінального Кодексу України (умисне вбивство). Якщо місце знаходження дитини не було встановлено протягом 24 годин – заводитьися оперативно-розшукова справа.

У випадках, коли зниклою є дитина, особливо малолітня, правоохоронним органам необхідно докладати максимум зусиль для того, щоб встановити місце знаходження неповнолітнього у найкоротший термін. Чим довше тривають пошуки – тим вищий ризик настання негативних наслідків, що може коштувати дині життя.

Підсумовуючи все зазначене вище необхідно наголосити на ефективності застосування «цифрових інструментів пошуку» як от соціальні мережі чи ЗМІ, які, зважаючи на специфіку функціонування, охоплюють широку аудиторію та здатні оперативно розповсюджувати відповідну інформацію в межах великої території. Зі свого боку використання соціальних мереж і інформаційна співпраця з ЗМІ дає можливість отримати унікальні дані, від яких часто залежить успішність «пошукових операцій».

Окремо слід відзначити ефективність залучення (використання, застосування) під час таких операцій службових собак, які завдяки своїм природними особливостям нюху здатні взяти слід навіть тих, хто зник у великому місті, лісі, або горах. Як зазначають кінологи, залучення службових собак суттєво скорочує час проведення пошукової роботи, що безумовно підвищує шанс знайти людей живими та не ушкодженими. До того ж, собака з більшою вірогідністю може подолати недоступні для людини або техніки місця.

Проте, досить часто можливість залучення кінологічних підрозділів до пошуку безвісті зниклих осіб правоохоронними

органами ігнорується, на нашу думку, в тому числі й через деякі неточності чинного законодавства.

Так, алгоритмом орієнтовних невідкладних дій працівника чергової служби у разі розшуку дітей, викладеним у розділі XXVII Додатку 1 до Інструкції з організації реагування на заяви і повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події та оперативного інформування в органах (підрозділах) Національної поліції, не передбачено залучення представників кінологічної служби. Що стосується алгоритмів дій у разі виникнення інших подій, то у вищезазначеному нормативно-правовому акті наголошено на необхідності залучення кінолога зі службовим собакою. Зокрема, у разі убивства, виявлення трупа, розбою або грабежу, терористичного акту або злочину із застосуванням вибухівки, згвалтування, заподіяння тілесного ушкодження [3].

Окрім цього, у Інструкції з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України, затвердженої наказом МВС України від 19.12.2017 № 1044, також серед переліку заходів, направлених на встановлення місцезнаходження дитини, яка безвісти зникла, залучення кінологічних підрозділів прямо не передбачено.

Службові собаки відносяться до спеціальних засобів Національної поліції, підстави застосування яких передбачені чинним законодавством України. Так, згідно пункту 12 частини 3 статті 45 Закону України «Про Національну поліцію» службовий собака застосовується для патрулювання; переслідування та затримання особи, яка підозрюється у вчиненні кримінального правопорушення; під час конвоювання (доставлення) затриманої або заарештованої особи; для відбиття нападу на особу та/або поліцейського [4]. Під перелічені випадки, у яких може бути застосований службовий собака, розшук безвісти зниклих осіб (дітей) не підпадає.

У разі зникнення дитини рішення про доцільність залучення кінологічної служби приймає слідчий, який є старшим слідчо-оперативної групи, проте досить часто такою можливістю нехтують. У свою чергу, кінологи не мають можливості самостійно ініціювати залучення службової собаки через те, що можуть просто не володіти інформацією про зникнення дитини.

В результаті викладеного вище необхідно підкреслити доцільність актуалізації напрямку вдосконалення нормативно-правової бази у сфері кінологічного забезпечення Національної поліції України.

Список бібліографічних посилань: 1. 25 травня - Міжнародний день зниклих безвісти дітей. URL: <https://ombudsman.gov.ua/ua/all-news/pr/m%D1%96zhnarodnij-den-zniklix-bezv%D1%96sti-d%>

D1%96tej/ (дата звернення: 31.10.2021). 2. Зниклі діти України. *Служба Розшуку Дітей* : веб-сайт. URL: <https://missingchildren.-org.ua/index.php/uk/base-missing-children>. 3. Про затвердження Інструкції з організації реагування на заяви і повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події та оперативного інформування в органах (підрозділах) Національної поліції України : наказ МВС України від 27.04.2020 № 357. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0443-20#Text>. 4. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19/conv#n377>.

УДК 351.741:636.7.043.3](4)

Дмитро Олексійович БУЛАТІН,

доктор філософії зі спеціальності 081 «Право»,

викладач кафедри тактичної

та спеціальної фізичної підготовки факультету № 3

Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0200-2822>;

Ілона Олегівна ГУРІНА,

курсант навчальної групи ФЗ-201 факультету № 3

Харківського національного університету внутрішніх справ

ЗАСТОСУВАННЯ ДОСВІДУ КІНОЛОГІЧНИХ СЛУЖБ КРАЇН ЄС У СЛУЖБОВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ КІНОЛОГІЧНИХ ПІДРОЗДІЛІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

В сучасних умовах, незважаючи на значний розвиток і застосування спеціальних технічних засобів, службові собаки, як і раніше є кращим засобом для виявлення зброї, вибухових речовин і наркотиків, сприяють розкриттю правопорушень. Кінологічне забезпечення – особлива складова частина правоохоронної діяльності. У повсякденній діяльності практично всіх структурних підрозділів і служб системи МВС України для боротьби з протиправністю і забезпечення громадського порядку широко і всебічно використовуються кінологи зі службовими собаками. З огляду на оперативну обстановку на території України, актуальність використання

кінологів зі службовими собаками не тільки не втрачає свого значення, а знаходить все більше застосування і розвиток.

Так, відповідно до Інструкції з організації діяльності кінологічних підрозділів Національної поліції України, діяльність кінологічних підрозділів спрямована на протидію злочинності, гарантування публічної безпеки і порядку, охорони прав і свобод людини, дотримання правил утримання, придбання, ветеринарного забезпечення та списання службових собак, а також організацію діяльності навчальних закладів поліції (з питань службової кінології), у яких здійснюють підготовку кінологів [1].

У підрозділах поліції для забезпечення публічної безпеки і порядку та протидії злочинності, а також з метою вирішення інших оперативно-службових завдань, покладених на поліцію, використовуються (застосовуються) спеціально підготовлені службові собаки. Відповідно до підпункту 12 пункту 3 статті 45 Закону України «Про Національну поліцію» застосування службових собак як спецзасобу здійснюється під час:

- 1) патрулювання;
- 2) переслідування та затримання особи, яка підозрюється у вчиненні кримінального правопорушення;
- 3) конвоювання (доставлення) затриманої або заарештованої особи;
- 4) для відбиття нападу на особу та/або поліцейського [2].

24 травня 2017 року затверджено Концепцію розвитку кінологічних служб центральних органів виконавчої влади, діяльність яких спрямовується та координується Кабінетом Міністрів України через Міністра внутрішніх справ. Концепція визначає основні напрями розвитку кінологічних служб системи МВС і спрямована на створення сучасних кінологічних підрозділів, здатних забезпечити виконання покладених на них завдань.

Згідно з Концепцією проблемами, що потребують розв'язання, є: недостатня ефективність і координація діяльності кінологічних підрозділів органів системи МВС, недостатній рівень фахової підготовки кінологів та службових собак, неналежне матеріально-технічне забезпечення кінологічних підрозділів тощо.

На сьогодні кінологічні служби органів системи МВС за більшістю показників не відповідають сучасним вимогам кінологічного забезпечення діяльності державних органів. Основними причинами такого стану є:

– відсутність єдиного підходу щодо організації кінологічного забезпечення органів системи МВС, підготовки та комплектування кінологів зі службовими собаками, їх тестування, проведення міжвідомчих змагань та інших спільних заходів тощо;

- відсутність узгоджених нормативно-правових актів МВС, які б регулювали сферу кінологічної діяльності органів системи МВС;
- неврегульованість питань підготовки та використання службових собак для пошуку наркотичних засобів, вибухових речовин, утримання службових собак після їх вибракування, власних собак, перевезення їх громадським транспортом;
- невідповідність норм забезпечення кінологічних підрозділів органів системи МВС потребам у сучасному спорядженні на службових собак, спеціальній дресирувальній амуніції та інвентарю;
- низький рівень міжнародної співпраці щодо обміну досвідом з питань організації кінологічних служб та використання службових собак;
- неналежне матеріально-технічне та кадрове забезпечення кінологічних підрозділів органів системи МВС, необхідність проведення ремонту і добудови кінологічних підрозділів; [3].

У зв'язку з реформуванням національної системи правоохоронних органів виникає необхідність удосконалення та оптимізації діяльності спеціальних підрозділів. Саме тому доцільно розглянути та вивчити міжнародні стандарти підготовки кінологічних підрозділів з метою подальшого запровадження окремих положень до законодавства України та використання дієвих практик у підготовці висококваліфікованих фахівців, підбору і тренування тварин.

За останні роки сфера оперативно-службової діяльності кінологічних служб поліції і жандармерії багатьох країн значно розширилася, Франції, Федеративна Республіка Німеччини та інших європейських країнах збільшилася кількість спеціальних підрозділів по боротьбі з тероризмом і організованою злочинністю. До таких підрозділів, в першу чергу, відносяться тактичні штурмові підрозділи поліції SWAT (Special Weapons and Tactics), групи швидкого реагування SEK (Spezialeinsatzkommandos), загони поліції спеціального призначення SOG (Special Operations Group), групи спеціальних операцій GEO (Grupo Especial para los Operaciones) та ін. Згідно діючого законодавства підготовку патрульно-розшукових, конвойних і вартових службових собак для використання в діяльності поліції здійснюють у спеціалізованих закладах поліції і кінологічних центрах ГУНП кінологи [4].

Іншим спеціальним підрозділом Франції, до структури якого входить кінологічна служба, являється RAID – основний штурмовий підрозділ Національної поліції. При проведенні спеціальної операції з високим рівнем ризику, особлива увага приділяється безпеці співробітників. Тому при проведенні спеціальних операцій по силовому

затриманню озброєних злочинців або звільненню заручників, у під-розділі RAID ефективно застосовують службові собаки.

У кожного кінолога RAID є два собаки, кожна з яких має свою спеціалізацію. Наприклад, затримання і пошук вибухових речовин. Фахівці-кінологи RAID вважають, що службовий собака може добре «працювати» лише по одній спеціалізації.

До складу спеціального штурмового ескадрону поліції Бельгії SEI/EIS (гол. Speciaal Interventie Eskadron, EIS; фр. Escadron d'Intervention Special, EIS) входить кінологічна група. Вона укомплектована, в основному, з «штурмових» (що атакують) собак породи бельгійська вівчарка (Malinois) і собак-мінерів.

Основне завдання «атакуючого» собаки – це нейтралізація небезпечних злочинців, а собаки-мінери навчені виявляти вибухові речовини і боєприпаси.

До складу Групи оперативної підтримки поліції Ірландії входить кінологічна група Garda Dog Unit, яка у 2010 році відмітила свій піввіковий ювілей. У групи використовуються собаки різних порід, виходячи з їх спеціалізації. Так, німецькі вівчарки (German Shepherds) застосовуються для переслідування і затримання злочинців та правопорушників, або при охороні громадського порядку.

Лабрадори і англійські спрингер-спанієлі (Labrador та English Springer Spaniel) спеціалізуються на виявленні трупів, похованих в землі, виявленні наркотиків, вогнепальної зброї, вибухових пристроїв та вибухівки. Бельгійські вівчарки (Belgian Malinois) використовуються у кризових ситуаціях, в якості менш смертоносної сили.

Ми вважаємо, що в Україні у своїй повсякденній роботі кінологи повинні не лише демонструвати свої високі моральні та професійні якості, але й частіше брати безпосередню участь в розкритті злочинів у складі слідчо-оперативних груп, забезпечувати безпеку і захист громадян від злочинів і терористичних актів, що здійснюється з використанням вибухових пристроїв і вогнепальної зброї, здійснювати профілактичні заходи з запобігання вуличної злочинності, боротися з незаконним обігом наркотиків та ін.

Світовий досвід свідчить про те, що тактика застосування службових собак підрозділами поліції і жандармерії у багатьох країн світу, знижує рівень реальної загрози для персоналу під час забезпечення громадської безпеки або при проведенні спеціальних операцій з високим рівнем ризику.

Список бібліографічних посилань: 1. Про затвердження Інструкції з організації діяльності кінологічних підрозділів Національної поліції України : наказ МВС України від 01.11.2016 р. № 1145. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1544-16>.

2. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 р. № 580-VIII. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/580-19>. 3. Про затвердження Концепції розвитку кінологічних служб центральних органів виконавчої влади, діяльність яких спрямовується та координується Кабінетом Міністрів України через Міністра внутрішніх справ, та Національної гвардії України до 2020 року : наказ МВС України від 24.05.2017 р. № 442. URL: <http://consultant.parus.ua/-?doc=0A0SEF60A6>. 4. Логачев Н. Г., Синявская Е. Е. Специальные подразделения полиции стран Европы : метод. пособие. Сумы, 2005. 52 с.

УДК 351.741:636.7.08](477)

Дмитро Олексійович БУЛАТІН,

*доктор філософії зі спеціальності 081 «Право»,
викладач кафедри тактичної та спеціальної
фізичної підготовки факультету № 3*

Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0200-2822>;

Тамара Віталіївна ЗАГРУННА

курсантка 2 курсу факультету № 1

Харківського національного університету внутрішніх справ

ПРАВОВИЙ СТАТУС КІНОЛОГІЧНИХ ПІДРОЗДІЛІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

Права і свободи людини і громадянина є найвищою соціальною цінністю, їх зміст спрямовує напрям державної політики, а для забезпечення їх захисту державою утворюються спеціальні правоохоронні та правозахисні інституції, що покликані здійснювати профілактику правопорушень, реагувати на факти вчинення таких діянь, а також уживати всіх законних заходів, щодо притягнення до відповідальності правопорушників і компенсації завданої шкоди потерпілим від таких посягань.

Національна поліція України, як центральний орган виконавчої влади та всі її працівники служать суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку [1]. В свою чергу, в системі

Національної поліції України функціонує значна кількість структурних підрозділів, органів, діяльність яких безпосередньо та опосередковано спрямована на реалізацію поставленої мети, також виконання визначених законодавством України завдань.

Серед усіх, одне з провідних місць у відповідній системі займають кінологічні підрозділи Національної поліції України, діяльність яких урегульована Інструкцією з організації діяльності кінологічних підрозділів Національної поліції України [2], а також попередньо вказаними Конституцією України, Законом України «Про Національну поліцію», а також іншими нормативно-правовими та організаційно-розпорядчими актами.

Перш, за все характеризуючи питання правового статусу кінологічних підрозділів Національної поліції України, слід звернути увагу на те, що базове поняття «правового статусу» вченими характеризується по-різному, хоч на сьогоднішній день й існують усталені погляди на зазначений аспект дослідження.

Так, М. Алексійчук, А. Панчишин і С. Ківалов стверджують, що правовий статус являє собою багатоаспектну, універсальну, комплексну категорію, що охоплює структуру, принципи взаємодії суб'єктів суспільних відносин між собою, а також шляхом визначення прав, обов'язків та гарантій їх реалізації визначає місце суб'єкта в системі правовідносин [3, с. 7; 4, с. 5; 5, с. 272].

Таким чином, слід підкреслити, що правовим статусом кінологічних підрозділів Національної поліції України є їх правове становище в системі Національної поліції України. Водночас, роль і місце відповідного підрозділу в зазначеній системі визначається шляхом наділення його деякими юридичними особливостями: метою роботи, основними завданнями, функціями, правами, обов'язками та іншими елементами.

Відповідно до Інструкції з організації діяльності кінологічних підрозділів Національної поліції України, кінологи поліції залучаються тільки для виконання завдань, пов'язаних з використанням службових собак у протидії злочинності та забезпеченні публічної безпеки і порядку, обов'язків, що полягають у вирошуванні, утриманні та дресируванні (тренуванні) службових собак [2]. Тобто, зазначеною нормою чітко визначається дві форми функціонування кінологічних підрозділів Національної поліції України, що полягають у використанні службових собак у протидії злочинності та забезпеченні публічної безпеки і порядку, а також обов'язків, що полягають у вирошуванні, утриманні та дресируванні (тренуванні) службових собак. Таким чином, на нашу думку, звучується коло ймовірно виконуваних завдань відповідними підрозділами,

оскільки не всі з перерахованих повноважень поліції в статті 23 (Основні повноваження поліції) Закону України «Про Національну поліцію», можуть бути реалізовані кінологічними підрозділами Національної поліції України.

В. Гармаш, також звертає увагу на необхідність порівняння повноважень кінологічних підрозділів з повноваженнями Національної поліції України загалом та вказує, що до повноважень, передбачених Законом України «Про Національну поліцію», чітко відображаються в діяльності кінологічних підрозділів, належать такі: 1) здійснювати превентивну та профілактичну діяльність, спрямовану на запобігання вчиненню правопорушень; 2) уживати заходів щодо виявлення кримінальних чи адміністративних правопорушень;

3) уживати заходів, спрямованих на усунення загроз життю та здоров'ю фізичних осіб і публічній безпеці; 4) здійснювати конвоювання затриманих осіб, підозрюваних у вчиненні кримінального правопорушення; 5) уживати заходів щодо забезпечення публічної безпеки і порядку у публічних місцях; 6) здійснювати охорону об'єктів державної форми власності [6].

Наведене деталізує повноваження кінологічних підрозділів Національної поліції України, частково співвідноситься з визначеними в пункті 1 розділу другого (Основні завдання та функції кінологічних підрозділів Національної поліції України) Інструкції з організації діяльності кінологічних підрозділів Національної поліції України завданнями кінологічних підрозділів, а також відкриває можливості до подальших наукових пошуків, у контексті їх аналізу, оскільки повноваження цього підрозділу залишились поза увагою нормотворця.

Водночас, крім повноважень, на нашу думку, в контексті аналізу правового статусу кінологічних підрозділів Національної поліції України слід проаналізувати також їх функції, що фундаментально впливають на визначення правового статусу відповідного підрозділу.

Так, пунктом 2 розділу другого (Основні завдання та функції кінологічних підрозділів Національної поліції України) Інструкції з організації діяльності кінологічних підрозділів Національної поліції України, визначаються основні завдання кінологічних підрозділів [2].

У той же час, виходячи з їх характеру та змісту, деякі відносяться до безпосередньої протидії злочинності (наприклад, «участь кінологів зі службовими собаками в складі слідчо-оперативних груп під час проведення оглядів місць подій, заходів з

припинення кримінальних правопорушень, пошуку та затримання злочинців, виявлення предметів, що можуть використовуватись як речовий доказ...»), а деякі з них, носять організаційно-управлінський характер (як от «підбір, розстановка, навчання і виховання кінологів...», «забезпечення своєчасного проведення господарських та ветеринарно-санітарних заходів щодо охорони здоров'я та благополуччя службових собак, їх постійної готовності для застосування в різних оперативних ситуаціях, а також поліпшення їх робочих і екстер'єрних якостей» та інші).

Отже, на підставі проаналізованих нормативно-правових актів, а також наукових позицій учених, слід підкреслити, що правовим статусом кінологічних підрозділів Національної поліції України є їх правове становище в системі Національної поліції України. Поряд із цим, положення чинного законодавства, у тому числі відомчі організаційно-розпорядчі й нормативно-правові акти визначають коло завдань та функцій, що логічно формують права і обов'язки відповідного підрозділу. Крім цього, чітко визначених прав і обов'язків у вигляді окремого розділу, підрозділу чи пункту, як це реалізовано наприклад у Положенні про організацію діяльності підрозділів дізнання органів Національної поліції України [7], в базовому нормативному акті (Інструкції з організації діяльності кінологічних підрозділів Національної поліції України) немає.

Перспектива подальших наукових пошуків полягає, перш за все в тому, щоб визначити конкретний перелік прав і обов'язків як кінологічних підрозділів Національної поліції України так і індивідуально кінологів і службових собак.

Список бібліографічних посилань: 1. Про Національну поліцію України: Закон України від 02 липня 2015 року № 580-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015, № 40-41, стор. 1970, стаття 379. 2. Інструкції з організації діяльності кінологічних підрозділів Національної поліції України: наказ Міністерства внутрішніх справ України від 01 листопада 2016 року №1145 «Про затвердження Інструкції з організації діяльності кінологічних підрозділів Національної поліції України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1544-16#Text>. 3. Алексійчук М. М. Адміністративно-правовий статус міського, районного органу внутрішніх справ : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2009. 18 с. 4. Панчишин А. В. Поняття, ознаки та структура категорії «правовий статус». Часопис Київського університету права. 2010. № 2 С. 95–98. 5. Ківалов С. В. Адміністративне право України : навч.-метод. посіб. Одеса: Юрид. літ., 2002. 312 с. 6. Гармаш В. В. Адміністративно-правовий статус кінологічних

підрозділів Національної поліції України: сутність і зміст. *Право і безпека*, 79(4), с. 26-31. DOI: 10.32631/pb.2020.4.03. 7. Про затвердження Положення про організацію діяльності підрозділів дізнання органів Національної поліції України: наказ Міністерства внутрішніх справ України від 20 травня 2020 року № 405. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0491-20#Text>.

УДК 378.147:376.011.3-51:[343.982.6]:343.8(477)

Олександр Васильович ВІНОГРАД,

кандидат педагогічних наук,

начальник кафедри кінології та спеціальних дисциплін

Територіально відокремленого відділення

«Хмельницька філія Академії Державної пенітенціарної служби»;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1520-9881>

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРВИННОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МОЛОДШИХ ІНСПЕКТОРІВ- КІНОЛОГІВ ДЕРЖАВНОЇ КРИМІНАЛЬНО- ВИКОНАВЧОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ

Підготовка вузькопрофільних фахівців, зокрема, кінологів, через специфіку професійної діяльності, не досить часто була предметом наукових досліджень. Однак, постійна трансформація системи освіти в цілому та фахівців Державної кримінально-виконавчої служби України (далі – ДКВС України) зокрема, зумовили зміну підходів до організації підготовки кінологічного персоналу.

Так, в основу організації освітнього процесу підготовки молодших інспекторів-кінологів зі службовими собаками режиму і охорони слідчих ізоляторів та відділів охорони установ виконання покарань ДКВС України покладено методологічну послідовність відпрацювання освітньої програми первинної професійної підготовки зазначеної категорії фахівців.

Розробка програми підготовки здійснювалася з урахуванням наступних принципів:

комплексності, послідовності, диференціації;

спрямованості на формування професійних компетентностей молодших інспекторів-кінологів;

формування свідомого прагнення до постійного самовдосконалення та професійного розвитку;

практичної спрямованості, орієнтації на розвиток умінь і навичок, необхідних у повсякденному виконанні службових (посадових) обов'язків;

відповідності нормативно-правовим актам у сфері професійної діяльності;

відповідності загальнодидактичним та андрагогічним принципам навчання.

Реалізація освітньої програма підготовки передбачає вивчення комплексу навчальних дисциплін, які включені до її змісту та передбачають навчання слухачів за загальною, функціональною та галузевою складовими.

Навчання за загальною складовою передбачає набуття знань, умінь і навичок у вирішенні правових, соціально-гуманітарних та інших питань професійної діяльності, у тому числі формування розуміння правил поведінки та етики, навичок сумлінного виконання посадових обов'язків.

Метою підготовки за функціональною складовою є здобуття додаткових знань, набуття умінь, навичок відповідно до вимог кваліфікаційних характеристик, зокрема вимог до професійної компетентності та як результат – забезпечення їх підготовленості до здійснення відповідних функцій і завдань ДКВС України.

Результатом підготовки за галузевою складовою передбачено здобуття додаткових знань та умінь щодо специфіки, особливостей, принципів та методів службової діяльності з огляду на конкретні посадові обов'язки.

Навчальні дисципліни, їх тематичний зміст і кожне заняття орієнтовані на досягнення результатів визначених кваліфікаційною характеристикою випускника. Викладання дисциплін службової кінології спрямовано на забезпечення послідовності формування у слухачів знання, уміння і навички у обсязі, необхідному для виконання ними функціональних обов'язків молодшого інспектора-кінолога розшукового собаки.

До особливостей підготовки кінологів у закладі освіти ДКВС України відносимо низку об'єктивних та суб'єктивних факторів. Зокрема, результативність підготовки слухачів і якість дресирування закріплених за ними службових собак значною мірою буде залежати від бажання їх виконувати обов'язки молодшого інспектора-кінолога. Це обумовлено тим, що робота зі службовим собакою потребує від дресирувальника великої витримки, терпіння і творчого ставлення до дресирування. Тому не кожна людина

може оволодіти мистецтвом дресирувальника і стати справнім фахівцем. Ці особливості вимагають вірного і якісного відбору кандидатів з числа осіб рядового і сержантського складу ДКВС України здібних стати кінологами.

Першочергово необхідно надати слухачам знання з теоретичних основ анатомії та фізіології собаки, забезпечити формування вмінь і практичних навичок кінолога щодо утримання, годівлі і збереження собак, профілактики їх захворювань і надання їм першої ветеринарної допомоги як необхідної умови якісного дресирування та ефективного застосування собаки. Разом з цим слухачі вивчають основні принципи дресирування собак на основі закономірностей їх вищої нервової діяльності, що проявляються в поведінці тварин, знаннями наукових основ вироблення, а потім підтримання на необхідному рівні у собак умовних рефлексів загального і спеціального курсу дресирування. Навчальний матеріал з кінологічних дисциплін важко розуміється і засвоюється слухачами, оскільки повністю оснований на таких складних фундаментальних науках, як анатомія, фізіологія, біологія, зоологія та етологія. Багато понять, явищ неможливо побачити, конкретно відчувати. Тому слухачам важко пов'язати знання теорії дресирування собак з конкретними практичними діями по дресируванню і застосуванню службових собак.

При вивченні методики і техніки виконання прийомів (ускладнень по них) для вироблення у службових собак загальнодисциплінарних і спеціальних умовних рефлексів, викладачу необхідно навчити слухачів не простому механічному виконанню прийомів вироблення навичок, що значно простіше, а навчити їх керуватися у своїх діях науково-обґрунтованою методикою дресирування. Разом з тим, під час вироблення навичок необхідно дотримуватися доцільного режиму введення ускладнень. Тому, перш, ніж підготувати службового собаку, необхідно навчити власне кінологів, що об'єктивно збільшує тривалість їхньої підготовки порівняно з іншими фахівцями ДКВС України.

Таким чином, актуальними питаннями подальших наукових досліджень залишаються обґрунтування форм, тривалості, змісту підготовки кінологів ДКВС України. Крім того, враховуючи сучасні тенденції реформування системи закладів освіти ДКВС України, а також зміни ліцензійних умов провадження освітньої діяльності, потребує постійного оновлення освітньої програми первинної професійної підготовки молодших інспекторів-кінологів зі службовими собаками.

УДК 351:741В68

Олексій Гнатович ВОЛОШИН,

*старший викладач кафедри криміналістичного
забезпечення та судових експертиз
навчально-наукового інституту № 2*

Національної академії внутрішніх справ;

Орина Михайлівна БРИЛА,

курсант 4 курсу навчально-наукового інституту № 2

Національної академії внутрішніх справ

ЗАСТОСУВАННЯ СЛУЖБОВО-РОЗШУКОВИХ СОБАК ДЛЯ ПОШУКУ ТА ВСТАНОВЛЕННЯ ПІДОЗРЮВАНИХ І МОЖЛИВОСТІ ОДОРОЛОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

На певному історичному етапі правоохоронці звернули увагу на можливість криміналістичного використання природної здатності собаки вистежувати за слідами запаху свою жертву. Відшліфовані до унікальності протягом тисячолітньої еволюції, збережені і розвинені в процесі подальшого одомашнення і тривалої селекційної роботи, нюхові здібності собаки поступово почали широко використовуватися у протидії злочинам.

Собака була перетворена у позалабораторний біологічний аналізатор запаху – собаку-детектора, за допомогою якого можна було безпосередньо за слідами запаху, переважно на ґрунті та інших об'єктах місцевості, виявити те або інше його джерело. Спочатку в цьому аспекті розглядали сліди запаху тільки злочинця, а згодом сліди запаху і будь-яких інших речових джерел інформації (викрадених речей, викраденої худоби і т.п.).

Встановлення тотожності запаху за допомогою собаки на сучасному етапі не переслідує мети одержати судові докази: результати його можуть бути використані при висуванні й перевірці слідчих версій, пошуку доказів.

Собака здатна виявити запах масляної кислоти (основа запахового сліду) при наявності в 1 куб. см повітря 9 000 її молекул, а людина реагує лише на 77 мільярдів її молекул у відповідному об'ємі повітря.

Всі переміщення спеціаліста-кінолога із службовою собакою на місці події повинні фіксуватись у протоколі огляду.

Застосування службово-розшукових собак для пошуку і встановлення підозрюваних регламентується **Наказом МВС України**

від 01.11.2016 № 1145 «Про затвердження Інструкції з організації діяльності кінологічних підрозділів Національної поліції України».

Так, до кінологічних підрозділів належать кінологічні центри, кінологи структурних підрозділів головних управлінь Національної поліції в областях та м. Києві, навчальні центри з підготовки кінологів, окремі посади кінологів відокремлених підрозділів територіальних органів Національної поліції.

Кінологи зі службовими собаками на місця подій виїжджають на автомобілях або висуваються пішим порядком.

Службові собаки діляться на: розшукових, патрульно-розшукових, вартових, конвойних, спеціальних (з пошуку вибухових речовин, вогнепальної зброї, наркотичних засобів, трупів, для проведення одорологічної вибірки (собаки-детектори)).

Кінологи зі службовими собаками в складі слідчо-оперативних груп беруть участь у проведенні оглядів місць подій, заходів з припинення злочинів, пошуку та затримання злочинців.

Застосування службових собак як спецзасобу здійснюється відповідно до підпункту 12 пункту 3 статті 45 Закону України «Про Національну поліцію» під час: переслідування та затримання особи, яка підозрюється у вчиненні кримінального правопорушення.

До роботи з використанням службових собак допускаються лише працівники поліції, які пройшли відповідну кінологічну підготовку у навчальних закладах (установах) поліції, де готують кінологів, й отримали позитивні результати під час складання необхідних заліків. Право застосування службових собак надається кінологам, які несуть з ними службу та пройшли відповідну підготовку.

Рішення про застосування службового собаки (собак) на місці події приймає старший слідчо-оперативної групи (старший операції) на основі інформації (пропозицій) кінолога щодо доцільності такого застосування.

Службові собаки, як правило розшукові, для пошуку підозрюваних осіб за їх запаховими слідами та виявлення речових доказів застосовуються на місцях вчинення вбивств, зґвалтувань, розбоїв, грабежів, тілесних ушкоджень, різних крадіжок, підпалів, інших неочевидних злочинів для їх розкриття.

З метою належного та оперативного розкриття кримінальних правопорушень у кінологічних центрах та при чергових частинах у складі слідчо-оперативних груп відокремлених відділів (відділень) поліції організовується (за можливості) **цільодобове чергування кінологів** з підготовленими та закріпленими за ними службовими собаками для виїзду на місця подій.

У разі виклику кінолога зі службовим собакою **огляд місця події до їх прибуття, як правило, не проводиться**, крім випадків, за яких необхідно зберегти речові докази та інші предмети, що мають значення у справі, або в екстремальних випадках (повінь, пожежа, можлива зміна обставин, знищення слідів тощо).

Збір запахових слідів і предметів для використання розшукових собак чи собак-детекторів на місці вчинення кримінального правопорушення здійснюється з дозволу керівника (старшого) групи з огляду місця події після його фотографування. Факт вилучення запахових слідів і засіб їх консервації працівники слідчо-оперативної групи фіксують у протоколі огляду місця події, про що складають окремий протокол.

Кінолог на місці події (це питання **взаємодії з інспектором-криміналістом**):

- визначає межі огляду місця події і порядок його проведення з метою виявлення слідів і предметів, які мають значення для застосування розшукового собаки, та на основі наявної інформації визначає доцільність застосування собаки;
- вивчає обставини і характер події, установлює час учинення кримінального правопорушення, кількість осіб, що його вчинили, їх прикмети і напрямки руху, визначає інші фактори, які мають значення для розшуку правопорушників по гарячих слідах;
- позначає місця виявлення на шляху слідування розшукового собаки предметів і речей, які можуть бути використані для пошуку правопорушника із застосуванням службового собаки, під час проведення першочергових оперативно-розшукових заходів чи слідчих дій, за необхідності бере участь у вилученні предметів і речей, у межах компетенції уживає заходів щодо їх збереження та ін.

Можливості одорологічних досліджень під час розслідування кримінальних правопорушень.

Використання спеціальних знань у галузі одорології під час розкриття злочинів відбувається у формах:

1. Лабораторного одорологічного дослідження слідів і зразків запаху людини, зібраних на уніфіковані носії, в спеціально обладнаному приміщенні одорологічної лабораторії.

2. Позалабораторного одорологічного дослідження слідів і зразків запаху різних речових джерел інформації, серед яких найбільш практично значущими для боротьби зі злочинами та іншими правопорушеннями виділяють такі напрями, як:

а) переслідування злочинця або пошук іншої людини за слідами запаху, залишеними взуттям на місцевості, та інших речових джерелах інформації оточення;

б) виявлення за слідами запаху схованих у тайниках: наркотиків та інших сильнодіючих речовин; вибухових речовин і вибухових пристроїв; певних контрабандних товарів; виявлення за слідами запаху людей, що перебувають під завалами, внаслідок дії сил природи, нещасного випадку або терористичного акту.

Проведення вибірки по консервованому запаху

Кінологічна вибірка проводиться через 24 години після вилучення сліду або зразка запаху в банку-сховище й досягнення температури банки-сховища адсорбенту температури, підтримуваної в приміщенні, де проводиться вибірка. При гострій потребі вибірка може бути зроблена не раніше, ніж через 12 годин.

Технічно вибірка по консервованому запаху здійснюється у такий спосіб: на підлозі, на відстані 30-90 см одна від іншої, розміщується 6 і більш банок з консервованим запахом (вибірковий ряд). На старті собаці, підготовленій до вибірки, яка пройшла тестову перевірку, дають понюхати запах, що ідентифікується. Після чого собака по команді кінолога проходить повз банки у вибіркового ряду. При виявленні запаху, ідентичного стартовому, собака сигналізує про це посадкою.

Вибірку повторюють до 5 раз, постійно переміщаючи в ряді банку із установленим при першій вибірці запахом. Для підтвердження результату вибірки може бути застосований інший собака.

Результати вибірки слід фіксувати фотозйомкою або відеозаписом, про що зазначається в акті (протоколі) вибірки.

Результати вибірки оформляються довідкою, у якій вказується дата й час, місце проведення вибірки, хто проводив, хто був присутній, коли, де й ким узята проба, яким способом даний запах виявлений та вилучений, результати вибірки, результати повторної вибірки, а також інші відомості по даній справі. Наприкінці довідки викладається висновок про результати роботи собаки.

Діагностичні одорологічні дослідження вирішують завдання:

1. Встановлення наявності в запахових зразках або на предметах, вилучених з місця події, запахових слідів людини як біологічного виду. При цьому на вирішення можуть бути поставлені наступні питання:

- Чи наявні на наданих для дослідження предметах запахові сліди людини?

- Чи наявні у наданих для дослідження запахових зразках запахові сліди людини?

2. Встановлення факту залишення запахових слідів однією або декількома особами у запахових зразках або на предметах, вилучених з місця події. При цьому на вирішення можуть бути поставлені наступні питання:

- Однією чи декількома особами залишені запахові сліди на наданих для дослідження предметах?

- Однією чи декількома особами залишені запахові сліди у наданих для дослідження запахових зразках?

3. Встановлення статі осіб, запахові сліди яких наявні у запахових зразках або на предметах, вилучених з місця події. При цьому на вирішення можуть бути поставлені наступні питання:

- Особою якої статі залишені запахові сліди на наданих для дослідження предметах?

- Особою якої статі залишені запахові сліди у наданих для дослідження запахових зразках?

Для кожного дослідження застосовуються собаки-детектори відповідної спеціалізації.

Вирішення завдань індивідуальної ідентифікації. При наявності достатньої кількості запахових речовин у запахових слідах, у подальшому після надання порівняльних зразків підозрюваних осіб, можна провести порівняльне одорологічне дослідження з метою встановлення наявності індивідуальних запахових слідів певної особи в запахових зразках або на предметах, вилучених з місця події.

Висновки за результатами дослідження запахових слідів можуть бути категорично позитивні (встановлена наявність аналізованої запахової характеристики), категорично негативні (аналізованої запахової характеристики на об'єкті не виявлено) або ймовірно-позитивні (на предметі, можливо, наявна аналізована запахова характеристика) і ймовірно-негативні (на предметі, можливо, відсутня аналізована запахова характеристика).

У випадку одержання стійких негативних результатів із застосуванням декількох собак-детекторів при проведенні досліджень з метою виявлення певних запахових ознак – закономірний висновок про невиявлення ознак у досліджуваному запаховому сліді.

Список бібліографічних посилань: 1. Про Національну поліцію: Закон України від 02 липня 2015 р. № 580-VIII (ред. 01.січ.2019р.) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19>. 2. Про затвердження Інструкції з організації діяльності кінологічних підрозділів Національної поліції України: наказ МВС України від 01.11.2016 № 1145. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1544-16#Text>. 3. Інструкція про призначення та проведення судових експертиз та науково-методичних рекомендацій з питань підготовки та призначення судових експертиз: Наказ Міністерства юстиції України від 08 жовтня 1998 р. № 53/5 (ред. від 22.02.2019 р.) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/>

z0705-98. 4. Про затвердження Порядку ведення Реєстру методик проведення судових експертиз : Наказ Міністерства юстиції України від 02 жовтня 2008 р. № 1666/5 (ред. від 03. лип. 2015 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0924-08>. 5. Актуальні питання призначення та проведення експертиз в Україні : навч. посіб. [Г. П. Власова, О. М. Калачова, В. В. Кошинець, Я. А. Соколова, Г. В. Щербакова]. Київ : Нац. акад. прокуратури України, 2014. 322 с. 6. Давидова О. О. Криміналістичні дослідження матеріалів, речовин та виробів: курс лекцій Київ: КНТ, 2008. 340 с. 7. Криміналістика : підручник / [В. В. Пясковський, Ю. М. Черноус, А. В. Іщенко та ін.]. Київ : Центр учб. літ., 2015. 544 с. 205. 8. Криміналістика : підручник [В. В. Пясковський, Ю. М. Черноус, А. В. Самодін та ін.]; за заг.ред. В. В. Пясковського. 2-ге вид., перероб. і допов. Київ:Філія вид-ва «Право». 2020. 752 с. 9. Участь спеціаліста-криміналіста під час проведення окремих слідчих (розшукових) дій: навчальний посібник /Є. Ю. Свобода, А. В. Кофанов, А. В. Самодін та ін. Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД», 2018. 432 с. 10. Участь спеціаліста в огляді місця події: практичний посібник / кол. авторів; за заг ред. О. Г. Рувіна, Б. Б. Теплицького, С. С. Чернявського. Харків: Фоліо, 2018. 127 с. 11. Судові експертизи в процесуальному праві України : навч. посіб. / за заг. ред. О. Г. Рувіна. Київ : Вид-во Аіра-К, 2019. 424 с.

УДК 343.8:[37-057:343.986.2](477)

Андрій Миколайович ДОМЕНЮК,

викладач центру професійної освіти

Територіально відокремленого відділення

«Хмельницька філія Академії

Державної пенітенціарної служби»

КІНОЛОГІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДРОЗДІЛІВ ДЕРЖАВНОЇ КРИМІНАЛЬНО- ВИКОНАВЧОЇ СЛУЖБИ

В системі Державної кримінально-виконавчої служби України (далі – ДКВС України) [1] важлива роль належить кінологічній службі, що призначена для організації використання спеціально підготовлених собак з метою посилення охорони території обслуговування,

розшуку та затримання засуджених, які вчинили втечу з-під варти, огляду автомобільного, залізничного транспорту, інших об'єктів.

Координація діяльності інспекторів-кінологів із службовими собаками в системі ДКВС України здійснюється відділом пожежної безпеки та кінологічного забезпечення Управління з питань організації охорони ДКВС України Департаменту виконання кримінальних покарань ДКВС України. В міжрегіональних управліннях ДКВС України цю функцію покладено на старших інспекторів з особливих доручень, в установах виконання покарань – старших інспекторів з кінології відділів режиму і охорони слідчих ізоляторів та відділів охорони установ виконання покарань. Безпосередній догляд за собаками, їх утримання, дресирування здійснюють молодші інспектори-кінологи відділів режиму та охорони установ виконання покарань.

Кінологічна служба в установах виконання покарань призначена для організації використання спеціально підготовлених собак як одного із заходів, що застосовуються для посилення охорони установ виконання покарань, а саме, для: розшуку та затримання злочинців, які вчинили втечу з-під варти, виявлення осіб, які сховалися на об'єктах, що охороняються, або у вантажах, та огляду автомобільного транспорту, об'єктів, а також осіб з метою виявлення наркотичних засобів, психотропних речовин

Правовим підґрунтям організації кінологічного забезпечення в системі ДКВС України є закони України, акти Президента України, Кабінету Міністрів України, нормативно-правові акти Міністерства юстиції України, Департаменту з питань виконання кримінальних покарань ДКВС України тощо. Основним документом, що регламентує кінологічну діяльність підрозділів ДКВС України є наказ Державного Департаменту України з питань виконання покарань від 24.01.2004 № 18.

Згідно зазначеного наказу, провідними завданнями кінологічної служби ДКВС України є:

- активна участь в оперативно-розшукових і профілактичних заходах щодо недопущення та розкриття злочинів, розшуку та затримання злочинців, виявлення наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів чи інших одурманюючих засобів, огляду місць вірогідної схованки злочинців і вірогідного знаходження захованих речей і предметів, що призначалися для вчинення злочину, а також забезпечення постійної готовності молодших інспекторів-кінологів і їх собак для виконання службових завдань;

- підбір, розстановка та навчання молодших інспекторів-кінологів, постійне удосконалення їх професійної майстерності, вогневої, стройової та фізичної підготовки;

- розробка та здійснення перспективних і поточних планів, визначення основних напрямів діяльності та подальшого удосконалення розвитку службового собаківництва з урахуванням оперативної обстановки, що склалася, а також вимог Департаменту з питань виконання кримінальних покарань;
- організація розведення, вирощування, підготовки та використання службових собак у загальній системі охорони установ виконання покарань і слідчих ізоляторів;
- вивчення, узагальнення, розповсюдження та впровадження в роботу передового досвіду;
- забезпечення обліку та аналізу результатів діяльності кінологічної служби і розробка на цій основі заходів щодо подальшого укріплення та удосконалення всіх напрямків її роботи;
- забезпечення своєчасного проведення господарських і зооветеринарних заходів щодо збереження та утримання службових собак у постійній готовності для їх застосування, а також покращання їх робочих і екстер'єрних якостей;
- організація технічного оснащення розплідників, а також впровадження досягнень науки і техніки в практику їх діяльності;
- удосконалення методики підготовки і тактики застосування службових собак у системі охорони установ виконання покарань і слідчих ізоляторів [2].

Враховуючи складність поставлених завдань, слід виокремити ряд нагальних проблем, що потребують як нормативного врегулювання та матеріального забезпечення. Зокрема, для більш раціональної та ефективної діяльності слід:

- створити координуючий підрозділ у центральному органі виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері виконання кримінальних покарань та відповідні підрозділи у його територіальних органах управління та в установах виконання покарань;
- забезпечити оновлення локальних нормативно-правових актів, що регламентують діяльність підрозділів кримінально-виконавчої системи з питань кінологічного забезпечення;
- забезпечити оновлення та вдосконалення навчально-тренувальної бази в системі органів та установ виконання покарань.

Список бібліографічних посилань: 1. Державна кримінально-виконавча служба України : офіційний сайт. URL: <https://kvs.gov.ua/> (дата звернення: 23.10.2021). 2. Про затвердження Інструкції з організації кінологічної служби в установах виконання покарань і слідчих ізоляторах : наказ Державного департаменту України з питань виконання покарань від 24.01.2004 № 18.

УДК 159.9.072.4

Вікторія В'ячеславівна ДОЦЕНКО,

кандидат психологічних наук, доцент,

*доцент кафедри психології та педагогіки факультету № 3
Харківського національного університету внутрішніх справ;*

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7757-2793>

ЩОДО ПРОБЛЕМИ ДЕВІАНТНИХ СТОСУНКІВ МІЖ ЛЮДИНОЮ І ТВАРИНОЮ

Упродовж багатьох тисячоліть собака тісно співіснує з людиною і взаємодіє як у домашніх умовах, так і в професійній діяльності. У різні часи, різні культури по-різному ставилися до собаки: від вшанування до нехтування. Слід зазначити, що союз людини і собаки є взаємовигідним для обох видів, при тому, що ці види різче відрізняються один від одного за фізіологічними можливостями, потребами, сприйняттям оточуючого середовища, біоритмами тощо. Разом з цим, на сьогоднішній день зафіксовано проблему девіантних стосунків між людиною і собакою як то [1]: жорстоке поводження з тваринами; прагнення до фізичного знищення собак (догхантінг); укуси і напади собак на своїх господарів та сторонніх осіб; ненадання тварині допомоги ветеринара, що призводить до страждань і передчасної смерті тварини; невмотивована агресія собак; патологічні фобії собак; безвідповідальна поведінка господарів (неконтрольоване розмноження тварин і подальше їх викидання); неконтрольована поведінка тварин, що є неприємною для господарів (пошкодження меблів, взуття, одягу) тощо. Чому ж у стосунках між людиною і твариною виникають відхилення від норми у поведінці, так звані девіації?

Вченим давно відомо [1, 2], що не усі тварини в досвідчених руках дресирувальника, чи то кінолога, а тим паче пересічної особи якій подарували тварину, адаптуються до життя з людиною. Так, авторами було виявлено низку факторів, що впливають на ефективність взаємодії людини з твариною [1]:

- індивідуально-типологічні особливості тварини (вид, порода, тип вищої нервової діяльності, особистий досвід тварини);
- індивідуально-типологічні особливості господаря (тип вищої нервової діяльності, мотивація, рівень розвитку емоційного інтелекту, толерантності; провідна система сприйняття);
- ставлення людини до тварини, що формується під впливом відношення до тварин у суспільстві; міфологічно-казковими

уявленнями щодо конкретної тварини; особистим досвідом спілкування з тваринами;

- тип виховання яким користується господар в процесі спілкування з твариною.

Автори наголошують [2], що домашній собака усвідомлює людину як «вищу силу», від якої він залежний у всіх аспектах своєї життєдіяльності, а головним чином – у психічних і поведінкових проявах. Тому психіка домашнього собаки формується під впливом людини, чий вимоги багато в чому суперечать видовим законам поведінки.

Кінологи та ветеринари виокремлюють наступні причини девіантної поведінки собаки [1, 3]: спадкові розлади нервової системи тварини; недостатня соціалізація тварини; хвороби тварин. Але головну причину девіацій тварини кінологи вбачають у поведінці людини і типах його стосунків з твариною.

О.І. Власовою та К.Л. Мілютіною було проведено дослідження успішності взаємодії на 43 парах господарів та службових собак (вівчарок). В результаті авторками було виявлено особливості впливу вищої нервової діяльності на взаємодію в діадах «господар – собака» [1]:

- найбільш ефективною була взаємодія в парах, де господар мав більш сильну вищу нервову діяльність, ніж собака;

- у парі, де собака мала більш сильну вищу нервову діяльність, порівняно з господарем, були зафіксовані девіації у вигляді недостатньої слухняності і керованості собаки;

- співпадіння сили вищої нервової діяльності господаря і собаки давало найгірший показник ефективності, оскільки в таких парах статусні стосунки (авторитет господаря) встановлювались повільно і ненадійно.

Крім цього було виявлено, що на оптимізацію стосунків між людиною і твариною впливають [1]: рівень толерантності господаря, а саме його уявлення про те, що потреби і мотиви поведінки собаки можуть не співпадати з потребами і мотивами поведінки людини; вміння господаря розуміти емоції собаки, тобто рівень розвитку його емоційного інтелекту; мотивація придбання тварини.

Загалом автори висунули гіпотезу, що на стосунки між твариною і людиною впливають [1]: індивідуально-типологічні особливості тварини і господаря; стосунки між господарем і твариною і тип виховання тварини. Крім цього, автори виокремлюють ознаки ефективності взаємодії людини і тварини: безпека, емоційне задоволення, відповідність очікувань і отриманого результату [1, 3].

Знання різних видів девіацій, які зустрічаються у тварин і методів їх діагностики та корекції дуже важливі для людей професійна діяльність яких пов'язана з тваринами – анімалотерапевтів,

дресирувальників, кінологів. Особливої актуальності дане питання набуває в рамках застосування тварин на митниці, в поліції, рятувально-пошукових роботах.

Список бібліографічних посилань: 1. Власова Е.И., Милютина Е.Л. Люди и животные (культурно-исторический подход). Киев : Ника0Центр, 2019. 180 с. 2. Доценко В.В. Зоопсихологія : навч. посіб. МВС України; Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2019. 240 с. 3. Никольская А. В. Диагностика и коррекция отклоняющегося поведения у собак. Минск : Аквариум-Принт, 2008.

УДК 351.741(744)

Володимир Анатолійович ЄВТУШОК,

старший викладач кафедри тактичної

та спеціальної фізичної підготовки факультету № 3

Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9206-3276>;

Єлизавета Сергіївна ЖЕРДЕВА,

курсантка навчальної групи ФЗ-201 факультету № 3

Харківського національного університету внутрішніх справ

ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ ТА ДІЯЛЬНІСТЬ КІНОЛОГІЧНИХ СЛУЖБ НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ

Постанова проблеми. У сучасному суспільстві та умовах розвитку держави гостро постає питання що до покращення роботи митних служб, пошукових організацій, національної гвардії та органів міністерства внутрішніх справ, а саме забезпечення державного суверенітету та територіальної цілісності. Згідно з законом «Про основи національної безпеки України» та оперативному реагуванні на ці події і в цьому як ні де нам допомагає кінологічна служба у роботі якої є безліч аспектів ми розкриємо у нашій роботі.

Виклад основного матеріалу. Отже з найдавніших часів собака є кращим другом та помічником для людини, собак застосовували в усіх сферах життя починаючи з охорони будівлі і закінчуючи полюванням але у службі цих тварин почали використовувати під час Наполеонівських війн, таким чином у листі Наполеона Бонапарта датованим 21 січня 1788 року він писав, «В Олександрії є безліч собак які здатні нести добру службу» [1, с. 192].

З 1900-х років службові собаки почали активно використовуватися у 70-ти країнах світу наприклад у Німеччині під час першої світової війни застосовувалося більше 30-ти тисяч, у нашій країні кінологічна справа почала розвиватися з 1924 року коли була створена Центральна військова школа службового собаківництва. Кінологія принесла нашій країні багато корисного, таким чином зараз їх використовують для охорони державного кордону, важливих військових об'єктів, пошуку й затримання злочинців та пошуково рятувальних операціях. За допомогою братів наших менших також виявляють наркотики, вибухівку, зброю, незаконних мігрантів та запобігають тероризму.

В основному кінологічні команди застосовуються на митницях, але досить часто можна побачити як черговий підрозділ поліції або національної гвардії патрулює вокзал, ринки та людні місця з собаками. А тепер ми розберемо особливості кінологічної діяльності у органах МВС.

Кінологічна служба МВС створена 02.04.1994 та є головним кінологічним підрозділом у системі МВС. Кінологічна служба – це структурний підрозділ, що входить до блоку кримінальної поліції на правах самостійного відділу і є головним кінологічним підрозділом в системі МВС, який здійснює організаційно-методичну, контрольно-наглядову та облікову діяльність у кінологічній сфері. Отже з цього можна зробити висновок, що кінологічні підрозділи в межах своєї компетенції взаємодіють з відповідними підрозділами інших органів державної влади, підприємств, установ та організацій.

Виходячи зі змісту Інструкції з організації службової кінології в Національній гвардії України затвердженої Наказом Міністерства внутрішніх справ України від 05.08.2014 № 772 [2], службові собаки використовуються під час: конвоювання обвинувачених (підсудних), засуджених; охорони важливих державних об'єктів; розшуку (пошуку), затримання осіб, які скоїли злочин та здійснили втечу; охорони громадського порядку та ін. У наказі МВС України від 11.07.2018 №597 [3] також прописані розподіл службових собак, а саме: спеціальні, племінні, вартові, резервні та цуценята. У цьому ж наказі у ч. 2, 3, 4 прописані особливості комплектування кінологічних підгруп та їх підготовки.

1. Комплектування кінологів здійснюється відповідно до чинного законодавства.

2. Працівники яких уперше прийнято до служби на службу повинні пройти первинну підготовку у кінологічному центрі.

3. Кінологи повинні вдосконалювати і підвищувати свою майстерність та підготовленість закріпленого за ним собаки або собак (основної та резервної, якщо вона є)

4. Кінолог має можливість працювати з власною собакою, але проходження медичного огляду на слух, зір, фізичний стан та прийняття її на службу до штабу.

5. Списання собак з служби здійснюється у зв'язку з погіршенням стану здоров'я, або перевищенням строку служби закріпленням цим наказом.

Висновок. Отже, кінологія відіграє величезну роль у безлічі галузей які охоплює МВС України та не тільки, а саме конвоювання, пошук зниклих безвісти, охорона громадського порядку та військових об'єктів, пошук заборонених речовин, вибухових пристроїв на митницях, а також для пошуку або затримання злочинців.

Список бібліографічних посилань: 1. Виноград О. В. Основи службової кінології / О. В. Виноград. Хмельницький: Меркьюрі. Поділля, 2011. 192 с. 2. Інструкція з організації службової кінології в Національній гвардії України затверджена Наказом Міністерства внутрішніх справ України від 05.08.2014 № 772. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1213-14#Text> (дата звернення 01.11.2021). 3. Інструкція з організації діяльності кінологічних підрозділів ДСНС затверджена Наказом Міністерства внутрішніх справ України від 11 липня 2018 року № 597. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0896-18#Text> (дата звернення 01.11.2021).

УДК 342.95

Володимир Олександрович ІВАНЦОВ,

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри поліцейської діяльності

та публічного адміністрування факультету № 3

Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2904-0466>

СЕКЦІЯ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ СОБАК У НОВІЙ ЗЕЛАНДІЇ: ДОСВІД ЩОДО СТАНОВЛЕННЯ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ

Використання поліцейських собак у Новій Зеландії було запроваджено в 1956 році, після того як з Англії привезено одного спеціально підготовленого собаку та кількох цуценят за ініціативою

прем'єр-міністра Нової Зеландії, який під час робочої поїздки ознайомився з роботою однієї з поліцейських шкіл. У селі Трентемі поблизу міста Аппер-Хатт було створено кінологічний центр разом із поліцейською школою. Наразі школа дресирування дислокується в місті Поріруа з 1981 року, а Центр дресирування собак залишається на колишньому місці.

В умовах сучасності Секція поліцейських собак налічує близько 100 команд патрульних та пошукових бригад та є невід'ємною частиною поліції Нової Зеландії з міжнародною репутацією, не дивлячись на те, що перші десять років виявились достатньо непростими: було важко знайти транспортні засоби та обладнання для підрозділу тощо. У 1972 році співробітники поліції зі штату Вікторія (Австралія) провели навчання у Новій Зеландії, щоб допомогти створити кваліфіковану Секцію поліцейських собак. З того часу навчання та допомога були надані вже представниками поліції Нової Зеландії іншим штатам Австралії, а також країнам Тихого океану та Азії. Зокрема, перші курси з дресирування собак призначених для виявлення наркоманів і наркотичних засобів було проведено у 1976 році, після чого запроваджено курси з: виявлення вибухових речовин (1977 р); загону озброєних злочинців (1992 р.); прискореного виявлення (1997 р.); пошуку та рятування (1998 р.).

У Секції поліцейських собак Нової Зеландії переважають патрульні собачі команди (раніше відомі як групи загального призначення). Вони діють у всіх собачих відділеннях і поліцейських дільницях та становлять 90%. Решта поліцейських собак – це бригади собак-детекторів, які базуються у великих центрах і забезпечують міжрайонну підтримку. Поліцейські собаки щорічно реагують на понад 30 000 інцидентів. В свою чергу усі поліцейські кінологи – це офіцери, які мають близько п'яти років досвіду роботи в поліції, перш ніж вони приєднуються до кінологічного загону.

Серед патрульних собак переважають німецькі вівчарки, які надані поліцейською програмою розведення собак, що базується у Центрі дресирування собак неподалік міста Веллінгтон. Патрульні собаки в основному використовуються для відстеження та пошуку людей. Багато хто з них також здійснюють: пошуково-рятувальну роботу; затримання озброєних злочинців; виявлення наркотичних засобів. Собаки-детектори налічують безліч порід, включаючи німецьких вівчарок, лабрадорів, спрингер-спанієлей, які навчені виявляти наркотики, вогнепальну зброю, «валюту» та вибухові речовини.

Навчання патрульного собаки засноване на шестистапному процесі розвитку та кваліфікації, який починається, коли собаки

є цуценятами, і закінчується при досягненні ними 18 місяців. Окремо необхідно відзначити, що собаки живуть вдома зі своїми дресирувальниками. Секція поліцейських собак активно співпрацює із агентствами-партнерами з навчання собак-детекторів у Кінологічному центрі Департаменту виправних установ, Служби авіаційної безпеки та Сил оборони Нової Зеландії.

Як бачимо, запровадження служби поліцейських собак з одного собаки та кількох цуценят може стати потужним поліцейським підрозділом, якість функціонування якого визнана не лише на теренах Нової Зеландії, а також – окремих штатів Австралії та інших країн Тихоокеанського регіону. Вважаємо, що досвід становлення та розвитку Секції поліцейських собак у Новій Зеландії може бути показовим для становлення підрозділів службових собак поліції будь-якої країни світу.

Список бібліографічних посилань: 1. New Zealand Police. URL: <https://www.police.govt.nz/about-us/structure/teams-units/dog-section> (дата звернення 30.10.2021).

УДК 351.74

Іван Володимирович ІЩЕНКО,

кандидат юридичних наук,

начальник Головного управління Національної поліції

в Вінницькій області

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ СТАТУС НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ ЯК СУБ'ЄКТА РЕАЛІЗАЦІЇ ПРЕВЕНТИВНОЇ ФУНКЦІЇ ДЕРЖАВИ

Одним із суб'єктів забезпечення публічної безпеки і порядку в Україні виступає Національна поліція. Цей орган, утворений в 2015 році з прийняттям Закону України «Про Національну поліцію», функціонально замінив органи міліції. Поліція є правоохоронним органом принципово нового типу, що обумовлює специфіку його адміністративно-правового статусу, зокрема, і як суб'єкта забезпечення публічної безпеки і порядку в державі [1, с. 38].

В умовах пошуку оптимальної моделі адміністративно-правового механізму забезпечення превентивної функції держави

вкрай актуальним є аналіз адміністративно-правового статусу Національної поліції України як суб'єкт реалізації превентивної функції держави, який, хоч і був предметом дослідження таких науковців як: О.М. Бандурка, В.Т. Білоус, О.О. Бригінець, М.Ю. Віхляєв, С.К. Гречанюк, О.В. Джафарова, В.В. Коваленко, М.В. Ковалів, А.М. Куліш, С.А. Курило, М.Б. Левицька, М.І. Мельник, О.М. Музичук, Г.В. Новицький, Т.О. Пікуля, С.П. Пономарьов, В.Я. Тацій, В.В. Чумак, К.В. Шкарупа, Х.П. Ярмакі та ін., але на законодавчому рівні на сьогоднішній день врегульований недостатньо, а його структурний склад є предметом наукової дискусії.

Термін «статус» (лат. «status» - становище, стан у будь-якій ієрархії, структурі, системі) використовувався ще у давньому Римі як категорія, що відображає окремі аспекти правового становища, наприклад, «status liberates» - стан свободи. У сучасних словниках поняття статусу має такі тлумачення:

а) положення, стан;

б) у соціальному контексті: соціальна роль кого-, чого-небудь; становище індивіда або групи осіб щодо інших індивідів або груп в соціальній системі;

в) у юридичному контексті: правове становище громадян, громадських і державних організацій, міжнародних організацій; сукупність прав і обов'язків фізичних та (або) юридичних осіб [2, с. 545].

Вчений О. О. Бандурка вважає, що під правовим статусом державного органу слід розуміти певну сукупність повноважень юридичновладного характеру, реалізація яких забезпечує виконання покладених на нього завдань, і що таке визначення можна характеризувати як дуже вузьке, воно не охоплює значної частини питань організації і діяльності державних органів, які визначають їх правовий стан або статус (ці два поняття досить часто отождожуються, розглядаються як синоніми) [3, с. 125].

Науковець О. М. Соловей, розглядаючи адміністративно-правовий статус штабів ОВС, наводить тезу В. Корельського та В. Перевалової, які розглядають правовий статус як багатоаспектну категорію, що, по-перше, має загальний, універсальний характер, включає статуси різних суб'єктів правовідносин – держави, суспільства, особи тощо; по-друге, відбиває індивідуальні особливості суб'єктів і реальне положення їх у системі різноманітних суспільних відносин; по-третє, не може бути реалізований без обов'язків, що кореспондуються правом, без юридичної відповідальності, у необхідних випадках – без правових гарантій; по-четверте, категорія «правовий статус» визначає права та обов'язки суб'єктів у системному вигляді, що дає змогу здійснити

порівняльний аналіз статусів різних суб'єктів для відкриття нових шляхів її вдосконалення [4, с. 235; 5, с. 163].

Розглядаючи розмежування понять «правовий статус» і «адміністративно-правовий статус» патрульної поліції України, А. М. Сердюк доходить висновку про те, що перше поняття більш об'ємне, бо включає в себе поняття адміністративно-правового статусу. Це пояснюється тим, що правовий статус визначає загальне правове становище того чи іншого органу Національної поліції шляхом наділення його комплексом прав і обов'язків. Адміністративно-правовий статус, з точки зору науковця, індивідуалізує положення будь-якого підрозділу Національної поліції, у даному випадку патрульної поліції, оскільки визначає не тільки права й обов'язки, а й завдання і функції, організаційну структуру (порядок утворення, реорганізації, ліквідації), структуру управління (питання підпорядкованості, зміну організаційної структури, передачу повноважень), форми відповідальності, компетенцію [6, с. 78].

Автори Словника термінів з адміністративного права визначають адміністративно-правовий статус як закріплене нормами адміністративного права положення суб'єкта, яке характеризується суб'єктивними правами, юридичними обов'язками та відповідальністю суб'єкта у сфері публічного адміністрування, а його ознаками є: 1) урегульованість адміністративно-правовими нормами; 2) структурність (права, обов'язки, відповідальність); 3) визначення меж діяльності суб'єкта щодо інших осіб; 4) визначення сфери його реалізації у межах наступних блоків правовідносин: публічного управління, відносин адміністративних послуг, відносин відповідальності публічної адміністрації за неправомірні дії або бездіяльність, відносин відповідальності суб'єктів суспільства (індивідуальних і колективних) за порушення встановленого публічною адміністрацією порядку і правил [7, с. 405].

Визначаючи адміністративно-правовий статус правоохоронних органів, В. К. Колпаков пропонує під цим поняттям розуміти послідовне та встановлене правове становище, що визначає конкретні особливості адміністративної діяльності правоохоронних органів як невід'ємного елементу системи державного управління, що встановлюється в законодавчих нормативно-правових актах, у сфері адміністративної діяльності правоохоронних органів [8, с. 138].

В. А. Глуховера акцентує увагу на тому, що структура адміністративно-правового статусу МВС України є нормативно врегульованою у різних за юридичною силою нормативно-правових актах. Досліджуване законодавство становить собою сукупність норм права, які регулюють адміністративно-правовий статус МВС

України, визначають завдання, функції, повноваження та інші базові його елементи [9, с. 38]

Компетенційний блок, за твердженням А. М. Сердюк, є основою частиною адміністративно-правового статусу поліції України та складається із сукупності владних повноважень щодо певних предметів ведення і носить має владний характер. Першим елементом компетенції є права і обов'язки (повноваження пов'язані зі здійсненням владних повноважень та участь в управлінських відносинах, в тому числі і право на видання певних актів). Другий елемент компетенції – це підвідомчість, правове закріплення кола об'єктів, на які поширюються владні повноваження [10, с. 78]

Також заслуговує на увагу думка О. Ю. Якімова, який пропонує виділяти в адміністративно-правовому статусі державного органу певні блоки: цільовий, до якого він включає призначення та завдання органу (в тому числі і його функції); структурно-організаційний, до якого включає питання утворення органу, його структуру, штати; а також блок – компетенцію та відповідальність [11, с. 34].

О. М. Дручек наголошує, що структуру адміністративно-правового статусу Національної поліції України як суб'єкта забезпечення прав і свобод дитини становлять: цільовий блок – цілі, принципи, мета діяльності у зазначеній сфері; організаційний блок – структура Національної поліції України, її організаційне підпорядкування; спеціальні процедури; форми і методи діяльності; компетенційний блок – завдання, функції, права, обов'язки та відповідальність її посадових осіб [12, с. 13]

Таким чином, під адміністративно-правовим статусом Національної поліції як суб'єкта реалізації превентивної функції держави пропонується розуміти врегульоване адміністративно-правовими нормами юридичне становище Національної поліції в системі органів забезпечення правопорядку, яке визначається її соціальним призначенням, межами та основними векторами діяльності, а також відповідними повноваженнями, якими вона користується в процесі, забезпечення прав та свобод громадян і безпеки в суспільстві.

Структура адміністративно-правового статусу Національної поліції як суб'єкта реалізації превентивної функції держави – це внутрішня будова та чіткий порядок розташування відповідних його елементів, що забезпечують збереження основних властивостей у разі різних внутрішніх і зовнішніх змін. Адміністративно-правовий статус Національної поліції як суб'єкта реалізації превентивної функції держави складається з таких елементів: 1) компетенція та повноваження (права та обов'язки); 2) завдання,

функції та принципи діяльності; 3) відповідальність, правові та соціальні гарантії діяльності.

Список бібліографічних посилань: 1. Батраченко О.В. Адміністративно-правові засади діяльності національної поліції України щодо забезпечення публічної безпеки і порядку. Дисертація. [Електронний ресурс] – Режим доступу : https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/54848/1/diss_Batrachenko.pdf. 2. Словник іншомовних слів / уклад. : С. М. Морозов, Л. М. Шкарапута. К. : Наукова думка, 2000. 680 с. 3. Бандурка О.О. Управління державною податковою службою в Україні: організаційноправові аспекти : монографія. Харків : Вид-во НУВС, 2005. 506 с. 4. Соловей О.М. Адміністративно-правовий статус штабів ОВС. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право» Випуск 34-2. Ужгород, 2015. С. 233–236. 5. Корельський В., Перевалова В. Теория государства и права : учебник для вузов. М.: НОРМА-ИНФА. 2002. 549 с. 6. Сердюк А.М. Поняття та елементи адміністративно-правового статусу патрульної поліції України. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Юридичні науки». 2016. Випуск 1. Том 3. С. 76–81. 7. Адміністративне право України : словник термінів / за заг. ред. Т. О. Коломоець, В. К. Колпакова. К. : Ін Юре, 2014. 520 с. 8. Колпаков В. К. Адміністративне право України : підручник. Київ : Юрінком Інтер, 2004. 458 с. 9. Глуховець В.А. Адміністративно-правовий статус МВС України: шляхи удосконалення окремих структурних елементів. Форум права: електрон. наук. фахове вид. 2017. № 2. С. 36–40. 10. Сердюк А.М. Поняття та елементи адміністративно-правового статусу патрульної поліції України. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Юридичні науки». 2016. Випуск 1. Том 3. С. 76–81. 11. Якимов А.Ю. Субъекты административной юрисдикции: Правовой статус субъекта административной юрисдикции. Правовой статус и его реализация. Ч. 1. М. : ВНИИ МВД, 1996. 68 с. 12. Дручек О.М. Адміністративно-правовий статус Національної поліції України як суб'єкта забезпечення прав і свобод дитини : автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Одеса, 2018. 24 с.

УДК 34.096

Василь Юрійович КІКІНЧУК,

кандидат юридичних наук, доцент,
професор кафедри поліцейської діяльності
та публічного адміністрування факультету № 3
Харківського національного університету внутрішніх справ;
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1284-2622>;

Віталій Борисович ПЧЕЛІН,

доктор юридичних наук, доцент,
доцент кафедри поліцейської діяльності
та публічного адміністрування факультету № 3
Харківського національного університету внутрішніх справ;
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9540-9084>

УТОЧНЕННЯ ПРАВОВИХ ЗАСАД ВИКОРИСТАННЯ СЛУЖБОВИХ СОБАК І КОНЕЙ ЯК ПОЛІЦЕЙСЬКИХ ЗАХОДІВ ПРИМУСУ

Як встановлено в ст. 29 Закону України «Про Національну поліцію» від 2 липня 2015 року, поліцейських заходів – це дія або комплекс дій превентивного або примусового характеру, що обмежує певні права та свободи людини й застосовується поліцейськими відповідно до закону для забезпечення виконання покладених на поліцію повноважень [1]. Із аналізу наведеного законодавчого визначення слідує, що застосування поліцейським відповідного поліцейського заходу має бути врегульовано в положеннях чинного національного законодавства, оскільки його наслідком є обмеження прав і свобод особи. Особливо це стосується поліцейських заходів примусу. Разом із тим доводиться констатувати, що застосування окремих поліцейських заходів не належним чином врегульовано в приписах законодавства. У даному випадку мова йде про окремі спеціальні засоби, що використовуються поліцейськими в межах реалізації заходів примусу.

На нашу думку, розглядати використання службових собак і коней через призму застосування поліцейських заходів примусу, зокрема як спеціальних засобів, не можна, з огляду на декілька причин. Так, по-перше, відповідно до приписів ч. 3 ст. 45 Закону України «Про Національну поліцію» службові собаки та коні використовуються задля здійснення патрулювання [1]. Як цілком слушно зауважує В.С. Селюков, патрулювання здійснюється з метою

першочергового виявлення порушень та найскорішого прибуття на місце в разі вчинення правопорушення, а також для попередження й припинення виявлених правопорушень [2, с. 235]. Тобто, як слідує як з аналізу позиції учених-правознавців, які спеціалізуються на проблематиці кінологічного забезпечення правоохоронної діяльності, так і загального сенсу «патрулювання», воно здійснюється в межах реалізації превентивної діяльності компетентного суб'єкта, а тому до заходів примусу не може бути віднесено.

По-друге, з позиції використання службових собак і коней задля здійснення патрулювання, а також відповідно до ч. 3 ст. 13 Закону України «Про Національну поліцію» переслідування та затримання особи, яка підозрюється у вчиненні кримінального правопорушення [1], можуть бути залучені й деякі інші, дійсно, з точки зору семантичного розуміння «засоби». Зокрема, як слідує з етимологічного аналізу слова «засіб», у сучасній українській мові його використовують у наступних значеннях: якась спеціальна дія, що дає можливість здійснити що-небудь, досягти чогось; те, що служить знаряддям у якій-небудь дії, справі; механізми, пристрої, необхідні для здійснення чого-небудь, для якоїсь діяльності [3, с. 420]. Іншими словами, слово «засіб» використовується задля позначення неживого (бездушного) явища, а тому по відношенню до службових тварин застосовано бути не може. Також, як цілком слушно зауважують у фахових джерелах, діяльність щодо забезпечення публічної безпеки та порядку як патрулювання може здійснюватися в різних формах: піші патрулі, автопатрулі, кінні патрулі та інші [2, с. 235]. У такому разі, з позиції логіки, в якості спеціального засобу може розглядатися власне поліцейський, який здійснює піше патрулювання.

Отже, як свідчить проведений аналіз, службові собаки та коні не можуть розглядатися в якості спеціальних засобів, які використовуються поліцейськими під час реалізації поліцейських заходів примусу. Такі «службові тварини» можуть розглядатися лише як надійні помічники поліцейського, подекуди як напарники, здатні прийти на допомогу та забезпечити виконання завдань Національної поліції України в цілому, а не просто як «засіб». З огляду на що відповідних корегувань потребують приписи чинного національного законодавства, як з позиції використання службових тварин під час поліцейської діяльності, так і реалізації окремих поліцейських заходів, зокрема заходів примусу.

Список бібліографічних посилань: 1. Про Національну поліцію: закон України від 02.07.2015 № 580- VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 40-41. Ст. 379. 2. Селюков В.С.

Адміністративно-правові засади управління кінологічного забезпечення правоохоронної діяльності в Україні : дис. ... доктора юрид. наук: спец. 12.00.07. Харків, 2020. 450 с. 3. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод., допов. та CD)/уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. К.; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2009. 1736 с.

УДК 342.6

Володимир Валерійович КОРНІЄНКО,

*кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник,
доцент кафедри поліцейської діяльності*

та публічного адміністрування факультету № 3

Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7338-0794>

ОСНОВНІ ВИМОГИ ДО СЛУЖБОВИХ СОБАК, ЯКІ ЗАКРІПЛЮЮТЬСЯ ЗА КІНОЛОГАМИ В СИСТЕМІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ

Всі керівники кінологічних підрозділів мають зацікавленість не лише у підготовці кваліфікованих кадрів для кінологічних підрозділів [1, с. 56], але і в якості службових собак. Саме тому вони зобов'язані ставити досить жорсткі вимоги до собак, які будуть використовуватись для служби.

У зв'язку з цим, при придбанні собаки слід звертати увагу на її зовнішній вигляд, здоров'я і робочі характеристики, оскільки усі вищезазначені ознаки тісно між собою пов'язані.

Екстер'єр – зовнішній вигляд собаки є одним з головних чинників, що впливає на вибір собаки для її використання в органах та підрозділах національної поліції.

У собаківництві одним з найбільш популярних способів визначення зовнішнього вигляду собаки є візуальний. Насамперед це означає, що службові собаки повинні відповідати стандартам породи. Вади в екстер'єрі собаки виключають можливість її використання у службовій діяльності [2].

У разі виїзду на місце пригоди працівника поліції зі службовою собакою, яка має яскраво виражені пороки або недоліки у екстер'єрі у населення неодмінно виникне негативне враження, котре неодмінно впливатиме на імідж поліції.

З метою успішного дресирування службової собаки з наступним її використанням, ця собака повинна мати добре здоров'я, а саме міцний костяк, розвинені м'язи, відсутність генетичних хвороб, міцну нервову систему. Для цього потрібно мати належний рівень знань у сфері анатомії та фізіології собаки. Тому для обстеження й відбору собаки до складу відповідної комісії необхідно включати фахівця у галузі ветеринарії.

Під час оцінки собаки у першу чергу нас повинні цікавити її робочі якості, а саме її сила, урівноваженість, активність нервових процесів, стресостійкість, а також працездатність. При дресируванні та практичному використанні псів дуже часто заважає їх підвищена статевая реакція. Таких собак брати на службу категорично не рекомендовано.

Тестові вправи «Оцінка поведінки у незвичайній ситуації», «Визначення реакції на звукові подразники», «Визначення реакції на атаку людини», «Реакція на сильний звуковий подразник - постріл», «Визначення сили вищої нервової діяльності собаки та упевненості у собі» були розроблені для перевірки нервової системи собаки. Вони насправді є важливими.

Під час навчання слухачі виїжджають у реальні місця для використання службових собак, наприклад такі, як залізничних вокзал, термінал аеропорту та інші місця скупчення людей, де собака із неуврівноваженою нервовою системою не здатна витримати значну кількість сильних подразників. Результатом цього є те, що собака не виконує раніше вироблені навички, оскільки потрібен певний час для відновлення нормального функціонування нервової системи.

Тестова вправа «Визначення зацікавленості у пошуку на основі потреби у грі» показує бажання собаки проводити пошук. Під час виконання цієї тестової вправи у більшості випадків можна спостерігати бажання собаки шукати апорт приблизно два рази.

Частіше можна спостерігати, коли собака рухається за апортувальним предметом лише за умови візуального контакту з ним. При цьому якщо перед пуском розвернути собаку навколо себе, у неї пропадає бажання вести пошук взагалі.

Для дресирування подібних собак, того часу, який відведено у рамках навчальної програми на відпрацювання прийомів, банально не вистачає.

Окрім тих недоліків, які виявляють у процесі проведення тестування та відбору собак досить часто бувають випадки прибуття слухачів з собаками, що були за ними закріплені безпосередньо перед виїздом до місць тренування. Нерідко у кінолога не є остаточно встановленим належний контакт з собакою. А за умови

відсутності контакту, слухай, що прибув на тренування з собакою, яка характеризується гарними робочими якостями, банально не може їх показати. Часто можна спостерігати, коли собака відмовляється грати з апортувальним предметом разом із людиною, за якою ця собака закріплена, але в той же час варто якійсь іншій особі лише підійти до неї, здійснити ті ж самі дії, і поведінка собаки докорінно змінюється.

У зв'язку з цим, працівники кінологічних підрозділів поліції, які направляються на тренування у рамках підготовки фахівців-кінологів, повинні попередньо контактувати з собакою не менш ніж чотири місяці.

Таким чином, під час відбору службової собаки, необхідно ставити досить жорсткі вимоги, урахувати екстер'єр, здоров'я, а також робочі якості. Лише в такому разі дресирування собак буде успішним, а використання у службовій діяльності достатньо ефективним.

Список бібліографічних посилань: 1. Селюков В.С. Адміністративно-правові засади кінологічного забезпечення правоохоронної діяльності в Україні: монографія. К.: видавн. дім «Інтернаука» 2020-470 с. 2. Про затвердження Інструкції з організації діяльності кінологічних підрозділів Національної поліції України: наказ МВС України від 01.11.2016 р. № 1145 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1544-16#Text> (дата звернення 04.11.2021).

УДК 342.9

Марина Юріївна КРЕПАКОВА,

кандидат юридичних наук,

старший викладач кафедри поліцейської діяльності

та публічного адміністрування факультету № 3

Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5705-5027>

РОЗВИТОК КІНОЛОГІЧНИХ СЛУЖБ ОРГАНІВ СИСТЕМИ МВС УКРАЇНИ

Враховуючи стан безпекової ситуації в державі та основні тенденції її розвитку, відповідно до Указу Президента України від 30 вересня 2019 року № 722 «Про цілі сталого розвитку України

на період до 2030 року» [1] та Програми діяльності Кабінету Міністрів України, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 12 червня 2020 року № 471 [2], для Міністерства внутрішніх справ України визначено такі пріоритетні напрями діяльності: забезпечення публічної безпеки і порядку; надійна охорона державного кордону та зручний сервіс під час його перетинання; запобігання виникненню надзвичайних ситуацій та оперативність їх ліквідації.

У сучасних умовах, що склалися у нашій державі, для виконання вказаних завдань залучаються інспектори-кінологи.

Так, у підрозділах поліції для забезпечення публічної безпеки і порядку використовуються (застосовуються) спеціально підготовлені службові собаки: розшукові - для розшуку за запаховими слідами осіб, які вчинили кримінальне правопорушення, для проведення вибірки людини та речі, пошуку речових доказів і стріляних гільз, затримання втікаючої особи чи групи осіб; патрульно-розшукові - для патрулювання, використання під час забезпечення публічної безпеки і порядку, охорони прав і свобод людини, пошуку правопорушника по «гарячому» запаховому сліду, затримання втікаючої особи чи групи осіб, припинення нападу на кінолога чи інших осіб; спеціальні - для пошуку та виявлення вибухових речовин, вибухових пристроїв, вогнепальної зброї і набоїв, наркотичних засобів, закопаних (захованих) трупів; конвойні - для припинення втечі й затримання осіб, які втекли з-під варти; вартові - для охорони спеціальних установ і об'єктів поліції та об'єктів, що охороняються поліцією охорони [3].

У Державній прикордонній службі України для охорони державного кордону використовуються такі види службових собак: розшукові собаки прикордонної служби - службові собаки, підготовлені до використання в прикордонній службі (для охорони державного кордону поза пунктами пропуску) для пошуку й виявлення правопорушників та їх слідів, переслідування, затримання і конвоювання правопорушників; розшукові собаки прикордонного контролю - службові собаки, підготовлені до використання в пунктах пропуску (пунктах контролю, контрольних пунктах в'їзду-виїзду) (далі - пункти пропуску) через державний кордон для пошуку і виявлення правопорушників у транспортних засобах і вантажах, їх переслідування, затримання та конвоювання; спеціальні собаки - службові собаки, підготовлені для пошуку й виявлення наркотичних засобів та психотропних, вибухових речовин, стрілецької зброї і боєприпасів тощо; мінно-розшукові собаки - службові собаки, підготовлені для виявлення мін, вибухонебезпечних боєприпасів та інших вибухових пристроїв; вартові

собаки - службові собаки, підготовлені для охорони окремих ділянок кордону та об'єктів [4].

У Державній службі України з надзвичайних ситуацій для пошуку і рятування постраждалих у завалах зруйнованих будинків та споруд, у природному серидовищу, пошуку і виявлення на імовірно небезпечній (підтвердженій небезпечній) території точного місцезнаходження мін та інших вибухонебезпечних предметів використовуються: вартові собаки - службові собаки, підготовлені для охорони окремих ділянок місцевості та об'єктів ДСНС; мінно-пошукові собаки - службові собаки, підготовлені за програмою мінно-пошукової підготовки і застосовуються для пошуку, виявлення мін, інших вибухонебезпечних предметів на об'єктах та територіях; пошуково-рятувальні собаки - службові собаки, підготовлені для пошуку та виявлення постраждалих унаслідок надзвичайних ситуацій або небезпечних подій [5].

У Національній гвардії України під час виконання службово-бойових завдань використовуються службові собаки: розшукові (під час: конвоювання обвинувачених (підсудних), засуджених; обшуку місцевості, житлових масивів та приміщень; вибору підозрюваних за запахом їх речей або слідів; охорони важливих державних об'єктів; розшуку (пошуку), затримання осіб, які скоїли злочин та здійснили втечу; охорони громадського порядку; засад для своєчасного виявлення і затримання злочинців, які наближаються; розшуку та затримання озброєних злочинців; пошуку та виявлення людини, речей, предметів та запахових слідів на місцевості); вартові (для посилення варт з метою підвищення надійності охорони особливо важливих державних та інших об'єктів) [6].

Але на сьогодні кінологічні служби органів системи МВС потребують удосконалення нормативно-правової бази, що регулює їх діяльність. Однією з причин цього є неврегульованість питань підготовки та використання службових собак для пошуку наркотичних засобів, використання інспекторами-кінологами у службі власних собак, утримання відомчих собак після закінчення терміну їх використання.

28 грудня 2020 року Міністр внутрішніх справ України А. Б. Аваков підписав наказ МВС за № 920. [7] Цим наказом затверджено План основних заходів МВС України на 2021 рік. Метою плану є реалізація завдань і функцій Міністерства внутрішніх справ України, його подальшого розвитку, забезпечення належного спрямування і координації діяльності відповідних ЦОВВ, а також підвищення ефективності діяльності кінологічних служб органів системи МВС

Для досягнення поставленої мети в органах системи МВС, у частині, що стосується діяльності кінологічних служб упродовж 2021 року необхідно вирішити такі завдання: розроблення проекту наказу МВС «Про затвердження Порядку використання інспекторами-кінологами у службі власних собак, утримання відомчих собак після закінчення терміну їх використання»; забезпечити впровадження запахового імітатора метадону у діяльність кінологічних підрозділів для підготовки службових собак та ін.

Організація та виконання планів здійснюватиметься керівництвом відповідних органів системи МВС, які за результатами роботи здійснять аналіз виконання заходів плану.

Отже, на нашу думку, застосування інспекторів-кінологів зі службовими собаками під час забезпечення публічної безпеки і порядку, охорони державного кордону, запобігання виникненню надзвичайних ситуацій та оперативність їх ліквідації є необхідною умовою виконання завдань, що стоять перед органами системи МВС. А закріплення на законодавчому рівні особливостей використання інспекторами-кінологами у службі власних собак, утримання відомчих собак після закінчення терміну їх використання сприятиме розбудові даного підрозділу, надасть можливість у повному об'ємі реалізовувати повноваження покладені на кінологічні служби.

Список бібліографічних посилань: 1. Указ Президента України «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text>. (дата звернення: 07.10.2021). 2. Постанова Кабінету Міністрів України від 12 червня 2020 року № 471 «Про затвердження Програми діяльності Кабінету Міністрів України». URL: <https://www.kmu.gov.ua/npras/pro-zatverdzhennya-programi-diynalnosti-kabinetu-ministriv-t120620> (дата звернення: 07.10.2021). 3. Про затвердження Інструкції з організації діяльності кінологічних підрозділів Національної поліції України : наказ МВС України від 01.11.2016 № 1145 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1544-16#Text> (дата звернення: 07.10.2021). 4. Про затвердження Інструкції з організації кінологічного забезпечення в Державній прикордонній службі України : наказ МВС України від 26.03.2018 № 234 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0459-18#Text> (дата звернення: 07.10.2021). 5. Про затвердження Інструкції з організації діяльності кінологічних підрозділів ДСНС : наказ МВС України від 11.07.2018 № 597 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/->

show/z0896-18#Text (дата звернення: 07.10.2021). 6. Про затвердження Інструкції з організації службової кінології в Національній гвардії України : наказ МВС України від 05.08.2014 № 772 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1213-14#Text> (дата звернення: 07.10.2021). 7. Про затвердження Плану основних заходів Міністерства внутрішніх справ України на 2021 рік : наказ МВС України від 28.12.2020 № 920. URL: <https://mvs.gov.ua/uk/-documents/normativno-pravovi-akti/nakaz-vid-28122020-920-pro-zatverdzennya-planu-osnovnix-zaxodiv-ministerstva-vnutrisnix-sprav-ukrayini-na-2021-rik> (дата звернення: 07.10.2021).

УДК 351.74

Віталій Іванович МАГДАЛЮК,

ад'юнкт відділу освітньо-наукової підготовки

Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7247-1027>

ПРИНЦИПИ ВЗАЄМОДІЇ ОРГАНІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ ТА ДЕРЖАВНОЇ МІГРАЦІЙНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ

Взаємодія як процес двостороннього взаємного впливу різних об'єктів, суб'єктів, предметів, явищ завжди має фактичне та/або юридичне підґрунтя, підстави такої взаємодії, сукупність яких і визначають формат подібного взаємного впливу, статус його учасників, межі, обсяги, можливості їх поведінки в тих чи інших суспільних відносинах. Відповідно, питання принципів взаємодії має фундаментальне значення в розрізі теоретичної побудови її механізму, напрацюванні та виокремленні конструкцій, елементів, які є не тільки основоположними характеристиками взаємного впливу, але й його орієнтирами, способами вираження змісту, юридичної природи, ролі, призначення учасників взаємодії в суспільстві взагалі у та взаємовідносинах зокрема.

В науковій літературі, присвяченій різним галузям юриспруденції, в цілому досить ретельно опрацьовано питання принципів певного правового явища, управлінського процесу, діяльності, сфери регулювання і т.д. Так само своєрідного уніфікованого характеру набуває

розподіл цих принципів на групи загальних (притаманих в узагальненому вираженні всій системі права) та спеціальних, що підкреслюють специфіку певного предмету (об'єкту) дослідження. Причому, навіть в розрізі спеціальних принципів, їх перелік досить часто повторюється або частково перетинається у різних наукових розробках.

Почнемо з групи загальних принципів, до яких відносимо наступні засади взаємодії: законність; верховенство права; гласність.

Законність загалом та у сфері державного управління зокрема є надзвичайно багатогранним явищем. З сутнісної точки зору, це насамперед правовий режим точного виконання чинних законів усіма суб'єктами права у сфері правотворчості та правореалізації, в інших сферах життєдіяльності людей; режим, за якого забезпечуються права і виконуються обов'язки людиною, державою та громадянським суспільством [1, с. 73]. Законність являє собою сукупність вимог точного, неухильного, беззастережного дотримання положень законодавства, повного і реального здійснення суб'єктивних прав, обґрунтованого і ефективного застосування права, при цьому неприпустимі найменші порушення зі сторони державних органів та службових (посадових) осіб [2, с. 58]. Пов'язана з принципом законності і засада верховенства права, стислий зміст якої полягає у імперативному констатуванні того незаперечного факту, що людина, її права, свободи, гарантії їх реалізації визнаються найвищими цінностями в суспільстві та державі, визначають зміст і спрямованість діяльності органів державної влади. Цілком очевидно, що протидія неконтрольованій міграції потенційно пов'язана з обмеженням свободи пересування фізичних осіб, вільного вибору ними місця проживання, фізичної недоторканості. Тому забезпечення дотримання прав людини в таких обставин державними органами (презумпція невинуватості, право не свідчити проти себе чи своїх близьких, право давати покази рідною мовою, на перекладача, професійного захисника, тощо) є надзвичайно важливим.

Щодо поняття гласності, то традиційно ця категорія визначається як: доступність загальновідомому ознайомленню і обговоренню, контролю; публічність; загальновідомість чого-небудь, оголошення [3, с. 6]. В.П. Гончар виокремлює такі її характеристики: 1) відкритість діяльності державних органів і громадських організацій, конкретних службовців та посадових осіб; 2) інформування громадян (їх об'єднань) щодо діяльності публічних інституцій, періодичне оприлюднення у засобах масової інформації відповідних даних про їх роботу; 3) доступність організацій, установ і посадових осіб для прийому громадян, можливість безперешкодного звернення до них громадян із пропозиціями та заявами; 4) прозорість процесів і зрозумілість рішень, що приймаються державними органами; 5) обговорення

діяльності, оцінка роботи органів державної влади (посадових осіб) [4, с. 39-41]. Таким чином, принцип гласності кореспондується з правом громадян на інформацію та відповідно відкритістю, прозорістю спільної, узгодженої діяльності державних органів.

Отже, принципи законності, верховенства права, гласності характеризують загальні закономірності, засади побудови суспільних відносин за участю суб'єктів публічного управління в державі, яка претендує на статус правової. В рівній мірі вони так само відображають єдність системи права та структури механізму держави, підпорядкованість їх уніфікованим демократичним людиноцентричним стандартам правового регулювання та реалізації державної влади.

При виокремленні переліку спеціальних принципів взаємодії органів Національної поліції та Державної міграційної служби у заходах протидії неконтрольованій міграції, насамперед варто зауважити засаду поєднання компетенцій. Даний принцип по суті є основоположним в цілому для явища взаємодії, адже характеризує консолідацію управлінських повноважень різних суб'єктів в рамках правового регулювання, правозастосування в сфері міграційних правовідносин. При цьому не має значення, чи йдеться про безпосередню участь представників різних органів у спільних заходах (наприклад, міграційні рейди, методологічно-практичні конференції), чи про сприяння одному з органів у діяльності іншого (наприклад, інформаційна взаємодія, обмін оперативними даними про мігрантів, міграційні правопорушення, тощо).

Основою будь-якого процесу взаємодії, безвідносно до кола учасників та предметної зацікавленості, є спільність завдань, які вирішуються в процесі узгодження та координації здійснення власних повноважень. Відповідно присутні напрямки забезпечення правоохоронної діяльності та міграційної політики, на межі яких і перебувають завдання протидії неконтрольованій міграції, що є юридичною та фактичною основою взаємодії поліцейських та міграційних підрозділів. Якщо принцип спільності завдань відображає нормативні підстави, передумови взаємодії сторін, то засада забезпечення єдності державної міграційної політики є додатково і її бажаною метою, орієнтовним наслідком узгодженої роботи сторін.

Принцип результативності взаємодії відображає той факт, що вона має проводитися не лише як номінальне, формальне виконання вимог закону, які «зобов'язують» сторони співпрацювати в тому чи іншому напрямку. Системність та плановість в державному управлінні є характеристиками організованості, продуманості, виваженості, структурованості дій владних суб'єктів.

Вертикальна звітність та горизонтальна рівність є досить таки особливим принципом взаємодії, адже характеризує власне

ієрархічну побудову вертикалі Міністра (Міністерства) внутрішніх справ, формат взаємодії підпорядкованих суб'єктів з вище стоячою інстанцією та між собою. Власне в розрізі процесу взаємодії важливість цього принципу обумовлена тим, що саме керуюча інстанція (профільний міністр, міністерство) найчастіше виступають ініціатором, координатором, модератором цього процесу, що проявляється як в створенні нормативної бази співпраці, так і проведенні конкретних заходів боротьби з нелегальною міграцією, прийнятті та аналізі звітів за їх результатами. Поряд з цим, в у відносинах між собою підрозділи поліції та міграційної служби є юридично рівними сторонами, що взаємодіють на засадах рівності та партнерства. Що, водночас, допускає ситуативне керівництво спільними групами представником одного з цих підрозділів, в залежності від специфіки здійснюваного заходу міграційного реагування.

Принцип спільної відповідальності при взаємодії насамперед означає, що відповідальність за наслідки пропорційно розподіляється на всіх учасників, залучених до відповідної процедури управління. При чому, йдеться не стільки про відповідальність за шкоду третім особам (в цьому випадку правопорушник персоніфікується), скільки про відповідальність за службову недбалість в дисциплінарному порядку: міністр внутрішніх справ, як правило, застосовує стягнення до керівництва міграційних та поліцейських структур, а вже керівники цих структур до підлеглих осіб. Також, можна привести приклад відповідальності за несвоєчасну передачу (організацію передачі) інформації з баз даних в порядку інформаційної взаємодії. Спільність відповідальності в цій ситуації полягатиме в тому, що може бути покараний і працівник іншого органу (учасника взаємодії), що своєчасно не отримав інформацію та не вжив заходів реагування.

Принципи взаємодії між органами Національної поліції та Державної міграційної служби України – це базові основи, керівні передумови спільної, координованої, узгодженої діяльності, які в цілях забезпечення критерію результативності, дієвості, повноти її здійснення визначають нормативні начала та науково-методологічне підґрунтя підготовки та реалізації заходів взаємодії на практиці. Система принципів взаємодії класифікована на загальну (законність; верховенство права; гласність) та спеціальні (поєднання управлінських компетенцій; спільність завдань, які вирішуються в процесі узгодження та координації здійснення власних повноважень; забезпечення єдності державної міграційної політики; результативність; системність та плановість; вертикальна звітність та горизонтальна рівність; спільна відповідальність державних органів перед третіми особами) групи.

Список бібліографічних посилань: 1. Марущій О. А. Генеза розуміння законності як основоположного принципу діяльності органів державного управління. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія: Юридичні науки : збірник наукових праць.* 2016. № 850. С. 70-74. URL: http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/37289/1/12_70-74.pdf. 2. Кечуа А. М. Теоретичні підходи до визначення поняття законності в діяльності органів виконавчої влади. *Наше право.* 2010, №2 ч. 1. С. 55-59. 3. Овсяннікова О.О. Генезис принципу гласності судової влади. *Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право».* 2013. № 2(8). URL: <http://lj.oa.edu.ua/articles/2013/n2/130oohsv.pdf>. 4. Гончар В.П. Організаційно-правові аспекти реалізації конституційної засади гласності судового процесу : дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2015. 204 с.

УДК 351.741

Вікторія Сергіївна МАКАРЕНКО,

кандидат юридичних наук,

старший викладач кафедри поліцейської діяльності

та публічного адміністрування факультету № 3

Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3310-0684>;

Павло Валентинович МАКАРЕНКО,

кандидат психологічних наук, доцент,

доцент кафедри педагогіки та психології факультету № 3

Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9055-3287>

ПЕРСПЕКТИВИ СОЦІАЛЬНО-ОРІЄНТОВАНОГО ВИКОРИСТАННЯ СЛУЖБОВИХ СОБАК ПІСЛЯ СПИСАННЯ ЗІ СЛУЖБИ: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

Зазвичай строк служби тварин у кінологічних підрозділах України становить 8-10 років, після чого вони, за чинним українським законодавством, мають бути списані. У світовій практиці середнім строком служби є 10-12 років після яких собаки виходять на пенсію. Кінолог та кінологічний підрозділ уважно стежать за кожною твариною, щоб зрозуміти, коли вона готова до виходу на

пенсію, оскільки це остаточний відпочинок від роботи, яку виконують службові тварини. Виходячи на пенсію, вона має бути звільнена від зобов'язань і вважатися просто домашнім улюбленцем, однак це не означає, що тварина зобов'язана вести малорухливий, ізольований спосіб життя, навпаки, собака має продовжувати залишатися активним та залученим, щоб різка зміна середовища не викликала у нього занепокоєння.

В Україні питання завершення служби поліцейськими собаками врегульовано п. 12 Розділу VI Інструкції з організації діяльності кінологічних підрозділів Національної поліції України, де відзначено, що «Щуценята чи службові собаки, у яких у процесі виховування (використання на службі) виявлено неусувні вади, хвороби та недоліки, що виключають використання собаки (щущеняти) у службовій і плеємній діяльності, підлягають вибракуванню, списанню чи передачі до іншого підрозділу» [1]. Внаслідок вивчення досвіду зарубіжних країн, можна виокремити ще декілька шляхів поводження з службовими тваринами після спливу строку, визначеного у законодавстві, або виникнення супутніх захворювань, що унеможливають подальше продовження служби собакою, основними серед яких є: 1) усиплання тварини; 2) передання тварини кінологу, який з нею працював; 3) «усиновлення» тварини родиною кінолога; 4) повернення до кінологічного тренінгового центру/розплідника; 5) передання тварини до спеціальної організації або притулку; 6) «усиновлення» собаки третьою особою; 7) часткова зайнятість у якості тварини-терапевта. Коротко зупинимось на кожному з них, беручи за основу досвід Великої Британії та Сполучених Штатів Америки.

Усиплання на сьогодні вважається найменш гуманним шляхом поводження зі службовими собаками, адже неможливість виконувати ними службові обов'язки не дорівнює неможливості продовжувати життєдіяльність. Джейн Шенстон з британської організації «Порятунок німецьких вівчарок» зазначає, що немає жодних причин, з яких колишній військовий чи поліцейський собака не може бути повернутий відповідальному власникові. «Міноборони [Великої Британії] зазвичай собаки розглядаються як одноразовий товар – як власність. Коли їм близько восьми років, від них відмовляються, хоча насправді вони можуть мати ще роки чотири щасливого життя «на пенсії». Старість та проблеми з поведінкою часто є лише виправданням для усиплання тварини» [2]. Проте, останнім часом, Уряд Великобританії заявляє, що службовим собакам буде знайдено нові домівки, коли їх служба підійде до кінця, і що усиплання було крайньою мірою.

Коли собака не може продовжувати службу (зазвичай через травму чи хворобу), найкращою людиною, яка буде про нього піклуватися є його хендлер. Більше 90% таких собак повертаються жити до свого кінолога [3]. Тож, такий вихід на пенсію є найбільш бажаним для тварин, оскільки вони звикли до цієї людини і, фактично, не змінять свого оточення, за винятком участі у службових завданнях. Іноді собаки витрачають майже 5 років на формування нерозривного зв'язку з людиною, з якою вони служать. Незалежно від того, чи допомагала тварина людині з серцевим захворюванням орієнтуватися у повсякденному житті або служила «очима» для сліпого. Зрештою, те, що службовий собака йде на пенсію, не означає, що він не може залишатися вірним компаньйоном своєму колишньому власнику [4].

«Усиновлення» тварини родиною кінолога це наступний логічний варіант виходу на пенсію для собак, який застосовується у разі якщо з певних об'єктивних обставин особисто кінолог не в змозі залишити собаку собі. Наприклад, для військових службових собак у США 10 U.S. Code § 2583 визначає керівництво по пріоритету усиновлення для військових службових собак у випадках, коли собака або солдат зазнали травм в результаті бойових дій. Так, якщо під час бойових дій солдат-кінолог загинув, пріоритет віддається найближчим родичам солдата, які забирають службового собаку [5].

Повернення до кінологічного тренувального центру – третій за розповсюдженістю спосіб виходу на пенсію для службових собак як у Великобританії так і в США. Важливо, щоб це був саме той центр, де цей собака був виведений та навчався ще цуценям. Цей та два вищеназваних варіанти є найкращими для службових собак, оскільки для них вихід на пенсію є стресовим фактором, що тягне за собою значну зміну у способі життєдіяльності. Цей стрес, може бути посилений, якщо тварину забрали не тільки зі звичного середовища, а ще й до нового власника. У свого кінолога або в знайомому середовищі розплідника/тренувального центру собака може пристосуватися більш комфортно [6].

Якщо з будь-яких причин попередні варіанти неможливі або законодавство не передбачає таких можливостей, собаку після спливу визначеного строку служби можуть передати до спеціальної організації або притулку, де за собакою будуть наглядати належним чином або спробують знайти нового власника.

«Усиновлення» собаки третьою особою можливе, якщо він перебуває на пенсії у розпліднику/тренувальному центрі або притулку. Для осіб, що хочуть взяти службового собаку висувається

низка вимог, яким вони та їхнє житло зобов'язані відповідати, на кшталт неповної зайнятості, наявності огорожі, достатньої території, тощо. Крім того, необхідно сплатити внесок за собаку та мати фінансову можливість забезпечити йому належне лікування [7, 8].

Що стосується часткової зайнятості у якості тварини-терапевта, то такий варіант періодично застосовується для собак, що сумують через різку зміну способу життя після виходу на пенсію. Проте, не можна чітко встановити загальні вимоги для такої залученості собак, більшість дослідників доходить висновку, що питання про залучення до часткової зайнятості для участі у каністерапії, тощо, має вирішуватись щоразу для кожного окремо взятого собаки, оскільки значення матиме велика кількість факторів (сфера основної служби, психоемоційне та фізичне здоров'я собаки, умови роботи, тощо) [9, 6].

Отже, зважаючи на наявне різноманіття варіантів закінчення кар'єри для службових собак у світовій практиці, вважаємо за можливе уточнити врегулювання даного питання в національному законодавстві та розширення переліку варіантів поведінки з собаками, що не відповідають встановленим вимогам.

Список бібліографічних посилань: 1. Про затвердження Інструкції з організації діяльності кінологічних підрозділів Національної поліції України: Наказ МВС України від 01.11.2016 № 1145. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1544-16#Text> 2. Who, what, why: Where do working dogs go when they retire? BBC News. 2013. URL: <https://www.bbc.com/news/magazine-24143338> 3. Milzarski E. This is what happens to military working dogs after retirement. 2018. URL: <https://www.wearethemighty.com/-articles/this-is-what-happens-to-military-working-dogs-after-retirement/>. 4. Folk E. What happens after a Service Dog retires? Anything Pawsable. 2018. URL: <https://anythingpawsable.com/-happens-service-dog-retires/>. 5. Military animals: transfer and adoption. U.S. Code § 2583. URL: <https://www.law.cornell.edu/uscode/text/10/2583>. 6. Ng Z, Fine A. Paving the Path Toward Retirement for Assistance Animals: Transitioning Lives. Front Vet Sci. 2019; 6:39. doi:10.3389/fvets.2019.00039. 7. Rehome one of our dogs. The Guide Dogs for the Blind Association. URL: <https://www.guidedogs.org.uk/how-you-can-help/rehoming-a-guide-dog/>. 8. Official United States Air Force Website. Military Working Dog Adoption Program. URL: <https://www.37trw.af.mil/Units/37th-Training-Group/341st-Training-Squadron/Military-Working-Dog-Adoption-Program/>. 9. Landa M. From war dogs to service dogs: the retirement and adoption of military working dogs. Anim Law, 24. 2018. PP. 39–52.

УДК 37-057:[343.982.6:343.8](477)

Валентин Петрович МАТВІЙЧУК,

кандидат педагогічних наук, доцент,

доцент кафедри кінології та спеціальних дисциплін

Територіально відокремленого відділення

«Хмельницька філія Академії Державної пенітенціарної служби»;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5890-8383>;

Людмила Сергіївна БАРТЕНЕВА,

старший викладач кафедри кінології та спеціальних дисциплін

Територіально відокремленого відділення

«Хмельницька філія Академії Державної пенітенціарної служби»;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2579-9384>

ОБҐРУНТУВАННЯ АКТУАЛЬНОСТІ НАВЧАННЯ КІНОЛОГІЧНОГО ПЕРСОНАЛУ ДЕРЖАВНОЇ КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ

Як зазначено у робочій освітній програмі первинної професійної підготовки молодших інспекторів-кінологів відділів режиму і охорони слідчих ізоляторів та відділів охорони установ виконання покарань сучасна діяльність органів і установ Державної кримінально-виконавчої служби України (далі – ДКВС України) передбачає відхід від каральної суті функціонування та переорієнтацію на європейські стандарти організації соціальної, виховної та інших видів роботи із засудженими на основі безумовного дотримання прав і свобод особистості, забезпечення корисності відбування кримінального покарання, ефективності підготовки засудженого до життя у вільному суспільстві.

З урахуванням даної тези актуальним постає питання щодо чіткого розуміння особами рядового і начальницького складу ДКВС України значущості нових, визначених державою завдань, що в свою чергу передбачає ініціювання змін у підходах до організації роботи у напрямі формування їх непохитної правової та професійної свідомості, зміцнення професійних знань. В наш час відбувається перманентний процес пошуку та застосування якісно нових шляхів забезпечення національної безпеки, серед яких важливе місце належить розвитку службової кінології.

Кінологічна служба в установах виконання покарань (далі – УВП) і слідчих ізоляторах (далі – СІЗО) призначена для організації використання спеціально підготовлених собак з метою посилення охорони території обслуговування, розшуку та затримання засуджених, які вчинили втечу з-під варти, огляду автомобільного,

залізничного транспорту, інших об'єктів. Враховуючи складність поставлених завдань, нагальною постає проблема, пов'язана з необхідністю впровадження інноваційних форм та методів професійної підготовки інспекторів-кінологів УВП та СІЗО, у тому числі запозичених в якості кращих зразків в інших силових відомствах України та за кордоном.

Проблема професійної готовності молодших інспекторів-кінологів та закріплених за ними службових собак до виконання поставлених завдань, викликаних сучасними умовами функціонування УВП та СІЗО є однією з пріоритетних у справі забезпечення безпеки місць позбавлення волі, встановленого режиму відбування кримінальних покарань. Для набуття такої готовності, що передбачає уміння впевнено діяти за будь-яких обставин, інспектор-кінолог повинен володіти чималим обсягом знань, умінь та навичок, зокрема за напрямками дресирування службового собаки, управління його діями в штатних та позаштатних ситуаціях.

Відтак, для якісного вирішення визначених освітньою програмою завдань необхідно забезпечити їх виконання, що покладає обов'язки на відповідних посадових осіб по підготовці слухачів та закріплених за ними службових собак до участі в освітньому процесі, навчально-матеріальної бази навчального закладу та належного рівня професійної готовності науково-педагогічного складу організовувати і здійснювати заходи освітньої діяльності кафедри кінології та спеціальних дисциплін.

УДК 342.951(477)

Оксана Олександрівна ПАНОВА,

доктор юридичних наук, доцент,

доцент кафедри поліцейської діяльності

та публічного адміністрування факультету № 3

Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3533-5076>

ОСОБЛИВОСТІ КОНТРОЛЮ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ-КІНОЛОГІВ

Процес навчання та становлення майбутніх офіцерів кінологів є запорукою успішного функціонування всієї системи застосування

службових собак органами та підрозділами не тільки Національної поліції України, а й усіх структурних підрозділів Міністерства внутрішніх справ.

Невід'ємною частиною навчання є його контроль, що включає поточну успішність, безпосередню здачу заліку/екзамену та в кінцевому результаті - отримання підсумкової оцінки.

Так, процес контролю повинен включати в себе ряд обов'язкових вимог.

По-перше, індивідуальний підхід до кожного офіцера-кінолога. Виконання індивідуальних завдання та недопущення суджень щодо ролі окремих учнів пі час виконання спільних, колективних задач.

По-друге, системне проведення зрізу знань щодо окремих тем, так і до всього курсу.

По-третє, використання інноваційних форм навчання, з метою підвищення інтересу учня до конкретного предмету та майбутньої професії вцілому.

По-четверте, диференційований підхід: необхідно враховувати специфічні особливості предмета і окремих його розділів, а також індивідуальні якості учнів; застосовувати різні методики проведення контролю.

По-п'яте, єдиний підхід до оцінки знань в незалежності від викладеної навчальної дисципліни, що повинен орієнтуватись на практичну складову навчального процесу.

Розглянемо більш детально види контролів в залежності від етапу вивчення дисципліни.

Поточний контроль здійснювався викладачем в ході повсякденної навчальної діяльності, під час проведення занять. Цьому виду контролю зазвичай передуює ознайомлення викладача з успішністю учнів за попередніми предметами, обізнаності здобувачів освіти щодо раніше вивченого матеріалу і загальним рівнем їх підготовленості. Поточний контроль здійснювався шляхом систематичного спостереження викладача за роботою курсантів-кінологів, перевірки їх знань і навичок, які вони здобули в ході вивчення нового матеріалу, його повторенні, закріпленні і практичному застосуванні. Цей вид контролю має велике значення для стимулювання прагнення курсанта-кінолога до систематичної самостійної роботи, підвищення інтересу до предмета і почуття відповідальності за доручену справу. Цей вид контролю здійснювався в наступних формах: вибіркове і фронтальне опитування, індивідуальні бесіди, перевірка конспектів і звітних матеріалів, контрольні роботи, проведення квізів, перевірка виконання

завдань, що виносяться на самостійну роботу і т.п. Комплексне застосування різних форм поточного контролю дозволить своєчасно оцінити, наскільки глибоко засвоєний матеріал і як курсант-кінолог підготовлений до зайняття.

Проміжний контроль призначений для перевірки знань курсанта-кінолога після вивчення ними частини програми. Тобто здійснювалася перевірка діяльності здобувачів освіти по освоєнню порівняно великого об'єму матеріалу. Основними формами проміжного контролю повинні бути: заліки та іспити (окрім екзамену за результатами вивчення всіх тем курсу).

Підсумковий контроль, призначений для визначення якості виконання навчального плану та відповідності отриманих компетентностей освітній програмі, проводиться у формі екзамену з усієї дисципліни. На наш погляд, в рамках практичної спрямованості підсумковий контроль повинен поводитись за двома напрямками: 1. теоретичного освоєння наданого матеріалу; 2. Виконання практичної справи (наприклад: поліцейського квесту).

Таким чином, використання зазначених видів контролю дозволить професорсько-викладацькому складу визначитись з рівнем підготовленості офіцера-кінолога до виконання практичних завдань та об'єктивно їх оцінити. Велике значення має уміле використання для самопідготовки спеціальної літератури по дресируванню собак, в якому викладені основні положення методики і техніки дресирування. Керівникові зайняття немає необхідності переказувати те, що курсант-кінолог може прочитати і вивчити самостійно. Він повинен націлити їх на самостійну роботу, дати необхідні поради і роз'яснення, спираючись на отримані ними знання, і уміння, а також зосередити увагу на питаннях, які в підручнику відбиті недостатньо повно. Зайняття з методики і техніки дресирування собак повинні завершуватися підведенням підсумків, визначенням круга завдань для підготовки до подальшого зайняття. Таким чином, розроблена, обґрунтована і апробована нами модель професійної підготовки майбутніх кінологів повинна дати позитивні результати.

УДК 351.741:636.7.043.3]:[378.6:351.741](477.54-25)

Олена Валеріївна ПОГОРІЛЕЦЬ,

науковий співробітник науково-дослідної лабораторії

з проблем забезпечення діяльності поліції

Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4739-4441>

ПІДГОТОВКА ОФІЦЕРІВ-КІНОЛОГІВ У ХНУВС: ПОГЛЯД У МАЙБУТНЄ

У наш час службових собак можна зустріти на вулицях із кінологом у складі патруля, в аеропортах, на вокзалах, стадіонах, у школах та інших місцях скупчення людей. Тому дуже важливо реалізовувати якісне навчання майбутніх кінологів для забезпечення підготовки собак та застосування їх на службі.

24 травня 2017 року наказом МВС України за № 442 затверджено Концепцію розвитку кінологічних служб центральних органів виконавчої влади, діяльність яких спрямовується та координується Кабінетом Міністрів України через Міністра внутрішніх справ [1].

Згідно з Концепцією проблемами, що потребують розв'язання, є: недостатня ефективність і координація діяльності кінологічних підрозділів органів системи МВС, недостатній рівень фахової підготовки кінологів та службових собак, неналежне матеріально-технічне забезпечення кінологічних підрозділів тощо.

Кінологічна служба є службою бойового забезпечення і призначена для організації і методичного забезпечення, ефективного використання службових собак в охороні громадського порядку, конвоюванні заарештованих та засуджених, в охороні та обороні важливих державних об'єктів, матеріально-технічного та військового забезпечення Міністерства внутрішніх справ України [2].

Кінологічні підрозділи і служби існують у більшості силових структур України, а саме: Національній поліції України, Державній прикордонній службі, Державній службі України з надзвичайних ситуацій, Національній гвардії України та ін. Перед кожною з цих служб стоять свої специфічні завдання, тому і кінологічні підрозділи кожної з них мають свої особливості.

Всі структури, що мають кінологічні служби, ставлять перед своїми службовими собаками різні завдання. Наприклад, у митниці та прикордонних військах собака не повинна торкатися людей на кордоні або пункті пропуску, а зобов'язана лише позначати

порушника голосом чи стрибками. Тільки в крайніх випадках, якщо зловмисник нападає на співробітника і пес бачить пряму загрозу – за спеціальною командою він може атакувати.

Таким чином, професія кінолога займає особливе місце, а проблема вдосконалення кінологічної освіти, зокрема й у закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських, стала дуже актуальною.

Згідно діючого законодавства [3] підготовку патрульно-розшукових, конвойних і вартових службових собак для використання в діяльності поліції здійснюють у спеціалізованих закладах поліції і кінологічних центрах ГУНП кінологи.

Починаючи з 2018 року на базі Харківського національного університету внутрішніх справ розпочато підготовку курсантів за спеціальністю «Офіцер-кінолог». На цей час в системі МВС України університет є єдиним закладом вищої освіти, де готують таких фахівців для Національної поліції України.

Наказом МВС України від 06 червня 2018 року № 479 за Харківським національним університетом внутрішніх справ, серед інших пріоритетних профілів забезпечення післядипломної освіти за видами службової діяльності поліцейських, була закріплена кінологічна підготовка [4].

Сьогодні кінологічна служба України стрімко розвивається завдяки праці людей, які віддані своїй справі, зокрема і працівникам нашого університету.

Навчальним планом передбачено проведення занять з «кінологічних» дисциплін, під час яких відпрацьовуються практичні навички роботи з службовими собаками Кінологічного центру ГУНП в Харківській області. Курсанти самостійно проводять тренування та дресирування собак за різними напрямками роботи: загальна службність, розшукова служба, підготовка собак-детекторів, а також виступають у ролі асистентів. Заняття проводяться під керівництвом кінологів Кінологічного центру ГУНП в Харківській області та викладачів університету, які мають відповідні знання.

Кожна професія передбачає певні вимоги до професійно важливих знань, умінь та здібностей фахівця. Майбутня професійна діяльність офіцера-кінолога, включає керівництво кінологічною службою, уміння планувати заходи, організовувати контроль під час підготовки та використання кінологів зі службовими собаками.

На сьогоднішній день окремим напрямком діяльності є необхідність посилення науково-дослідної роботи у сфері кінології, для формування єдиного підходу щодо організації кінологічного забезпечення і розвитку кінологічних служб центральних органів виконавчої влади та напрацювання уніфікованої методики

патріотичного виховання дітей та юнацтва, організації навчально-кінологічних таборів, проведення багатoproфільної громадської роботи з підвищення загальної кінологічної культури населення.

До речі, один із підрозділів системи МВС України, яка координується через Міністра внутрішніх справ, є Державна прикордонна служба України, навчальний заклад якої – Національна академія державної прикордонної служби України імені Б. Хмельницького, має кафедру кінології.

На противагу цьому, Харківський національний університет внутрішніх справ, хоча і є провідним закладом вищої освіти щодо підготовки фахівців «офіцер-кінолог» в системі МВС, на цей час відповідної кафедри не має.

Актуальність проблеми вдосконалення кінологічної освіти зумовлена об'єктивно збільшеною потребою держави у висококваліфікованих кадрах, здатних вирішувати завдання, що виникають із забезпечення безпеки суспільства відповідно до ситуації, що змінюється в Україні.

Висновок. У зв'язку із збільшеними вимогами держави до рівня підготовки кінологів та існуючою системою професійної підготовки майбутніх офіцерів правоохоронних органів, у контексті кінологічного забезпечення службової діяльності; необхідно створення науково обґрунтованої моделі розвитку та розширення професійних компетенцій курсантів у закладах вищої освіти із специфічними умовами навчання та механізму реалізації моделі в освітньому процесі з підготовки офіцерів-кінологів, як одного із завдань освітнього процесу, у зв'язку з об'єктивною потребою у методиці розвитку професійних компетенцій фахівців-кінологів та недостатністю змістовно-методичного забезпечення цього процесу.

Вирішення зазначених протиріч дозволить удосконалювати процес кінологічної освіти, надасть можливість поглибити правопросвітницьку діяльність, сприятиме реалізації профорієнтаційного напрямку університету щодо залучення молоді до служби в органах Національної поліції та правоохоронній системі в цілому, а також сприятиме формуванню авторитету поліції в суспільстві та позитивного іміджу.

Список бібліографічних посилань: 1. Про затвердження Концепції розвитку кінологічних служб центральних органів виконавчої влади, діяльність яких спрямовується та координується Кабінетом Міністрів України через Міністра внутрішніх справ, та Національної гвардії України до 2020 року : наказ МВС від 24.05.2017 № 442 // Аіра: Закон : правовий портал. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/MVS754.html (дата звернення: 01.11.2021). 2. Кінологічна служба // Національна

гвардія України : офіц. сайт. URL: <http://ngu.gov.ua/ua/-kinologichna-sluzhba> (дата звернення: 01.11.2021). 3. Про затвердження Інструкції з організації діяльності кінологічних підрозділів Національної поліції України : наказ МВС України від 01.11.2016 № 1145 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1544-16> (дата звернення: 01.11.2021). 4. Про вдосконалення підготовки поліцейських у ЗВО МВС : наказ МВС України від 06.06.2018 № 479. // URL: https://www.lvduvs.edu.ua/documents_pdf/naukova%20diyalnist/zvyazok_z_praktykoju/nakaz_479.pdf (дата звернення: 01.11.2021).

УДК 351.741:636.7.08|(477+410+73)

Олена Юрїївна САШУРІНА,

провідний фахівець відділу організації служби

Харківського національного університету внутрішніх справ

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ КІНОЛОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ З УРАХУВАННЯМ МІЖНАРОДНОГО ДОСВІДУ

Кінологічна діяльність Національної поліції України є основним стратегічним напрямом роботи по здійсненню пошуку безвісно відсутніх осіб, злочинців-втікачів, трупів, наркотиків, вибухівки, зброї, осіб, що є потенційними терористами тощо. Відповідно до Інструкції з організації діяльності кінологічних підрозділів Національної поліції України, їх завдання можна систематизувати наступним чином:

- 1) участь у забезпеченні публічної безпеки і порядку;
- 2) участь в охороні прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави;
- 3) участь у протидії злочинності;
- 4) надання в межах, визначених законодавством, послуг з допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин або інших надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги [1].

Поруч із встановленими на рівні законодавства завданнями, що відповідають спрямованості діяльності Національної поліції України, необхідно зазначити, що процеси якісної модернізації

правоохоронних структур нашої держави повинні охоплювати і напрям кінологічної діяльності. Наразі основна проблематика застосування службових собак у діяльності практичного працівника поліції обумовлюється насамперед відсутністю дієвого законодавчо-процедурного механізму підготовки та захисту чотирилапих друзів. Відсутність чітких цільових програм підготовки кінологічних підрозділів НП України, а також недостатнє матеріально-технічне забезпечення утримання службових собак – основні перешкоди на шляху розвитку кінологічної служби.

Наразі в Україні значно недооцінений напрям роботи кінологів, що пов'язано із застарілою системою оцінки ефективності виконання службових завдань собакою-напарником. Здатність критично мислити та наштотхуватися на ряд протилежних умовиводів з метою пошуку єдиного кінцевого рішення іноді призводить до зовсім неочікуваного результату, що не має службової цінності. Так, особливо при проведенні оперативних заходів, практичний працівник наштотхується на екстремальні умови, що викликають психічне навантаження. В таких умовах важко мислити максимально швидко та ефективно, тому саме в таких ситуаціях значно зростає роль службової собаки, що діє інстинктивно з відповідними професійними, набутими у процесі дресирування, навичками.

Повертаючись до основних недоліків організації роботи кінологічних підрозділів України, слід звернутися до міжнародної практики. Цікавою є нормотворча робота у Великобританії, де резонансні напади на службових собак поліцейських у процесі виконання ними професійних обов'язків, викликали суспільний резонанс, який у результаті допоміг переосмислити роль чотирилапого напарника. Наразі у Туманному Альбіоні створено законопроект «Фінна» (на честь імені постраждалого собаки), який прирівнює чотирилапих напарників до повноцінних працівників поліції, напад на яких тягне за собою кримінальну відповідальність [2]. Даний законопроект перебуває на розгляді, проте це вагомий крок на шляху побудови якісного механізму захисту службової собаки, яка нарівні з людиною ризикує власним життям у боротьбі зі злочинністю.

Актуальним залишається питання максимальної мінімізації загроз, що виникають у роботі кінологічного працівника. Так, достатнє матеріально-технічне оснащення роботи кінологів змогло б значно удосконалити точність проведення оперативних заходів та забезпечити безпеку людини при їх проведенні. Проте, не лише для людини відкриваються можливості щодо уникнення небезпеки життю та здоров'ю, а й для собак. Цікавим є винахід

американських вчених, які розробили окуляри доповненої реальності для собак. Вони дозволяють передавати інформацію кінологів в режимі реального часу і допомагати стежити за твариною. Окуляри містять відповідний дисплей з відображенням команд та рацію, що передає їх у звуковому спектрі. Дана система доповненої реальності вбудована у модель тактичних окулярів від Rex Specs, які захищають військових собак від ультрафіолету, а також від осколків, трави та опадів [3].

Проте не лише наявність новітнього технологічного спорядження характеризує сучасну трансформацію діяльності кінологічних підрозділів правоохоронних органів. На сьогодні світу відомі випадки повної роботозаміни чотирилапих поліцейських. Так, чотирилапі роботи-поліцейські з'явилися на вулицях американських міст. Винахід подібних роботів був здійснений американською інженерною компанією Boston Dynamics. Digidog («цифровий пес») – таку промовисту назву отримали роботизовані чотирилапі помічники. Результатами їх роботи стали участь у поліцейських операціях щодо оцінки ситуації у повній темряві, допомога при взятті заручників, а саме доставлення їжі та ведення переговорів. Перспективи застосування роботизованих собак дозволяють мінімізувати ризики, збільшити ефективність проведення тактичних дій (оснащення камерами та ліхтарями, засобами аудіозв'язку). З огляду на вище перераховані переваги слід зазначити, що правоохоронна організація «Американська спілка захисту громадянських свобод» серйозно занепокоєна щодо відсутності чітких норм застосування роботів у правоохоронній діяльності та можливого їх озброєння. Що ж до їх функціонального призначення, то скоріше воно має спрямованість наглядку, а не озброєння. Даний винахід має особливу цінність щодо розпізнання підозрілих об'єктів, що можуть мати вибухонебезпечні властивості, адже дозволяє зберегти найголовніше – життя та здоров'я поліцейського [4].

Підсумовуючи слід зазначити, що міжнародний досвід реформування кінологічних підрозділів правоохоронних органів має високотехнологічну спрямованість, що покликана, по-перше, збільшити ефективність роботи кінолога, а, по-друге, мінімізувати ризики як для правоохоронця, так і для службової собаки. В Україні ж наразі простежується динаміка зростання чисельності чотирилапих друзів на службі в правоохоронних органах, серед яких і Національна поліція України. Проте недостатній процедурний механізм підготовки (навчання, дресування) собак-напарників, відсутність спеціалізованих місць їх тримання, законодавча незахищеність їх від протиправних посягань – все це є

негативними характеристиками розвитку кінологічної справи правоохоронних структур України.

Список бібліографічних посилань: 1. Про затвердження Інструкції з організації діяльності кінологічних підрозділів Національної поліції України: Наказ МВС України від 01.11.2016 року №1145. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1544-16#Text> (дата звернення 12.09.2021). 2. Как живут служебные собаки в Украине и за границей. URL: <https://petsukraine.com/ru/istoriyi/chotyrylapi-supermeny-uak-zhyvut-sluzhbovi-sobaky-v-ukrayini-i-za-kordonom/> (дата звернення 20.09.2021) 3. Укрінформ. У США розробили окуляри доповненої реальності для собак з рацією. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-technology/-3116555-u-ssa-rozrobili-okulari-dopovnenoj-realnosti-dla-sobak-z-racieu.html> (дата звернення 20.09.2021) 4. Полиция Нью-Йорка вновь прибыла на вызов с роботом-собакой от Boston Dynamics. URL: <https://www.bfm.ru/news/465847> (дата звернення 08.10.2021).

УДК 342.9

Вадим Сергійович СЕЛЮКОВ,

доктор юридичних наук, доцент,

доцент кафедри поліцейської діяльності

та публічного адміністрування факультету № 3

Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6690-6484>

ПРОБЛЕМИ ДІЯЛЬНОСТІ КІНОЛОГІЧНИХ ПІДРОЗДІЛІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

Підтримання внутрішньої безпеки держави є найактуальнішим завданням для усіх держав. Використання ефективних засобів у протистоянні викликам внутрішній безпеці є однією із заporук зниженню загроз, а також профілактичної діяльності їх виникнення. Фактори, що сприяють виникненню загроз у сучасному світі постійно оновлюються і потребують найскорішого пристосування до таких змін.

Існування кінологічних підрозділів Національної поліції України обумовлено низкою факторів, ключовим серед яких є те, що

службові собаки завдяки гостроті свого нюху здатні дуже ефективно диференціювати запахи на місцевості. Добре навчений службовий собака може майже миттєво виявити наявність забороненої речовини, стати на слід зниклої людини і т.п. Наразі не існує технічних засобів, які б могли конкурувати із службовим собакою в ефективності такої діяльності.

Проведення ООС на Сході України, що поєднане із поширенням випадків незаконного володіння зброєю або вибуховими матеріалами, стрімке поширення злочинів пов'язаних із незаконним обігом наркотичних речовин, велика кількість нестандартних надзвичайних ситуацій із загубленими дітьми та зниклими літніми людьми, - все це є тими випадками, коли службовий собака продемонструє велику ефективність і результативність, чим врятує життя багатьох людей.

Саме тому, що службові собаки вже більше 100 років є частиною правоохоронних органів України, а кінологічні підрозділи Національної поліції – обов'язковим структурним елементом кожного територіального управління в областях, актуальність використання здібностей собак під час протидії злочинності, забезпечення прав і свобод громадян, підтримання публічної безпеки та порядку не втрачає свого високого рівня.

У світовій практиці нині досить поширеним є використання спеціалістів кінологів зі службовими собаками в різних напрямках: починаючи від забезпечення безпеки на кордоні і закінчуючи каністерапією.

У підрозділах поліції для забезпечення публічної безпеки і порядку та протидії злочинності, а також з метою вирішення інших оперативно-службових завдань, покладених на поліцію, використовуються спеціально підготовлені службові собаки:

1) розшукові - для розшуку за запаховими слідами осіб, які вчинили кримінальне правопорушення, для проведення вибірки людини та речі, пошуку речових доказів і стріляних гільз, затримання втікаючої особи чи групи осіб;

2) патрульно-розшукові - для патрулювання, використання під час забезпечення публічної безпеки і порядку, охорони прав і свобод людини, пошуку правопорушника по «гарячому» запаховому сліду, затримання втікаючої особи чи групи осіб, припинення нападу на кінолога чи інших осіб;

3) спеціальні - для пошуку та виявлення вибухових речовин, вибухових пристроїв, вогнепальної зброї і набоїв, наркотичних засобів, закопаних (захованих) трупів;

4) конвойні - для припинення втечі й затримання осіб, які втекли з-під варти;

5) вартові - для охорони спеціальних установ і об'єктів поліції та об'єктів, що охороняються поліцією охорони.

Найпоширенішими є розшукові та спеціальні службові собаки, що пояснюється тим, що за кожним поліцейським кінологом закріплюється по дві службові собаки саме цих напрямів.

Повсякчас службові собаки застосовуються під час огляду місця події при повідомленні про кримінальне правопорушення, на пунктах перетину кордону в районах проведення ООС, в аеропортах, в місцях великого скупчення людей або і інших умовах за оперативної необхідності.

Важливо зазначити, що виключно наявність дієвого службового собаки не є запорукою ефективності діяльності поліції. Спеціаліст кінолог, який може безпомилково «зчитувати» знаки собаки повинен постійно бути поруч і реагувати на будь-які «повідомлення» чотирилапих.

Останнім часом у світі, в Україні в тому числі, розвивається напрям використання службових собак під час проведення спеціальних операції спецпідрозділами поліції. Так SWAT у США, RAID у Франції, Окец в Ізраїлі і Корд в Україні використовують службових собак для участі у спеціальних операціях. Собака більш ефективний в тих стресових ситуаціях, де психіка людини інколи може давати збої, він краще та швидше орієнтується у незнайомій місцевості, він спритніший, швидший і може завдати шкоди використовуючи лише власні здібності.

З огляду на це в Національній поліції України варто все більше підтримувати ініціативи, пов'язані із розвитком службового собаківництва та службової кінології.

Практика країн Європи та США свідчить про те, що використання службових собак робить більш ефективним супутню діяльність людей: пошук та виявлення вибухівки, зброї, наркотичних речовин, патронів, трупів, останків, доказів, а також живих людей при надзвичайних обставинах. Як відомо «нюхові» здібності собаки в декілька сотень разів перевищують людські і набагато більш чутливі за технічні знаряддя. Собака здатен запам'ятати до 100 різних запахів для майбутнього пошуку і має можливість диференціювати 1 молекулу запаху у 1 літрі повітря.

Звертаючись до статистики, то, для прикладу на території Харківської області за 10 місяців поточного року за участі службових собак було розкрито 466 злочинів, що 30% більше ніж за той же період у 2020 році; виявлено 3,646 кг маріхуани; 41 куц

конопель; 6 одиниць зброї та 217 одиниць боеприпасів; здійснено 237 виїздів на мінування з подальшим спростуванням інформації про замінування. Все це результат роботи 67 службових собак, тобто майже по 7 розкритих злочинів на одного собаку.

Це свідчить про не аби яку ефективність службових собак у протидії злочинності. А також вагомим є той факт, що щось приховати злочинці від правоохоронця зможуть, а від собаки ні.

Діяльність кінологічних підрозділів Національної поліції України регламентується положеннями Закону України «Про Національну поліцію» в частині підстав та порядку застосування спеціального службового собаки та Інструкції з організації діяльності кінологічних підрозділів Національної поліції України, затвердженої наказом МВС України від 01.11.2016 № 1145. Іншої нормативно-правової бази, яка б визначала порядок та форми застосування службових собак на рівні Міністерства внутрішніх справ України немає.

Вищеназвана Інструкція досить детально описує процес використання службових собак, порядок їх утримання, однак все ще залишається невирішеним ряд питань. Серед них варто виділити:

- малу обізнаність спеціалістів правоохоронних органів про можливості службового собаки та нехтування залученням кінолога до повсякденних службових ситуацій;
- недосконале матеріально-технічне обслуговування центрів підготовки службових собак: відсутність оригіналів зразків наркотичних речовин та вибухівки для тренування спеціальних собак (робота із душе коштовними заміниками не завжди є ефективною);
- відсутність організованої системи племінного розведення службових собак, а також можливості придбання дійсно якісного поголів'я;
- знижена престижність роботи кінолога, особливо в Національній поліції України;
- наявність прогалин та не опрацьованих питань у сфері підстав та порядку застосування службових собак;
- продовження помилкової практики визнання службового собаки спеціальним засобом, як неживим об'єктом.

Окрім вирішення зазначених проблем нагальним є впровадження нових форм застосування службових у Національній поліції: проведення вибірки людей та предметів (відсутні правові підстави); залучення кінологів у штат патрульної поліції для патрулювання; створення ефективної системи підготовки кадрів та постійного удосконалення персоналу та собак за системою «life long learning».

Для удосконалення навичок кінологів та службових собак з пошуку наркотичних речовин та вибухівки варто впровадити в кожному кінологічному центрі кімнати для зберігання зразків для «занюхування». Тобто підготовка службового собаки повинна здійснюватися із використанням оригіналів запахів, а не коштовних замінників. Це вимагає організаційного та нормативного врегулювання, адже обіг наркотичних речовин є обмеженим і доступ до них мають лише певні категорії суб'єктів суспільних відносин. Це саме стосується і вибухових речовин. Підготовка службових собак за оригіналами запаху є сучасною вимогою у всіх країнах Європи та США. В Україні, на жаль, нині підготовка здійснюється на замінниках, що зменшує ефективність діяльності службових собак в подальшій роботі.

Організація місць підготовки службових собак повинна відповідати реальним життєвим умовам. Тобто створені полігони для підготовки собак повинні бути максимально ідентичні реальним практичним ситуаціям. Для прикладу, підрозділи K9 у США під час тренування службових собак, що направлялися до Іраку, спеціально привозили пісок з Іраку для обладнання полігонів з підготовки.

Ще однією інноваційною технологією, яка може використовуватися у службовій кінології можна вважати засоби дистанційного керування службовим собакою, що дозволяє мінімізувати людські втрати під час проведення спеціальних поліцейських операцій.

УДК 351.74

Олександр Іванович СКОРИК,

ад'юнкт відділу освітньо-наукової підготовки

Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7247-1057>

ДЕЯКІ АСПЕКТИ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО СТАТУСУ МВС УКРАЇНИ

Досліджуючи зміст адміністративно-правового статусу МВС України, варто наголосити, що мета, завдання та функції, призначення МВС України в державі визначають інші складові елементи функціонування та діяльності МВС України, у тому числі

систему та структуру Міністерства. Мета, завдання та функції МВС України є базовими і важливими елементами, які визначають зміст діяльності МВС України. Вказані елементи, крім того, як вже наголошувалося у попередньому підрозділі роботи, традиційно розглядають у межах цільового блоку адміністративно-правового статусу органу державної влади.

У характеристиці цільового блоку адміністративно-правового статусу МВС України необхідно визначитися з теоретичними поняттями, що розкривають його базові основи – мету, завдання, функції.

Наприклад, при характеристиці діяльності публічної адміністрації вживаються різні теоретичні поняття – «ціль», «мета».

Поняття «ціль» визначається як те, до чого прагнуть, що треба знайти, а завдання – як те, що вимагає виконання та розв'язання. У словнику української мови зазначено, що завдання – це наперед визначений, запланований для виконання обсяг роботи, справа тощо, мета, до якої прагнуть; те, що хочуть здійснити. Український дослідник А. Ю. Коротких указує, що мета – це стала статистична категорія, тобто це певна мета, якої необхідно досягнути. Тобто один із підходів до розуміння мети, який склався у науці, це уявлення про бажаний результат, якого необхідно досягти.

Деякі автори зазначають, що з погляду організації систем регулювання первинною є проблема, наступною – мета, завдання, а потім функція, на підставі яких і розробляється структура. А. П. Альохін зазначає, що у загальному плані мету органу можна розуміти як забезпечення певної соціальної потреби, а в положеннях, статутах та інших правових актах мета конкретизується в переліку завдань, виконуваних функцій [1]. У такому разі мета розглядається як ціль – вирішити певну проблему.

Вказані наукові підходи до визначення мети діяльності, можливо, є правильним, коли мова йде про інші об'єкти. З огляду на спрямованість нашого дослідження варто зосередити увагу на питаннях мети діяльності публічної адміністрації, органів державної влади та місцевого самоврядування.

Наприклад, у посібнику «Державне управління в Україні» за загальною редакцією В. Б. Авер'янова визначено, що мета діяльності управлінського апарату – це свідомі (мислені) уявлення про напрями та очікувані наслідки такої діяльності [2, с. 71].

У зв'язку з цим цілком слушно вважає Ю. А. Тихомиров, що мета функціонування державного органу – це довгострокова нормативна орієнтація, що визначається законом, положенням, уставом, іншим нормативним правовим актом і яка виражається у неперервному вирішенні завдань, що виникають, шляхом

здійснення певних публічно-правових функцій [3, с. 25].

Мета діяльності МВС України в сучасних умовах полягає у забезпеченні формуванні державної політики у визначених сферах та забезпеченні демократичного цивільного контролю за її реалізацією органами системи МВС України.

Як правильно зазначає Д. В. Приймаченко, вибір мети діяльності – це визначення майбутнього стану керівної та керованої системи серед можливого, випадкового і бажаного. Взаємозв'язок цих чинників розвитку системи визначає реальний зміст мети. Без чітко визначеної мети діяльність втрачає зміст і сенс. Значущість мети підтверджується й тим, що її помилкове, науково не обґрунтоване формулювання та спроби її реалізувати найбільш негативно впливають на ефективність діяльності. Дійсно, будь-яка достовірна та своєчасна інформація, жодні найбільш досконалі засоби, методи і форми діяльності не можуть запобігти марному витрачання матеріально-технічних, фінансових та людських ресурсів, якщо діяльність здійснюється для досягнення недостатньо обґрунтованої або помилкової мети. Зі свого боку, правильно сформульована мета діяльності визначає раціональний варіант розвитку керуючої системи, ефективність та дієвість її впливу на керовану систему [4, с. 133–134].

МВС України за своїм статусом належить до системи центральних органів виконавчої влади. З іншого боку, воно є складовою системи органів безпеки та оборони та правоохоронних органів. Тому мета діяльності МВС України, як складового елементу системи центральних органів виконавчої влади, полягає у повному та всебічному задоволенні суспільно значущих потреб у визначеній сфері суспільного життя – внутрішні справи держави. Щодо сектора безпеки та оборони, то МВС України виконує інші специфічні завдання у встановлених законодавством напрямках. З цих завдань і випливає мета діяльності МВС, як складового елементу сектора безпеки та оборони.

МВС України також належить до системи правоохоронних органів держави. Його функції як складового елементу правоохоронних органів випливають з положень ч. 2 ст. 3 Конституції України, які визначають, що «права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави», а отже, і мету діяльності правоохоронної системи, складовим елементом якої є МВС України. З огляду на це, головною метою діяльності МВС України є охорона і захист прав, свобод та інтересів людини, інтересів суспільства і держави у сфері внутрішніх справ.

Поряд з цим МВС України покликане виконувати особливі

завдання та функції, які пов'язані з формуванням державної політики у певних сферах. Тут МВС України має значення високопрофесійного та багатофункціонального Міністерства, основним призначенням якого є організація діяльності системи органів, що йому підпорядковуються, з метою спрямування їх діяльності у напрямках: усунення загроз публічної безпеки та правопорядку, надання допомоги населенню у захисті від небезпек та надзвичайних ситуацій, забезпечення прав і свобод людини і громадянина, регулювання міграційних процесів, виявлення та усунення причин кримінальних та адміністративних правопорушень, припинення та розкриття правопорушень, захист державного кордону та охорони суверенних прав України в її виключній (морській) економічній зоні, цивільний захист.

Отже, мета діяльності МВС України в сучасних умовах полягає у формуванні та забезпеченні організації реалізації державної політики у сферах: забезпечення охорони прав і свобод людини, інтересів суспільства і держави, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку, а також надання поліцейських послуг; захисту державного кордону та охорони суверенних прав України в її виключній (морській) економічній зоні; цивільного захисту, захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій та запобігання їх виникненню, ліквідації надзвичайних ситуацій, рятувальної справи, гасіння пожеж, пожежної та техногенної безпеки, діяльності аварійно-рятувальних служб, а також гідрометорологічної діяльності; міграції (імміграції та еміграції), у тому числі протидії нелегальній (незаконній) міграції, громадянства, реєстрації фізичних осіб, біженців та інших визначених законодавством категорій мігрантів.

Список бібліографічних посилань: 1. Алехин А. П. Административное право Российской Федерации : учеб. [Часть вторая]. М. : Зерцало-М. 2011. 312 с. 2. Державне управління в Україні : навч. посібник ; за заг. ред. В. Б. Авер'янова. Київ : ТОВ. «СОМІ», 1999. 266 с. 3. Тихомиров Ю. А. Теория компетенции. *Журнал Российского права*. 2000. № 10. С. 22–39. 4. Приймаченко Д. В. Адміністративна діяльність митних органів у сфері реалізації митної політики держави : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.07 / Акад. ДПС України. Ірпінь, 2007. 468 с.

УДК 342.95

Віталій Валерійович СОКУРЕНКО,
помічник адвоката АТ «Legal Strategy»

КАНІСТЕРАПІЯ ЯК ОДИН ІЗ МЕТОДІВ СОЦІАЛЬНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ ОСІБ, ЯКІ БРАЛИ УЧАСТЬ У БОЙОВИХ ДІЯХ

Використання службових собак є невід'ємною складовою діяльності правоохоронних органів в нашій державі. Вони самовіддано служать суспільству, сприяючи правоохоронцям у протидії злочинності.

Службовий собака залучається під час розшуку людей (правопорушників); пошуку вибухівки, вибухових пристроїв та вогнепальної зброї; пошуку наркотичних засобів, речовин та прекурсорів; пошуку трупів чи їх залишків тощо [1]. Так, лише у Харківській області протягом 10 місяців 2021 року за їх допомогою було розкрито 466 злочини, вилучено 3646 грамів марихуани, а також 217 одиниць боєприпасів.

Вищевикладене свідчить про те, що під час виконання поставлених службовим собакам завдань існує вірогідність загрози їх життю і здоров'ю. Неусувні вади, хвороби та певні недоліки викликають використання собаки у службовій діяльності. Перелік фізичних властивостей, які виключають можливість «несення служби» собакою, зазначений у Додатку 19 до Інструкції з організації діяльності кінологічних підрозділів Національної поліції України, затвердженої наказом МВС України від 01.11.2016 № 1145.

Старість собаки також включено до Переліку неусувних вад, хвороб та недоліків, що виключають використання собаки (цуценяти) у службовій і племінній діяльності. Згідно чинного законодавства України старим вважається службовий собака віком 8-10 років. У такому випадку він вибраковується та підлягає списанню (безкоштовній передачі, реалізації тощо). Слід зазначити, що процедура здійснення цього процесу чинним законодавством не встановлена.

Беззаперечним є той факт, що з віком службовий собака, внаслідок природніх фізіологічних змін, втрачає певні уміння та навички, необхідні для ефективного виконання покладених на нього завдань, разом із тим їх службова підготовка включає не лише отримання ними вузькоспрямованих навичок щодо пошуку

людей, наркотичних засобів тощо, а й дресирування (виховання) задля контролю поведінки у повсякденному житті. Тому такі собаки можуть бути корисними і надалі. Як варіант, така тварина може знайти своє місце у каністерапії.

Каністерапія – один з видів лікування і реабілітації людини за допомогою звичайних або спеціально відібраних і навчених собак під наглядом кваліфікованих фахівців (також – відома, як лікувальна кінологія) [2].

Датуванням виникнення каністерапії прийнято вважати XVIII сторіччя. Тодішні фахівці у сфері психіатрії почали використовувати собак для соціальної адаптації хворих. Численні дослідження свідчили про те, що застосування методики каністерапії у комплексі з медикаментозним лікуванням давали кращий результат. Завдяки спілкуванню з собаками пацієнти швидше проходили шлях адаптації у суспільстві та почували себе більш впевнено. Пізніше, у XX столітті, вчені розробили спеціальну програму реабілітації, яка складалася з: терапії за допомогою собак; психологічної реабілітації; соціалізації людини за допомогою ігор з собакою; профілактичних спортивних вправ [3].

Сьогодні, найбільшим попитом каністерапія користується у роботі з дітьми, які страждають на захворювання центральної нервової системи, у яких спостерігаються розлади аутистичного спектру, з гіперактивними дітьми, такими, які є жертвами домашнього та сексуального насильства тощо. Співпраця дитини з собакою виконує низку функцій: мотивуючу; комунікативну; розслаблюючу, навчаючу; пізнавальну; когнітивно-допоміжну; психотерапевтичну; ресурсну. Заняття каністерапією сприяють стабілізації психоемоційного стану дітей, корекції і розвитку когнітивної сфери, розумових і комунікабельних здібностей, посилюють ефективність розвитку особистості, освіти і реабілітації [4, с. 33, 35].

Кінологічні центри України певним чином беруть участь у реалізації такого виду діяльності вид діяльності, проводячи зустрічі з дітьми, які мають інвалідність і перебувають у центрах реабілітації, надають останнім можливість отримати досвід спілкування зі службовими собаками.

Як виявляється, каністерапія ефективна не тільки під час проведення реабілітації дітей. Наприклад, у США така терапія є частиною лікувальної програми постратматичного стресового розладу (надалі-ПСТР) у ветеранів, які приймали участь у бойових діях. Ця програма була запроваджена у якості пілотного проекту 25 серпня цього року та затверджена на законодавчому рівні («Puppies Assisting Wounded Servicemembers for Veterans Therapy

Акт» (надалі – Закон)). Головною метою проєкту є попередження суїцидальної поведінки колишніх учасників бойових дій. До речі, за статистикою у США кожного дня близько 20 ветеранів закінчують життя самогубством [5].

Перш ніж Закон було прийнято, починаючи з 2010 року проводились численні дослідження, метою яких було: по-перше, встановити наявність реальної користі від залучення собак до реабілітації ветеранів з ПСР; по-друге, визначити яка з контрольних груп, під час реабілітації яких залучались службові собаки (the service dogs) чи собаки емоційної підтримки (the emotional support dogs), досягла кращих результатів.

Група, яка проходила реабілітацію зі службовими собаками, домоглася зменшення тяжкості симптомів ПСР: знизилась інтенсивність спалахів гніву, порушень сну, з'явилась жага до життя.

Цікавим є той факт, що отримали можливість безпосередньо приймати участь у тренуваннях службових собак й ті ветерани бойових дій, які мають обмежені фізичні можливості – така позиція підтримує «бойовий» дух та надає відчуття власної потреби.

Таким чином, каністерапія є досить дієвим засобом соціальної реабілітації, адже сприяє відновленню порушених або втрачених соціальних зв'язків та соціальних функцій, в тому числі і такої вразливої категорії, як учасники бойових дій. На теперішній час для нашої країни досвід США у цій сфері є надзвичайно актуальним у зв'язку з проведенням операції Об'єднаних сил на сході України.

Список бібліографічних посилань: 1. Про затвердження Інструкції з організації діяльності кінологічних підрозділів Національної поліції України : наказ МВС України від 01.11.2016 № 1145. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1544-16>. 2. Комар І.В. Соціально-педагогічні аспекти каністерапії. Молодь і ринок. 2012. № 4 (87). С. 96-99. 3. Canistherapy - effective treatment with the help of dogs. Fordog Trainers. URL: https://www.fordog-trainers.eu/index.php?main_page=page&id=219 4. Кравченко О. Каністерапія як інноваційний напрям соціально-психологічної реабілітації. Інноватика у вихованні. 2021. № 13, т.1. С. 28-38. DOI: <https://doi.org/10.35619/iiv.v1i13.327>. 5. Puppies Assisting Wounded Servicemembers for Veterans Therapy : Public Law No: 117-37 (08/25/2021). URL: <https://www.congress.gov/bill/117th-congress/house-bill/1448>.

УДК 342.95

Катерина Олександрівна ЧИШКО,

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри поліцейської діяльності

та публічного адміністрування факультету № 3

Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8810-7950>

РЕГЛАМЕНТАЦІЯ ПРАВОВОГО СТАТУСУ ТВАРИН У НАЦІОНАЛЬНОМУ ТА МІЖНАРОДНОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ

Систематичне збільшення випадків жорстокого поводження з тваринами, їх катування та вбивства призвело до необхідності посилення кримінальної та адміністративної відповідальності за бездушне та жорстке поводження з тваринами, внаслідок чого 08.08.2021 набув чинності Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо імплементації положень деяких міжнародних угод та директив Європейського Союзу у сфері охорони тваринного та рослинного світу» [1]. Зокрема, вказаним законом забороняється: бити, вбивати, отруювати чи калічити домашніх тварин; дарувати домашніх тварин як призи, нагороди чи премії; завдавати домашнім тваринам болю, страждання або пригнічення; дресирувати тварин у спосіб, що завдає шкоди здоров'ю тварини та її загальному стану; умертвляти тварин шляхом утоплення, задушення, використання електричного струму та речовин, що призводять до отруєння; жебракувати з тваринами; залишати тварину в закритому салоні автомобіля за відсутності в ньому людини при температурі повітря більше +20°C та менше +5°C; замурувати тварин у підвальних приміщеннях; залишати домашню тварину прив'язаною, якщо довжина прив'язі становить менше 20 метрів, крім собак, що виконують сторожові функції, для яких така довжина має становити не менше 10 метрів; залишати тварину без можливості сховатися у приміщенні, споруді тощо, прив'язаною під дією прямого сонячного проміння при температурі повітря більше +20 С або менше 0 С; залишати домашню тварину прив'язаною без нагляду у громадських місцях чи місцях скупчення людей (поблизу зупинок, магазинів тощо), а також прив'язувати тварин до транспортних засобів та примушувати до бігу за моторними транспортними засобами.

Безумовно внесення зазначених вище зміни є позитивним кроком, але на жаль посилення юридичної відповідальності за жорстке поводження з тваринами не може забезпечити суттєве зниження рівня правопорушень у цій сфері. Справа в тому, що наразі чинне законодавство чітко не визначає статус тварини, зокрема домашньої. Наприклад, у ч. 1 ст. 180 Цивільного кодексу України закріплено наступне: «тварини є особливим об'єктом цивільних прав. На них поширюється правовий режим речі, крім випадків, встановлених законом» [2]. У даному конкретному випадку законодавець отожднює тварин із річчю, тобто згідно з приписами ст. 179 Цивільного кодексу України, предметом нематеріального світу, що виглядає доволі сумнівним з огляду на те, що тварина – це жива істота. Між тим, схожий підхід законодавця спостерігається і в Законі України «Про Національну поліцію», де службова собака визначається як спеціальний засіб (п. 7 ч. 4) [2].

Інший підхід знаходимо в ч. 1 ст. 1 Європейська конвенція про захист домашніх тварин: «під домашньою твариною мається на увазі будь-яка тварина, яку утримує чи збирається утримувати людина, зокрема у своїй оселі для власного задоволення й товариства» [3]. Таким чином, міжнародне законодавство визначає тварину як істоту, а не річ і засіб, що безпосередньо впливає на її правовий статус.

Маємо думку, що підвищення рівня правопорушень об'єктом посягання є життя та здоров'я тварини як і недостатня регламентація застосування службових собак у діяльності Національної поліції та інших правоохоронних органах як от їх пенсійне забезпечення, є наслідком відсутності уніфікованого законодавчого підходу щодо регламентації засад утримання тварин і поводження ними.

Список бібліографічних посилань: 1. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо імплементації положень деяких міжнародних угод та директив Європейського Союзу у сфері охорони тваринного та рослинного світу: Закон України від 15.07.2021 № 1684-IX. *Офіційний вісник України*. 2021. № 64. Ст. 4009. 2. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV. *Офіційний вісник України*. 2003. № 11. 3. Про Національну поліцію: закон України від 02.07.2015 № 580-VIII. *Офіційний вісник України*. 2015. № 63. Ст. 2075. 4. Європейська конвенція про захист домашніх тварин 13.11.1987. *Офіційний вісник України*. 2014. № 77, № 82. Ст. 2217.

УДК 343.982.9

Болодимир Васильович ЮСУПОВ,

доктор юридичних наук, професор,

*провідний науковий співробітник науково-дослідної лабораторії
з проблем криміналістичного забезпечення*

та судової експертології

навчально-наукового інституту № 2

Національної академії внутрішніх справ;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5216-4144>

КРИМІНАЛІСТИЧНІ ВЛАСТИВОСТІ ЗАПАХОВИХ СЛІДІВ ЛЮДИНИ ТА ЇХ ЗНАЧЕННЯ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ

Запах людини є її хімічним підписом, він є індивідуальним. Ця індивідуальність ґрунтується на найскладніших фізіологічних реакціях, які відбуваються в організмі людини й у результаті яких у навколишнє середовище постійно виділяються специфічні сигнали – продукти діяльності ендокринних залоз.

Випаровуючись, потожирові речовини утворюють запахові сліди. Вони залишаються на різних поверхнях, з якими мала контакт людина, насичують повітря довкола неї, просочують її одяг, взуття, білизну й інші предмети домашнього побуту. Навіть при короткочасному перебуванні злочинця на місці події, там, де він стояв, сидів, лежав, залишаються його запахові сліди.

Залози людини, особливо ті, які розташовуються на долонях, підшвах ніг, щодобово виділяють близько 800 см³ поту, жиру й інших пахучих речовин, а при перегріванні або великому фізичному навантаженні – близько 2,5 літрів.

Джерелами запахової (одорологічної) інформації можуть бути середовище, у якому перебував злочинець, приміщення (ділянка місцевості), предмети, до яких він торкався, сліди знарядь злому, сліди ніг, пальців рук, кров, слина, сеча, сперма, включаючи слабковидимі і невидимі сліди (за умови виявлення й правильної обробки).

Слідам запаху притаманні *фізичні властивості* газоподібних речовин: летючість, розчинність, адсорбція, розведення й дифузія.

Летючість слідів запаху – це здатність молекул запаху випаровуватися, тобто переходити із твердого стану в газоподібний. Випаровування відбувається при будь-якій температурі, однак

швидкість його залежить від природи речовини й зовнішніх умов: при підвищенні температури або посиленні вітру інтенсивність випаровування посилюється. Тому сліди запаху довше зберігаються взимку, ніж влітку, у закритому приміщенні й при відсутності протівів, ніж на відкритій місцевості або за наявності вітру, тощо.

Під розчинністю слідів запаху розуміється здатність молекул запаху розчинятись в клітинах нюхового епітелію живих істот. Дана властивість дозволяє сприймати запах органами нюху людини або тварин.

Адсорбція слідів запаху являє собою здатність молекул запаху поглинатись поверхневим шаром іншої речовини. Завдяки цій властивості можливе сприйняття запахової речовини, змішаної з повітрям, виділення її на твердих і ворсистих поверхнях.

Під розведенням слідів запаху розуміють зміну концентрації молекул запаху в сліді, що веде до утворення запаху нової якості.

Дифузія слідів запаху означає проникнення молекул запаху в структуру (масу) іншої речовини (як правило, твердої). Наприклад, взуття при носінні просочується індивідуальним заходом людини й через певний період саме перетворюється в джерело цього запаху, залишаючи його в слідах на ґрунті й інших поверхнях при контактній взаємодії. Експериментально встановлено, що нове взуття вже після добового носіння перетворюється в джерело індивідуального запаху власника.

На підставі фізичних властивостей запахових слідів та низки проведених досліджень, вченими-криміналістами були сформовані *криміналістичні властивості запахових слідів* [1–4], які нині використовуються у криміналістичній одорології. До них відносяться: безперервність механізму утворення, рухливість структури, розсіюваність, подільність, здатність до збереження слідів і зразків запаху людини в герметичній упаковці, індивідуальність слідів і зразків запаху людини, відносна стійкість слідів запаху, відносна незмінність зразків запаху людини.

Безперервність механізму утворення слідів запаху відбиває специфічну сторону його виникнення. За наявності джерела запаху й відповідних зовнішніх умов сліди запаху утворюються безперервно – доти, поки існує джерело.

Рухливість структури слідів запаху характеризує тимчасовий стан речовини сліду й свідчить про те, що між її молекулами немає зв'язку, вони перебувають у хаотичному русі й постійно переміщуються між собою та молекулами повітря або іншого середовища, у якому відбувається процес слідоутворення. Тому інтенсивність (концентрація) запаху поблизу джерела вища.

Розсіюваність слідів запаху людини означає таку їх властивість, коли молекули запаху прагнуть зайняти весь об'єм, у якому вони перебувають. Якщо даний об'єм необмежений або досить великий, то в міру розширення меж сліду запаху зменшується концентрація молекул запаху на одиницю цього об'єму. У процесі роботи службового собаки по «гарячих» слідах запаху на місцевості, послідовне підвищення концентрації молекул запаху змушує її рухатись в напрямку джерела запаху. Але вітер змінює напрямок розсіюваності сліду запаху. Тому собака-детектор більш упевнено йде по сліду запаху при вітрі від джерела запаху. Сильний же вітер у напрямку джерела запаху може перешкоджати переслідуванню злочинця (або іншого джерела) по слідах запаху.

Під подільністю слідів і зразків запаху людини розуміється можливість поділу запаху на кілька частин з тотожними властивостями.

Здатність до збереження слідів і зразків запаху людини в герметичній упаковці означає можливість повного збереження всіх індивідуальних якісно-кількісних характеристик запаху людини й запаху інших речових джерел інформації при розміщенні їх у відповідно обмежену герметичну упаковку.

Індивідуальність слідів і зразків запаху людини означає той факт, що основні якісні й кількісні параметри запаху кожної конкретної людини неповторні, властиві тільки їй, а тому людина може бути встановлена за запахом серед значної кількості інших осіб.

Відносна стійкість слідів запаху, тобто незмінність хімічної структури молекул запаху в умовах навколишнього середовища, що дозволяє збирати й досліджувати їх на предмет установлення джерела походження через певний період часу після виділення. При цьому зазначені сліди запаху ще досить довго будуть зберігати індивідуалізуючі ознаки запаху того об'єкта, від якого вони походять, незважаючи на те, що вони будуть перебувати в оточенні великої кількості слідів запахів інших об'єктів.

Відносна незмінність зразків запаху людини свідчить про те, що основні індивідуальні якісні й кількісні параметри запаху конкретної людини протягом всього його життя залишаються незмінними.

Таким чином, за допомогою дослідження запахових слідів людини у слідчій і розшуковій діяльності може бути вирішено низку завдань, у тому числі й тих, що покладені на кінологічну службу [5]: одержання інформації про наявність або відсутність на тих або інших предметах слідів певних запахів; встановлення за запаховими слідами, вилученими з місця події, механізму злочину; встановлення особи за зразками запаху; виявлення за первинними і вторинними запаховими слідами місця можливого перебування їх джерела – злочинця.

Список бібліографічних посилань: 1. Салтевский М. В., Глибко В. Н. Запаховые следы в следственной практике : учеб. пособие. Киев : НМК ВО, 1992. 56 с. 2. Салтевский М. В. Использование запаховых следов для раскрытия и расследования преступлений. Киев : КВШ МВД СССР, 1982. 52 с. 3. Салтевский М. В. Криминалистическая одорология. Работа с запаховыми следами : лекция. Киев : КВШ МВД СССР, 1976. 47 с. 4. Биленчук П. Д., Лукьянчиков Е. Д., Сало В. Д. Методика обнаружения и использования одорологической информации в процессе раскрытия преступлений : учебное пособие. Киев : Укр. акад. внутр. дел, 1993. 48 с. 5. Про затвердження Інструкції з організації діяльності кінологічних підрозділів Національної поліції України: наказ МВС України від 1 листоп. 2016 р. № 1145. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1544-16#Text>.

УДК 342.9

Данило Вадимович АНДРЮЩЕНКО,

*слухач магістратури навчальної групи ФЗ-101м
факультету № 3*

*Харківського національного університету внутрішніх справ
Науковий керівник:*

Вадим Сергійович СЕЛЮКОВ,

доктор юридичних наук, доцент,

доцент кафедри поліцейської діяльності

та публічного адміністрування факультету № 3

Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6690-6484>

ЗАСТОСУВАННЯ СЛУЖБОВИХ СОБАК У ЧАСИ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ

Розвиток військової кінологічної справи в Радянському Союзі починається з 30-тих років минулого століття. Саме тоді люди почали розуміти, що собак можна використовувати як зброю у боротьбі проти ворогів.

Вперше у військових бойових діях радянські службові собаки взяли участь у 1939 році, коли допомагали знищенню японських

військ на Халхин-Голі. Тоді собак використовували в основному для сторожових і зв'язкових цілей.

Потім за часів Фінської війни собаки успішно знаходили снайперів, які ховалися на деревах. Коли розпочався радянсько-німецький етап Другої світової війни, на обліку у Союзі стояло понад сорок тисяч службових собак.

За часів Другої світової війни існували різні види собак, які готувалися для виконання окремих специфічних завдань, деякі з них відомі своїми досягненнями та вчинками, нагороджені званнями та медалями.

Так наприклад, їздові собаки, які перевозили на невеличких возах бойові запаси та відвозили поранених бійців. Також собаки-зв'язківці, їх головним завданням було передавати важливі доручення [3].

Собаки-міношукачі, їх вміння були надзвичайно потрібними для військових. Відомий собака-міношукач Дік врятував тисячі людських життів. Його найвідомішою заслугою є виявлення двотонного фугасу з годинниковим механізмом у фундаменті Павловського палацу, що у Ленінграді, за годину до моменту вибуху. За роки війни Дік відшукав та допоміг знешкодити близько 12 тисяч мін. Також відомий своєю службою собака Джульбарс, завдяки якому було знешкоджено близько 7000 снарядів. Ця собака отримала нагороду «За бойові заслуги» [2].

Собаки-санітари, які відшуковували в лісах та болотах поранених бійців, приводили до них рятувальників. При собі такі собаки мали необхідні інструменти для надання першої медичної допомоги [3]. Східно-європейська вівчарка Ірма допомагала знаходити поранених під завалами. Собака-санітар Мухтар за роки війни врятував близько 400 поранених бійців, в тому числі і свого провідника, єфрейтора Зоріна, контуженого вибухом бомби [2].

Під час дослідження матеріалу для написання роботи ми дізналися, що для винищення ворожих танків залучали собак, які ціною власного життя знешкоджували ворога. Таких собак називали собаки-винищувачі танків.

Спочатку собак дресировували, на спину собак вішали мішок з тротилом. Радянські дресировальники хотіли, аби собака під танком потягнула за металеве кільце, скинула бомбу зі спини і повернулася до господаря. На думку експертів, це було цілком можливо, проте на практиці собака відмовлялася виконувати подальші дії, якщо не знаходила під танком ласощів.

Але коли німці напали на РСРР, радянське командування вирішило трохи по-іншому використовувати натренованих собак. Планували, що вибуховий механізм буде спрацьовувати саме в

момент, коли собака знаходиться під днищем танка, найуразливішою його частиною.

Спочатку такі собаки були досить дієвим методом. Німці не звертали уваги на тварину на полі бою. Вони приймали її за собаку медсанбату. Проте, використовуючи фактор несподіванки, чотирилапі підбігали під танк, і вже за мить відбувався вибух. Загони собак-винищувачів танків зокрема використовували під час оборони Сталінграду. Наступ тоді вдалося відбити. Радянські натреновані собаки тримали в остраху солдатів Вермахту. Та так було недовго. Оговтавшись від такої несподіванки, німці зобов'язали кожного солдата відстрілювати усіх собак, які наближувалися до танків.

До того ж, докладно пояснити собакам, чим відрізняються німецькі танки від радянських, було неможливо. Тому тварини часто їх плутали і замість ворожих підривали свої ж танки. Усього за роки Другої світової у боях загинули майже 10 тисяч військових собак. Проте їм вдалося знищити лише 303 ворожі танки [1].

За часи війни завдяки собакам було врятовано незліченна кількість життів. Внесок собак у військовій службі є безцінним, їх вірність, розвинуті та природні навички допомагали у знищенні ворожої техніки, транспортуванні, зв'язку та багатьох інших службових завдань. Завдяки вивченню та розвитку службової кінології сьогодні є можливість на історичному досвіді вдосконалювати напрямки використання собак на службі.

Список бібліографічних посилань: 1. Під час Другої світової собаки знищували ворожі танки ціною власного життя <https://ranok.ictv.ua/ua/videos/pid-chas-drugoyi-svitovoyi-sobaki-znishhuvali-vorozhi-tanki-tsinoyu-vlasnogo-zhittya/> 2. Тварини - герої Великої Вітчизняної війни <http://sch25.vn.ua/novyny/new-92.html> 3. Чотирилапі герої: найвідоміші собаки Другої світової війни <https://petstoday.com.ua/blog/interesting/chotirilapi-geroi-nayvidomishi-sobaki-drugoi-svitovoi-viyni/>.

УДК 342.951:351.82

Владислав Ігорович БЕЛАШОВ,

слухач магістратури навчальної групи ФЗ-201м

факультету № 3

Харківського національного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Оксана Олександрівна ПАНОВА,

доктор юридичних наук, доцент,

доцент кафедри поліцейської діяльності

та публічного адміністрування факультету № 3

Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3533-5076>

ІСТОРІЯ ЗАРОДЖЕННЯ СЛУЖБОВОЇ КІНОЛОГІЇ

Євроінтеграційні процеси в Україні визначаються великим обсягом завдань, що стоять перед державними органами. Зокрема, що стосується системи МВС, розвиток у напрямку вступу України до Європейського Союзу вимагає великої відповідальності та проведення заходів щодо боротьби з нелегальною міграцією, контрабандою, транснаціональним розповсюдженням наркотичних речовин, дотримання законності та норм міжнародного права, і, зокрема, висуває підвищені вимоги до підготовки офіцерів-кінологів.

Саме розвиток кінологічної служби у призмі реформування системи МВС неможливий без ретельного вивчення історії зародження кінологічної служби та службової кінології в цілому. Так, кінологія – це наука про собак, яка вивчає походження собаки, різновиди породи та процес породоутворення; будову, фізіологію і поведінку собаки; селекцію хвороби, лікування собак; підготовку (дресування, експертиза та ін.); для службових цілей та при полюванні.

Історія використання службових собак для пошуку злочинців має давні корені. Ще в царській армії їх брали на службу «на пайку від казни», приміром, довіряючи охорону військових укріплень на березі Чорного моря під час ведення бою на Кавказі в 40-х роках XIX століття. Згодом собак почали залучати до охорони державних кордонів. Офіційна історія використання запахових слідів у роботі поліції бере свій початок з 1896 р., коли в німецькому місті Гільдесгеймі за ініціативою відомого криміналіста Ганса Гросса в

муніципалітеті міста з'явилося 12 собак, навчених несенню патрульної служби.[1]

Виникнення кінології можна простежити далеко вглиб століть. Проте в її сучасному вигляді і розумінні кінологія виникла значно пізніше - у другій половині 19 століття. Деякі родоводи окремих порід собак були відомі ще з міфічних часів, що свідчить не тільки про «наукове уявлення» про вивчені породи собак у людей давніх часів, але і про народну селекцію і вміле застосування відбору в собаківництві.

Історія розвитку службової кінології МВС України розпочинається з 2 квітня 1994 року, коли наказом МВС України № 169 на правах відділу було створено Службу організації роботи службового собаківництва у правоохоронній діяльності МВС України. У 2002 році згаданий вище відділ, було ліквідовано, а методичне керівництво кінологічною службою всієї системи МВС України покладене на групу службового собаківництва Департаменту карного розшуку.

Щодо сучасних умов розвитку України, то у зв'язку з реформуванням системи Міністерства внутрішніх справ України та у відповідності до Закону України «Про Національну поліцію» від 02.07.2015 № 580-VIII було прийнято Наказ МВС № 1145 від 01.11.2016 «Про затвердження Інструкції з організації діяльності кінологічних підрозділів Національної поліції України», де зазначається, що відповідно до пункту 12 частини 3 статті 45 Закону України «Про Національну поліцію» та з метою забезпечення організації діяльності кінологічних підрозділів територіальних органів Національної поліції України, ефективного використання можливостей кінологічної служби в протидії злочинності та забезпеченні публічної безпеки і порядку зазначено, що основними завданнями служби є:

- організація і розвиток системи службового собаківництва, його ефективне функціонування на підставі впровадження науковообґрунтованих методів управління органами й підрозділами служби кінології;

- організаційне та методичне забезпечення діяльності кінологічної служби;

- управління та координація роботи кінологічних підрозділів у мирний та особливий період;

- упровадження організаційних заходів щодо забезпечення розвитку матеріально-технічної бази, контролю за проведенням ветеринарних та зооінженерних видів діяльності [2].

Нажаль, станом на 2021 рік зазначений Наказ МВС залишається одним єдиним нормативно-правовим актом, що регламентує діяльність кінологічних підрозділів в системі Національної поліції України.

Таким чином, поза увагою законодавців залишилося ряд питань щодо діяльності кінологічних підрозділів, листи рекомендаційного характеру, що можуть уточнювати деякі напрями роботи зазначених підрозділів не можуть визнаватися як догматичних документ, тому потребують постійного дообрацювання та приведення у відповідність до умов сьогодення.

Список бібліографічних посилань: 1. History of the Kennel Club // The Kennel Club. URL: <https://www.thekennelclub.org.uk/our-resources/about-the-kennel-club/history-of-the-kennel-club/>. 2. Про затвердження Інструкції з організації діяльності кінологічних підрозділів Національної поліції України: наказ Міністерства внутрішніх справ України від 01.11.2016 № 1145. *Офіційний вісник України*. 2017. № 4. Ст. 158.

УДК 342.9

Олександра Вікторівна БОРИСЮК,

курсант навчальної групи ФЗ-203 факультету № 3

Харківського національного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Альона Сергіївна БАХАЄВА,

кандидат юридичних наук,

викладач кафедри поліцейської діяльності

та публічного адміністрування факультету № 3

Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6498-2213>

СЛУЖБОВІ СОБАКИ ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ІНСТРУМЕНТ БОРОТЬБИ З НЕЗАКОННИМ ОБІГОМ НАРКОТИКІВ

В умовах сьогодення актуальність кінологічної складової в роботі правоохоронних органів не викликає ніяких сумнівів. Мабуть кожна людина хоча б раз в житті зіштовхувалася з особами, які

зловживають наркотичними речовинами на вулицях міста, а також з псуванням фасадів будівель графіті-написами, які рекламують канали продажу наркотиків. Як зазначають працівники митниці, близько 45 % правопорушень вдається припинити за допомогою залучення службових собак, в тому числі і правопорушень у сфері незаконного обігу наркотиків.

Аналізуючи положення наказу МВС України від 01.11.2016 р. № 1145 «Про затвердження Інструкції з організації діяльності кінологічних підрозділів Національної поліції України» можна дійти висновку, що одним із основних завдань кінологічних підрозділів є залучення останніх до пошуку наркотичних засобів, наркотичних речовин та прекурсорів [1]. Окрім цього, пошук прихованих наркотичних засобів, психотропних речовин, прекурсорів є також одним із основних завдань спеціально підготовлених кінологічних команд Державної митної служби України [2].

Методи виявлення злочинів, пов'язаних із порушенням законодавства щодо обігу наркотичних засобів за допомогою службових собак характеризуються можливістю використання у важкодоступних місцях та за своєю ефективністю стоять поруч із сучасними технічними засобами контролю.

Як зазначають досвідчені кінологи, для пошуку та виявлення наркотичних речовин залучають за темпераментом більш спокійних собак. Окрім вівчарок до діяльності, пов'язаної із протидією незаконному обігу наркотичних речовин, активно залучають й представників породи спанієль та джек-расел-тер'єрів, перевагою яких є видатні здібності органів чуття (зору, слуху та, особливо, нюху), а також невеликі розміри, що забезпечує підвищення почуття спокою людини, яка піддається огляду [3].

У Державній фіскальній службі на сьогодні несуть службу 95 кінологічних команд. Серед маршрутів нелегального переміщення наркотичних засобів через митну територію України виділяють наступні: балканський (з Афганістану, одна з його гілок йде через Україну, далі в Європу - товар постачається через українсько-польський кордон; україно-білоруський; україно-словацький та україно-угорський кордони, якщо товар поступає на територію України через морські порти); чорноморський маршрут (Іран, Азербайджан, Вірменія, Грузія, Росія, через Україну в Польщу, Угорщину); циганський маршрут (наркотичні засоби кустарно виробляються в Україні і спрямовуються в Білорусь і Росію, або ж виробляються в Молдові, а Україна виступає країною транзиту [3].

Сучасні реалії свідчать про те, що для незаконного переміщення наркотичних засобів, прекурсорів і психотропних речовин

використовуються нові технології, тому у більшості випадків виявити такі речовини можливо лише за допомогою службових собак, які володіють спеціальними навичками пошуку [4].

Упродовж 11 місяців 2020 році прикордонники за допомогою службових собак затримали: понад 400 правопорушників; виявили 164 одиниці зброї; 6,6 тис. боеприпасів; понад 40 тисяч пігулок наркотичної дії; понад 100 кг наркотичних засобів; майже 1,3 млн. пачок сигарет. Загалом завдяки собакам минулого року викрили схованки з контрабандним товаром на понад 5,6 млн гривень [5].

Отже, для підвищення успішності виявлення наркотичних засобів важливим є підготовка кінологічних команд для роботи на митницях та інших органах контролю, у правоохоронних органах. Кінологічні методи виявлення предметів контрабанди мають ряд переваг, поряд із технічними та людськими ресурсами, зводять до мінімуму корупційну складову.

Список бібліографічних посилань: 1. Про затвердження Інструкції з організації діяльності кінологічних підрозділів Національної поліції України : наказ МВС України від 01.11.2016 № 1145. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0459-18#Text>. 2. Про кінологічне забезпечення в Державній митній службі України : наказ ДФС України від 10.03.2021 № 148. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0565-21#n17>. 3. Песики на службі. Як влаштоване життя собаки-прикордонника. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-55546795.amp>. 4. Кінологічне забезпечення ДФС є підґрунтям рішучого «Ні» свавілля контрабандистів. URL: <http://km.sfs.gov.ua/media-ark/news-ark/print-362706.html>. 5. Службові собаки прикордонників цього року допомогли виявити центнер наркотиків та затримати понад 4 сотні порушників. URL: <https://dpsu.gov.ua/ua/news/slu-zhbovi-sobaki-prikordonnikov-cogo-roku-dopomogli-viyaviti-centner-narkotikiv-ta-zatrimati-ponad-4-sotni-porushnikov-/>.

УДК 351.741

Анна Віталіївна БУДНІК,

курсант навчальної групи Ф1-301 факультету № 1

Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0251-8896>;

Сергій Анатолійович РЕЗАНОВ,

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри поліцейської діяльності та

публічного адміністрування факультету № 3

Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7429-5273>

ВИКОРИСТАННЯ СОБАК ДЛЯ ПОШУКУ НАРКОТИЧНИХ ЗАСОБІВ

Діяльність Національної поліції України безпосередньо пов'язана з використанням спеціальних сил та засобів для досягнення поставлених перед ними завдань, такі як забезпечення прав і свобод громадян, підтримання публічної безпеки та порядку, протидії злочинності. Прийняття закону України «Про Національну поліцію» почало новий етап розвитку у процесі функціонування правоохоронної системи України. Застосування спеціальних засобів також регламентує даний закон, а саме ст. 45 «Застосування спеціальних засобів» [1].

У цій статті перелічені техніка, засоби, прилади, тварини та інші предмети, які застосовуються для виконання службових завдань. Мені б хотілося детальніше розглянути актуальність використання службових тварин в діяльності кінологічних підрозділів, а саме собак та їх використання в пошуку наркотичних засобів.

Згідно цієї статті в Україні поліцейські мають право застосовувати службових собак під час: а) патрулювання; б) переслідування та затримання особи, яка підозрюється у вчиненні кримінального правопорушення; в) під час конвоювання (доставлення) затриманої або заарештованої особи; г) для відбиття нападу на особу та/або поліцейського.

Щодо кінологічної діяльності підрозділів поліції, існує інструкція відповідно до наказу МВС України від 01.11.2016 № 1145 «Про затвердження Інструкції з організації діяльності кінологічних підрозділів Національної поліції України», що регламентує діяльність цих підрозділів у сфері протидії злочинності, охорони

прав і свобод громадян, підтримання публічної безпеки та порядку з використанням службових собак, надання допомоги тваринам з будь-яких причин, пов'язаних з утриманням, лікуванням, забезпеченням усім необхідним для життєдіяльності [2]. Службові собаки поділяються на певні види: розшукові, патрульно-розшукові, спеціальні, конвойні, вартові.

Моє дослідження стосується більш спеціального виду. Таку категорію собак навчають для пошуку та виявлення вибухових речовин, вибухових пристроїв, вогнепальної зброї і набоїв, закопаних (захованих) трупів тощо. Також, їх навчають виявляти ряд заборонених наркотичних засобів, що доповнює поточну діяльність з виявлення, блокування та розкриття як поодиноких, так і організованих випадків незаконного ввезення та обігу наркотиків в Україні. Такі навчання проводять в різних кінологічних центрах, де собак вчать нести службу в підрозділах поліції.

Кримінальні правопорушення, пов'язані з незаконним обігом наркотичних речовин, їх прекурсорів тощо, нині набувають поширення, задля припинення або профілактики таких правопорушень застосовують службових собак спеціальної категорії. Основний інструмент пошуку для собаки - це, звісно, нюх. Він у нього сильніший, ніж у людини. Незважаючи на передові технології, краще за собак виявити наркотики чи вибухівку не може ніхто. Тому цілком зрозуміло, що правопорушники намагаються протистояти не лише людям, а й їхнім помічникам.

На сьогоднішній день, продовжується вдосконалення здібностей наших вірних друзів до пошуку заборонених предметів та речовин.

Отже, використання службових собак в діяльності поліцейських є обов'язковим компонентом, який допомагає розкривати злочини та затримувати злочинців. Вони є незамінними при розшуку зниклих і загиблих, а також різних матеріальних цінностей.

Список бібліографічних посилань: 1. Про Національну поліцію: Закон України: станом на 08.08.2021.URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text> (дата звернення: 24.10.2021). 2. Про затвердження Інструкції з організації діяльності кінологічних підрозділів Національної поліції України : наказ МВС України від 01.11.2016 № 1145. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1544-16#Text> (дата звернення: 15.10.2021).

УДК 342.9

Марія Андріївна ГЕРМАН,

слухач магістратури навчальної групи ФЗ-101м

факультету № 3

Харківського національного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Вадим Сергійович СЕЛЮКОВ,

доктор юридичних наук, доцент,

доцент кафедри поліцейської діяльності

та публічного адміністрування факультету № 3

Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6690-6484>

ВИКОРИСТАННЯ КІНОЛОГОМ ВЛАСНОГО СОБАКИ ЯК СЛУЖБОВОГО

Відповідно до у наказу МВС України від 01.11.2016 № 1145 «Про затвердження Інструкції з організації діяльності кінологічних підрозділів Національної поліції України» комплектування штатної належності робочого і племінного поголів'я проводиться за рахунок собак, вирощених у племінних кінологічних центрах і закуплених кінологічним підрозділом, придбаних безпосередньо у приватних осіб, через кінологічні клуби, переданих безоплатно громадянами, а також прийнятих на баланс від кінологів, які бажають працювати з власними собаками.

Собаки, що знаходяться на балансі МВС та використовуються кінологічними підрозділами в своїх службових навичках та статусі не відрізняються від власних собак кінологів, які також залучаються до виконання оперативних завдань, адже всі вони проходять відповідну спеціальну підготовку та повинні відповідати критеріям для належності до служби.

Так наприклад, відібрані для службового використання собаки (цуценята) не повинні мати вад, хвороб та недоліків, що унеможливають їх службове використання.

Отже, собака вважається службовим після проходження відповідного курсу дресирування та здачі іспитів (до проходження навчання собака вважається резервним).

Підготовка службових собак передбачає загальне і спеціальне дресирування. Наступний етап – тренування, що здійснюється за місцем несення служби. Процес дресирування не зводиться до

простого вироблення умовних рефлексів, а є складним комплексним навчанням, заснованим на вдосконалюванні й видозміні вродженої основи психічної діяльності. У процесі дресирування формуються і знання, і вміння, і навички, фактично створюються нові форми й програми поведінки.

Службовий собака, який перебуває у власності кінолога, може бути розміщений у вольєрі кінологічного центру, як останні собаки, або має можливість перебувати за адресою проживання свого власника.

Собаки розміщуються у вольєрах з урахуванням статі, віку та особливостей поведінки. Поруч розміщуються собаки різностатеві, різної поведінки та віку. Суки, що пустують, повинні утримуватись (за можливості) подалі від псів. У вольєрах службові собаки утримуються без нашийників, повідків і намордників.

Важливою умовою збереження працездатності собак є правильне їх утримання та обслуговування, що передбачає: огляд собак для визначення стану їх здоров'я; виховування; чищення; годування; прибирання місць утримання собак; прибирання прилеглої до місць утримання собак території; проведення занять із собаками; вихід із службовими собаками на службу.

Щодо годування собак, що перебувають на службі у кінологічних підрозділах, зокрема собак, що перебувають у власності кінологів, то їх харчування повинно мати належний рівень, а саме: 1) їжа для собак готується лише з доброякісних продуктів або використовується сухий корм класу «преміум» або «супер-преміум»; 2) забороняється годувати службових собак залишками їжі з громадських пунктів харчування; 3) контроль за якістю продуктів і приготуванням їжі покладається на спеціаліста ветеринарної медицини та чергового по підрозділу; 4) спеціалізована кухня службових собак забезпечується необхідним обладнанням, посудом та інвентарем за переліком.

У разі втрати (загибелі, крадіжки, утечі) службового собаки, його захворювання чи травмування через невиконання відповідних заходів безпеки, неналежне утримання, годування або напування, що призвело до списання службового собаки, а також у разі закупівлі явно не придатного до дресирування або використання в племінній справі собаки призначається службове розслідування. Винних посадових осіб притягають до адміністративної відповідальності. Нарахування матеріальних збитків проводиться відповідно до законодавства України. Кінологи, винні у втраті або списанні їх власних собак, до матеріальної відповідальності не притягаються.

Проаналізувавши нормативно-правову базу, що регулює норми застосування власного собаки в службовій діяльності можна

дійти висновку, що положення утримання власного собаки та собак, що перебувають у власності кінологічних центрів мають спільний характер. Для більш ефективної роботи кінологів з власними собаками пропонуємо детального закріплення на законодавчому рівні окремо питання організації відбору, дресирування та застосування власних собак в службовій роботі.

Список бібліографічних посилань: 1. Про затвердження Інструкції з організації діяльності кінологічних підрозділів Національної поліції України: Наказ МВС України від 01.11.2016 № 1145
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1544-16#Text>.

УДК 342.9

Анатолій Олегович ГЛУШЕНКО,

курсант навчальної групи ФЗ-203 факультету № 3

Харківського національного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Вадим Сергійович СЕЛЮКОВ,

доктор юридичних наук, доцент,

доцент кафедри поліцейської діяльності

та публічного адміністрування факультету № 3

Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6690-6484>

СТАНОВЛЕННЯ КІНОЛОГІЧНОЇ СЛУЖБИ В НАЦІОНАЛЬНІЙ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

Злочинність в Україні носить дуже загрозливий характер, так як із часом перетворюється в одну з найбільш гострих соціальних проблем, яка безперечно негативно впливає на всі аспекти суспільного життя. Оскільки, складна процес євроінтеграції, та положення України на міжнародній арені в цілому, проведення різного роду реформ у державі, які помітно впливають стан в державі та охорону державного кордону України, вимагає великої відповідальності та проведення заходів щодо боротьби з нелегальною міграцією, контрабандою, транснаціональним розповсюдженням наркотичних речовин, зброї та інших речовин, обіг яких обмежений або заборонений, дотримання законності та норм

міжнародного права, висувають підвищені вимоги до підготовки офіцерів-кінологів у сучасних умовах.

Історія розвитку службової кінології МВС України розпочинається з 2 квітня 1994 року, коли наказом МВС України № 169 на правах відділу було створено Службу організації роботи службового собаківництва у правоохоронній діяльності МВС України. У 2002 році згаданий вище відділ, було ліквідовано, а методичне керівництво кінологічною службою всієї системи МВС України покладене на групу службового собаківництва Департаменту карного розшуку. 11 жовтня 2003 року було підписано наказ МВС України № 1168 «Про створення кінологічної служби», яким передбачалося створення кінологічної служби як окремого підрозділу у структурі блоку кримінальної міліції. На них покладено виконання, зокрема, організаційно-методичних, контрольно-наглядових функцій, регулятивну та облікову діяльність у кінологічній сфері в системі МВС.

При Департаменті державної служби охорони при МВС, дуже відповідально працювали 50 кінологічних груп внутрішніх військ. Загалом свій специфічний особливий вклад в забезпечення правопорядку України вносили майже три тисячі кінологів та понад 3400 собак, які несли службу в підрозділах ОВС. У вищезгаданих підрозділах використовувались найбільш популярні породи собак, які були успішно залучені до міжнародних кінологічних підрозділах: німецькі вівчарки, ротвейлер і спаніель. У собаки чуття краще, ніж у людини, в 11000 тисяч разів, і не винайшли ще жодного приладу з подібним ефектом. Та як і в кожного фахівця, в собак є своя, більш вузька спеціалізація. Одні з них підготовлені для пошуку зброї та вибухівки, чи спеціалізуються на виявленні наркотиків. Для пошуку наркотиків, службова собака була вперше використана у 1967 році. Також деякі собаки натреновані для знаходження трупів, мін, де чотирилапі фахівці без проблем проводять одорологічну ідентифікацію. Кожна людина в силу своєї фізичної будови, має індивідуальний запах і залишає його фактично в будьякому місці своєї присутності або при взаємодії, навіть короткочасній, з якими – не будь предметами або речами. Запах є ніби хімічним «підписом» людини, досліджуючи який можна діагностувати вид його захворювання (особливо внутрішніх органів), визначити певний вік, район проживання і тд. І називається ця наука – одорологія (лат. одор – запах, грец. логос – вчення).

Під час підготовки до виконання завдань з охорони з громадського порядку та забезпечення публічної безпеки під час проведення в Україні фінальної частини європейської футбольної

першості Євро-2012, було відкрито в місті Ірпінь Київської області Центральний кінологічний навчально-племінний центр МВС України, у якому проводитиметься репродукція найбільш цінних порід собак та їх підготовка за всіма напрямками правоохоронної спеціалізації – пошук по сліду, пошук наркотиків, вибухівки, зброї, патрулювання тощо. Наразі до структури кінологічної служби входили 27 кінологічних центрів ГУМВС, УМВС, розташованих у кожному обласному центрі, 4 кінологічні центри міських управлінь (м. Кривий Ріг, Дніпродзержинськ, Горлівка, Макіївка) 71 кінологічна група, а також два училища міліції з підготовки кінологів ОВС (м. Рівне та Житомир).

Накази № 1145 01.11.2016 «Про затвердження Інструкції з організації діяльності кінологічних підрозділів Національної поліції України», відповідно до пункту 12 частини 3 статті 45 Закону України «Про Національну поліцію» та з метою забезпечення організації діяльності кінологічних підрозділів територіальних органів Національної поліції України, ефективного використання можливостей кінологічної служби в протидії злочинності та забезпеченні публічної безпеки і порядку зазначено, що основними завданнями служби є: – організація і розвиток системи службового собаківництва, його ефективне функціонування на підставі впровадження науковообґрунтованих методів управління органами й підрозділами служби кінології; – організаційне та методичне забезпечення діяльності кінологічної служби; – управління та координація роботи кінологічних підрозділів у мирний та особливий період; – впровадження організаційних заходів щодо забезпечення розвитку матеріально-технічної бази, контролю за проведенням ветеринарних та зооінженерних видів діяльності.

За даними брифінгу Голови Національної поліції станом на 202 рік у Національній поліції України несуть службу 929 собак. З початку 2021 року кінологів зі службовою собакою залучали до розкриття майже 1 тис. злочинів, з них у 500 випадках це допомогло в розслідуванні злочинів.

Кінологічна служба є службою бойового забезпечення і призначена для організації і методичного забезпечення, ефективного використання службових собак в охороні громадського порядку, виконуваних заарештованих та засуджених, в охороні та обороні важливих державних об'єктів, матеріально-технічного та правоохоронного забезпечення Національної поліції та системи Міністерства внутрішніх справ України в цілому.

Отже, проаналізувавши історичні дані – з'ясовано, що кінологічна служба Національної поліції України пройшла довгий і

тернистий шлях, перш ніж стала тою службою, яку ми можемо спостерігати зараз. За роки незалежності України змінився і метод дресирування собак, і інтенсивність їх залучення до розслідування злочинів, і навіть умови їх утримання. Але до ідеалу ще далеко, і Міністерство внутрішніх справ України у перспективі розглядає багато шляхів покращення кінологічної служби, збільшення якості підготовки службових собак, а також збільшення їх штату.

Список бібліографічних посилань: 1. Про затвердження Інструкції з організації діяльності кінологічних підрозділів Національної поліції України: Наказ МВС України від 01.11.2016 №1145. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1544-16>.

УДК 342.951(477)

Дмитро Вікторович ДУЖАК,

*слухач магістратури навчальної групи Ф1-202м
факультету № 1*

*Харківського національного університету внутрішніх справ
Науковий керівник:*

Оксана Олександрівна ПАНОВА,

доктор юридичних наук, доцент,

доцент кафедри поліцейської діяльності

та публічного адміністрування факультету № 3

Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3533-5076>

СЛУЖБОВІ СОБАКИ ЯК ЗАСІБ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ТА ФІЗІОЛОГІЧНОЇ ПІДТРИМКИ СПІВРОБІТНИКІВ ПІДРОЗДІЛІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

Службові собаки широко застосовуються у діяльності підрозділів Національної поліції України, дане твердження знаходить свою підтримку у наказі Міністерства внутрішніх справ України «Про затвердження Інструкції з організації діяльності кінологічних підрозділів Національної поліції України» від 01.11.2016 року № 1145 [1], а саме під час проведення:

- слідчо-розшукових дій;

- оперативно-розшукової діяльності;
- забезпечення публічної безпеки та громадського порядку;
- виконання інших службових завдань.

Але на даній діяльності можливості використання службових собак не обмежуються. Сучасні тенденції відкривають поліцейським новий вектор використання службових собак у діяльності підрозділів Національної поліції України, акцентуючи свою увагу на питаннях застосування їх для покращення психологічного клімату в колективі, підтриманні як психічного, так і фізичного здоров'я працівників. Дані методи застосування тварин в профілактиці та лікування психічних та фізичних хвороб широко застосовуються в психологічній та медичній практиці не тільки за кордоном, а також і в Україні. Створюються спеціальні центри, де основою їх діяльності є терапія за участі собак. Дана методика має назву каністерапія.

Каністерапія – це комплекс лікувально-реабілітаційних дій, які використовують спеціально підготовлених собак, направлені на покращення здоров'я і якості життя пацієнта.[2, с. 126] В даному випадку пацієнтом є співробітник Національної поліції України.

Якщо розглядати питання щодо ефекту даної терапії, то воно полягає в покращенні фізичного і психічного здоров'я пацієнтів. Щодо позитивного впливу собаки на здоров'я людини можна відзначити, що собака може знімати приступи мігрені, виліковувати істеричні стани, повертати людині душевний комфорт, допомагає встановити початок різних хвороб людини до того, як даний факт можуть встановити аналізи. [3, с.8]

Зважаючи на вище викладене, можна зробити висновок, що вплив собаки на організм людини має тільки позитивний ефект. Відомо, що робота в підрозділах Національної поліції України є надзвичайно важкою. В процесі своєї діяльності поліцейські стикаються з великою кількістю стресових ситуацій, у результаті чого страждає психологічне здоров'я, а внаслідок нервового напруження також і фізичне здоров'я працівників. Тому використання позитивного впливу собак на здоров'я людини, а саме каністерапії є доволі актуальним.

Ще одним важливим аспектом діяльності поліції є наявність командної роботи. Для ефективної та якісної роботи Національної поліції України є застосування методів «Тім білдінгу». Основним засобом формування команди є використання у своїй діяльності психологічних тренінгів. Зважаючи на позитивні результати застосування собак у медичній і психологічній практиці, їх впливу на емоційний стан людини, а у даному випадку працівника

поліції, можна зробити висновок, що участь собак у психологічному тренінгу вплине на учасників наступним чином:

1. Врівноважить емоційний стан учасників.
2. Заспокоїть нервову і серцево-судинну систему.

Отже, це дозволить поліцейським, що приймають участь у тренінгу почуватися краще та досягнути більшого результату.

Розробляючи методику застосування каністерапії у діяльності Національної поліції України необхідно враховувати, що існують два види лікувальної взаємодії собак із людиною, які можна застосувати. Так діяльність за участю тварин може бути пасивною і активною. В якості прикладу першої можна привести спостереження за тваринами у їх природному середовищі проживання. При цьому хворі люди не контактують безпосередньо з самими тваринами, а отримують значну користь для здоров'я від їх присутності. Спілкування з природою є близьким до цієї форми спілкування з тваринами. При активній діяльності за участі тварин пацієнти грають з ними, або піклуються про них. В даному випадку не має значення форма, важлива сама діяльність за участі тварин, при якому тварина є повноцінним учасником лікувального процесу і від нього залежить терапевтичний ефект. [3, с. 4]

Зважаючи на позитивний ефект каністерапії на людину, рекомендується в системі кінологічних підрозділів Національної поліції України, виокремити напрям роботи щодо реалізації напрямів робіт «каністерапії», основним завданням якого б було використання службових собак для підтримки психічного і фізичного здоров'я працівників поліції, проведенні групових тренінгів за участю службових собак для покращення психологічного клімату в колективі.

Список бібліографічних посилань: 1. Про затвердження Інструкції з організації діяльності кінологічних підрозділів Національної поліції України : Наказ МВС України від 01.11.2016 № 1145. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1544-16>. 2. Симонова К.Ю., Сабурцев А.А. Экстралингвистические аспекты канистерапии. *Современные вопросы биомедицины*. 2017. Т.1 №1. С. 125-129. 3. Субботин А.В., Ращевская Л.Л. Лечебная кинология. Теоретические подходы и практическая реализация. Москва: «Макцентр. Издательство», 2004. 96 с.

УДК 342.951(477)

Наталія Володимирівна ДУЖАК,

слухач магістратури навчальної групи Ф1-202м

факультету № 1

Харківського національного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Оксана Олександрівна ПАНОВА,

доктор юридичних наук, доцент,

доцент кафедри поліцейської діяльності

та публічного адміністрування факультету № 3

Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3533-5076>

КАНІСТЕРАПІЯ ЯК ЗАСІБ ДОПОМОГИ ЛЮДСТВУ

З давніх віків в суспільстві існує твердження, що собака – це найвірніший друг. З наукової точки зору доведено, що саме собаки допомагають суспільству у різних невизначених ситуаціях та обставинах. Так, наприклад, собак застосовують під час проведення різного роду процесуальних дій, а також собаки, зачасту, приймають участь у рятуванні життя людей.

Однією з новел застосування собак є каністерапія, що визначається у застосуванні собак-терапевтів для лікування людей (у тому числі й дітей), які мають якісь вади та потребують допомоги. Якщо дослівно перекладати термін «каністерапія», то воно визначається як «лікування собаками».

Проаналізувавши існуючу наукову літератури з питань каністерапії, нам імponує визначення С.А. Данченка, який вважає, що каністерапія – це комплексна і цілеспрямована діяльність, метою якої є відновлення або розвиток компенсації порушених функцій організму, працездатності пацієнтів або інвалідів і досягнення їх соціальної інтеграції за допомогою комплексу психологічних і соціальних заходів [1].

З досвіду зарубіжних країн можна визначити, що наразі каністерапія широко застосовується в США, Німеччині, Литві, Норвегії, Польщі, Білорусії, Чехії, Іспанії та ряду інших країн. Наприклад, в таких країнах як Чехія та Іспанія є дипломи за спеціальністю каністерапія. З 2005 року в Польщі існує програма підтримки каністерапії. Методи лікування саме завдяки собакам широко застосовуються у різних медичних закладах та реабілітаційних центрах, у

будинках для людей похилого віку та інших соціальних установах, на практиці країн США, Білорусії та інших.

На жаль, на теренах нашої держави термін «каністерапії» з'явився зовсім недавно, в той час як у США він існує ще з 60-х років минулого століття.

Каністерапію використовують у медичній та соціальній реабілітації. Каністерапія може використовуватися як психотерапевтична методика, що сприяє розвитку розумових і емоційних здібностей, поліпшенню рухових функцій і моторики, а також для посилення ефективності розвитку особистості при корекції, реабілітації та соціальної адаптації дітей з нестандартними особливостями розвитку [3, с. 121].

Сам процес каністерапії варто розглядати не лише, як терапію, але й як засіб спілкування дітей із розладами аутистичного спектра, для пацієнтів із захворюваннями, які викликають тремор м'язів (наприклад, хвороба Паркінсона), як спосіб відволікання людей, які страждають депресією.

На нашу думку, найбільш важливим здобутком каністерапії є допомога саме дітям з інклюзією, які на превеликий жаль мають обмежені можливості та не можуть нормально співіснувати у суспільстві, разом з усіма іншими.

Д. І. Шульженко вказує на те, що «для спілкування з дітьми обирають колі, сенбернара, ньюфаундленда, різеншнауцера, боксера або ердельтер'єра. Маленькі та майже без шерсті китайські кошлаті собаки також подобаються дітям. Вони знімають присутність астми, нормалізують тиск і серцевий ритм, позбавляють шкіряних хвороб і навіть уповільнюють процес онкологічного захворювання» [4, с.67].

Україна наразі намагається впроваджувати каністерапію, про що свідчать проекти укладені з нашими іноземними партнерами, а саме українсько-канадський проект із психологічної та/або фізичної реабілітації бійців АТО «Друг героя», що здійснюється за допомогою службових собак, який існує з 2015-го року [5] та ще один проект - «Соціальна реабілітація людей з інвалідністю» у межах за програмою транскордонного співробітництва «Білорусь – Україна», який профінансував Європейський Союз.[6]

Серед альтернатив розвитку каністерапії в умовах України, на наш погляд, необхідним є внесення змін до нормативно-правової бази. Зокрема, необхідно закріпити на законодавчому рівні застосування службових собак для лікування та терапії громадян. Не менш важливим є й вивчення іноземної практики та проведення іноземного стажування для спеціалістів, які у майбутньому будуть займатися такою діяльністю.

Список бібліографічних посилань: 1. Каністерапія як вид анімалотерапії. URL: http://ins.at.ua/publ/kabinet_psikhologicheskoi_podderzhki/terapevticheskaja_gruppa/kanisterapija_jak_vid_animaloterapiji/29-1-0-2. 2. Про затвердження Інструкції з організації діяльності кінологічних підрозділів Національної поліції України : Наказ МВС України від 01.11.2016 № 1145. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1544-16/>. 3. Татаринцева Н. А. Каністерапія как метод работы с молодыми людьми с ограниченными возможностями здоровья (18–30 лет). ВНЕ РАМОК, ВНЕ ГРАНИЦ, 2016, 121с. 4. Шульженко Д. Аутизм – не вирок. Львів: Кальварія, 2010. 224 с. 5. Програма з каністерапії. Сумісний українсько-канадський проект із психологічної та/або фізичної реабілітації бійців АТО Друг Героя. URL: <http://heroscompanion.org/>. 6. Проект «Соціальна реабілітація людей з інвалідністю». Всеукраїнське громадське об'єднання «НАЦІОНАЛЬНА АСАМБЛЕЯ ЛЮДЕЙ З ІНВАЛІДНІСТЮ УКРАЇНА». URL: <https://naiu.org.ua/>.

УДК 342.95

Валерія Сергіївна ДУШЕБА,

курсант навчальної групи ФЗ-203 факультету № 3

Харківського національного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Альона Сергіївна БАХАЄВА,

кандидат юридичних наук,

викладач кафедри поліцейської діяльності

та публічного адміністрування факультету № 3

Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6498-2213>

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ЗАЛУЧЕННЯ СОБАК ДО ІДЕНТИФІКАЦІЇ ОСІБ, ХВОРИХ НА КОРОНАВІРУСНУ ІНФЕКЦІЮ

Службові собаки активно залучаються правоохоронними органами у забезпеченні публічної безпеки та порядку, протидії незаконному обігу наркотичних речовин, їх аналогів та прекурсорів,

залучаються до пошуку безвісно зниклих людей, виявлення вибухонебезпечних предметів тощо. Крім цього, численні дослідження науковців всього світу свідчать про те, що собаки також можуть бути корисними у сфері охорони здоров'я.

Унікальний нюх собак уже тривалий час використовується для виявлення хвороб у людей. Так, наприклад, у Великій Британії існує благодійна організація «Medical Detection Dogs», яка понад 10 років навчає собак виявляти хвороби за запахом. У 2019 році «Medical Detection Dogs» спільно з дослідниками з Даремського університету навчили собак виявляти малярію в дітей із точністю 70% [1]. Сьогодні, коли суспільство зазнало суттєвих змін під впливом пандемії COVID-19, а у повсякденному словнику пересічних громадян з'явилися такі терміни як «самоізоляція», «коронавірус», «карантинні заходи», «ПАР-тест», залучення собак до ідентифікації осіб, хворих на коронавірусну інфекцію є досить актуальним питанням. З цього приводу організація «Medical Detection Dogs» у 2020 році з метою перевірки здатностей органів чуття собак щодо розпізнавання за запаховими слідами COVID-19 розпочала ряд досліджень. Таку ініціативу підтримали й науковці з інших країн, зокрема французькі вчені дійшли висновку, що собаки здатні виявляти COVID-19 за запаховими слідами із точністю від 84 до 100% — значно більше, ніж допускає статистична ймовірність. Подібних висновків дійшли і вчені з Німеччини [1].

Практична складова залучення собак у протидію розповсюдженню коронавірусної інфекції вперше дістала розвитку у Фінляндії. У вересні 2020 року в аеропорту Гельсінкі запрацював пілотний проект, у якому приймали участь спеціально навчені собаки, які здатні виявляти запах вірусу в зразках поту, зібраних на серветках пасажирів, що прибувають і є носіями активної коронавірусної інфекції COVID-19. Як зазначають науковці, час, потрібний на виявлення вищезазначених категорій осіб, для собак становить близько 10 секунд. Для перевірки інформації щодо інфікування особи, останньому пропонується пройти безкоштовне ПАР-тестування, яке проводиться на території аеропорту у медичному центрі [3]. На нашу думку, вищезазначені заходи здатні значно спростити процедуру виявлення інфікованих на COVID-19 осіб, а також знизити час діагностування та матеріальні витрати на її проведення.

Що стосується нашої країни: ще у жовтні 2020 року Міністерством внутрішніх справ України (надалі – МВС України) розглядалася можливість залучення службових собак для виявлення осіб, хворих на коронавірусну інфекцію [2], але наразі це питання

не врегульовано. На нашу думку, це, перш за все, пов'язано з необхідністю обов'язкового внесення змін до чинного законодавства України, яке врегульовує питання застосування службових собак правоохоронними органами, зокрема до Інструкції з організації кінологічного забезпечення в Державній прикордонній службі України, а також до Інструкції з організації діяльності кінологічних підрозділів Національної поліції України. По-друге, для розпізнавання осіб, хворих на COVID-19, собаки мають пройти спеціальну підготовку, що займе певний час та становитиме необхідність у додатковому фінансуванні з боку держави.

Кожна держава встановлює свої правила поведінки в умовах карантину, яких повинні дотримуватися всі без виключення. Система охорони здоров'я безпосередньо рятує життя громадян, в свою чергу на правоохоронні органи покладено завдання забезпечувати дотримання вимог законодавства, спрямованих на запобігання виникненню і поширенню коронавірусної хвороби. На нашу думку, впровадження досвіду Фінляндії у нашої країні суттєво знизить навантаження на правоохоронні органи та систему охорони здоров'я.

Список бібліографічних посилань: 1. Аеропорт Гельсінкі першим у Європі почав використовувати собак для виявлення COVID-19. URL: <https://hromadske.ua/posts/aeroport-gelsinki-pershim-u-yevropi-pochav-vikoristovuvati-sobak-dlya-viyavlennya-covid-19-ce-vzagali-yak>. 2. МВС розглядає можливість впровадження превентивного проекту з підготовки службових собак для виявлення осіб з ознаками COVID-19. URL: https://mvs.gov.ua/uk/presscenter/news/MVS_rozglyada_mozhlivist_vprovadzhennya_preventivnogo_proktu_z_pidgotovki_sluzhbovih_sobak_dlya_viyavlennya_osib_z_oznakami_COVID_34784. 3. Дресування службових собак для виявлення COVID-19 – досвід Фінляндії. *Юридична газета Online*. URL: <https://yur-gazeta.com/golovna/dresiruvannya-sluzhbovih-sobak-dlya-viyavlennya-covid19--dosvid-finlyandiyi.html>.

УДК 342.9

Дар'я Олександрівна ЄРМОЛЕНКО,

курсантка навчальної групи ФЗ-201 факультету № 3

Харківського національного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Вадим Сергійович СЕЛЮКОВ,

доктор юридичних наук, доцент,

доцент кафедри поліцейської діяльності

та публічного адміністрування факультету № 3

Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6690-6484>

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА КІНОЛОГІЧНИХ ПІДРОЗДІЛІВ ПРИКОРДОННОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ

службі України» прийнятої Міністерством внутрішніх справ від 26 березня 2018 року. Кінологічним забезпеченням є здійснення заходів пов'язаних із підготовкою та використанням кінологів та службових собак у процесі охорони державного кордону та Собака – друг людини. Цей вислів уже давно вийшов за рамки повсякденного життя. Сьогодні собаки є повноправними службовцями кінологічних підрозділів Національної поліції України, Служби безпеки України, Державної прикордонної служби.

Попри доволі детальну регламентацію діяльності кінологічних підрозділів в Україні більшість учених наголошує на тому, що застосування кінологічних підрозділів в обороні державних кордонів та захисті національної безпеки досі є доволі проблемним. Так Д. Швець наголошує що забезпечення кінологічних підрозділів собаками високого рівня не забезпечить ефективності за умови відсутності кваліфікованих та професійних кінологів. При цьому автор переконаний що передусім необхідно відійти від формального підходу добору кадрів на керівні посади кінологічних служб, а також варто приділити увагу процесу підвищення кваліфікації інспекторів-кінологів в рамках безперервного навчання [3, с. 5].

В Україні кінологічні підрозділи державної прикордонної служби формуються у відповідності до спеціальної Інструкції «З організації кінологічного забезпечення в Державній прикордонній прикордонного контролю, посиленням прикордонних нарядів на ділянках, де рельєф місцевості не дає змоги активно використовувати технічні засоби спостереження, збільшенням можливостей прикордонних нарядів щодо виявлення правопорушників.

Відповідно до положень цієї інструкції кінологічні підрозділи комплектуються стрийовими собаками або щенятами, вирощеними в підрозділах відтворення службових собак (далі – ПВСС), закупленими, безкоштовно переданими та власними собаками інспекторів-кінологів.

Стрийові собаки мають відповідати стандарту породи, до якої вони належать, бути вгодованими, клінічно здоровими та щепленими від основних інфекційних захворювань, фізично розвиненими, витривалими та швидкими, віком не більш як три роки, урівноваженими, стійкими до стороннього впливу, мати активно-оборонну реакцію, виражену реакцію здобуття предмета, добру пошукову реакцію поведінки, розвинені зір та слух, не боятися пострілів. Перевірка стрийових собак здійснюється комісією з розведення, вирощування, дресирування та вибракування службових собак, оцінки їх вартості, робочих якостей та перевірки натренованості (далі - комісія), за результатами якої складається акт комісійної оцінки робочих якостей та вартості стрийового собаки. На кожного стрийового собаку оформлюється обліково-ветеринарна картка службового собаки, яка зберігається в кінологічній службі штабу Прикордонної служби.

Кожен службовий собака закріплюється за інспектором-кінологом, при цьому за одним кінологом може бути закріплено не більше двох собак, у інспекторів навчальних підрозділів та ПВСС (крім слухачів) - до трьох службових собак [1].

О. Трофименко дослідивши специфіку використання службових собак при виконанні завдань Державної прикордонної служби України прийшов до висновку, що залежно від регіональних географічних особливостей обираються різні типи собак – для гірської місцевості більш застосовуваними є собаки з міцним кістяком та добре розвиненою мускулатурою, в той час як для піщаних територій більше підходять косматі собаки, оскільки їх шерсть стримуватиме пісок і перешкоджатиме його потраплянню в очі та дихальні шляхи тварини. До того ж діють суттєві обмеження щодо використання собак при дуже низьких чи високих температурах. В умовах високих чи низьких температур собак безперервно можна використовувати лише 10 хвилин, із перервами не менше 30 хвилин [2, с.14].

В Україні, як і у більшості країн для кінологічних підрозділів передбачена спеціалізація – кожному окрему собаку тренують на знаходження різних речовин чи об'єктів: наркотиків, вибухівки, трупів, тощо. Однак у зв'язку із недостатньою чисельністю цих підрозділів нерідко одна і та ж собака вимушена шукати різні об'єкти. Така ситуація суттєво погіршує якість пошукових операцій.

США – одна із найперших держав що використовували собак у правоохоронній діяльності. Тому не дивно, в Америці система функціонування та тренування кінологічних підрозділів сьогодні доволі розвинена. Передусім необхідно зазначити що Митна та прикордонна служба є абсолютно автономними у прийнятті системи тренувальних заходів для службових собак, а також у підборі кандидатів на посади інспекторів-кінологів.

Собачі підрозділи прикордонних і пошуково-рятувальних служб проходять навчання з трьох дисциплін: слухняність, відстеження / супровід і пошук на великій території. Кандидати в студенти відточують свої навички наземної навігації під час навчання пошуку на великих площах. Студенти повинні продемонструвати належні процедури використання топографічних карт, компасів і систем глобального позиціонування. Собачі бригади знайомляться і проходять навчання спуску по мотузці для роботи на вертольоті; повернення і розгортання в різних середовищах (сніг, пустеля, ліс і гори) [4]. До того ж усі собаки мають свою вузьку спеціалізацію – пес що навчений шукати вибухівку не зможе шукати наркотики, тощо.

Таким чином можна прийти до висновку що Україна вже зробила доволі успішні кроки до впровадження кінологічних підрозділів у роботу Державної прикордонної служби та інших правоохоронних органів. Однак як і будь-яка новостворена система сьогодні організація діяльності кінологічних підрозділів та їх взаємодії з іншими підрозділами правоохоронних органів потребує доопрацювань.

Список бібліографічних посилань: 1. Про затвердження Інструкції з організації кінологічного забезпечення в Державній прикордонній службі України: наказ МВС України від 26.03.2018 №234 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0459-18#Text>. 2. Трофіменко О. В. Особливості використання державною прикордонною службою України службових собак для охорони державного кордону в різних умовах *Особливості організації кінологічної діяльності правоохоронних органів в Україні*: тези доп. учасників наук.-практ. семінару(м. Харків, 29 жовт. 2020 р.) МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків: ХНУВС. 2020. С. 13 –16. 3. Швець Д. В. Проблеми функціонування кінологічних підрозділів в Україні на сучасному етапі. *Особливості організації кінологічної діяльності правоохоронних органів в Україні*: тези доп. учасників наук.-практ. семінару (м. Харків, 29 жовт. 2020 р.) МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. 2020. С. 5 –7. 4. Canine Disciplines Concealed Human and Narcotic Detection U.S.

Customs and Border Protection. 2020. URL:
<https://www.cbp.gov/border-security/along-us-borders/canine-program/disciplines-2>.

УДК 342.9

Ксенія Олександрівна ЖИЛАН,

курсантка навчальної групи ФЗ-203 факультету № 3

Харківського національного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Вадим Сергійович СЕЛЮКОВ,

доктор юридичних наук, доцент,

доцент кафедри поліцейської діяльності

та публічного адміністрування факультету № 3

Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6690-6484>

УЧАСТЬ КІНОЛОГІЧНИХ РОЗРАХУНКІВ У ПАРАДІ ДО ДНЯ НЕЗАЛЕЖНОСТІ УКРАЇНИ

Вперше за 30 років незалежності України на параді присвяченому Дню незалежності України, по Хрещатику крокували кінологічні підрозділи різних правоохоронних відомств. До події було залучено собак переважно однієї породи, а саме – німецьких вівчарок, для того, щоб коробка мала злагоджений вигляд та йшла в одному темпі з кінологами. Саме німецькі вівчарки є основним стрижнем сучасної службової кінології, однак варто наголосити, що малінуа також займають одне з провідних місць у системі кінологічних підрозділів України.

Останній раз а такому масштабі собаки приймали участь у заходах на параді до Дня перемоги в 1945 році [1]. Дійсно, дуже важливо було показати в такому масштабі, сили української армії та правоохоронних органів. Крім того, залучення кінологічних підрозділів до участі у параді акцентувало увагу на важливості і актуальності розвитку даного напрямку, ефективність якого визнана усім світом.

Безумовно, участь кінологів із собаками у таких заходах є важливим аспектом у розвитку соціальної значимості та актуальності

роботи з кінологічними підрозділами. Однак в той же час, залишається відкритим питання залучення собак до таких заходів, через специфіку такого спеціального засобу.

Труднощі пов'язані з утриманням та перевезенням собак в таких складних умовах викликали багато питань, однозначні відповіді на які складно дати. Чи були собаки забезпечені усім необхідним під час тренувань, чи логічним було використання собак, які несуть службу, чи потрібно було собакам знаходитися увесь час поряд з кінологами під час підготовки та чому не можна було привезти собак на місце збору до самого м. Києва безпосередньо перед самим парадом? Усе це потребує вирішення з огляду на можливі негативні наслідки участі собак у проходженні.

У порівнянні з парадом 1945 року до Дня перемоги більш готували солдатів, оскільки по суті, вони повинні були навчитися марширувати заново, сама підготовка до параду тривала один місяць. Собак залучили того разу для тренувань вже під самий кінець. Для того, щоб вони пройшли період адаптації, звикли до солдат, які їх ведуть.

В порівнянні з парадом до Дня незалежності України 2021 року, підготовка до якого тривала два місяці, собаки завжди були поряд з кінологами на місці тренувань, що не дуже позитивно відзначалося на їх (собак) професійних якостях та дієздатності. Собак не потрібно навчати стройовому кроку, так перебування кінолога зі службовою собакою в строю створює свої особливості, що змінюють звичайний порядок стройового вишкілу, не тільки для людей, а й для собак. Самі кінологи зазначали, що такі умови для собак були досить складними і недостатньо виправданими. Під час тренувань собаки повинні були протягом 2 місяців перебувати разом із кінологами на тренуваннях до урочистого проходження, а не до того роду діяльності, який для собаки є природним. Так само негативно позначилося і однорідність діяльності за період підготовки [2].

Варто відмітити, що згідно з Інструкцією з організації діяльності кінологічних підрозділів Національної поліції України [3], передбачені стройові собаки (віком більш як 4 місяці), які не мають сертифіката про підготовку службового собаки та відповідної спеціалізації за напрямком підготовки та використання. Тому постає питання: «Чому не можна було залучити собак, які не несуть активну службу в теперішній час?». Адже це значно б полегшало роботу не тільки працівників правоохоронних органів, а й самих собак. Оскільки собакам не довелося б звикати до нових умов життя та дресури. Як зазначив начальник сектору кінологічного

забезпечення штабу регіонального управління Держприкордонслужби Валерій Данилевич: «Відбирали кращих з кращих» [4]. Тобто тих, краще несуть службу, виявляють вилучені з обігу речовини, переслідують та затримують правопорушників, рятують життя. Не дуже доречне використання собак, які мають свою спеціалізацію, певний напрямок підготовки та які могли б нести службу відповідно власного призначення.

Виходячи з вище вказаного вважаємо, такі заходи не раціональною витратою сил, оскільки собаки психологічно та фізично втомлювалися, адже виконання однотипних задач, звикання до перебування в строю, до великої кількості людей, оркестру, камер, - все це є зовнішніми подразниками, до яких важко звикнути людям, навіть пройшовши період адаптації. Так само і собакам, які несли службу в правоохоронних органах, не тільки важко було пристосуватися до нових умов та нових звичок, а й це могло вплинути на подальшу ефективність використання їх за спеціалізацією. Тому, можна вважати доречним, використання тих самих стрійових собак, які не використовуються в активному несенні служби.

Список бібліографічних посилань: 1. Парад Победы / Moscow Victory Parade Of 1945 (1945). URL: <https://www.youtube.com/watch?v=LfvyRGhoHcU> 2. Як на Львівщині кінологи зі службовими собаками готуються до військового параду до Дня Незалежності України URL: <https://www.radio-svoboda.org/a/parad-khreshchatyk-viyskovi-kinology-sobaky/31-356206.html> 3. Про затвердження Інструкції з організації діяльності кінологічних підрозділів Національної поліції України: наказ МВС України від 01.11.2016 № 1145 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1544-16#Text> 4. Підготовка до параду: на Львівщині відбуваються тренування службових собак: URL: <https://suspilne.media/172832-na-lvivsini-u-kovidnih-viddilennah-likaren-perebuvaie-ponad-2800-pacientiv/>.

УДК 351.741:636.7.043

Кристина Олександрівна КОВАЛЬ,

курсантка навчальної групи Ф1-202 факультету № 1

Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1905-1751>;

Ельман Кардашханович АЛІЄВ,

викладач кафедри тактичної та спеціальної

фізичної підготовки факультету № 3

Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3181-9468>

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ЗАЛУЧЕННЯ СЛУЖБОВИХ СОБАК У ДІЯЛЬНІСТЬ ПОЛІЦІЇ

На сьогодні залучення службових собак у діяльність поліції багатьох країн світу є важливою справою, оскільки службові собаки застосовуються для надзвичайно широкого переліку діяльності поліції – від забезпечення публічної безпеки та порядку до участі в бойових діях чи антитерористичній операції. Але в деяких країнах існує специфіка в діяльності поліції з службовими собаками.

Зарубіжні країни активно залучають та використовують службових собак задля дотримання особистої безпеки та ефективної роботи кінологічних підрозділів під час надзвичайно складних та важливих операцій. Наприклад, в Ізраїлі існує та працює підрозділ «Oketz», головна задача якого допомагати підрозділам захвату та втручання при виконанні антитерористичних операцій за допомогою службових собак. У цьому підрозділі функціонують три категорії службових собак: перша – собаки, які займають пошуком вибухових речовин. Ці собаки поділяються на два розряди: ті, які підготовлені на пошук зброї та вибухових речовин, але не вибухових пристроїв (як правило, собаки малих порід), та ті, які займаються пошуками вибухових пристроїв (зазвичай, це більш витривалі та великі собаки – німецьки чи бельгійські вівчарки). Друга група – це собаки, які займаються затриманням. Вони можуть шукати та затримувати підозрюваних. Третя група – пошуково-рятувальники. Пошуково-рятувальний загін повинен складатися з собак, які не є агресивними [1].

У склад MBC Бельгії входить спеціалізований ескадрон військової поліції «SEI» (Speciaal Interventie Eskadron – по-голландськи).

цьому підрозділі діє кінологічний підрозділ, у складі якого тільки «штурмові» собаки (атакують чи нейтралізують злочинців) та собаки-мінери (шукають та виявляють вибухові речовини чи пристрої) [2].

В Ірландії функціонує підрозділ «Garda Dog Unit», де собаки діють відповідно до їхньої спеціалізації. Наприклад, для пошуку, переслідування чи затримання небезпечного злочинця або правопорушника та для забезпечення публічної безпеки та порядку використовуються німецькі вівчарки. Для виявлення трупів, наркотичних речовин чи пристроїв або зброї використовуються лабрадори й англійські спрингер-спаніелі [3].

В Україні діяльність кінологічних підрозділів Національної поліції України (далі – НПУ) регламентується Інструкцією з організації діяльності кінологічних підрозділів Національної поліції України, де зазначено порядок використання службових собак під здійснення службових завдань, спрямованих на протидію злочинності, забезпечення публічної безпеки і порядку, охорони прав і свобод людини, правила утримання, придбання, ветеринарного забезпечення та списання службових собак [4].

Отже, можна зробити висновок, що в діяльність кінологічних підрозділів НПУ потрібно залучати також міжнародний досвід, оскільки в діяльності поліції багатьох зарубіжних країн світу існують новітні шляхи покращення роботи кінологічних підрозділів НПУ: залучення собак, які займаються різними видами діяльності та використання різних порід собак, які відповідно до їхніх фізичних особливостей, можуть ефективно працювати задля забезпечення публічної безпеки та порядку або боротьби зі злочинністю.

Список бібліографічних посилань: 1. Oketz Unit. Who We Are: вебсайт. URL: <https://www.idf.il/en/minisites/oketz-unit/> (дата звернення: 13.09.2021). 2. Soldier of Fortune. Специализированный эскадрон военной полиции Бельгии «Диана» SEI / EIS: вебсайт. URL: http://sof-mag.ru/spec_arms/-belgia_EIS.html (дата звернення: 13.09.2021). 3. An Garda Síochána Ireland's National Police and Security Service. The Garda Dog Unit: вебсайт. URL: <https://www.garda.ie/en/about-us/organised-serious-crime/operational-support-services/the-garda-dog-unit/> (дата звернення: 14.09.2021). 4. Верховна Рада. Законодавство України. Про затвердження Інструкції з організації діяльності кінологічних підрозділів Національної поліції України: вебсайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1544-16#Text> (дата звернення: 14.09.2021).

УДК 351.741:636.7.043](477)

Кристина Олександрівна КОВАЛЬ,

курсантка навчальної групи Ф1-202 факультету № 1

Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1905-1751>;

Володимир Олександрович КУЩЕНКО,

викладач кафедри тактичної та спеціальної

фізичної підготовки факультету № 3

Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5559-2558>

ТАКТИКА ДІЙ КІНОЛОГА ЗІ СЛУЖБОВИМ СОБАКОЮ ПІД ЧАС ЗАТРИМАННЯ ПРАВОПОРУШНИКА

Службові собаки нерідко використовуються в діяльності правоохоронних органів, адже є ефективним засобом задля підтримання публічної безпеки та порядку чи протидії злочинності. Але тактика дій кінолога зі службовими собаками під час затримання правопорушника має свої специфічні риси.

У статті 45 закону України «Про Національну поліцію» зазначено, що службовий собака застосовується під час:

- 1) патрулювання;
- 2) переслідування та затримання особи, яка підозрюється у вчиненні кримінального правопорушення;
- 3) під час конвоювання (доставлення) затриманої або заарештованої особи;
- 4) для відбиття нападу на особу та/або поліцейського [1].

Під час затримання особи, яка підозрюється у вчиненні кримінального правопорушення потрібно використовувати перевірених службових собак, які є витривалими, бездоганно виконують команди кінолога, не бояться пострілів або вибухів.

Під час проведення будь-якої операції, яка пов'язана із залученням службових собак, кінолог повинен бути одягнений у захисний шолом та куленепробивному жилеті відповідного класу, а службовий собака – у спеціальному куленепробивному жилеті.

Кінолог за командою старшого оперативної групи у разі необхідності може відпустити самотійно службового собаку на затримання правопорушника, якщо правопорушник намагається втекти або чинить опір. Для затримання правопорушника службовий

собака пускається без нашийника, та намордника після попередження не менше двох разів. За значної відстані або у разі звернення до великої групи людей попередження робиться з використанням гучномовця або інших пристроїв для підсилення голосу. За таких випадків кінолог повинен надати час, достатній для припинення дій правопорушника та виконання наказу. При спробі вчинення збройного нападу на працівників поліції, громадян або охоронювані об'єкти, затриманні особливо небезпечних або озброєних осіб, звільненні заручників собаку пускають без попередження [2].

Для уникнення втрати собаки не слід пускати його для затримання правопорушника, якщо той знаходиться у схованці та відстрілюється. У такому

випадку необхідно відвести вогонь в інший бік, а собаку пустити з тилу чи флангу або дочекатися відходу правопорушника.

Забороняється пускати собаку на затримання, якщо в цей момент між собакою і правопорушником перебувають сторонні особи, а також якщо злочинні дії або опір правопорушника вже припинено. Забороняється також застосовувати службових собак під час припинення незаконних зборів, мітингів, вуличних походів і демонстрацій ненасильницького характеру, які не порушують роботу транспорту, зв'язку, підприємств, установ та організацій.

У разі проведення операції із затримання правопорушника в жиолому приміщенні собака пускається для затримання за вказівкою старшого групи, але за умови, що в цьому приміщенні відсутні сторонні особи. При затриманні особливо небезпечного злочинця, якщо дозволяють умови місцевості на приховане зближення з ним на 50–100 метрів, собака направляється кінологом у бік злочинця за командою «Повзи!». Собака пускається для затримання з відстані, що забезпечує ефективність затримання, особисту безпеку членів оперативної групи та інших не причетних до вчиненого кримінального правопорушення осіб. З метою більш ефективних дій оперативної групи при затриманні озброєної особи допускається одночасне застосування службового собаки і спеціальних хімічних засобів. Для захисту від впливу хімічних речовин, диму, чадного газу, тощо кінолог, собака та інші працівники поліції діють у спеціальних автономних системах дихання (протигазах) [2].

Забороняється застосовувати службових собак:

1) до жінок з явними ознаками вагітності, осіб літнього віку або з вираженими ознаками інвалідності та малолітніх, крім випадків учинення ними групового нападу, що загрожує життю і здоров'ю людей, працівників поліції, або збройного нападу чи збройного опору;

2) у приміщеннях та на земельних ділянках, закріплених за дипломатичними, консульськими та іншими представництвами іноземних

держав, за винятком випадків, коли від їх представників надійде прохання або дозвіл на застосування собак проти правопорушників;

3) у дитячих і лікувальних закладах;

4) у публічних місцях та навчальних закладах, якщо від цього можуть постраждати сторонні особи [2].

Після застосування службових собак проводиться огляд приміщень і місцевості з метою виявлення осіб, які могли випадково отримати тілесні ушкодження.

Особи, затримані за допомогою службового собаки, ретельно оглядаються. При цьому, вживаються заходи безпеки від нападу затриманого. Собаку за командою «Охороняй!» залишають на відстані двох-трьох кроків від затриманого для контролю за його поведінкою. У разі нанесення собакою сильних укусів затриманому працівники поліції зобов'язані надати йому долікарську допомогу і викликати медичних працівників.

Під час конвоювання затриманого правопорушника в пішому порядку кінолог із собакою прямує за конвойованим на відстані двох-трьох метрів, забезпечує нагляд за ним, при цьому між конвоїром, собакою і конвойованим не повинні знаходитись інші учасники наряду. Собака за командами «Поряд!», «Охороняй!» прямує зліва на короткому повідку чи без нього без намордника, контролюючи дії затриманого.

Отже, можна зробити висновок, застосування службового собаки вважається результативним та ефективним, якщо собака під час проведення оперативно-розшукових заходів або слідчих дій, обходів, патрулювання, оглядів місцевості, транспорту, будівель, приміщень та інших об'єктів знайшов та затримав особу (правопорушника), знайшов викрадене майно, знаряддя вчинення кримінального правопорушення, вибухонебезпечні речовини (предмети), зброю, боєприпаси, наркотичні і психотропні речовини, людські трупи та останки або інші речові докази, привів до місця, де знаходилась особа до чи після вчинення кримінального правопорушення, або надав реальну можливість іншим службам установити або затримати правопорушника [2]. Дії працівника поліції чи кінолога потребують пильної уваги, адже тактика дій має свою специфіку та багато нюансів, які також потребують певного удосконалення та «відточення» навичок.

Список бібліографічних посилань: 1. Закон України «Про Національну поліцію». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text> (дата звернення: 19.10.2021). 2. Про затвердження Інструкції з організації діяльності кінологічних підрозділів Національної поліції України: Наказ МВС України № 1145 від 01.11.2016. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1544-16#Text> (дата звернення 20.10.2021).

УДК 342.95

Кристина Олександрівна КОВАЛЬ,

курсантка навчальної групи Ф1-202 факультету № 1

Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1905-1751>;

Катерина Олександрівна ЧИШКО,

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри поліцейської діяльності

та публічного адміністрування факультету № 3

Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8810-7950>

НАЦІОНАЛЬНИЙ ПОЛІЦЕЙСЬКИЙ КІНОЛОГІЧНИЙ ФОНД СПОЛУЧЕНИХ ШТАТІВ АМЕРИКИ: СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК

Національний поліцейський кінологічний фонд Сполучених штатів Америки (National Police Dog Foundation) було засновано в 1998 році невеликою групою волонтерів об'єднаних спільною ідеєю підготовки собак до «служби в правоохоронних органах». У той період основним завданням волонтерів було надання організаційної та фінансової допомоги в реалізації програм кінологічної служби (К-9, «кей-найн») штату Вентура, округу Каліфорнія. Даний приклад наглядно продемонстрував важливість діяльності громадськості в забезпеченні роботи К-9, що мала досить обмежений бюджет якого часто не вистачало на покупки, навчання та комплексне лікування собак.

З поширенням такої практики відбулось збільшення кількості запитів про допомогу з боку підрозділів К-9, що призвело до розширення поліцейського кінологічного фонду та отримання ним у 2004 році статусу національного. Національний поліцейський кінологічний фонд є некомерційною організацією, а благодійні внески підлягають оподаткування згідно з чинним законодавством.

Сьогодні Національний поліцейський кінологічний фонд надає правоохоронним органами Сполучених Штатів Америки гранти на закупівлю, навчання, ветеринарну допомогу собакам поліцейської служби К-9 тощо. Одним із основних напрямів діяльності зазначеного фонду є надання фінансової допомоги собакам поліцейської служби К-9, котрі потребують операцій або довготривалого лікування. Окрім того Національний поліцейський кінологічний фонд здійснює постійний догляд за службовими собаками поліції після їх виходу на пенсію. В рамках програми

пенсійного медичного забезпечення передбачені гранти, що допомагають правоохоронним органам і кураторам компенсувати частину витрат на невідкладну медичну допомогу собакам «на пенсії». Дана програма вбачається досить актуальною, з огляду на те, що після завершення «служби» собаки, зазвичай залишаються в сім'ї своїх дресирувальників як домашні тварини. Разом із тим, попри наявність розгалуженої системи підготовки поліцейських собак в Сполучених Штатах Америки залишається невирішеним питання про отримання ними пенсійного забезпечення, що в свою чергу зменшило б навантаження на Національний поліцейський кінологічний фонд.

Список бібліографічних посилань: 1. National Police Dog Foundation. URL: <https://www.nationalpolicedogfoundation.org/> (дата звернення 25.09.2021).

УДК 342.9

Нікіта Сергійович КОПЦЕВ,

*слухач магістратури навчальної групи ФЗ-101м
факультету № 3*

*Харківського національного університету внутрішніх справ
Науковий керівник:*

Вадим Сергійович СЕЛЮКОВ,

доктор юридичних наук, доцент,

доцент кафедри поліцейської діяльності

та публічного адміністрування факультету № 3

Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6690-6484>

ПРАВОВИЙ СТАТУС КІНОЛОГІЧНИХ КЛУБІВ В УКРАЇНІ

Діяльність кінологічних клубів в Україні спрямована на сприяння збереженню та покращенню генофонду чистопородних собак, як національного здобутку, шляхом їх племінного розведення на науковій основі, спираючись на досвід Міжнародної Кінологічної Федерації та вітчизняного собаківництва. В Україні діють основні всеукраїнські громадські організації «Кінологічна спілка України» та «Кінологічний клуб України», які згідно своїх статутів є добровільними об'єднаннями

громадян, що діє в інтересах власників та любителів чистопородних собак та не має на меті одержання прибутку від своєї діяльності.

«Кінологічна спілка України» та «Кінологічний клуб України» мають власний статут, яким керуються відокремлені підрозділи кінологічних клубів в Україні. На основі статуту КСУ інші кінологічні клуби створюють власні статuti та діють згідно них.

Розглянемо на прикладі статутів КСУ та ККУ всі основні за-
сади діяльності кінологічних клубів. Основні завдання КСУ вклю-
чають в себе створення, збереження та раціональне викорис-
тання племінних ресурсів чистопородних собак високої племінної
цінності з метою поліпшення та поповнення національного гено-
фонду чистопородних собак України, фізичний стан і морфоло-
гічні особливості, яких задовольняють вимоги стандарту породи,
і є здібними до навчання та виконання робочих функцій відпо-
відно до специфічних особливостей своєї породи; забезпечення
діяльності єдиної системи селекції у собаківництві шляхом ве-
дення достовірного обліку походження, створення комп'ютерного
банку даних чистопородних собак України, оцінка за типом та
якістю нащадків, розведення собак з корисними і кращими гене-
тичними ознаками, створення експортного потенціалу племінних
ресурсів собак України; створення та ведення ідентифікаційного
банку даних чистопородних собак України; розроблення стандар-
тів вітчизняних порід собак; стимулювання наукових дослі-
джень у галузі кінології, розвитку вільного обміну кінологічною ін-
формацією та племінним матеріалом між членами КСУ та іншими
громадянами як в Україні так і за її межами; розвиток спорту з
собаками, у тому числі, прикладних видів; підготовка спортсме-
нів та тренерів із службового та спортивного собаківництва.

Щодо діяльності «Кінологічного Клубу України», то робота об'єд-
нання спрямована на організацію та проведення виставки собак
всіх порід, випробування робочих якостей собак всіх порід, навчаль-
них - тренувальні збори, змагань, інші заходів, сприяє розвитку пле-
мінного собаківництва, основ кінології як науки та займається пле-
мінною роботою з чистопорідними собаками; організовує навчання
та підвищення кваліфікації фахівців-членів Клубу; представляє експертів, суддів, власників та інших фахівців Клубу до нагород, заохо-
чень та присвоєння почесних звань; представляє і захищає свої за-
конні інтереси та законні інтереси своїх членів учасників.

Щодо прав КСУ, згідно зі статутом її учасники можуть вільно
поширювати інформацію про свою діяльність, пропагувати свою
мету (цілі); звертатися у порядку, визначеному законом, до органів
державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим, орга-
нів місцевого самоврядування, їх посадових і службових осіб з

пропозиціями (зауваженнями), заявами (клопотаннями), скаргами; одержувати у порядку, визначеному законом, публічну інформацію, що знаходиться у володінні суб'єктів владних повноважень, інших розпорядників публічної інформації; брати участь у порядку, визначеному законодавством, у розробленні проєктів нормативно-правових актів, що видаються органами державної влади, органами влади Автономної Республіки Крим, органами місцевого самоврядування, що стосуються сфери діяльності КСУ та важливих питань державного і суспільного життя; проводити мирні зібрання; бути учасником цивільно-правових відносин, бути стороною в судовому процесі та юрисдикційних органах інших держав, набувати майнові і немайнові права відповідно до законодавства; створювати в порядку, передбаченому законом, юридичні особи (товариства, підприємства), якщо це відповідає меті (цілям) КСУ та сприяє їх досягненню; засновувати з метою досягнення своєї статутної мети (цілей) засоби масової інформації; брати участь у здійсненні державної регуляторної політики відповідно до Закону України "Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності"; брати участь у порядку, визначеному законодавством, у роботі консультативних, дорадчих та інших допоміжних органів, що утворюються органами державної влади, органами влади Автономної Республіки Крим, органами місцевого самоврядування для проведення консультацій з громадськими об'єднаннями та підготовки рекомендацій з питань, що стосуються сфери їхньої діяльності; здійснювати інші права, надані законодавством України громадським об'єднанням; реалізовувати свою мету, у тому числі, шляхом укладення на добровільних засадах угод про співпрацю та/або взаємодопомогу з іншими громадськими об'єднаннями кінологічного спрямування, які не передбачають отримання прибутків для спільної реалізації своєї мети; утворювати громадські спілки об'єднань громадян в установленому законом порядку.

Членами КСУ можуть бути громадяни України, іноземці та особи без громадянства, які перебувають в Україні на законних підставах, віком від 18 років, які визнають та виконують цей Статут, статут місцевого осередку, де перебувають на обліку, своєю діяльністю сприяють досягненню мети та здійсненню завдань КСУ, сплачують внески.

Вступ до КСУ здійснюється на підставі особистої заяви. Заява члена КСУ подається до Головного управління КСУ або до місцевого осередку за місцем проживання бажаної особи. Рішення про прийняття особи до членів КСУ на підставі особистої заяви приймається: у разі подання заяви до Головного управління КСУ

- Президентом КСУ; у разі подання заяви до місцевого осередку КСУ - керівником відповідної структурної одиниці КСУ.

Тому проаналізувавши статuti основних кінологічних клубів, що діють на території України, можливо дійти висновку, що всі вони є схожими в своїх ідеях та цілях.

Список бібліографічних посилань: 1. Статут всеукраїнської громадської організації «Кінологічна спілка України» URL: http://uku.com.ua/oficial_inform/ustav.html. 2. Статут всеукраїнської громадської організації «World Kennel Union» URL: <http://ukc.org.ua/ustav.html>.

УДК 342.9

Вікторія Валеріївна КУЛИК,

*курсантка навчальної групи ФЗ-203 факультету № 3
Харківського національного університету внутрішніх справ
Науковий керівник:*

Вадим Сергійович СЕЛЮКОВ,

*доктор юридичних наук, доцент,
доцент кафедри поліцейської діяльності
та публічного адміністрування факультету № 3
Харківського національного університету внутрішніх справ;
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6690-6484>*

ЗАХОДИ МІНІМІЗАЦІЇ ШКОДИ ПІД ЧАС ЗАТРИМАННЯ СЛУЖБОВИМ СОБАКОЮ

Собака жив поруч з людиною ще з давніх часів. Вони були першими тваринами одомашненими людьми, приблизно, 33 тисячі років тому, прекрасними охоронцями та помічниками під час полювання. Найбільш віддані та вірні чотирилапі друзі в сьогоденні відіграють не менш важливу роль у заходах пов'язаних з протидією злочинності, охорони прав і свобод людини, забезпечення публічного порядку і безпеки, допомагають працівникам Національної поліції України затримувати та переслідувати осіб, які підозрюються у вчиненні кримінального правопорушення, є незамінними помічниками, які застосовуються з метою вирішення інших оперативно-службових завдань у підрозділах Державної прикордонної служби та Національної гвардії України.

Службовий собака — це спеціальний засіб, що обмежує певні права і свободи людини та застосовується поліцейським відповідно до закону, для виконання покладених на поліцію повноважень для забезпечення фізичної безпеки людей. Безумовно, застосування службового собаки має велику кількість переваг.

Його застосування є ефективним для виконання службових завдань покладених на кінологічні служби. Не дивлячись на високу ефективність даного спеціального засобу, його застосування може нанести шкоду фізичному здоров'ю особи у вигляді кусаних і рваних ран, вони небезпечні тим, що їх край, як правило, неправильної форми, з відшаруванням та відривом тканин, іноді супроводжуються кровотечею, набряком і больовим шоком, місця укусу забруднені різною мікрофлорою порожнини рота тварини, ці мікроорганізми можуть спричинити нагноєння і сильні больові відчуття, при ненаданні своєчасної допомоги у вигляді правильної обробки рани [1]. Не меншої шкоди фізичному здоров'ю може завдати падіння, яке є наслідком поштовху чи удару собаки, яка затримує, наслідком чого може статися забій, що являє собою закрите механічне пошкодження тканин або органів без видимих порушень анатомічної цілісності з розривом судин. Залежно від сили удару талокалізації забиті місця можуть бути невеликими, або загрожувати життю (забиті місця мозку, серця, живота та ін.).

Сам факт укусу змушує особу пережити значне емоційне потрясіння, після якого людина, окрім фізичного болю відчуває свою вразливість і незахищеність, тому застосування службового собаки може нанести суттєву шкоду психологічному здоров'ю, наслідком якого може бути можливість розвитку кінофобії, яка є патологією і супроводжується тривожно-фобічними розладами при вигляді собаки, незалежно від її розміру і породи [2].

Питання мінімізації шкоди, завданої службовою собакою під час затримання особи є актуальною в сьогоденні. Як на нашу думку, застосування службової собаки, як спеціального засобу приділено дуже мало уваги в сучасному законодавстві, тому що в сучасності гостро стоїть питання прав і свобод затриманих, забезпечення їх особистої безпеки та законних інтересів, бо під час затримання службовою собакою людини може бути завдана така шкода, яку можна порівняти із застосуванням найсуворішого заходу примусу - вогнепальною зброєю, який може завдати значну шкоду здоров'ю людей і залишити після себе тяжкі наслідки для її життя і здоров'я.

Одним з шляхів мінімізації шкоди може бути підвищення професійного рівня кінологів та забезпечення їх засобами для надання невідкладної домедичної допомоги, наприклад,

комплектування аптечки для кожного працівника з необхідними предметами та медикаментами за допомогою яких можна зменшити ризик інфікування рани, рівень болю, усунути кровотечу, надати допомогу при переломах, вивихах, а також надання можливості працівникам кінологічних підрозділів проходити відповідне навчання для набуття навичок у наданні домедичної допомоги при укусах собак, завданих затриманій особі та можливості постійного підвищення свого кваліфікаційного рівня в сфері надання домедичної допомоги. Згідно статті 29 закону України “Про Національну поліцію”, обраний поліцейський захід має бути законним, необхідним, пропорційним та ефективним [3]. Для того щоб застосування службового собаки відповідало цим критеріям потрібно удосконалити методику підготовки кінологів в питаннях швидкого визначення необхідності застосування службового собаки, тактики його застосування та підготовки собаки для роботи на місці події, набуття ними навичок ужиття заходів для затримання осіб, вивчення обставин і характеру події та доцільність та необхідність застосування службового собаки.

Важливо переглянути способи затримання службовою собакою та методи її дресирування, на нашу думку, ефективними і в той же час безпечними будуть такі способи затримання, як повалення з ніг та затримання за допомогою укусу за руку. Затримання першим способом собака здійснює без нанесення укусу, збиваючи особу з ніг та притискаючи її до поверхні, обмежуючи її пересування. Такий спосіб затримання є ефективним тільки у тому випадку якщо особа не чинить опору. не намагається втекти і своїми діями не створює загрозу життю чи здоров'ю службового собаки, поліцейського та інших осіб.

Затримання другим способом : затримання за допомогою укусу за руку, такий спосіб є ефективним і необхідним у тому випадку якщо є загроза вогнепальною зброєю, або інших предметів, що можуть застосовуватися, як зброя та може завдати шкоду життю чи здоров'ю поліцейського та інших осіб, а також у разі злісної непокори законним вимогам поліцейського. Такі способи затримання завдадуть шкоду здоров'ю затриманого в декілька разів менша, ніж у випадках затримання іншими способами.

У структурі забезпечення прав і свобод людини Національна поліція України відіграє надзвичайно важливу роль, тому завдання працівників структурних підрозділів поліції знаходити шляхи мінімізації заподіяної шкоди завданою під час затримання особи, шляхи реалізації таких заходів та постійного вдосконалення своїх навичок у питаннях пов'язаних з забезпеченням і охороною прав людини.

Список бібліографічних посилань: 1. Раны и раневая инфекция / Под ред. В.А. Карлова. Москва: Медицина, 2003.-340 с. 2. Кинофобия — боязнь собак — причины, симптомы и лечение. URL: <https://ostresse.ru/fobii-i-strahi/kinofobiya-izbavlyaemsya-ot-boyazni-sobak.html>. 3. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>.

УДК 351.74:355.23

Артем Олександрович ЛАЗАРЕНКО,

курсант 216 навчальної групи

факультету безпеки державного кордону

Національної академії Державної прикордонної служби

України ім. Б. Хмельницького;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1379-0761>;

Ярослав Олександрович ЯЛОВЕЦЬ,

курсант 216 навчальної групи

факультету безпеки державного кордону

Національної академії Державної прикордонної служби

України ім. Б. Хмельницького;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4291-5968>

Науковий керівник:

Сергій Володимирович СЕРХОВЕЦЬ,

кандидат педагогічних наук, доцент,

доцент кафедри кінології факультету безпеки

державного кордону

Національної академії Державної прикордонної служби

України ім. Б. Хмельницького

ОСОБЛИВОСТІ ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЗА ОСВІТНЬОЮ ПРОГРАМОЮ «ОРГАНІЗАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ КІНОЛОГІЧНИХ ПІДРОЗДІЛІВ ДЕРЖАВНОЇ ПРИКОРДОННОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ»

Практична підготовка майбутніх офіцерів є однією із форм організації освітнього процесу та обов'язковою складовою освітньо-професійної програми "Організація діяльності кінологічних підрозділів Державної прикордонної служби України" [1].

Освітня програма та навчальний план підготовки зазначеної категорії фахівців передбачає три практичні підготовки (стажування) як у підрозділах охорони державного кордону, так і закладах освіти Державної прикордонної служби України (далі – ДПСУ) [2].

Першою є практична підготовка у підрозділах охорони державного кордону (2 курс), метою якої є формування та розвиток умінь приймати самостійні рішення в умовах професійної діяльності, поглиблення і закріплення теоретичних знань, набуття та вдосконалення практичних навичок і професійних якостей для подальшого виконання обов'язків як майбутніх офіцерів-прикордонників. Після набуття інтегральних, загальних та професійних компетентностей за спеціальністю 252 “Безпека державного кордону”, у системі підготовки майбутніх офіцерів кінологічних підрозділів передбачено проведення практичної підготовки в Кінологічному навчальному центрі ДПСУ (3 курс). Основною метою такої підготовки є формування у здобувачів вищої освіти здатностей застосовувати знання психофізіологічних основ поведінки службових собак під час підготовки кінологічних розрахунків, а також сучасні методи підготовки інспекторів-кінологів зі службовими собаками за спеціалізацію з дисциплін прикордонної кінології, розробляти навчально-методичну документацію на первинних офіцерських посадах викладачів відділу циклових комісій з кінологічних дисциплін Кінологічного навчального центру ДПСУ.

Логічним продовженням формування готовності майбутніх офіцерів кінологічних підрозділів до професійної діяльності на первинних посадах є практична підготовка у підрозділах охорони державного кордону (4 курс). Метою такої підготовки є поглиблення і закріплення теоретичних знань, набуття та вдосконалення практичних навичок і професійних якостей для подальшого виконання обов'язків за посадою помічника начальника відділу з кінологічного забезпечення – начальника кінологічного відділення, ознайомлення з порядком виконання посадових обов'язків начальника служби кінологічного забезпечення органу охорони державного кордону. Серед основних завдань такої практичної підготовки, є удосконалення ефективності процесу набуття здобувачами вищої освіти фахових компетентностей за спеціалізацію. Зокрема, майбутні офіцери кінологічних підрозділів повинні продемонструвати здатність організувати підготовку кінологічних розрахунків у підрозділах охорони державного кордону з метою підтримання їх постійної готовності до дій, а також організувати службову діяльність та здійснювати управління кінологічними підрозділами у повсякденних умовах, у разі зміни обстановки та у різних умовах, розробляти службові документи.

Метою подальших наукових досліджень вбачаємо розкриття особливостей методики підготовки і проведення практичної підготовки майбутніх офіцерів кінологічних підрозділів, а також пошук шляхів її удосконалення.

Список бібліографічних посилань: 1. Про затвердження Інструкції з організації та проведення практичної підготовки курсантів Національної академії Державної прикордонної служби України імені Б. Хмельницького: Наказ МВС України 02.03.2018 № 167. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0344-18#Text> (дата звернення 01.05.2021). 2. Освітньо-професійна програма “Організація діяльності кінологічних підрозділів Державної прикордонної служби України”. URL: https://nadpsu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/12/opp_bakalavr-orhanizatsiia-diialnosti-kinolohichnykh-pidrozdiliv-derzhavnoi-trykordonnoi-sluzhby-ukrainy-2021.pdf (дата звернення 28.10.2021).

УДК 159.929 (075.8)

Каріна Олександрівна ЛЕВЧЕНКО,

*курсантка навчальної групи ФЗ-205 факультету № 3
Харківського національного університету внутрішніх справ;
Науковий керівник:*

Олена Павлівна МАКАРОВА,

*кандидат психологічних наук, доцент,
старший викладач кафедри педагогіки та психології
факультету № 3
Харківського національного університету внутрішніх справ;
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5480-5942>*

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ КІНОЛОГІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Про кінологію як про науку, що вивчає фізіологію, анатомію, напрямки дресирування та утримання собак знають здебільшого фахівці – ветеринари. Вони краще розуміють особливості поведінки та виховання собак.

На даний час значна увага приділяється питанню щодо підготовки та використання собак в силових структурах МВС, прикордонних та рятувальних службах.

Собака - кращий друг людини, який ніколи не підведе. Ще з давніх давен вони допомагали людям в різних галузях діяльності: охороні території, випасанні худоби, пошуках загублених речей тощо. В сучасному суспільстві існує безліч прикладів коли чотирьох лапі допомагали поліцейським у підтриманні публічної безпеки і порядку, порятунку та пошуку людей.

Будь-який собака не може служити в силових структурах. Видресувати службового собаку-справа не з легких, адже кожна собака має власний характер і вимагає до себе особливого підходу. Важливу роль для успішної службової собаки відіграє хороша генетика. Собаки, які беруться, з гарним родоводом та робочими якостями мають всі шанси на успішну службову кар'єру. Обираючи цуценя для роботи в поліції, насамперед потрібно дивитись на його генетичне походження. Досвідчений кінолог може визначити яке цуценя може бути помічником для поліцейського вже на третьому тижні його життя. Собака повинна бути активною, не боятися нових для нього людей, різних запахів, а саме головне, вона повинна бути стресостійкою [1].

Вимоги, які висуваються до кандидата на посаду кінологічної служби, потребують певних якостей: любов до тварин, прагнення зрозуміти поведінку собак через знання психології, володіння рішучим характером, відмінною фізичною підготовкою та багатьма іншими.

Працівники поліції, які служать в кінологічній службі несуть відповідальність за робочі якості службової собаки, які займаються охороною, рятувальною та пошуковою діяльністю. Робота кінолога в силових структурах пов'язана з особливою відповідальністю та ризиком.

Екстремальні ситуації супроводжують діяльність поліцейського протягом всієї служби. Адже служба це завжди стрес, тому психічне врівноваження-це один із головних факторів роботи в поліції. Тож коли поліцейський працює разом з собакою, екстремальні ситуації також впливають і на неї, тому впевненість у собі, врівноваженість та вміння протистояти паніці дуже важливий фактор для працівників поліції кінологічної служби [1].

Успіх та результативність діяльності органів Національної поліції щодо розкриття злочинів за допомогою службових собак значною мірою залежить від добре налагоджених відносин між працівником поліції та вірним чотирилапим помічником. Службові собака беруть участь у обшуках, пошуках зниклих людей і

злочинців, несуть службу на блокпостах, приймають участь у обстеженні, за повідомленнями про мінування різних установи та приміщення.

В діяльності поліцейського – кінолога існують певні особливості при виконанні службових завдань, наприклад: осіб, яких вдається затримувати за допомогою собаки, повинні бути ретельно обстежені але з дотриманням повних заходів для власної безпеки. Собаку залишають на відстані 2-3 кроків від затриманого для контролю за його поведінкою; у зимовий час слід обмежувати пересування з собаками на відкритих автомобілях. При температурі плюс 30 та мінус 20, не рекомендовано патрулювати більше ніж 4 години. Під час роботи собак у таких умовах слід робити перерву 10-15 хвилин на годину. Під час патрулювання собака повинна знаходитися ліворуч на короткому поводку без намордника, якщо це не громадське місце. Для обшуку тієї чи іншої території, будинку, собаку відпускають без повідка. Поліцейський - кінолог завжди повинен бачити службову собаку та не залишати її без нагляду. Якщо поліцейський – кінолог працює в неосвітленому місці, то він керує собакою за допомогою голосу без візуальних контактів [4].

Але існує ряд певних правил, які забороняють використовувати службових собак, а саме:

- до жінок з явними ознаками вагітності, літніх людей, людей з обмеженими можливостями та малолітніх дітей, крім випадків які будуть загрожувати життю і здоров'ю людей та поліцейського;
- у лікувальних та дитячих закладах;
- громадських чи навчальних закладах [2].

З вищевикладеного можемо зробити висновок, що поліцейський-кінолог - це спеціаліст у провадженні слідчих дій із застосуванням можливостей спеціально навчених собак [1]. Він володіє комплексними знаннями в галузі фізіології, дресирування, правил утримання, ветеринарного та забезпечення всім необхідним службових собак тощо. Також поліцейський-кінолог зобов'язаний бути у гарній фізичній формі, володіти заходами безпеки при поводженні зі службовими собаками і знати «психологію собаки», щоб налагодити з нею контакт і бути для неї лідером. Необхідною складовою в роботі поліцейського – кінолога є послідовне і технічно правильно використання методи спеціального дресирування службових собак. Тому, питання, щодо підвищення професійно - психологічної підготовки поліцейських кінологічної служби є актуальним на даний час.

Список бібліографічних посилань: 1. Доценко В. В. Зоопсихологія та порівняльна психологія. Харків : Харків. нац. ун-т внутр. справ, 2011. 254 с. 2. Наказ МВС України від 01.11.2016

№ 1145 Про затвердження Інструкції з організації діяльності кінологічних підрозділів Національної поліції України. 3. Наказ МВС України від 16.02.2018 № 111 Про затвердження Інструкції з організації реагування на заяви та повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події та оперативного інформування в органах (підрозділах) Національної поліції України. 4. Наказ МВС України від 07.07.2017 № 575 Про затвердження Інструкції з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні.

УДК 342.9

Олексій Баочиньович ЛІ,

*слухач магістратури навчальної групи ФЗ-101м
факультету № 3*

*Харківського національного університету внутрішніх справ
Науковий керівник:*

Вадим Сергійович СЕЛЮКОВ,

доктор юридичних наук, доцент,

доцент кафедри поліцейської діяльності

та публічного адміністрування факультету № 3

Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6690-6484>

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ КІНОЛОГІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В ДІЯЛЬНОСТІ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ

У зв'язку із ситуацією сьогодення підрозділи Збройних Сил України приділяють чималу увагу роботі військових кінологів. За часів існування сучасної армії кінологічна служба у Збройних Силах України була створена відносно нещодавно - у 2017 році.

Діяльність кінологічних підрозділів ЗСУ регулюється наказом Генерального штабу Збройних Сил України від 25.07.2017 № 258 «Інструкцією з організації діяльності кінологічних підрозділів Збройних Сил України». У вказаній Інструкції закріплені основні положення з організації діяльності , структури кінологічної

служби, порядку використання собак для службових завдань, правил утримання, речового та продовольчого забезпечення та вибраковування службових собак.

Кінологічна служба ЗСУ складається з кінологічного підрозділу Головного управління оперативного забезпечення ЗСУ та підрозділів у складі військових частин, установ та організацій.

Службових собак у роботі Збройних Сил України використовують для охорони військових аеродромів, баз, складів та арсеналів, а також для мінно-розшукових робіт: виявлення вибухонебезпечних предметів, перевірки доріг, місцевості й транспортних засобів.

Собака вважається службовим після проходження відповідного курсу дресирування та складання іспитів. Відбирають службових собак для роботи ще у ранньому віці. Проводячи тестування, визначають: для якого саме напрямку роботи підходить собака, для мінно-розшукової справи, чи для сторожової вартової служби. Після цього з цуценятами у формі гри розпочинається щоденне тренування з дотриманням режиму дня та харчування.

Спочатку собаку вчать шукати улюблену іграшку, потім до неї підкладають зразок запаху порошу чи тротилу. Згодом іграшку прибирають, і він вчиться шукати запах сам.

Якщо вести мову про підготовку собак для вартової служби, то існують також певні аспекти на які звертають увагу під час підготовки Собаки навчаються навичкам загальної слухняності. Здійснюються практичні заняття із затримання правопорушника, його конвоювання та охорону території, де вони нестимуть службу.

Після проходження відповідної підготовки собака закріплюється за військовослужбовцем кінологічного підрозділу ЗСУ наказом командира військової частини.

Собаки розміщуються та знаходяться на території військових частин у спеціально обладнаних для їх перебування місцях. Собаки утримуються з урахуванням погодних умов та інших особливостей. В вольєрах собаки утримуються без нашийників та намордників.

Для забезпечення належного функціонування кінологічних підрозділів проводяться регулярні тестування за напрямком спеціалізації кінолога з собакою. Звіт про стан і результати роботи кінологічних підрозділів надсилається до Головного управління оперативного забезпечення ЗСУ для аналізу та вирішення можливих проблемних питань.

Робота кінолога і службового собаки, що знаходиться в його розпорядженні у спеціалізованих підрозділах Збройних Сил України — це в першу чергу робота для охорони та рятування життя людей. Здібності собак застосовують у районі операції Об'єднаних

Сил, допомагають військовослужбовцям виконувати бойові та службові завдання.

Майже весь час кінологічна команда має справу з боеприпасами, зброєю та іншими небезпечними елементами в роботі. Проаналізувавши вищевказаний нормативно-правовий акт, що регулює діяльність кінологічних підрозділів ЗСУ можна дійти висновку, що потрібно приділити увагу питанням безпеки, надійного захисту, заняттям щодо дій у надзвичайних ситуаціях службового собаки та працівника кінологічної служби. Також важливим є аспект психологічного навантаження, як собаки так і кінолога, після проведення складних бойових завдань з розмінування, охорони об'єктів та порятунку життя людей.

УДК 351.74:355.23

Андрій Володимирович МАГОЛА,

курсант 245 навчальної групи

факультету безпеки державного кордону

Національної академії Державної

прикордонної служби України ім. Б. Хмельницького;

Данило Романович МІШЕНЮК,

курсант 342 навчальної групи

факультету правоохоронної діяльності

Національної академії Державної

прикордонної служби України ім. Б. Хмельницького

Науковий керівник:

Сергій Володимирович СЕРХОВЕЦЬ,

кандидат педагогічних наук, доцент,

доцент кафедри кінології факультету безпеки

державного кордону

Національної академії Державної

прикордонної служби України ім. Б. Хмельницького

ПРАВОВА ОСНОВА ВИКОРИСТАННЯ СЛУЖБОВИХ СОБАК У ДЕРЖАВНІЙ ПРИКОРДОННІЙ СЛУЖБІ УКРАЇНИ

Удосконалення правового регулювання діяльності кінологічних підрозділів сектору безпеки і оборони України в цілому, та

Державної прикордонної служби України (далі – ДПСУ) зокрема, нині залишається актуальним питання, яке потребує комплексного підходу до його вирішення.

Результати аналізу нормативно-правових актів [1–6] та наукової літератури [7] дозволили виокремити правові підстави використання службових собак в оперативно-службовій діяльності ДПСУ. Основу правового регулювання окресленого питання складають закони України “Про ДПСУ” [1], “Про прикордонний контроль” [2], “Про Статут гарнізонної та вартової служб Збройних Сил України” [3]. Детальний аналіз зазначених нормативно-правових актів допоміг дійти висновку, що військовослужбовці, а також працівники ДПСУ, які відповідно до їх службових повноважень можуть залучатися до оперативно-службової діяльності, під час виконання завдань з охорони державного кордону та суверенних прав України в її прилеглій зоні виключній (морській) економічній зоні в межах повноважень, визначених чинним законодавством України, мають право використовувати службових собак [1]. Закріплює таке право й стаття 2 Закону України “Про прикордонний контроль”, яка визначає, що складовими забезпечення прикордонного контролю є використання службових собак та інших тварин [2].

Крім того, порядок використання вартових собак для посилення охорони важливих об’єктів врегульовано у додатку 17 до Статуту гарнізонної та вартової служб [3].

Однак, ознайомлення зі змістом низки наказів Міністерства внутрішніх справ України [4–5] та Адміністрації ДПСУ [6] дозволили дійти висновку, що всі вони деталізують порядок організації кінологічного забезпечення в ДПСУ. Зокрема, окреслені нормативно-правові документи регулюють діяльність, пов’язану з комплектуванням органів охорони державного кордону та забезпечення інспекторами-кінологами і службовими собаками, їх підготовкою та використанням в охороні державного кордону і прикордонному контролі, а також діяльність, пов’язану з утриманням, годуванням, перевезенням та розведенням службових собак у ДПСУ [4], визначають основні завдання, права, обов’язки та порядок організації служби прикордонних нарядів з охорони державного кордону і під час виконання завдань, спрямованих на реалізацію функцій ДПСУ [5], встановлюють порядок застосування спеціальних засобів, до яких відносять службових собак, під час охорони державного кордону та виключної (морської) економічної зони ДПСУ [6].

Таким чином, можна стверджувати, що правова основа кінологічного забезпечення в ДПСУ достатньо сильна та охоплює основні питання всебічного забезпечення діяльності кінологічних підрозділів.

Список бібліографічних посилань: 1. Про Державну прикордонну службу України : Закон України від 03 квітня 2003 року № 661-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/661-15#Text> (дата звернення 20.10.2021). 2. Про прикордонний контроль : Закон України від 05 листопада 2009 року № 1710-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1710-17#Text> (дата звернення 20.10.2021). 3. Про Статут гарнізонної та вартової служб Збройних Сил України : Закон України від 24 березня 1999 року № 550-XIV URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/550-14#Text> (дата звернення 20.10.2021). 4. Про затвердження Інструкції з організації кінологічного забезпечення в Державній прикордонній службі України: Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 26 березня 2018 року № 234. 5. Про затвердження Інструкції про службу прикордонних нарядів Державної прикордонної служби України : Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 19 жовтня 2015 року № 1261. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1391-15#Text> (дата звернення 20.10.2021). 6. Про затвердження Інструкції про застосування зброї, бойової техніки, озброєння кораблів (катерів), літаків і вертольотів Державної прикордонної служби України, спеціальних засобів та заходів фізичного впливу під час охорони державного кордону та виключної (морської) економічної зони України : наказ Адміністрації Державної прикордонної служби України від 21 жовтня 2003 року № 200. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0963-03#Text> (дата звернення 20.10.2021). 7. Афанасьєв А., Серховець С., & Софіян Д. (2021). Рекомендації структурним підрозділам управління органу охорони державного кордону щодо організації кінологічного забезпечення оперативно-службової діяльності. *Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія: військові та технічні науки*, 83(2), 5–25. <https://doi.org/10.32453/3.v83i2.555>.

УДК 342.9

Ігор Романович МАЙБОРОДА,

курсант навчальної групи ФЗ-203 факультету № 3

Харківського національного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Вадим Сергійович СЕЛЮКОВ,

доктор юридичних наук, доцент,

доцент кафедри поліцейської діяльності

та публічного адміністрування факультету № 3

Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6690-6484>

ДОСВІД ВИКОРИСТАННЯ СЛУЖБОВИХ СОБАК ЗА КОРДОНОМ

У наш час є досить актуальною проблема підготовки висококваліфікованих фахівців службової кінології та удосконалення знань керівників кінологічних підрозділів поліції щодо організації та керівництва службовою кінологією.

Працівники поліції вимушені постійно знаходитись в ситуації вибору і швидко адаптуватися до нестабільних економічних, соціальних та небезпечних професійних умов.

Мета діяльності будь-якого кінологічного підрозділу Національної поліції полягає в організації управління та координації діяльності кінологів щодо ефективного використання службових собак у розшуку і затриманні правопорушників, розкритті вбивств, розбійних нападів, крадіжок тощо, виявленні наркотичних засобів і вибухових речовин, вогнепальної зброї, забезпеченні публічної безпеки і порядку, конвоюванні заарештованих та засуджених, в охороні важливих об'єктів, територій та під час проведення масових заходів.

За допомогою собак в Україні розкривається ціла низка злочинів по «гарячих слідах». У результаті ефективного застосування розшукових собак було розкрито цілу низку протиправних посягань. У середньому по державі за рік один кінолог брав участь у розкритті 27 злочинів. А тому фахівці вважають дуже потрібним, аби спеціалісти-кінологи першими виїжджали на кожний випадок, де є труп або поранення. Службові собаки використовуються при проведенні обшуку транспорту на предмет вибухівки, у тому числі крупного транспорту. Всі ці завдання залишаються в усьому світі актуальними.

Ситуація в державі ускладнилася в умовах проведення АТО та операції об'єднаних сил (далі - ООС). Має місце висока небезпечність професійної діяльності працівників поліції, що пов'язано зі значною кількістю зброї у населення, впливом чинників соціального стресу, наявністю серед населення значної кількості осіб, які мають негативні емоційні стани (агресивність, роздратованість, ворожість тощо). Багато чотирилапих героїв рятували наших бійців. Собаки гинули, рятуючи своїх бойових товаришів. Собаки в ООС працюють на блокпостах і розшукують машини зі зброєю. Також, в гарячих точках хвостаті шукають міни. Зараз в зоні ООС перебуває близько сотні службових собак.

Важливим кроком у покращенні рівня підготовки працівників кінологічних служб є обмін досвідом роботи із зарубіжними кінологічними підрозділами. За останні роки сфера оперативно-службової діяльності кінологічних служб поліції і жандармерії багатьох країн значно розширилася. У США, Великобританії, Франції, ФРН, Ізраїлі та інших країнах збільшилася кількість спеціальних підрозділів по боротьбі з тероризмом і організованою злочинністю. До таких підрозділів, в першу чергу, відносяться тактичні штурмові підрозділи поліції SWAT (Special Weapons and Tactics), групи швидкого реагування SEK (Spezialeinsatzkommandos), загони поліції спеціального призначення SOG (Special Operations Group), групи спеціальних операцій GEO (Grupo Especial para los Operaciones) та ін.

Спеціальні кінологічні групи К-9 у структурі цих підрозділів були створені задля підвищення ефективності дій при проведенні спеціальних операцій і зниження ризику для особового складу. Так, керівництво Групи швидкого реагування Національної жандармерії Франції – GIGN, проаналізувавши тактику дій при проведенні спеціальних операцій по силовому варіанту вирішення кризових ситуацій, визнало необхідним обов'язкове включення до складу штурмових груп «бойових» собак. Досвід їх практичного застосування підтвердив правильність цього рішення. Тільки за перші двадцять років з моменту створення підрозділу, бійці GIGN провели понад 650 різних операцій, під час яких було звільнено близько 500 заручників і знищені декілька десятків терористів, а більше тисячі – заарештовані. Завдяки ефективним діям кінологічного підрозділу, за цей час при проведенні цих операцій загинув тільки один борець групи і декілька десятків отримали поранення. Крім цього, підрозділ GIGN провів шість значних спеціальних операцій, в ході яких службові собаки безпосередньо здійснили затримання озброєних злочинців. Отже співпраця силовиків

та собак є найкращим варіантом для зниження ризиків та підвищення ефективності дій під час спеціальних операцій.

Іншим спеціальним підрозділом Франції, до структури якого входить кінологічна служба, являється RAID – основний штурмовий підрозділ Національної поліції. При проведенні спеціальної операції з високим рівнем ризику, особлива увага приділяється безпеці співробітників. Тому при проведенні спеціальних операцій по силовому затриманню озброєних злочинців або звільненню заручників, у підрозділі RAID ефективно застосовують службові собаки. У кожного кінолога RAID є два собаки, кожна з яких має свою спеціалізацію. Наприклад, затримання і пошук вибухових речовин. Фахівці-кінологи RAID вважають, що службовий собака може добре «працювати» лише по одній спеціалізації.

Виходячи з світового досвіду, можна сказати, що застосування службових собак підрозділами поліції у багатьох країнах світу, знижує рівень небезпеки для працівників під час забезпечення громадського порядку і безпеки, або при проведенні спеціальних операцій з високим рівнем ризику.

Список бібліографічних посилань: 1. Логачев Н. Г., Синявская Е. Е. Специальные подразделения полиции стран Европы : метод. пособие / Харьков. нац. ун-т внутр. дел. Сумы, 2005. 52 с.
2. Про затвердження Інструкції з організації діяльності кінологічних підрозділів Національної поліції України : наказ МВС України від 01.11.2016 № 1145 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1544-16>.

УДК 351.74:355.23:37.091.12:005.963.3

Ростислав Володимирович МАКСИМЧУК,

курсант 235 навчальної групи

факультету безпеки державного кордону

Національної академії Державної

прикордонної служби України ім. Б. Хмельницького;

Віталій Андрійович МАЗУР,

курсант 235 навчальної групи

факультету безпеки державного кордону

Національної академії Державної

прикордонної служби України ім. Б. Хмельницького

Науковий керівник:

Сергій Володимирович СЕРХОВЕЦЬ,

кандидат педагогічних наук, доцент

доцент кафедри кінології факультету безпеки

державного кордону

Національної академії Державної

прикордонної служби України ім. Б. Хмельницького

МЕТОДИКА ПІДГОТОВКИ ТА ПРОВЕДЕННЯ НАВЧАЛЬНИХ ЕКСКУРСІЙ З МАЙБУТНІМИ ОФІЦЕРАМИ КІНОЛОГІЧНИХ ПІДРОЗДІЛІВ

Навчальні екскурсії у системі підготовки майбутніх офіцерів кінологічних підрозділів Державної прикордонної служби України (далі – ДПСУ) є особливою формою організації освітніх заходів під час вивчення навчальних дисциплін кафедри кінології. Особливість навчальних екскурсій полягає у їх навчально-пізнавальній спрямованості та тісному зв'язку з освітньо-професійною програмою «Організація діяльності кінологічних підрозділів ДПСУ», робочими програми навчальних дисциплін, тематикою занять в рамках роботи гуртка наукового товариства.

Метою таких екскурсій є удосконалення здобувачами вищої освіти практичних навичок щодо організації та проведення експертизи службових собак під час комплектування ними органів та підрозділів охорони державного кордону та Кінологічного навчального центру ДПСУ, набутих ними під час планових навчальних занять, поглиблення, доповнення, повторення, конкретизація отриманих знань [1].

Підготовка до екскурсії передбачає організаційні, дидактичні, психологічні та виховні аспекти. Розробка методики організації і проведення навчальної екскурсії здійснюється на основі загальних дидактичних закономірностей, але з урахуванням особливостей такої екскурсії з курсантами-кінологами.

Дидактична ефективність навчальної екскурсії визначається саме методикою її проведення, рівнем організації її як додаткової форми навчання.

Серед основних дидактичних завдань навчальної (тематичної) екскурсії виділяють такі: допомога курсантам побачити, почути все, що має відношення до навчальної екскурсії; створення умов для удосконалення курсантами своїх практичних навичок щодо проведення експертизи службових собак за екстер'єром та конституцією; забезпечення уваги курсантів до важливості теми навчальної екскурсії, показу та розповіді протягом всього часу її проведення [2].

У методиці проведення навчальної екскурсії виокремлюють дві основні частини: методику показу та методику розповіді.

Підготовка навчальної (тематичної) екскурсії включає, як правило, такі основні етапи: визначення мети; вибір теми; підбір літератури; визначення нових джерел інформації; вивчення навчального матеріалу (літературних, архівних даних); відбір та вивчення екскурсійних об'єктів; ознайомлення з місцем проведення навчальної екскурсії; підготовка контрольного тексту; визначення методичних прийомів проведення навчальної екскурсії; складання план-конспекту (плану проведення тематичної екскурсії); затвердження навчальної екскурсії.

Показ екскурсійних об'єктів є основною частиною екскурсії. Об'єкти навчальної екскурсії з майбутніми офіцерами кінологічних підроділів визначаються її темою. Якщо екскурсія призначена для удосконалення практичних навичок курсантів щодо експертизи службових собак за екстер'єром та конституцією, то основними об'єктами є ринги та службові собаки різних порід, якими комплектуються органи та підрозділи охорони державного кордону.

Основними методами навчання під час екскурсії є показ, розповідь, пояснення, бесіда, спостереження, дискусія.

Особливе значення для проведення екскурсії відіграє принцип наочності, який базується на чуттєвому сприйнятті та знаходиться в основі навчально-пізнавальної діяльності курсантів-кінологів. Основне призначення наочності – активізація сприйняття у курсантів. [3].

Обов'язковим компонентом навчальної екскурсії є перевірка досягнень її мети та результатів. Оформлення результатів

екскурсії може бути індивідуальним (окремо кожним курсантом) і груповим (групою курсантів, що ознайомилися з конкретною породою службових собак).

Під час аналізу навчальної екскурсії керівнику екскурсії необхідно зосередити увагу на таких параметрах: педагогічна доцільність теми екскурсії; раціональна постановка мети та завдань екскурсії; тип екскурсії й урахування її специфіки під час організації та проведення; теоретична та практична підготовка курсантів до екскурсії; ознайомлення з екскурсійним об'єктом і складання плану-конспекту екскурсії; інструктаж керівника екскурсії щодо методики її проведення, уточнення й розподіл завдань серед курсантів; методику проведення екскурсії; поведінка курсантів на об'єкті, їх зацікавленість тим, що спостерігають; оформлення матеріалів екскурсії (альбом, доповіді, PowerPoint-презентації, аматорські відео фрагменти тощо); результативність навчальної екскурсії (набуття курсантами спеціальних знань, умінь та навичок; розширення світогляду, ерудиції; відчуття задоволення від побаченого, почутого під час екскурсії; якість оформлення матеріалів екскурсії, доцільність і можливість їх використання в освітньому процесі).

Список бібліографічних посилань: 1. Серховець С. В. Використання навчальних екскурсій у підготовці курсантів-кінологів як умова активізації навчально-пізнавальної діяльності: *Освітньо-наукове забезпечення діяльності правоохоронних органів і військових формувань України* : тези IX Всеукраїнської науково-практичної конференції (Хмельницький, 8 грудня 2016 р.) / Національна академія Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького. Хмельницький : НАДПСУ, 2016. С. 328. 2. Навчальні екскурсії в системі підготовки курсантів-кінологів : методичні рекомендації / А. О. Афанасьєв, С. В. Серховець. Хмельницький : НАДПСУ, 2016. 28 с. 3. Підготовка інспекторів-кінологів зі службовими собаками : навчально-методичний посібник / А. О. Афанасьєв, С. В. Серховець. Хмельницький : НАДПСУ, 2015. 152 с.

УДК 342.95

Юлія Петрівна МЕРЕНЕЦЬ,

слухач магістратури навчальної групи ФЗ-101м

факультету № 3

Харківського національного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Володимир Олександрович ІВАНЦОВ,

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри поліцейської діяльності

та публічного адміністрування факультету № 3

Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2904-0466>

ЗАХИСНЕ СПОРЯДЖЕННЯ СЛУЖБОВИХ СОБАК ПІД ЧАС ВИКОНАННЯ ЗАВДАНЬ ПОЛІЦІЇ: ОКРЕМІ ПРОБЛЕМИ ОРГАНІЗАЦІЙНОГО ТА НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Під час виконання службових завдань, щоб убезпечити від поранень (тілесних ушкоджень) та запобігти загибелі службовим собакам, як і поліцейським, об'єктивно доречно використовувати засоби індивідуального захисту. Тобто спеціально обладнані прилади, що захищають поліцейських від впливу радіоактивних, хімічних, ядерних матеріалів, а також, частіше всього, від загрози нападу з холодною та/або вогнепальною зброєю.

Ще в давні часи, щоб захистити собаку від ворожої холодної зброї, на нього одягали спеціальні металеві чи шкіряні обладунки, які закривали спину, груди, боки та живіт тварини [1]. Тож не дивно, що й донині бронезилети для собак користуються великим попитом серед кінологів. Одними з перших їх почали виробляти та застосовувати у Сполучених Штатах Америки (США), до чого швидко долучились інші країни.

Не дивлячись на те, що виробництво бронезилетів налагоджено на теренах України, знайти їх у вільному продажу де-факто неможливо, оскільки таке захисне спорядження створюється на замовлення згідно розмірів собаки [1].

Відповідні бронезилети, як і людські, відрізняються за класами захисту, матеріалом, з якого виготовляються, бувають полегшеними і важкими, можуть захистити тварину від куль стрілецької зброї та осколків вибухових пристроїв. Так наприклад, один із видів

бронежилетів, що використовують для захисту собак важить близько п'яти кілограмів. Їх виготовляють з м'якої броні, що захищає, передусім від уламків і куль, випущених з короткоствольної зброї.

До носіння бронежилетів собак привчають після того, як вони пройшли повний курс спеціального дресирування за своїм призначенням [2]. Досвідчені кінологи кажуть, що привчити собаку до бронежилета нескладно. Це можна порівняти з ошийником [2].

Якщо говорити про спорядження для службових собак у країнах НАТО, то окрім кількох видів бронежилетів, службових собак за потреби озброюють тактичними окулярами, камерами, раціями і навіть кисневими масками, якщо кінологічному розрахунку доведеться десантуватися [2].

Питання забезпечення захисту службових собак урегульовано Інструкцією з організації діяльності кінологічних підрозділів Національної поліції України, затверджених наказом Міністерства внутрішніх справ України (МВС України) від 01.11.2016 № 1145 [3]. Зокрема, розділ 4 названої Інструкції, який присвячений організації і правилам використання (застосування) службових собак у протидії злочинності та забезпеченні публічної безпеки і порядку зазначено:

– «Під час проведення операцій із затримання озброєної особи чи несення служби в районі проведення антитерористичної операції кінолог повинен бути в захисному куленепробивному жилеті відповідного класу захисту та шоломі. Службового собаку залежно від обставин для захисту його життя рекомендовано одягати у спеціальний куленепробивний жилет» (п. 32) [3];

– «Під час проведення робіт з пошуку вибухівки за допомогою спеціальних собак кінолог повинен мати засоби індивідуального захисту (бронежилет, каска), а спеціального собаку (залежно від обставин) рекомендовано одягати у спеціальний захисний жилет» (п. 61) [3].

Як випливає з викладеного, на нормативному рівні при використанні службового собаки для виконання завдань поліції, пов'язаних з ризиком отримання тілесних ушкоджень або навіть позбавлення його життя, по-перше, мова взагалі не йде про будь-які обставини (умови) захисту здоров'я службових собак (їх захисту від тілесних ушкоджень); по-друге, використання захисного спорядження службових собак має «рекондаційний» характер. Як уявляється, відповідний нормативно встановлений підхід до використання захисного спорядження службових собак ґрунтується на положеннях Закону України «Про Національну поліцію» [4], відповідно до якого службовий собака є спеціальним засобом (п. 7 ч. 4 ст. 42, п. 12 ч. 3 ст. 45).

Разом з тим очевидно, що службовий собака є біологічним об'єктом, який належить до фауни, що потребує поширення на суспільні відносини їх використання положень Закону України «Про захист тварин від жорстокого поводження» [5]. Останній зокрема «спрямований на захист від страждань і загибелі тварин унаслідок жорстокого поводження з ними, захист їх природних прав та укріплення моральності й гуманності суспільства» [5].

Підсумовуючи викладене, вважаємо за доцільне розширити уявлення про необхідність забезпечення захисту службових собак як об'єктів, які належить до фауни, зокрема у розрізі їх захисту від тілесних ушкоджень (не пов'язаних виключно з обставинами захисту їх життя) та запровадження імперативних положень щодо використання захисного спорядження при використанні службових собак для виконання окремих завдань поліції. Продовжуючи чинну думку, пропонуємо:

– друге речення п. 32 розділу 4 Інструкції з організації діяльності кінологічних підрозділів Національної поліції України викласти у наступній редакції: « ... Службового собаку залежно від обставин для захисту його життя та убезпечення від отримання тілесних ушкоджень необхідно одягати у спеціальний куленепробивний жилет»;

– слова «(залежно від обставин) рекомендовано» п. 61 розділу 4 Інструкції з організації діяльності кінологічних підрозділів Національної поліції України замінити словом «необхідно».

Окремо слід відзначити, що кінологічні підрозділи Національної поліції мають бути забезпечені таким захисним спорядженням, попри додаткову вагу якого службовий собака має залишатись ефективним і вільно пересуватися.

Список бібліографічних посилань: 1. Службові собаки – спецзасоби чи вірні напарники українських захисників? // Офіційний сайт «Азов». URL: <https://azov.org.ua/slujbovi-sobaki/>. 2. Коли службовий собака одягає бронежилет // АРМІЯ INFORM. URL: <https://armyinform.com.ua/2020/12/koly-sluzhbovyj-sobaka-odyagaye-bronezhylet/>. 3. Про затвердження Інструкції з організації діяльності кінологічних підрозділів Національної поліції України : наказ МВС України від 01.11.2016 № 1145 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1544-16#n65> (дата звернення: 01.11.2021) 4. Про Національну поліцію : закон України від 02.07.2015 № 580-VIII // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19> (дата звернення: 02.11.2021) 5. Про захист тварин

від жорстокого поводження : закон України від 21.02.2015 № 3447-IV // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3447-15#Text> (дата звернення: 02.11.2021).

УДК 342.9

Юлія Петрівна МЕРЕНЕЦЬ,

слухач магістратури навчальної групи ФЗ-101м

факультету № 3

Харківського національного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Вадим Сергійович СЕЛЮКОВ,

доктор юридичних наук, доцент,

доцент кафедри поліцейської діяльності

та публічного адміністрування факультету № 3

Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6690-6484>

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ РОБОТИ КІНОЛОГА ІЗ СОБАКОЮ У СКЛАДІ СОГ

Робота кінолога с з собакою у складі СОГ врегульована наказом МВС України від 01.11.2016 № 1145 «Про затвердження Інструкції з організації діяльності кінологічних підрозділів Національної поліції України», який був виданий із метою забезпечення організації діяльності кінологічних підрозділів територіальних органів Національної поліції України, ефективного використання можливостей кінологічної служби в протидії злочинності та забезпеченні публічної безпеки й порядку.

У підрозділах поліції для забезпечення публічної безпеки і порядку та протидії злочинності, а також з метою вирішення інших оперативно-службових завдань, покладених на поліцію, використовуються (застосовуються) спеціально підготовлені службові собаки:

1) розшукові - для розшуку за запаховими слідами осіб, які вчинили кримінальне правопорушення, для проведення вибірки людини та речі, пошуку речових доказів і стріляних гільз, затримання втікаючої особи чи групи осіб;

2) патрульно-розшукові - для патрулювання, використання під час забезпечення публічної безпеки і порядку, охорони прав і свобод людини, пошуку правопорушника по «гарячому» запаховому сліду, затримання втікаючої особи чи групи осіб, припинення нападу на кінолога чи інших осіб;

3) спеціальні - для пошуку та виявлення вибухових речовин, вибухових пристроїв, вогнепальної зброї і набоїв, наркотичних засобів, закопаних (захованих) трупів;

4) конвойні - для припинення втечі й затримання осіб, які втекли з-під варти;

5) вартові - для охорони спеціальних установ і об'єктів поліції та об'єктів, що охороняються поліцією охорони.

Відповідно до Закону України «Про Національну поліцію», службові собаки є лише інструментом (спеціальним засобом), тому їх застосування регламентується декількома нормативно-правовими актами, які регулюють кінологічний аспект діяльності поліцейських. Так, у ст. 45 5 розділу цього закону сказано, що: «поліцейський для забезпечення публічної безпеки і порядку застосовує спеціальні засоби тільки у разі, якщо він пройшов відповідну підготовку».

Тобто з урахуванням нормативно-правових актів, які регулюють діяльність кінологічних підрозділів до роботи з використанням службових собак допускаються лише працівники поліції, які пройшли відповідну кінологічну підготовку у навчальних закладах (установах) поліції, де готують кінологів, й отримали позитивні результати під час складання необхідних заліків.

У наказі МВС України від 27.04.2020 № 357 «Про затвердження Інструкції з організації реагування на заяви та повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події й оперативного інформування в органах (підрозділах) Національної поліції України» передбачається, що на місце події негайно направляється слідчо-оперативна група, інші наряди поліції, дільничний офіцер поліції (у межах закріпленої за ним дільниці) та, за необхідності, - представники кінологічної служби.

Рішення про застосування службового собаки на місці події приймає старший слідчо-оперативної групи (старший операції) на основі інформації або пропозицій кінолога щодо доцільності такого застосування. В разі залучення кінолога (зі службовим собакою) до складу слідчо-оперативної групи та інших нарядів поліції він проходить інструктаж щодо порядку несення служби і правил застосування службового собаки.

Службові собаки, як правило розшукові, для пошуку підозрюваних осіб за їх запаховими слідами та виявлення речових доказів

застосовуються на місцях вчинення вбивств, зґвалтувань, розбоїв, грабежів, тілесних ушкоджень, різних крадіжок, підпалів, інших неочевидних злочинів для їх розкриття.

З метою належного та оперативного розкриття кримінальних правопорушень у кінологічних центрах та при чергових частинах у складі слідчо-оперативних груп відокремлених відділів (відділень) поліції організовується (за можливості) цілодобове чергування кінологів з підготовленими та закріпленими за ними службовими собаками для виїзду на місця подій.

У відділах (відділеннях) поліції службові собаки утримуються в спеціально обладнаному приміщенні (вольєрі).

Забороняється використовувати службових собак не за призначенням, непідготовлених, які втратили свої службові якості або хворі.

Кінолог на місці події у складі СОГ вчиняє такі дії: за узгодженням зі слідчим визначає межі огляду місця з метою виявлення слідів і предметів, які мають значення для застосування службового собаки; на основі наявної інформації визначає доцільність його застосування; вживає заходів для розшуку та затримання особи шляхом застосування службового собаки по запахових слідах, речах і предметах, залишених на місці події, а також з метою пошуку слідів і предметів, які мають значення для розкриття й розслідування правопорушення; бере участь у блокуванні місця вчинення кримінального правопорушення, його огляді, виявленні, фіксації, вилученні та зберіганні предметів і слідів, які можуть бути використані для розшуку особи, яка вчинила правопорушення, із застосуванням службового собаки; позначає місця виявлення на шляху слідування службового собаки предметів і речей, які можуть бути використані для пошуку особи; доводить до відома керівника СОГ інформацію про можливе походження запахоносіїв, виявлених на місці події; разом з іншими працівниками поліції бере участь у переслідуванні та затриманні осіб, що підозрюються у вчиненні кримінально правопорушення, застосовує при цьому службового собаку.

У напрямку взаємодії між кінологічною службою та іншими підрозділами, зокрема роботи кінолога з собакою у складі СОГ існують певні проблеми. На жаль, кримінально-процесуальним законодавством не регламентовано статус такої фігури як кінолог та не визначено коло його повноважень і форми взаємодії зі слідчим. Ні інструкцією, ні іншими нормативно-правовими актами не визначається порядок і правила взаємодії інших працівників Національної поліції зі службовою собакою та кінологом.

Так, на практиці виникають труднощі використання як

доказу по кримінальному провадженню акту застосування кінологом розшукового собаки, що інколи є перепорою для залучення службового собаки до слідчо-оперативних заходів.

Список бібліографічних посилань: 1. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19> 2. Про затвердження Інструкції з організації діяльності кінологічних підрозділів Національної поліції України: Наказ МВС України від 01.11.2016 № 1145 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1544-16> 3. Про затвердження Інструкції з організації реагування на заяви і повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події та оперативного інформування в органах (підрозділах) Національної поліції України: наказ МВС України від 27.04.2020 № 357 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0443-20#Text> 4. Про затвердження Інструкції з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні: наказ МВС України від 07.07.2017 № 575 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0937-17>.

УДК 342.95

Ліна Владиславівна МІЦИК,

курсант навчальної групи ФЗ-202 факультету № 3
Харківського національного університету внутрішніх справ
Науковий керівник:

Альона Сергіївна БАХАЄВА,

кандидат юридичних наук,
викладач кафедри поліцейської діяльності
та публічного адміністрування факультету № 3
Харківського національного університету внутрішніх справ;
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6498-2213>

ЩОДО ВСТАНОВЛЕННЯ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА СПРИЧИНЕННЯ ШКОДИ СЛУЖБОВИМ СОБАКАМ

Для профілактики та розкриття злочинів, підтримання громадського порядку широко використовуються кінологи зі службовими

собаками. В умовах напруженої ситуації, що склалась на території України у зв'язку з проведенням операції об'єднаних сил на Сході, використання кінологів зі службовими собаками набуває більшої актуальності.

У підрозділах поліції для забезпечення публічної безпеки і порядку використовуються (застосовуються) спеціально підготовлені службові собаки: патрульно-розшукові – для патрулювання, використання під час забезпечення публічної безпеки і порядку, охорони прав і свобод людини, пошуку правопорушника по «гарячому» запаховому сліду, затримання втікаючої особи чи групи осіб, припинення нападу на кінолога чи інших осіб; спеціальні – для пошуку та виявлення вибухових речовин, вибухових пристроїв, вогнепальної зброї і набоїв, наркотичних засобів, закопаних (захованих) трупів [3].

Під час забезпечення охорони громадського порядку кінологи з патрульно-розшуковими собаками залучаються до огляду (обходів) вулиць населених пунктів, житлових кварталів, парків, скверів, пустирів, лісопаркових зон, кладовищ та інших ділянок місцевості з метою виявлення і затримання осіб, які належать до кримінального середовища, попередження та припинення кримінальних правопорушень або розкриття злочинних посягань по гарячих слідах [4, с.40]. Період безперервного несення служби зі службовими собаками становить повний робочий день кінолога. Проте, при температурі вище +30° С і нижче -20° С тривалість роботи собак на вулиці не повинна перевищувати 4 години [3].

Взагалі, світовий досвід свідчить про високу ефективність попередження та швидкості розкриття правопорушень у разі залучення службових собак.

Цікавим є досвід діяльності кінологічних підрозділів Сполучених Штатів Америки (надалі – США), адже кінологи та службові собаки К-9 (найбільший у світі кінологічний підрозділ) мають найвищий рівень службової підготовки.

Поліцейські собаки навчаються бути або «вузькоспеціалізованими», або «подвійного призначення». Вузькоспеціалізовані собаки в основному використовуються для особистого захисту і відстеження. Собаки подвійного призначення більш популярні і навчені робити все, що роблять вузькоспеціалізовані собаки, а також виявляти або вибухові речовини, або наркотики, але ніколи обидва види речовин [4, с.101].

В США підрозділи К9 діють в складі наступних служб: Департамент паркової кінологічної поліції США; корпус К9 ЦРУ; Пентагон; транспортна поліція; поліцейська служба в аеропортах; бюро

алкоголю, тютюну, вогнепальної зброї і вибухових речовин; підрозділ поліції в порту Сан-Дієго; поліція Об'єднаного шкільного округу Лос-Анджелеса; лісова поліція [5].

Собаки підрозділів К-9 мають спеціальний статус. У 2000 року урядом США було прийнято рішення щодо встановлення відповідальності за навмисний напад, каліцтво або вбивство тварин федеральних правоохоронних органів, таких як поліцейські собаки та коні. До особи, яка вчинила вищезазначені дії можуть бути застосовані санкції у вигляді штрафу (щонайменше 1000 доларів США) та до 10 років ув'язнення. Всі тварини, які працюють у федеральних правоохоронних органах, охороняються Федеральним законом про охорону тварин [2] .

Що стосується нашої країни, то службовий собака має статус речі та виступає у якості спеціального засобу. Наразі відповідальність за вчинення дій цивільними особами, які становлять небезпеку для службових тварин підрозділів МВС України, чинним законодавством не встановлено.

Необхідність встановлення відповідальності за спричинення шкоди службовим тваринам зумовлюється наступними факторами.

По-перше, придбання, догляд, тренування службових тварин потребує певних матеріальних витрат, а, отже, спричинення шкоди має бути компенсоване.

По-друге, між кінологом та службовою твариною часто виникає тісний зв'язок, тому спричинення тварині шкоди може також впливати не тільки на продуктивність, а й моральний стан людини, яка з твариною працює.

По-третє, встановлення відповідальності за такі діяння – є своєрідним визнанням шани до тварин, які допомагають людству у протидії злочинності.

На нашу думку, встановлення відповідальності за спричинення службовим тваринам шкоди у нашій країні є важливим додатковим елементом (заходом) в розрізі виконання приписів Закону України «Про захист тварин від жорстокого поводження».

Список бібліографічних посилань: 1. Federal Law Now Protects Canine Cops. URL: <https://abcnews.go.com/US/-story?id=96229&page=1>. 2. Про затвердження Інструкції з організації діяльності кінологічних підрозділів Національної поліції України : наказ МВС України від 01.11.2016 № 1145. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1544-16>. 3. Панова О.О. Особливості використання сил підрозділів кінологічної служби під час забезпечення публічного порядку і безпеки за особливих умов. *Шляхи покращення професійного рівня працівників кінологічних служб* : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., 14 груд. 2018 р.

Харків : ХНУВС, 2018. С. 39-41. 4. Кінологічне забезпечення діяльності підрозділів Національної поліції : інформаційний довідник / О. І. Безпалова, А.М. Клочко, О.В. Джафарова, Шатрава С.О. та ін.; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків : ХНУВС, 2019. 139 с. 5. ATF Explosives Detection Canines. Bureau of Alcohol, Tobacco, Firearms and Explosives. URL: <https://www.atf.gov/about/explosives-detection-canines>.

УДК 351.741

Крістіна Сергіївна МОРГАЙ,

*курсантка Харківського національного університету
внутрішніх справ;*

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0989-6961>;

Марина Вячеславівна ДЖАФАРОВА,

кандидат юридичних наук,

*доцент кафедри адміністративного права та процесу
факультету № 1*

Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5461-4070>

ПРОБЛЕМИ ТА ПРОТИРІЧЧЯ В СИСТЕМІ ПІДГОТОВКИ КІНОЛОГІВ

У сучасній системі забезпечення національної безпеки, в умовах зростання терористичної небезпеки розширюється сфера застосування службових собак. У наш час службових собак можна зустріти на вулицях з кінологом в складі патруля, в аеропортах, на вокзалах, стадіонах, в школах і інших місцях скупчення людей. Тому дуже важливо реалізовувати якісне навчання майбутніх кінологів для забезпечення підготовки собак і застосування їх на службі. Таким чином, професія кінолога займає особливе місце, а проблема вдосконалення кінологічної освіти, в тому числі і в вищих навчальних закладах стає вельми актуальною.

Тому, виходячи з усього вищевказаного, було б доречно проаналізувати сучасну підготовку кінологічних підрозділів та виділити основні проблеми, вирішення яких вдосконалили б систему освіти та розвитку кінології.

В ході аналізу були виділені наступні протиріччя:

- між зростанням вимог держави до рівня підготовки кінологів і існуючою системою їх професійної підготовки;
- між необхідністю створення науково обґрунтованої моделі розвитку професійних компетенцій учнів і технології реалізації моделі в освітньому процесі з підготовки кінологів, як одним із завдань освітнього процесу, і її недостатньою теоретичною розробленістю;
- між об'єктивною потребою в методиці розвитку професійних компетенцій фахівців-кінологів і недостатністю змістовно-методичного забезпечення даного процесу.

Вирішення зазначених протиріч дозволить удосконалювати процес кінологічного освіти. Актуальність проблеми вдосконалення кінологічного освіти обумовлена об'єктивно збільшеною потребою держави у висококваліфікованих кадрах, здатних вирішувати виникаючі завдання щодо забезпечення безпеки суспільства відповідно до мінливих ситуацій в Україні.

Таким чином, на сьогоднішній день склалася стійка система професійної підготовки кінологів, здатних дресировати собак і застосовувати їх з урахуванням специфіки служби, але яка ще потребує подальшого вивчення та вдосконалення.

Список бібліографічних посилань: 1. Богданюк О. Д. Із історії розвитку підготовки офіцерів-кінологів прикордонної служби у період після Другої світової війни. Науковий вісник Чернівецького університету : зб. наук. праць. Чернівці : Рута, 2006. Вип. 308. Педагогіка та психологія. С. 20-27. 2. Богданюк О. Д. Формування готовності до професійної діяльності у майбутніх офіцерів-кінологів Державної прикордонної служби : дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Хмельницький, 2018. 201 с. 3. Була Л. В. Оцінка службових собак, які дресировуються по пошуку наркотичних засобів та зброї : дис. ... канд. с/г наук : 06.02.01. Чубинське : УААН, 2017. 171 с.

УДК 342.951:351.82

Дмитро Валерійович МОРОЗ,

курсант навчальної групи ФЗ-201 факультету № 3

Харківського національного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Марина Володимирівна КАЛАШНИК,

кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник,

доцент кафедри поліцейської діяльності

та публічного адміністрування факультету № 3

Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9547-0344>

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ КІНОЛОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ УКРАЇНИ

Національна поліція України - це центральний орган виконавчої влади, який служить суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку [1]. Основними завданнями Національної поліції є надання поліцейських послуг у сферах:

- 1) забезпечення публічної безпеки і порядку;
- 2) охорони прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави;
- 3) протидії злочинності;
- 4) надання в межах, визначених законом, послуг з допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги.

Для забезпечення ефективного виконання покладених на Національну поліцію завдань в її діяльності широко застосовуються сучасні технічні, програмні, технологічні розробки, а також кінологічні служби правоохоронного органу.

У зв'язку з цим, актуальним постає питання результативного та правильного використання службових собак інспекторами кінологами під час виконання завдань, пов'язаних з охороною державного кордону та здійснення оперативно-розшукових і профілактичних завдань, спрямованих на попередження, припинення та боротьбу зі злочинністю, охорону публічного порядку, охорону об'єктів і території державної, особистої та інших форм власності тощо [2, с. 147]. На сьогоднішній день існують відомчі

нормативно-правові акти правоохоронних органів, які закріплюють особливості організації кінологічної діяльності правоохоронних органів в Україні. Згідно з наказом Міністерства України від 10.03.2021 № 148 кінологічне забезпечення Державної митної служби України – це система заходів, спрямованих на реалізацію завдань, пов'язаних із застосуванням службових собак під час здійснення митного контролю. До таких заходів належать добір, формування, спеціальна підготовка та організація використання кінологічних команд [3]. В цей самий час, в підрозділах Державної прикордонної служби кінологічне забезпечення - це комплекс заходів з підготовки та використання інспекторів-кінологів із службовими собаками для виконання завдань з охорони державного кордону та прикордонного контролю, а також розведення, вирощування, утримання службових собак в органах та підрозділах Державної прикордонної служби.

Накази, що регламентують діяльність кінологічних підрозділів Національної поліції України та Національної гвардії України визначають, що кінологічне забезпечення кінологічних підрозділів спрямовано на виконання завдань, пов'язаних із використанням службових собак у протидії злочинності та забезпеченні публічної безпеки і порядку, а також з охорони та оборони важливих державних об'єктів, конвоювання осіб, узятих під варту та (або) засуджених до позбавлення волі, у тому числі під час їх екстрадиції, а також забезпечення охорони осіб, які тримаються під вартою, під час проведення судових засідань та охорони громадського порядку. У підрозділах поліції для забезпечення публічної безпеки і порядку та протидії злочинності, а також з метою вирішення інших оперативно-службових завдань, покладених на поліцію, використовуються (застосовуються) спеціально підготовлені службові собаки:

1) розшукові - для розшуку за запаховими слідами осіб, які вчинили кримінальне правопорушення, для проведення вибірки людини та речі, пошуку речових доказів і стріляних гільз, затримання втікачів;

2) патрульно-розшукові - для патрулювання, використання під час забезпечення публічної безпеки і порядку, охорони прав і свобод людини, пошуку правопорушника по «гарячому» запаху сліду, затримання втікаючої особи чи групи осіб, припинення нападу на кінолога чи інших осіб;

3) спеціальні - для пошуку та виявлення вибухових речовин, вибухових пристроїв, вогнепальної зброї і набоїв, наркотичних засобів, закопаних (захованих) трупів;

4) конвойні - для припинення втечі й затримання осіб, які втекли з-під варти;

5) вартові - для охорони спеціальних установ і об'єктів поліції та об'єктів, що охороняються поліцією охорони [4].

Виходячи з цього, можна зробити висновок, що змістом кінологічного забезпечення діяльності правоохоронних органів є реалізація оперативно-службової діяльності правоохоронними органами, а також певні уміння та навички, які необхідні для ефективного та правильного вирішення практичних завдань професійної діяльності, пов'язаної з кінологічним забезпеченням. Якщо розглядати особливості кінологічного забезпечення правоохоронних органів, то вони мають відповідне нормативно-правове врегулювання, яке також має певні особливості, що пов'язані з особливостями виконання певних службових завдань (забезпечення публічної безпеки та порядку, протидія злочинності, забезпечення охорони державного кодону, конвоювання осіб, узятих під варту тощо).

Список бібліографічних посилань: 1. Про Національну поліцію: закон України від 02.07 2015 № 580-VIII // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/580-19> (дата звернення: 08.04.2021). 2. Серховець С. В. Сутність та зміст кінологічного забезпечення оперативно-службової діяльності правоохоронних органів. Збірник наукових праць Національної академії державної прикордонної служби України. Серія: Педагогічні та психологічні науки. 2014. № 1 (70). С. 147–156. 3. Про кінологічне забезпечення в Державній митній службі України : Наказ Міністерства фінансів України від 10.03.2021 № 148 // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1664-15#Text> (дата звернення: 07.11.2021). 4. Про затвердження Інструкції з організації діяльності кінологічних підрозділів Національної поліції України : Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 01.11.2016 № 1145// БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1544-16#Text>.

УДК 342.951(477)

Віталій Олегович НАЙДА,

*слухач магістратури навчальної групи Ф1-202м
факультету № 1*

Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3072-7326>

Науковий керівник:

Оксана Олександрівна ПАНОВА,

доктор юридичних наук, доцент,

доцент кафедри поліцейської діяльності

та публічного адміністрування факультету № 3

Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3533-5076>

ВЗАЄМОДІЯ ПОЛІЦІЇ З ПОШУКОВИМИ ЗАГОНАМИ І КІНОЛОГІЧНИМИ ГРОМАДСЬКИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ У ХОДІ ПОШУКІВ БЕЗВІСТИ ЗНИКЛИХ ЛЮДЕЙ

Останнім часом роль інститутів громадянського суспільства суттєво зростає у багатьох сферах, що допомагає заповнювати організаційні прогалини у діяльності органів державної влади, які утворюються в умовах недостатності фінансування, кадрового забезпечення, наявних спеціальних засобів тощо. Не виключенням є і сфера пошуку безвісно зниклих людей, що останнім часом акумулює в собі сили волонтерів-представників громадських пошукових загонів, у складі яких перебувають і спеціально навчені пошукові собаки.

У світлі зазначеної вище ситуації постає проблема наукового осмислення, стратегування та усталеного організаційного оформлення взаємодії громадськості та Національної поліції України (далі – поліції) у ході пошуків безвісно зниклих людей, під якою ми розуміємо обмежену в часі та ресурсах спільну, узгоджену, ініціативну діяльність, спрямовану на пошук безвісно зниклої особи на місцевості, комунікацію з родичами та свідками, перевірку об'єктів медичних закладів, оприлюднення орієнтувань з прикметами особи, застосування пошукових собак.

На території Харківської області до подібних пошуків долучаються пошукові загони «ЛісаАлерт», «Янгол», «Мілена», які мають статус громадських організацій та ініціативних груп.

До взаємодії та надання пошукових собак активно долучається пошуково – рятувальне кінологічне товариство волонтерів громадського руху "ЩИТ", яке має у розпорядженні собак породи золотистий ретривер, російський мисливський спанієль, німецька вівчарка, малинуа, які застосовуються для пошуку зниклої людини на місцевості. Курсанти-учасники Центру соціальних проектів Школи наукового лідерства факультету №1 Харківського національного університету внутрішніх справ активно взаємодіють з волонтерами пошукового загону «ЛісаАлерт», зокрема при проведенні пошуків безвісно зниклих людей на території с. Циркуни Харківського району, с. Санжари Харківського району, смт. Кулиничі Харківського району, с. Поповка Красноградського району Харківської області, с. Дементіївка Дергачівського району тощо.

Основними формами взаємодії зазначених вище громадських об'єднань та пошуково – рятувальних кінологічних товариств з поліцією є проведення пошуків живих або загиблих осіб на місцевості. Зазначимо, що у ході застосування під час такої взаємодії пошукових собак мають місце такі проблеми, як недостатня укомплектованість кінологічних підрозділів Національної поліції Харківської області собаками, які займаються пошуком загиблих осіб. Працівники поліції та волонтери пошукових загонів в умовах недостатності задіяних сил мають звертатися до місцевих мешканців для допомоги у проведенні пошуків. Водночас, витрати, пов'язані з транспортуванням собак та їх інструкторів, оснащенням членів волонтерських пошукових загонів (транспортні витрати, топографічні карти, жилети, ліхтарі та інше екіпірування) лягають на плечі самої громадськості.

У ході дослідження ми проаналізували порядок звернення родичів зниклої особи або працівників поліції до подібних громадських об'єднань на прикладі волонтерського пошукового загону «ЛісаАлерт», яке функціонує на території Харківської області. Так, після виявлення факту зникнення особи інспектор з ювенальної превенції (дільничний офіцер поліції або слідчий) телефонує керівнику пошукового загону, висилає фотокартку зниклої особи, повідомляє прикмети, обставини, за яких зникла людина, та орієнтовне місце зникнення. У разі потреби керівник пошукового загону приймає рішення про залучення пошукового собаки, що реалізується у формі взаємодії з керівником кінологічного товариства, у рамках якої повідомляється про обставини зникнення і надаються координати для виїзду інструктора з собакою на місце проведення пошуків.

На основі вищевказаного з метою подальшого розвитку взаємодії поліції з кінологічними громадськими організаціями у ході пошуків безвісно зниклих людей вважаємо доречним проведення наступних заходів.

1. Організація тренінгів для волонтерів пошукових загонів з домедичної допомоги, зокрема транспортування постраждалого, основ кінології, орієнтування на місцевості, фізичної підготовки, стресостійкості на базі закладів вищої освіти МВС України (далі – ЗВО МВС України).

2. Активне залучення здобувачів вищої освіти ЗВО МВС України до діяльності пошукових загонів, у тому числі і до наукового осмислення такої діяльності у наукових роботах, тезах доповідей, розробки соціальних проєктів, спрямованих на покращення організаційного, інформаційного, матеріально-технічного забезпечення такої діяльності.

5. Розробка відповідних інструкцій щодо унормування порядку залучення органами Національної поліції пошукових загонів і кінологічних товариств до пошуку безвісно зниклих осіб, проведення спільних круглих столів, конференцій, розробка методичних рекомендацій щодо проведення спільних пошуків, а також стратегій, планів щодо майбутніх спільних навчань, тренінгів, програм, у тому числі за участі представників Державної служби України з надзвичайних ситуацій, психологів, зведених загонів громадських формувань з охорони громадського порядку і державного кордону.

Резюмуючи викладене, слід відзначити, що питання взаємодії поліції з пошуковими загонами і кінологічними громадськими організаціями у ході пошуків безвісно зниклих людей потребує подальшого наукового осмислення з метою забезпечення функціонування оптимальної моделі такої взаємодії, її правової, організаційної основи та матеріально-технічного забезпечення.

УДК 342.9

Вадим Ігорович НАУМЧИК,

курсант навчальної групи Ф1-301 факультету № 1

Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1517-9237>;

Сергій Анатолійович РЕЗАНОВ,

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри поліцейської діяльності та

публічного адміністрування факультету № 3

Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7429-5273>

ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ ЧЕМПІОНАТУ МВС ІЗ БАГАТОБОРСТВА КІНОЛОГІВ

На даний час кінологічні підрозділи є невід'ємною складовою частиною органів Національної поліції України. Проте свій початок вони беруть з 2 квітня 1994 року, саме цього дня було створено перший кінологічний підрозділ в системі МВС. В кінологічних підрозділах використовується близько двадцяти порід собак. Найпопулярнішими є німецька вівчарка, малінуа, лабрадор та англійський спанієль. Всі ці породи собак допомагають розкривати злочини, підтримувати публічний порядок та є незамінними колегами по службі.

Наказом № 1145 Міністерства внутрішніх справ України від 01.11.2016 «Про затвердження Інструкції з організації діяльності кінологічних підрозділів Національної поліції України» [1] регламентується діяльність кінологічних підрозділів. У цьому нормативно-правовому акті вказано, що собака вважається службовим після проходження відповідного курсу дресирування та здачі іспитів (до проходження навчання собака вважається резервним). Вік собак, які направляються для підготовки у навчальні заклади поліції, має становити, як правило, від 9 місяців до 2 років (допускається відхилення від вказаного віку в межах двох місяців). Відібрані собаки (цуценята) не повинні мати вад, хвороб та недоліків, що унеможливають їх службове використання.

Вищезгаданий наказ захищає права чотирилапих поліцейських. Цей акт забороняє використовувати службових собак не за призначенням, непідготовлених, які втратили свої службові якості або хворі. Рішення про звільнення собаки від служби через хворобу приймає начальник кінологічного центру за рекомендацією

спеціаліста ветеринарної медицини. Тренування службового собаки проводиться згідно з місячним планом 2-3 рази на тиждень, 2-4 години на день у різних місцях та в різний час доби за різних погодних умов. Тривалість роботи собак на вулиці при температурі вище +30 і нижче -20 °С не повинна перевищувати 4 години. Під час роботи собак у таких умовах щогодини необхідно робити перерви на 10-15 хв., під час яких службового собаку необхідно забезпечити водою або розтерти мочку носа.

Для підвищення рівня фізичної підготовки і професійної майстерності кінологів, а особливо покращення підготовки службових собак проводяться всеукраїнські та обласні змагання з багатоборства кінологів. Вивчаючи дане питання, необхідно ознайомитися з нормативно-правовим актом, який регламентує проведення кінологічних змагань, а саме з Наказом № 391 Міністерства внутрішніх справ України від 21.05.2019 «Про затвердження Положення про міжвідомчий чемпіонат Міністерства внутрішніх справ України з багатоборства кінологів» [2].

Чемпіонат триває 4-5 днів. Службові собаки у яких відсутній ветеринарний паспорт чи не відповідає їхня належність до участі в чемпіонаті не допускаються. Суддівство на чемпіонаті здійснюється суддівськими бригадами (3 судді), до складу яких входять представники кінологічних служб органів МВС, інших органів державної влади та громадських кінологічних організацій, кінологи з інших країн та міжнародні експерти (за їх згодою).

Кожен учасник повинен мати при собі відповідне спорядження для собаки (поводок короткий, поводок довгий, слідову шлею, нашийник, намордник, предмет для апортування, засоби догляду та миску для годування собаки). Змагання проводяться на смузі перешкод завдовжки 200 м. Огляд, випробування смуги перешкод організовуються одночасно для всіх учасників за 40 хв до початку змагань. Учасники стартують відповідно до жеребкування. У разі відсутності комплекту спорядження для собаки, за висновком лікаря або ветеринара, порушення форменого одягу або неохайний зовнішній вигляд учасника відстороняють суддівською колегією від участі в чемпіонаті. Якщо два чи кілька учасників показують однаковий результат за комплексом вправ, переможцем визначається учасник, у якого службовий собака молодший за віком.

Стаття 45 Закону України «Про Національну поліцію» [3] визначає службову собаку як спеціальний засіб, але можна впевнено стверджувати, що собака є надійним другом і напарником, який ніколи не зрадить.

Список бібліографічних посилань: 1. Про затвердження Інструкції з організації діяльності кінологічних підрозділів Національної поліції України : наказ МВС України від 01.11.2016 №1145 // База даних (БД) «Законодавство України» / Верховна Рада (ВР) України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1544-16> (дата звернення: 25.10.2021). 2. Про затвердження Положення про міжвідомчий чемпіонат Міністерства внутрішніх справ України з багатоборства кінологів : наказ МВС України від 21.05.2019 №391 // База даних (БД) «Законодавство України» / Верховна Рада (ВР) України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0586-19> (дата звернення: 24.10.2021). 3. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19> (дата звернення: 25.10.2021).

УДК 351.741

Владислав Вікторович НЕЧВОЛОД,

курсант навчальної групи Ф1-302 факультету № 1

Харківського національного університету внутрішніх справ;

Сергій Анатолійович РЕЗАНОВ,

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри поліцейської діяльності та

публічного адміністрування факультету № 3

Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7429-5273>

ЗАСТОСУВАННЯ КІНОЛОГІЧНИХ ПІДРОЗДІЛІВ В ОРГАНАХ МВС УКРАЇНИ ДЛЯ ПІДТРИМАННЯ ПУБЛІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ТА ПОРЯДКУ

Минуло понад 11 тисяч років, коли люди вперше приручили собак та отримали вірних друзів, які допомагали на полюванні чи захищали людей та їх майно при переміщенні племен від ворогів та диких звірів і т.д. В сучасних реаліях світу, собаки і на сьогодні займають важливе місце у житті людей. Вони допомагають у багатьох сферах життєдіяльності людей, починаючи від допомоги людям с вадами зору, закінчуючи залученням собак до здійснення службових завдань та операцій в поліції та військах.

Як зазначалося в попередньому реченні, собаки також є вірними товаришами на службі в поліції. Підрозділи кінологів є невід'ємною частиною структури Національної поліції, тому що вони застосовуються у пошукових загонах при розшуку безвісті зниклих осіб, конвоюванні чи затриманні правопорушників, пошуку слідів правопорушення, виявленні заборонених або обмежених в обороті речовин, наркотиків та вибухівки.

Для того щоб собаки виконували швидко і ефективно накази поліцейських на службі, їх з малечку дресирують та підготовлюють в кінологічних центрах поліції, бо в ранньому віці у них починає формуватися внутрішня особистість та характер. Підготовку собак починають на території кінологічного центру, а з подальшим розвитком і за його межами. Це здійснюється для того, щоб собака звикала виконувати завдання в різних умовах та ситуаціях. На сьогодні до структури кінологічної служби Національної поліції входять 27 кінологічних центрів, які забезпечують належну підготовку собак для виконання службових задач.

В Україні при розслідуванні більшості правопорушень в яких залучаються кінологічні підрозділи частіше дає ефективний результат, тому що технічні можливості матеріального забезпечення поліцейських іноді не можуть досягнути всі нюанси правопорушення і на допомогу приходить феноменальний нюх чотирилапих товаришів, який завжди стане у нагоді у роботі поліцейських.

Виходячи з вище згаданого, ми підтримуємо подальший розвиток кінологічних підрозділів в органах МВС України, тому пропонуємо такі ідеї щодо розвитку цього напрямку, а саме: збільшення кінологічних центрів в регіонах України, які будуть здійснювати підготовку собак для органів МВС України; надавати поліцейським різних структурних підрозділів базові знання і навички взаємодії із службовими собаками; переймати позитивний досвід у іноземних партнерів щодо застосування собак у секторі безпеки та оборони.

Підсумовуючи викладене, можемо зазначити, що кінологічні підрозділи в органах МВС України завжди необхідні та їх подальший розвиток повинен співпадати із завданнями та реаліями сьогодення, які перед ними будуть стояти.

УДК 342.9

Максим Ігоревич НОВІКОВ,

слухач магістратури навчальної групи ФЗ-101м

факультету № 3

Харківського національного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Вадим Сергійович СЕЛЮКОВ,

доктор юридичних наук, доцент,

доцент кафедри поліцейської діяльності

та публічного адміністрування факультету № 3

Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6690-6484>

РОБОТА СЛУЖБОВИХ СОБАК У ЗОНІ ООС (АТО): ДОСВІД ТА ОСОБЛИВОСТІ

В умовах сьогодення багато уваги та ресурсів орієнтовано на роботу щодо забезпечення безпеки та виконання специфічних завдань в зоні АТО. Кінологічні підрозділи на рівні з іншими структурними підрозділами Збройних Сил України, поліції та працівниками інших служб залучаються до забезпечення безпеки і порядку, протидії злочинності, пошуку вибухівки, зброї, заборонених речовин та багато інших завдань, перелік яких не є вичерпним.

Для належного виконання службових завдань собака повинна бути підготовлена заздалегідь. Собака стає службовою після проходження спеціальної підготовки – курсу дресирування з урахуванням її здібностей та спеціалізації за якою вона буде працювати. Спершу собака проходить загальний курс підготовки, коли відпрацьовуються первинні команди: «До мене!», «Поруч!», «Сидіти!», «Лежати!». Потім – спеціальний курс, під час якого собак навчають виявляти вибухівку, зброю, наркотики тощо.

Спеціалісти з власного досвіду вказують, для того щоб собака була готова до роботи, її треба тренувати щонайменше рік і в подальшому як мінімум 4 години на день відпрацьовувати рефлексі.[1]

Тренування службових собак – це відповідальна робота, від якої залежить успіх виконання того чи іншого завдання. В основному для роботи готують німецьких та бельгійських вівчарок – малінуа, а віднедавна залучають для виконання службових завдань лабрадорів.[1] Собаки готуються до майбутньої роботи з 6 місячного віку, відбираються шляхом проведення різних

перевірок: перевірки стану психічного здоров'я, встановлення типу оборонної реакції, ставлення до людей, пострілів, тобто до різних подразників зовнішнього середовища.

Окрім підготовки собаки, до служби готуються і кінологи. Вони проходять навчання на курсах та отримують статус молодших спеціалістів-кінологів. Після закінчення курсу кінолог і собака складають іспити і вже тоді можуть приступати до виконання бойових завдань.

Під час написання тез було проаналізовано деякий практичний досвід кінологів, що працюють з собаками в зоні АТО. Службові собаки з кінологами в зоні проведення ООС виконують службові завдання знаходячись на блокпостах, які пов'язані з постійною небезпекою, проводять огляд території, знаходячись в постійному русі, мають ненормований робочий графік та не завжди мають змогу належно відпочити. Робота на блокпостах включає в себе огляд автомобілів, пошук вибухівки, заборонених речовин. За одну добу кінолог з собакою може проводити огляд близько 200 машин. [2]

Після виконання такого обсягу роботи собаки багато хворіють, виснажуються та потребують належного відпочинку та догляду. Також важливою складовою якісної роботи в подальшому є психічний стан, як собаки так і працівника кінологічного підрозділу.

Для належного підтримання психічного та фізичного здоров'я кінологічної команди потрібно проводити регулярний контроль за дотриманням забезпечення належної змінної роботи та відпочинку, виділяти достатньо часу на відновлення сил.

Список бібліографічних посилань: 1. Олеся Шуткевич Чотирилапі захисники. Капітан Олександр Джурабаєв – про підготовку собак до служби у зоні АТО. URL: <https://day.kyiv.ua/uk/article/cuspilstvo/chotyrylapi-zahysnyky>. 2. Робота пахне вибухівкою. Про собак у зоні АТО URL: <https://report.if.ua/socium/robota-pahne-vybuhyvkoyu-pro-sobaku-zoni-ato/>.

УДК 351.74:355.23

Богдан Олегович НОСКОВ,

курсант 245 навчальної групи

факультету безпеки державного кордону

Національної академії Державної

прикордонної служби України ім. Б. Хмельницького

Науковий керівник:

Олег Русланович КОВАЛЬЧУК,

викладач кафедри кінології факультету безпеки

державного кордону

Національної академії Державної

прикордонної служби України ім. Б. Хмельницького

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ВДОСКОНАЛЕННЯ КІНОЛОГІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДРОЗДІЛІВ СПЕЦІАЛЬНОГО ПРИЗНАЧЕННЯ

Необхідність удосконалення кінологічного забезпечення діяльності підрозділів спеціального призначення зумовлена низкою факторів, зокрема: використання противником тактики ведення «малої війни» (активне використання диверсійно-розвідувальних груп, снайперських розрахунків, спостерігачів-корегувальників); необхідність ведення розвідки/маневру в «сірій зоні»; проведення диверсійних та антидиверсійних заходів у глибині оборони противника; науково-технічних прогрес у військовій сфері.

Стрімке удосконалення системи підготовки особового складу підрозділів спеціального призначення, а також їхнє всебічне забезпечення передбачає і удосконалення системи підготовки кінологічних груп (команд, розрахунків) [1].

За таких умов актуальним питанням удосконалення кінологічного забезпечення є підготовка й використання «універсальних» службових собак, які поєднують у собі навички розшукових, спеціальних та частково вартових собак.

Практичний досвід кінологічних підрозділів провідних країн світу яскраво свідчить про те, що «універсальні» собаки активно застосовуються країнами-членами НАТО для вирішення низки завдань, зокрема:

виявлення мінних загороджень в зоні ведення бойових дій;

позначення прихованих мін та саморобних вибухових пристроїв (далі – СВП);

охорона підрозділів (на марші, стоянках, місцях постійної (тимчасової) дислокації, при забезпеченні виконання спеціальних завдань чи заходів);

проведення моніторингу дороги і узбічної частини у складі інженерної розвідки чи головного дозору;

забезпечення безпеки особового складу, перебуваючи в головному чи боковому розвідувальному дозорі, патрулях (в окремих випадках для посилення чатових і варті);

розмінування доріг, мостів, переїздів, населених пунктів та інших об'єктів критичної інфраструктури;

обшук окремих будівель, місцевості на звільненій і підконтрольній території з метою виявлення схованок (тайників) зброї, боеприпасів, вибухових речовин;

огляд транспортних засобів та/або осіб у фільтраційних контрольно-пропускних пунктах, на блокпостах, контрольних пунктах в'їзду-виїзду на лінії розмежування з тимчасово неконтрольованими територіями;

обшук місцевості в районі ліквідації противника;

забезпечення особистої безпеки певної особи чи групи людей;

ведення пошуку, переслідування за запаховим слідом, виявлення, позначення, ліквідація ворожої живої сили.

Яскравим прикладом «універсальних» службових собак є патрульна собака (пошук, переслідування за запаховим слідом, виявлення, затримання конвоювання та ін.), яка одночасно є спеціальною з пошуку вибухових речовин, зброї боеприпасів. Ці собаки навчені вести пошук противника, оглядати місцевість та місцеві предмети на наявність саморобних вибухових пристроїв, переслідувати противника від місця закладання СВП за запаховим слідом, затримувати або знищувати у разі виявлення, забезпечувати особисту безпеку членам патруля, проводити моніторинг місцевості на наявність демаскуючих ознак противника, робити проходи в мінних полях, підривати залізничні вузли, отруювати чи заражати водні ресурси поблизу позицій противника.

На якість підготовки «універсальних» службових собак для потреб сектору безпеки і оборони України суттєво впливає відсутність централізованого підходу до впровадження подібних сучасних тенденцій, законодавча неврегульованість діяльності, що визначає межі та порядок застосування кінологічних розрахунків, недостатній рівень забезпечення розвитку і розбудови кінологічних навчальних центрів та низка інших об'єктивних факторів.

Результати аналізу спеціальної та фахової літератури [2–3], а також наявний практичний досвід організації кінологічного

забезпечення дозволили виокремити можливі шляхи удосконалення кінологічного забезпечення діяльності підрозділів спеціального призначення вважаємо:

удосконалення матеріально-технічного забезпечення;

створення міжвідомчого кінологічного центру, серед завдань якого буде забезпечення та підтримка регулярних бойових підрозділів з урахуванням досвіду країн-членів НАТО;

впровадження до системи підготовки кінологів необхідної кількості годин та забезпечення достатньою кількістю боєприпасів для тактико-вогневої підготовки із службовими собаками;

розробка єдиних нормативів для сертифікації службових собак у відповідності до напрямів підготовки.

Список бібліографічних посилань: 1. Серховець С. В. Стандартизація професійної підготовки фахівців кінологічних підрозділів складових сектору безпеки і оборони України: тези міжнародної науково-практичної конференції *«Освітньо-наукове забезпечення діяльності складових сектору безпеки і оборони України»* (Хмельницький, 22 листопада 2019 року). Хмельницький : Вид-во НАДПСУ, 2019. С. 481–483. 2. Серховець С. В. Шляхи удосконалення системи підготовки й професійного становлення фахівців підрозділів кінологічного забезпечення складових сектору безпеки і оборони України. *Спільні дії військових формувань і правоохоронних органів держави: проблеми та перспективи* : Збірник тез доповідей Міжнародної науково-практичної конференції (Одеса, 10–11 вересня 2020 року). Одеса : Вид-во Військової академії, 2020. С. 389–390. 3. Серховець С. В. Розробка стандартів кінологічного забезпечення як умова ефективної діяльності кінологічних підрозділів правоохоронних органів України: тези наук.-практ. семінару *«Особливості організації кінологічної діяльності правоохоронних органів в Україні»* (м. Харків, 29 жовт. 2020 р.) / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків : ХНУВС, 2020. С. 10–13.

УДК 342.951(477)

Іван Олександрович ОВЧИННИКОВ,

слухач магістратури навчальної групи ФЗ-201м

факультету № 3

Харківського національного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Оксана Олександрівна ПАНОВА,

доктор юридичних наук, доцент,

доцент кафедри поліцейської діяльності

та публічного адміністрування факультету № 3

Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3533-5076>

«СОБАЧА ПЕНСІЯ»: КОЛИ, ЯК І ЩО БУДЕ ЗІ СЛУЖБОВИМ СОБАКОЮ

Процес реформування правоохоронних органів не оминув й органи Національної поліції України, новим поштовхом зазначених реформ стало реновація кінологічних підрозділів, які набули нового дихання з прийняттям наказу МВС України від 01.11.2016 № 1145 «Про затвердження Інструкції з організації діяльності кінологічних підрозділів Національної поліції України», що встановив особливе правове становище зазначених підрозділів.

Проте, є й негативна сторона, що, на наш погляд, проявляється у визначенні у п. 12 статті 45 Закон України «Про Національну поліцію» від 02.07.2015 № 580-VIII, службову собаку як спецзасобу поліції, що передбачає її списання після виконання нею 8 річного віку.

З огляду на зазначене, розглянемо більш детально досвід зарубіжних країн, які стикаються із зазначеними питання щодо «виходу на пенсію» службових собак.

Так, у Польщі держструктури заздалегідь, ще до виходу собаки на пенсію, оголошують тендер на продаж. Наприклад, німецьку вівчарку, що служила в поліції Нижньосілезького воєводства, можна було придбати за 263 злотих, що еквівалентно 1768 грн. В аналогічний спосіб прилаштовують службових собак у Чехії. На сайті Міністерства оборони Чеської республіки існує реєстр тварин на продаж, він регулярно оновлюється. У Франції перед тим, як віддати собаку на прилаштування, спочатку

ретельно перевірять господаря, потім – чи він може забезпечити собаці належні умови проживання, і тільки тоді зможуть розглянути кандидатуру потенційного опікуна для службовця у відставці. Господар зобов'язаний звітувати про стан тварини кілька разів на рік, а також і далі навчати, аби собака не втратила своїх навиків. У США навіть створили єдиний федеральний реєстр тварин, що шукають новий дім після виходу на пенсію. Тут потенційний господар може придивитися собаку, дізнатися, яких умов вона потребує для проживання та догляду, і заповнити відповідну реєстраційну форму, аби взяти собаку. Тільки після того, як контрольний орган схвалить кандидата або обере найкращого на конкурсних засадах, собака може перейти до нового власника. Зазначається також, що собак не віддають особам, на вихованні у яких перебувають діти віком до 5 років [1].

Таким чином, взятий Україною курс на євроінтеграцію повинен передбачати не лише декларування основних норм гуманізму щодо тварин, але й визначати особливий правовий статус службових тварин в органах та підрозділах Національної поліції України, визначаючи тварину не лише як «спеціальний засіб» але й як окремого члена персоналу органів Національної поліції, що в подальшому зумовить можливість виходу на пенсію з відповідним грошовим забезпеченням на її утримання до самої смерті тварини.

Список бібліографічних посилань: 1. Яким І. Пухнастики у відставці: де опиняються службові пси після виходу на пенсію. URL: <https://dyvys.info/2020/06/16/puhnastyky-u-vidstavtsi-de-opynyayutsya-sluzhbovi-psy-pislya-vyrodu-na-pensiyu/>.

УДК 159.9.072.4

Анастасія Сергіївна ОЩЕПКОВА,

курсантка навчальної групи ФЗ-21-105

Харківського національного університету внутрішніх справ
Науковий керівник:

Вікторія В'ячеславівна ДОЦЕНКО,

кандидат психологічних наук, доцент,

доцент кафедри психології та педагогіки факультету № 3
Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7757-2793>

ПРОВІДНІ ЗАВДАННЯ ПРОФЕСІЙНО- ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ КІНОЛОГІВ

Актуальність вивчення даної проблематики обумовлюється тим, що професійна діяльність кінолога передбачає роботу в екстремальних та стресових ситуаціях. В таких умовах праці активно проявляються примітивні реакції захисту організму, які в свою чергу погіршують можливість діяти результативно і з найменшими втратами. Тому кінологи повинні отримувати спеціальну психологічну підготовку, яка давала б можливість самостійно створювати програму дій в умовах великої напруги і екстремальності.

Для того щоб зрозуміти, в чому саме повинна сприяти професійно-психологічна підготовка, потрібно знати до якої діяльності залучається кінологічна служба та в яких умовах здійснюється.

З давніх часів собаки допомагають людям у багатьох сферах життя: випасанні худоби, охороні господарів та їхнього майна, пошуках загублених та захованих предметів тощо. Відомо безліч прикладів, коли саме ці чотирилапі були вірними помічниками воїнів під час ведення бойових дій у всьому світі. Відчайдушні тварини без краплі вагань кидались під танки, вишукували вибухонебезпечні предмети та зниклих безвісти бійців, прокладали телефонні кабелі та виносили поранених із поля бою [1]. Сьогодні в Україні великий відсоток робіт, до яких залучаються кінологічні служби належить пошуковим роботам. Організація пошуково-рятувальних робіт працівниками кінологічних підрозділів проводиться в різних умовах надзвичайних ситуацій, основні з яких можна згрупувати наступним чином [2]:

- у завалах зруйнованих будинків і споруд, що утворюються в результаті природних (землетрус, ураган тощо), техногенних

(вибухи, раптове руйнування будинків, споруд тощо) та надзвичайних ситуаціях;

- при катастрофах транспортних засобів (літаки, потяги тощо);
- у лавинних виносках, накопиченні землі, каміння, піску від селів і обвалів;
- у природному середовищі (пошук постраждалих і зниклих у лісі, гірській місцевості, прибережних районах, тощо);
- на водних об'єктах.

До найбільш важливих загальних особливостей професійної діяльності кінологів-рятувальників віднесено такі [3]:

- ситуація невизначеності завдання;
- недостовірні інформація або повна відсутність її при проведенні оперативних дій;
- незвичність і важкість просторового орієнтування у незнайомій місцевості з обмеженою видимістю та прохідністю;
- інтенсивний темп роботи зважаючи на брак часу;
- постійне нервово-психічне напруження через несприятливі погодні та санітарно-гігієнічні умови, відсутність належних умов праці та відпочинку;
- дискомфортний стан через перебування в засобах індивідуального захисту дихання та тіла;
- постійна загроза життю і здоров'ю;
- можливість виникнення панічних настроїв внаслідок впливу негативних факторів життєдіяльності (зіткнення з трупами та фрагментами людських тіл, жахливі реалії – зруйновані будівлі, літаки тощо);
- перевага фізичної праці, надмірна рухова активність швидко-силового типу.

Щоденні умови діяльності, в яких доводиться працювати кінологам-рятувальникам, характеризуються сильними психотравмуючими факторами [3]. А внаслідок відсутності відпочинку, а також можливості переключитися – змінити обстановку, стресові ситуації мають затяжний характер та можуть призводити до зривів.

Розглянувши роботу кінолога детальніше [2, 3, 4] і з'ясувавши основні стрес-фактори їх діяльності, можна перейти до поняття професійно-психологічної підготовки кінолога та її головні завдання.

Професійно-психологічна підготовка – цілісний і організований процес формування у службовців психічної стійкості та психологічної готовності до дій у складних і небезпечних умовах, в обстановці, яка різко змінюється, під час тривалої нервово-психологічної напруги, подолання труднощів, пов'язаних із виконанням професійного обов'язку [4].

Сутністю професійно-психологічної підготовки є:

- підвищення психічної стійкості працівника і його психологічної готовності;
- перетворення стрес-факторів в знайомі, звичні, очікувані (адаптування);
- оволодіння кінологами необхідними знаннями та досвідом у подоланні психологічних навантажень;
- розвиток у особового складу здатності швидко перебудовуватись відповідно до обставин [4].

Теоретичний аналіз особливостей професійної діяльності кінолога [2, 3, 4] дав можливість визначити провідні завдання професійно-психологічної підготовки кінолога, а саме:

- формування у кінолога психічної стійкості та психологічної готовності до виконання завдань за призначенням;
- розвиток властивостей особистості: стресостійкості, урівноваженості, самоконтролю, що дають змогу особистості протистояти життєвим труднощам, несприятливому тиску обставин, зберігати здоров'я і працездатність у різних умовах праці;
- формування у кінолога відповідальності, підвищення впевненості в собі;
- збільшення довіри кінолога до тварини, набуття знань про її анатомічну та психофізіологічну структуру.

Список бібліографічних посилань: 1. Службові собаки – спецзасоби чи вірні напарники українських захисників? URL: <https://azov.org.ua/slujbovi-sobaki/>. 2. Єрмакова К. С. Особливості психологічної підготовки працівників кінологічних служб до виконання обов'язків під час проведення пошуково-рятувальних робіт С. 89-91. URL: http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/3941/Shliakhy%20pokrashchennia%20profesiinoho%20rivnia%20pratsivnykiv%20kinolohichnykh%20sluzhb_konferentsiia_2018.pdf?sequence=1&isAllowed=y. 3. Тімченко О.В., Мордюшенко С.М., Снісаренко А.Г. Професіографічний аналіз діяльності кінологів-рятувальників ДСНС України. Монографія. Харків – 2014. С. 72-73. URL: <http://repositsc.nuczu.edu.ua/bitstream/123456789/2074/1/kinologi.pdf>. 4. Уманець Г.В. Лекція на тему «Психологічна підготовка» з навчальної дисципліни «Організація та методика роботи з особовим складом». https://nuczu.edu.ua/images/topmenu/kafedry/kafedra-viiskovoi-pidhotovky/distant-content/T_4_PZ_2.pdf.

УДК 342.95

Софія Дмитрівна ПЕРЕВЕРЗЄВА,

курсантка навчальної групи Ф1-205 факультету № 1
Харківського національного університету внутрішніх справ;

Катерина Олександрівна ЧИШКО,

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри поліцейської діяльності
та публічного адміністрування факультету № 3
Харківського національного університету внутрішніх справ;
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8810-7950>

ВИДИ «ПОЛІЦЕЙСЬКИХ СОБАК» У СПОЛУЧЕНИХ ШТАТАХ АМЕРИКИ

Собаки використовувалися в правоохоронних органах з часів середньовіччя. Найбільш часто використовувані породи – це німецькі вівчарки і бельгійські малинуа, рідше інші породи, які володіють певними унікальними здібностями. Наприклад, бассет-хаунд і лабрадор-ретривери відомі своїми навичками стежки. У багатьох країнах умисне поранення або вбивство поліцейського собаки є кримінальним злочином.

В Сполучених Штатах Америки для позначення собак, що проходять службу в органах поліції використовують термін «поліцейські собаки», тобто спеціально навчені собаки для допомоги співробітникам правоохоронних органів, зокрема під час забезпечення публічної безпеки та порядку. Такі собаки в обов'язковому порядку повинні пройти базову підготовку, де вони навчаються підкорятися командам керівника для належного управління та без коливань надавати відповідну медичну допомогу.

Існують дві загальні класифікації поліцейських собак: 1) ті, що залучаються для: патрулювання; додаткового забезпечення безпеки на окремих об'єктах або місцевостях; охорони поліцейських; затримання підозрюваних тощо; 2) які використовують для: пошуку наркотиків, вибухових речовин, людей, трупів; стежки і тому подібне.

Також існують собаки подвійного призначення, які можуть бути залучені як під час патрулювання, так і під час пошуку. Отже, собак, які використовуються в правоохоронних органах, дресирують як для «єдиної мети» (патрулювання чи пошуку), так і «для подвійної мети» (патрулювання та пошуку).

УДК 342.9

Дмитро Олександрович ПЛАСТУН,

слухач магістратури навчальної групи ФЗ-101м

факультету № 3

Харківського національного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Вадим Сергійович СЕЛЮКОВ,

доктор юридичних наук, доцент,

доцент кафедри поліцейської діяльності

та публічного адміністрування факультету № 3

Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6690-6484>

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД РОЗВИТКУ СЛУЖБОВОЇ КІНОЛОГІЇ: КОРИСНЕ ДЛЯ УКРАЇНИ

У зв'язку з реформуванням органів поліції, виникає питання щодо вдосконалення спеціальних підрозділів, які діють в системі Національної поліції України.

Під час написання тез актуальною темою вважаємо, що на прикладі міжнародного досвіду розвитку службової кінології є важливим та доцільним запропонувати шляхи покращення роботи кінологічних підрозділів та звернути увагу на проблемні питання, що виникають у сучасній службовій кінологічній діяльності в Україні.

Тому, необхідно вивчити зарубіжний досвід підготовки кінологічних підрозділів, однією з країн, яка на нашу думку є позитивним прикладом у розвитку службової кінології є Республіка Казахстан, оскільки у даній державі підготовка підрозділів - кінологів здійснюється на досить високому рівні та має успіх при вирішенні завдань, що ставляться даним підрозділам.

В Республіці Казахстан кінологічні підрозділи функціонують у таких органах як: Митні органи Республіки Казахстан, Комітет з надзвичайних ситуацій при Міністерстві внутрішніх справ, Національна гвардія та органи поліції при Департаменті внутрішніх справ.

В системі Міністерства внутрішніх справ Республіки Казахстан діє Центр кінологічної служби (підрозділ поліції) який є спеціальним оперативним підрозділом Департаменту внутрішніх справ, що призначений для організації використання спеціально підготовлених службових собак як одного із видів засобів, що використовуються для припинення і розкриття злочинів, пошуку та затримання підозрюваних осіб та охоронні громадського порядку.

Кінологічний центр Міністерства внутрішніх справ Республіки Казахстан було створено в березні 2002 року як спеціальний оперативний підрозділ, призначений для організації використання в боротьбі зі злочинністю та охороні громадського порядку спеціально підготовлених службових собак.

Кінологічний центр МВС Казахстану готує фахівців-кінологів, які працюють зі спеціально навченими службовими собаками, використовуваними в сфері пошуку вибухових речовин і зброї, боєприпасів, незаконного обігу наркотиків, в розкритті злочинів у складі оперативно-слідчих груп, для участі в одорологічних вибірках.

Для розведення службових собак в інфраструктурі центру є все необхідне - пологове відділення, ветеринарний блок, кормокухня, господарські приміщення, розплідник для відтворення племінних порід лабрадор-ретривер, німецька вівчарка, бельгійська вівчарка.

Навички спеціальної службової собаки ґрунтуються на наукових принципах дресирування, що вимагає від кінологів великого багажу знань і практики. Поліцейський кінолог повинен добре засвоїти теоретичний матеріал та вміти грамотно застосувати його на практиці, вміти діяти в неординарних оперативних ситуаціях, володіти терпінням, вольовими і фізичними даними, і, звичайно ж, щирою любов'ю до собак.

До службової собаки також висувають певні вимоги. Пес повинен володіти ідеальним нюхом, слухом і зором, витривалістю, не боятися пострілів, вибухів, спокійно ставитися до рухомих об'єктів, людям і тваринам [1].

Так створюється справжня боєздатна команда з поліцейського і його вірного помічника.

Для навчання службових собак в центрі створена смуга перешкод, аналогічна армійської - сходи, бум, низько натягнута сітка, бар'єр. Кінологи будують заняття в ігровій формі. За правильно виконане завдання собака заохочується ласощами або улюбленою іграшкою.

Також пропонуємо до розгляду досвід в кінологічній службовій діяльності Федеральної поліції Австралії. На сьогоднішній день, Національна кінологічна служба Австралії існує як спеціалізована багатопрофільна команда, яка забезпечує виявлення вибухових речовин, валюти та наркотиків, а також реалізує можливості кінологічної служби загального призначення та спеціальної тактичної діяльності кінологічної поліції в національному та міжнародному масштабі [2].

Національною кінологічною програмою Федеральної поліції Австралії на сьогоднішній день проводиться підготовка та перепідготовка профільних кінологічних підрозділів, які займаються вищеперерахованими завданнями.

Для найбільш ефективної підготовки здійснюється систематичний моніторинг успішності кінологічної команди. Контроль за підготовкою кінологічних підрозділів побудований таким чином, що тренування відбуваються майже у безперервному режимі з обов'язковим щорічним підвищенням кваліфікації.

Отже, вважаючи закордонний досвід діяльності у службовій кінології є доцільним періодичного звітування керівнику кожної кінологічної команди, тобто інспектора-кінолога та собаки, про розвиток навичок, виконану спільну роботу, можливі проблемні моменти або питання, що потребують вирішення, з урахуванням особливостей кожної команди.

Також важливим у розвитку кінологічних підрозділів України є участь кінологічних служб у міжнародних заходах за участі закордонних кінологічних підрозділів.

Список бібліографічних посилань: 1. Цебинога В.Ю., Кущенко В.О. Особливості підготовки кінологічних підрозділів у Республіці Казахстан: зарубіжний досвід для України. *Шляхи покращення професійного рівня працівників кінологічних служб* : тези доп. Всеукр. наук.-практ. конф. (Харків, 14 груд. 2018 р.) / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2018. С. 102-105. 2. Макаренко В.С. Особливості підготовки кінологічних підрозділів на прикладі Австралії. *Шляхи покращення професійного рівня працівників кінологічних служб* : тези доп. Всеукр. наук.-практ. конф. (Харків, 14 груд. 2018 р.) / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2018. С. 47-50.

УДК 342.95

Олександр Станіславович ПОЛУБАБКІН,

слухач магістратури навчальної групи ФЗ-101м

факультету № 3

Харківського національного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Володимир Олександрович ІВАНЦОВ,

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри поліцейської діяльності

та публічного адміністрування факультету № 3

Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2904-0466>

СТАРІСТЬ ЯК НЕДОЛІК, ЩО ВИКЛЮЧАЄ ВИКОРИСТАННЯ СОБАКИ У СЛУЖБОВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ПОЛІЦІЇ: МОРАЛЬНИЙ, ПРАКТИЧНИЙ І ПРАВОВИЙ АСПЕКТИ

Інструкція з організації діяльності кінологічних підрозділів Національної поліції України, затверджена наказом Міністерства внутрішніх справ України (МВС України) від 01.11.2016 № 1145 [1] (далі – Інструкція) регламентує зокрема правила утримання, придбання, ветеринарного забезпечення та списання службових собак. Так, додатком 19 до Інструкції закріплено Перелік неусувних вад, хвороб та недоліків, що виключають використання собаки (цуценяти) у службовій і племінній діяльності, а саме: 1) загальна фізична недорозвиненість кістяка і мускулатури, вкрай сира або полегшена конституція; 2) різко виражені вади в екстер'єрі; 3) порушення і ураження центральної нервової системи (мозку і його оболонок) за наявності розладів руху; 4) захворювання периферійних нервів, що спричинили невиліковний функціональний розлад тих чи інших органів; 5) кульгавість, спричинена атрофією м'язів плеча, стегна. Хронічне запалення сухожилів, зв'язок і суглобів; 6) тривалий різко виражений, що не піддається лікуванню, розлад травлення на ґрунті перенесених гострих захворювань, хронічне протікання хвороб, отруєнь та інтоксикацій; 7) хронічні хвороби дихальних шляхів, легенів, плеври з явно вираженими симптомами. Порушення дихання внаслідок зміни, переродження слизової оболонки носа або новоутворення; 8) хронічні хвороби серця і великих кровоносних судин; 9) хронічний

ревматизм мускулатури і суглобів, що супроводжується хворобливістю, кульгавістю та втратою руху; 10) деформація суглобів, сухожилів та м'яких тканин, що перешкоджає нормальному руху; 11) хронічне ураження лімфатичних залоз з нагноєнням, утворенням наривів; 12) неправильно зрослі переломи, що спричинили ускладнення руху; 13) пухлини або хронічні процеси, що ускладнюють надягання нашийника; 14) злоякісні новоутворення; 15) грижі з випадінням кишечника та сальника; 16) невиліковні хвороби пальців і пазурів, що заважають рухам; 17) хронічне гнійне запалення вуха зі зміною функцій лабіринту, барабанної перетинки, що супроводжується частковою втратою слуху; 18) слабке чуття; 19) хронічні запалення слъозового мішка, кон'юнктиви, слъозовий свищ, завзята хронічна слъозотеча, часткова втрата зору; 20) старість (8-10 років); 21) кастрати; 22) хронічні, що не піддаються лікуванню, паразитарні хвороби, екземи при значному поширенні по тілу; 23) травматичні пошкодження (рани, удари тощо), хвороби (не зазначені у цьому переліку), що призводять до незворотної втрати працездатності і не виправдовують витрат на лікування; 24) переважання в поведінці собаки орієнтовної, орієнтовно-статевої та пасивно-оборонної реакцій; 25) недоліки основних типологічних властивостей нервової діяльності (надвисока або вкрай низька збудливість) [1].

За наявності у службового собаки хоча б однієї з вищевказаних хвороб, вад або недоліків на практиці його списують зі служби, про що роблять відповідний запис у справі на службову собаку, складається акт обстеження службового собаки та акт про вибракування із зазначенням конкретної підстави вибракування.

Із зазначеного переліку, очевидним вбачається, що собака, нажаль, може захворіти на невиліковну хворобу та в подальшому її життя перетвориться на «страждання». Не дивно, що для таких випадків передбачена евтаназія службової собаки, про що складається відповідний акт (додаток 23 до Інструкції). Після реалізації відповідного заходу тіло собаки відправляється на розтин, що оформлюється протоколом розтину трупа службового собаки [1].

Якщо собака був власною твариною, то після звільнення він доживає свій вік у власника. Якщо ж собака, перебуває у державній власності, то його можуть використовувати або для охорони або відправити у кінологічну спілку з можливим подальшим переданням зацікавленій особі для догляду за твариною. Такими особами найчастіше стають волонтери, працівники кінологічних підрозділів та інші, кому важлива подальша доля надійного «друга» та домашнього улюбленця [2; 3].

Серед недоліків, які виключають використання собаки у службовій діяльності, звертає на себе увагу пункт 20: «старість (8-10 років)» [1]. Виходячи з практики втілення названої підстави, 8 років є тією віковою межею, по досягненні якої собак починають списувати зі служби. Водночас за свідченням досвідчених кінологів більшість собак здатні бути корисними і після 8-10 років: «Так, собаки можуть бути вже не такі ефективні при затриманні правопорушників, однак і надалі зможуть надати допомогу з виявленням контрабанди. Зокрема наркотиків і тютюну» [3]. Відповідно до положень п. 12 розділу VI Інструкції службові собаки, у яких виявлено неусувні вади, хвороби та недоліки згідно додатку 19 як альтернатива можуть підлягати передачі їх «до іншого підрозділу» [1]. Разом з тим, спираючись на практичну реалізацію старості як недоліку, що виключає використання собаки у службовій діяльності, та експертні думки кінологів, вважаємо, що необхідно удосконалити положення чинного нормативно-правового регулювання з метою чіткого врегулювання можливості використання собак по досягненню ними 8-10 річного віку. У результаті пропонуємо п. 20 Додатку 19 до Інструкції з організації діяльності кінологічних підрозділів Національної поліції України викласти у наступній редакції: «старість (8-10 років) (виключно за неможливості використання як спеціального собаки)».

Описаний підхід буде не лише більш прийнятним з морально-етичної точки зору, а також забезпечить стабільність виконання органами поліції службових завдань.

Список бібліографічних посилань: 1. Про затвердження Інструкції з організації діяльності кінологічних підрозділів Національної поліції України : наказ МВС України від 01.11.2016 № 1145 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1544-16#n65> (дата звернення: 02.11.2021) 2. Службові собаки залишилися безпритульними після продажу Бучанської виправної колонії // Четверта студія. URL: <https://4studio.com.ua/novyny/sluzhbovi-sobaky-zalyshylysia-bezprytulnymi-pislya-prodazhu-buchanskoyi-vyppravnoyi-koloniyi-foto/> 3. Пухнастики у відставці: де опиняються службові пси після виходу на пенсію // ДИВИСЬ INFO. URL: <https://dyvys.info/2020/06/16/puhnastyky-u-vidstavtsi-de-opynyayutsya-sluzhbovi-psy-pislya-vyrodu-na-pensiyu/>.

УДК 342.9

Олександр Станіславович ПОЛУБАБКІН,

слухач магістратури навчальної групи ФЗ-101м

факультету № 3

Харківського національного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Вадим Сергійович СЕЛЮКОВ,

доктор юридичних наук, доцент,

доцент кафедри поліцейської діяльності

та публічного адміністрування факультету № 3

Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6690-6484>

ОРГАНІЗАЦІЯ ЧЕРГУВАННЯ КІНОЛОГА ЗІ СЛУЖБОВИМ СОБАКОЮ В МЕЖАХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ВІДДІЛІВ ПОЛІЦІЇ

У підрозділах поліції для забезпечення публічної безпеки і порядку та протидії злочинності, а також з метою вирішення інших оперативно-службових завдань, покладених на поліцію, використовуються (застосовуються) спеціально підготовлені службові собаки.

Собаки, які використовуються кінологічними підрозділами розрізняють залежно від напрямку їх службової підготовки.

Класифікацію собак за їх приналежністю закріплено у наказі МВС України від 01.11.2016 № 1145 «Про затвердження Інструкції з організації діяльності кінологічних підрозділів Національної поліції України».

Службові собаки існують розшукові, використовуються для розшуку за запаховими слідами осіб, які вчинили кримінальне правопорушення, для проведення вибірки людини та речі, пошуку речових доказів і стріляних гільз, затримання втікаючої особи чи групи осіб; патрульно-розшукові, їх залучають для забезпечення патрулювання, використання під час забезпечення публічної безпеки і порядку, охорони прав і свобод людини, пошуку правопорушника по «гарячому» запаховому сліду, затримання втікаючої особи чи групи осіб, припинення нападу на кінолога чи інших осіб; спеціальні собаки, які підготовлені для пошуку та виявлення вибухових речовин, вибухових пристроїв, вогнепальної зброї і набоїв, наркотичних засобів, закопаних (захованих) трупів; конвойні - для припинення втечі й затримання осіб, які втекли

з-під варті; для охорони спеціальних установ і об'єктів поліції та об'єктів, що охороняються поліцією охорони використовують вартових собак.

Рішення про використання службових собак на місці приймається старшим слідчо-оперативною групи або старшим операції на основі інформації або рекомендацій кінологів щодо доцільності такого використання. Якщо кінолог (зі службовим собакою) бере участь у формуванні слідчо-оперативною групи та інших нарядів поліції, він керується правилами використання службових собак та проходить відповідний інструктаж.

Кінолог, по суті, є експертом, який разом з підготовленою собакою вилучає запахові сліди. Потім проводиться експертиза, і це є доказом вини або невинуватості особи, яку підозрюють у вчиненні злочину. При цьому не важливо, як давно було скоєно злочин - використання службового собаки буде ефективним та результативним.

Прибувши на місце проведення оперативних заходів спільно з слідчо-оперативною групою кінолог на місці події: 1) за узгодженням зі слідчим визначає межі огляду місця події і порядок його проведення з метою виявлення слідів і предметів, які мають значення для застосування службового собаки, на основі наявної інформації визначає доцільність його застосування; 2) уживає заходів для розшуку та затримання особи, яка вчинила кримінальне правопорушення, шляхом застосування службового собаки по запахових слідах, речах і предметах, залишених на місці події, а також з метою пошуку слідів і предметів, які мають значення для розкриття і розслідування кримінального правопорушення; 3) бере участь у блокуванні місця вчинення кримінального правопорушення, його огляді, виявленні, фіксації, вилученні і зберіганні предметів і слідів, які можуть бути використані для розшуку особи, яка вчинила кримінальне правопорушення, із застосуванням службового собаки; 4) позначає місця виявлення на шляху слідування службового собаки предметів і речей, які можуть бути використані для пошуку особи, яка вчинила кримінальне правопорушення, із застосуванням службового собаки; 5) доводить до відома керівника СОГ інформацію про можливе походження запахоносіїв (слідів, предметів), виявлених на місці події, їх використання для розкриття і розслідування кримінального правопорушення; 6) використовуючи отриману інформацію, застосовує службового собаку для розшуку особи, яка вчинила кримінальне правопорушення, за її запаховими слідами; 7) обстежує за допомогою службового собаки прилеглу до місця події територію і можливі

місця укриття особи, яка вчинила кримінальне правопорушення (горища і підвали прилеглих будівель, які не є житлом чи іншим володінням особи, незамкнені сховища, лісопаркові зони, кар'єри тощо); 8) разом з іншими працівниками поліції бере участь у переслідуванні та затриманні осіб, які підозрюються у вчиненні кримінального правопорушення.

Але на жаль, кримінально-процесуальним законодавством не регламентовано статус такої процесуальної фігури як кінолог, коло його повноважень, форми взаємодії з слідчим. З цього приводу на практиці виникають труднощі застосування як доказу у кримінальному провадженні акту застосування кінологом собаки.

Завдяки своєчасній участі кінологічних підрозділів поліції у досудовому розслідуванні, удосконалення організації та правових засад взаємодії слідчих підрозділів з кінологічними підрозділами поліції сприятиме покращенню рівню якості і ефективності розслідування кримінальних правопорушень.

Надзвичайно важливою є робота над внесенням відповідних змін до нормативно-правових актів щодо вмілого використання як доказу результатів отриманих із застосуванням службових собак, як результат сприятиме оптимізації діяльності слідчих підрозділів в протидії злочинності в Україні.

Список бібліографічних посилань: 1. Про затвердження Інструкції з організації діяльності кінологічних підрозділів Національної поліції України: наказ МВС України від 01.11.2016 № 1145. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1544-16>.

УДК 342.9

Ольга Василівна ПОПІВЧУК,

курсантка навчальної групи ФЗ-203 факультету № 3
Харківського національного університету внутрішніх справ
Науковий керівник:

Вадим Сергійович СЕЛЮКОВ,

доктор юридичних наук, доцент,
доцент кафедри поліцейської діяльності
та публічного адміністрування факультету № 3
Харківського національного університету внутрішніх справ;
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6690-6484>

АДМІНІСТРАТИВНО ПРАВОВИЙ СТАТУС КІНОЛОГА ДЕРЖАВНОЇ МИТНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ

У зв'язку із євроінтеграційними процесами, що відбуваються в Україні та швидкими темпами зростання масштабів обігу наркотичних засобів і незаконного їх переміщення через митний кордон України перед органами Державної митної служби України (ДМС України) постають завдання щодо захисту економічної безпеки держави. Виконання таких завдань вимагає від кінологічних служб ДМС України ефективного застосування службових собак для виявлення та припинення незаконного переміщення через митний кордон держави наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів, зброї, боєприпасів, тютюнових виробів, грошових знаків у вигляді банкнотів тощо.

У розвинутих країнах світу під час здійснення митного контролю фахівці-кінологи використовують службових собак з метою здійснення різних видів пошуку: наркотичних засобів, зброї, боєприпасів, вибухових речовин, тютюнових виробів, грошових знаків у вигляді банкнот тощо. Це, в свою чергу, вимагає належного професійного рівня кінологів, який формується на основі використання сучасної методології кінологічної підготовки. Проблеми професійної підготовки кінологічних команд митних органів зарубіжних країн для роботи у митних органах України не були предметом частих наукових досліджень вітчизняних науковців.

Адміністративно-правове регулювання працівників кінологічних служб Державної митної служби України здійснюється за наказом Міністерства фінансів України №148 від 10.03.2021 року.

Так, згідно цього наказу на посаду інспектора-кінолога митниці Держмитслужби та Департаменту може бути призначена особа, яка має кінологічну підготовку та/або досвід роботи зі службовими собаками. [1]

Кінологи Державної митної служби мають низку своїх функціональних обов'язків. Зокрема, інспектори-кінологи:

- організовують, проводять, приймають участь самостійно або у взаємодії зі структурними підрозділами ДМС України, правоохоронними органами, іншими органами державної влади України, відповідними органами іноземних держав у заходах з виявлення, розкриття та припинення порушень митного законодавства під час проведення службових заходів або на основі здійснення аналітичнопошукової роботи, спрямованої на виявлення способів і механізмів незаконного переміщення предметів контрабанди через митний кордон України та митних правопорушень;

- вивчають структуру предметів контрабанди та митних правопорушень, товарів груп «ризик» та «прикриття», тенденції та закономірності процесу скоєння контрабанди та митних правопорушень, їх форми й методи, здійснюють аналіз ризиків, можливих напрямів і каналів незаконного переміщення через митний кордон України предметів контрабанди та митних правопорушень;

- здійснюють документальний супровід своєї діяльності;

- відповідають за закріплені ділянки митного контролю з питань організації ефективної роботи кінологічних команд щодо виявлення порушень митного законодавства;

- забезпечують утримання службових собак, їх тренування, ветеринарне обслуговування; удосконалюють професійні знання та навички шляхом навчання на курсах спеціальної підготовки кінологічних команд (кінологічна команда – інспектор-кінолог із закріпленим службовим собакою, що пройшли спеціальну підготовку, приймають участь у здійсненні митного контролю та службових заходах з метою протидії незаконному переміщенню наркотичних засобів, психотропних речовин, зброї, боєприпасів, тютюнових виробів, грошових знаків у вигляді банкнот та інше та шляхом самоосвіти)

Зазначимо, що в територіальних органах ДМС України чимала увага приділяється питанню добору інспекторів-кінологів. Відповідно до визначених вимог кандидати на посаду повинні мати вищу освіту, пройти навчання на початкових курсах спеціалізованої підготовки вперше прийнятих працівників на державну службу в органи ДМС, знати основи ветеринарії та кінології. Основними морально-вольовими якостями повинні бути:

- витривалість,
- рішучість,
- наполегливість,
- ініціативність.

Спеціальна підготовка інспекторів-кінологів здійснюється шляхом навчання у спеціалізованому органі з питань спеціалізованої підготовки та кінологічного забезпечення [2]. Спеціальна підготовка здійснюється за освітньо-професійною програмою, розробленою у відповідності до вимог нормативних документів та складається із загальної, функціональної та галузевої складової. Кожна складова, в свою чергу включає в себе визначену кількість модулів. За результатами навчання проводиться підсумковий контроль у тестовій формі та перевіряється рівень готовності кінологічних команд.

Спеціальна підготовка включає: первинну підготовку кінологічних команд; підвищення кваліфікації кінологічних команд; тренування кінологічних команд.

Ефективність реалізації спеціальних знань у щоденній службовій діяльності потребує забезпечення необхідних умов для розвитку та удосконалення шляхом систематичного підвищення кваліфікації та тренування кінологічних команд. Європейська практика показує, що для більш ефективної протидії незаконному переміщенню заборонених предметів необхідна злагоджена співпраця операторів скануючих систем та інспекторів-кінологів. В Україні на сьогодні це питання не врегульоване і потребує удосконалення. Поряд з цим слід констатувати, що сучасними трендами модернізації інституційного забезпечення ризикоорієнтованої парадигми митного простору України в умовах глобальної інтеграції визначено активізацію залучення кінологічних команд до проведення митного контролю.

Питання адміністративно-правового статусу кінологів Держмитслужби охоплює собою і питання державного забезпечення працівників-кінологів. Інспектор-кінолог забезпечується спеціально обладнаним транспортним засобом для перевезення службового собаки або причепом для перевезення службових собак, необхідним спорядженням, технічними засобами митного контролю, засобами зв'язку та спецодягом. Під час виконання службових обов'язків інспектору-кінологу надається право в установленому порядку одержувати, зберігати, носити та застосовувати технічні засоби, що мають функції фото-, відеозапису, спеціальні засоби та/або травматичну, вогнепальну зброю відповідно до положень законодавства. [1]

Отже, формування спеціальних знань інспекторів-кінологів при здійсненні державної митної справи відбувається як в процесі спеціальної підготовки так і під час виконання службових обов'язків. Ці знання включають основи митної справи, митного, адміністративного та кримінального законодавства, основи ветеринарії, зоопсихології, етології, спеціального дресирування, а також знання психології та етики спілкування. Крім того, забезпечення високого рівня спеціальних знань вимагає відповідних умов для їх формування, розвитку та вдосконалення, зокрема: удосконалення системи спеціальної підготовки кінологічних команд; забезпечення своєчасного та якісного навчання на курсах спеціальної підготовки кінологічних команд; активізації наукових досліджень щодо удосконалення кінологічного забезпечення; створення в територіальних органах ДМС України сучасної матеріально-технічної та навчальної бази для тренування та утримання службових собак, розвитку міжвідомчої та міжнародної співпраці з питань кінології.

Список бібліографічних посилань: 1. Положення про кінологічне забезпечення в Державній митній службі України: Наказ МФУ від 10.03.2021 р. № 148 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/-laws/show/z0565-21#Text> 2. Про затвердження Інструкції з організації діяльності кінологічних підрозділів Національної поліції України: Наказ МВС України від 01.11.2016 №1145. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1544-16>.

УДК 342.9

Лілія Андріївна РАСИНЧУК,

слухач магістратури навчальної групи ФЗ-101м

факультету № 3

Харківського національного університету

внутрішніх справ

Науковий керівник:

Вадим Сергійович СЕЛЮКОВ,

доктор юридичних наук, доцент,

доцент кафедри поліцейської діяльності

та публічного адміністрування факультету № 3

Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6690-6484>

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕВЕЗЕННЯ СЛУЖБОВИХ СОБАК

Для того щоб використовувати собак у службовій діяльності для реалізації різноманітних завдань потрібно забезпечувати належне транспортування наших вірних помічників. Спосіб вибору перевезення собак вибирається ураховуючи специфіку призначення собак та роботи, що постає на меті виконання.

Якщо вести мову про підрозділи Національної поліції України, то положення про перевезення службових собак нормативно закріплені у наказі МВС України від 01.11.2016 № 1145 «Про затвердження Інструкції з організації діяльності кінологічних підрозділів Національної поліції України».

У 9 розділі вищевказаного наказу визначено, що для перевезення службових собак використовуються всі види транспорту (крім метрополітену).

Перевезення службових собак здійснюється залізницею (як правило) у купейних вагонах за умови викупу всіх місць в купе.

У службовому легковому автотранспорті і автобусах собаки розміщуються (як правило) в пасажирському салоні або в багажному відсіку за умови спеціально обладнаного там місця для собаки (стаціонарна клітка, переносний пластиковий бокс, місце в багажному відсіку автомобіля типу «універсал» тощо).

У вантажному автотранспорті собаки перевозяться у спеціально обладнаному кузові разом з кінологами.

Також перевезення службових собак може здійснюватися у літаках, гелікоптерах, катерах та надводних човнах та відбувається під пильним наглядом поліцейського-кінолога.

Перевезення службових собак не може бути здійснено без дотримання певних норм, зокрема службових собак забороняється розміщувати у не обладнаних для цього багажниках автомобілів і багажних відсіках автобусів, а також залишати службових собак у салонах із закритими вікнами. Перевозити дозволяється лише клінічно здорових собак, які вакциновані проти сказу не більше ніж за 12 місяців і не менше ніж за 30 днів до виїзду та мають відповідні ветеринарні документи.

Перед перевезенням службового(их) собаку (собак) слід ретельно вичесати і вигуляти. Супроводжуючий під час перевезення повинен мати при собі посуд для годування і напування службового собаки, питну воду, необхідну кількість сухого корму, а також обладнання, щоб проводити прибирання за службовим собакою в разі потреби. Під час переїзду за можливості службових собак слід вигулювати. Після тривалого перевезення службовим собакам надається час для відпочинку близько 12 годин.

Ураховуючи те, що собаки у службовій діяльності використовуються не тільки в поліції, ми вважаємо за доцільне дослідити інші нормативно-правові акти, які закріплюють діяльність кінологічних підрозділів в окремих службах.

Так, наприклад у наказі МВС України від 26.03.2018 №234 «Про затвердження Інструкції з організації кінологічного забезпечення в Державній прикордонній службі України» звертається увага на наступні заходи безпеки під час транспортування собак, під час посадки в транспортний засіб інспектор-кінолог піднімається за собакою, під час висадки спускається першим; посадка і висадка з вантажної автомашини проводиться через відкритий задній борт; поруч із сильно збудженими та злими собаками доцільно розміщувати більш спокійних і менш злих собак, кобелів із суками; під час руху в транспортних засобах інспектори-кінологи мають тримати собак на короткому повіді, агресивних - у намордниках (крім тих собак, що перевозяться в клітках або контейнерах); під час перевезення собак інспектори-кінологи не повинні залишати їх без нагляду, мають вчасно запобігати їх небажаним діям; автотранспорт має бути справним і чистим, у кузові не повинно бути предметів, які можуть травмувати собак; автомобіль має бути обладнаний лавками для сидіння військовослужбовців, які перевозять собак, тентом і трапом для посадки й висадки кінологів із собаками, а бортові заборони - бути надійними; місця постійної посадки й висадки персоналу із собаками слід

обладнувати спеціальними естакадами; перед посадкою й висадкою собак із вантажного автомобіля простір між днищем кузова і відкинутим заднім бортом потрібно закривати гумовою стрічкою або шматком цупкого брезенту; на кожен автомобіль має призначатися старший із інспекторів-кінологів, який відповідає за виконання всіх правил перевезення; начальник, який організовує перевезення, під час інструктажу водія і старшого машини повинен зазначити мету, маршрут, порядок, швидкість і час руху, а також заходи безпеки, яких необхідно дотримуватися під час перевезення собак; у разі перевезення військовослужбовців із собаками в автомобілях їх кількість не повинна перевищувати 2/3 норми перевезення, встановленої для цього автомобіля; інспектори-кінологи в транспортних засобах мають розміщуватися таким чином, щоб собаки не дихали повітрям із домішками пилу та чадного газу, що негативно впливає на їхню працездатність; під час тривалого перевезення собак автотранспортом слід робити зупинки для вигулювання, відпочинку, годування та нагування собак: через 2-3 години - не менше ніж на 10 хвилин; 6-8 годин - не менше ніж на 1 годину; 14-16 годин - на 8 годин.

Ураховуючи вищевикладений матеріал, можна зробити висновок, що у наказі МВС України від 26.03.2018 №234 «Про затвердження Інструкції з організації кінологічного забезпечення в Державній прикордонній службі України» більш детально звернуто увагу до безпечної організації транспортування службових собак, обладнання засобу для перевезення та нагляду за самопочуттям собак.

Також під час дослідження питання було розглянуто та проаналізовано наказ МВС України від 11.07.2018 № 597 «Про затвердження Інструкції з організації діяльності кінологічних підрозділів ДСНС», у якому йде мова про те що, для доставки кінологічних розрахунків до місць проведення пошуково-рятувальних, мінно-пошукових робіт, навчально-тренувальних заходів використовують штатні спеціалізовані автомобілі, причеми, обладнані окремими відсіками для перевезення службових собак.

У всіх випадках перевезення службових собак будь-яким видом транспорту за межі району, області необхідно мати ветеринарне свідоцтво.

Дослідивши детально питання під час написання даної роботи було проаналізовано декілька нормативно-правових актів, які регулюють норми перевезення службових собак кінологічними підрозділами у різних службах.

Деякі відмінності у положеннях транспортування собак обумовлені специфікою роботи підрозділів, часу перевезення, місця виконання службових завдань.

Список бібліографічних посилань: 1. Про затвердження Інструкції з організації діяльності кінологічних підрозділів Національної поліції України: наказ МВС України від 01.11.2016 № 1145 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1544-16#Text>. 2. Про затвердження Інструкції з організації кінологічного забезпечення в Державній прикордонній службі України: наказ МВС України від 26.03.2018 №234 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0459-18#Text>. 3. Про затвердження Інструкції з організації діяльності кінологічних підрозділів ДСНС: наказ МВС України від 11.07.2018 № 597 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0896-18#Text>.

УДК 159.929(075.8)

Дар'я Сергіївна СВИСТУН,

*курсантка навчальної групи ФЗ-205 факультету № 3
Харківського національного університету внутрішніх справ
Науковий керівник:*

Олена Павлівна МАКАРОВА,

*кандидат психологічних наук, доцент,
старший викладач кафедри педагогіки та психології
факультету № 3
Харківського національного університету внутрішніх справ;
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5480-5942>*

ВПЛИВ ПСИХОЛОГІЧНОГО СТАНУ КІНОЛОГА НА РОБОТУ СЛУЖБОВОЇ СОБАКИ

Основа сучасного вчення про поведінку тварин лежить у трьох різних галузях знань – психології, фізіології і зоології. Знання психології собаки, її рефлексів, інстинктів її діяльності та поведінки дозволяють людині зрозуміти, усвідомити її розумові та психологічні можливості. Ці знання допомагають в повній мірі займатись дресуванням тварини.

Основні поняття, які потрібно знати майбутньому поліцейському кінологу -це «психіка», «поведінка» і «психічна діяльність тварин». Психіка – форма відбиття навколишнього світу, що дозволяє організму адекватно орієнтувати свою активність стосовно

компонентів середовища. Поведінка – один із найважливіших способів активного пристосування тварин до різноманіття умов навколишнього середовища, що забезпечує виживання й успішне відтворення як окремої особини, так і виду в цілому. Психічна діяльність тварин – весь комплекс проявів поведінки і психіки, єдиний процес психічного відбиття як продукт зовнішньої активності тварини [3].

Призначаючись на посади в кінологічну службу поліції, кандидати повинні розуміти що ця службова діяльність вимагає значних сил та терпіння для повноцінного виховання службової собаки. Майбутній поліцейський кінологічної служби повинен володіти великим терпінням, стриманим характером та великою любов'ю до тварин. Саме при таких умовах робота службової собаки буде приносити високі показники.

Інколи буває так, що до кінологічної служби в поліції потрапляють люди, які не вміють правильно поводитись з твариною, відчують страх перед собакою, особистісні непорозуміння стають однією з причини неможливості створення зв'язку між собакою та людиною, та є першопричиною неякісної підготовки службової собаки.

Поліцейський – кінолог, який отримує собаку, в якості спеціального засобу, повинен підготувати її до виконання певних службових завдань. Інколи через незнання поведінкових особливостей собаки, невміння правильно трактувати її поведінку кінолог починає відчувати стан дискомфорту, на фоні успіху своїх колег. Якщо кінолог тривалий час відчуває дискомфорт, то з часом відбувається емоційний зрив, і весь негатив обрушується на собаку як на причину негараздів кінолога. За часту людина застосовує фізичну силу на тварину. В подальшому агресія починається без причини, може бути неадекватною по відношенню до сили і тяжкості скоєному собакою проступком. Достатнім може бути просто звук або погляд. Реакція собаки може бути різною – від відкритої агресії в сторону людини до відходу в пригнічено – пасивний стан. Така службова собака позитивних результатів в роботі не демонструє. Людина, яка переоцінює власні сили, здібності та можливості часто потерпає від невдач. Така співпраця між людиною і собакою найчастіше закінчується конфліктом [1].

Собаці властиво реагувати на психологічний стан людини яка знаходиться поруч. В залежності від особистісних особливостей тварини це може проявлятися в підвищеній руховій активності, зростанні агресії як по відношенню до кінолога так і по відношенню до всіх оточуючих. Тому в свої професійній діяльності поліцейський-кінолог повинен бути спокійним та врівноваженим,

здатним контролювати свої емоції та внутрішні стани. Повинен вміти досить гнучко реагувати на зміни в поведінці собаки, домагатись бажаного викликаючи у неї бажання працювати [1].

Поліцейські-кінологи, які ставлять перед собою реальні цілі, які мають психологічну стійкість до різних екстремальних ситуацій, собаки в більшості випадків демонструють гарні результати. В таких парах присутній певний зв'язок, який сприяє позитивній роботі. Собака відчуває впевненість та спокій людини, тому працює з повною віддачою та бажанням.

В службовій діяльності собака, яка перебуває на службі в поліції, немає такого поняття як, механічне виконання наказів. Є певні дії, які направлені на вирішення службових завдань, що виконує поліцейський-кінолог з використанням службової собаки. У службової собаки немає особистої зацікавленості, коли мова йде про використання її людиною. Вона прагне задовільнити свої потреби, виконуючи певні дії. Дресування направлено на закріплення у собаки прагнення отримати похвалу та ласку від людини [2].

Вміння поліцейського-кінолога знайти підхід до тварини є значним фактором для вдалої службової діяльності. Для цього необхідно мати глибокі знання з вивчення психології собаки, її поведнки та особливості рухів. При правильному розумінні собаки та бажанні бути з нею командою виникає потужний зв'язок «людина - собака», який в подальшому дасть гарний результат як в дресуванні службової собаки так і в практичній діяльності.

Такі знання отримують майбутні поліцейські навчаючись у вищих навчальних закладах зі специфічними умовами навчання. На даний час вивчення зоопсихології викладається для здобувачів вищої освіти зі специфічними умовами навчання у Харківському національному університеті внутрішніх справ, які навчаються за спеціальністю 262 «Правоохоронна діяльність» і в майбутньому обіймуть посади офіцерів-кінологів у кінологічних підрозділах Національної поліції України. Під час викладання дисципліни у курсантів формуються уявлення про становлення і розвиток психіки у філогенезі та онтогенезі, з'ясовуються проблеми біологічного й соціального в поведінці тварини і людини та роль біологічних детермінант у психіці. Вивчаючи особливості психічного відображення та організації життєдіяльності різних видів тварин дає можливість майбутнім офіцерам-кінологам сформувати професійну компетентність і готує їх до ефективного розв'язання проблем у практичній професійній діяльності. У практичній діяльності кінолога дані зоопсихології допоможуть фахівцю краще зрозуміти характер поведінки собаки та здійснити її корекцію в разі необхідності [3].

З вищевикладеного можемо зробити висновки, що призначаючи на посаду кінолога в підрозділах силових структур, необхідно враховувати їхню освіту, проводити попереднє вивчення психологічних станів кандидатів, зокрема оцінювати їх рівень тривожності, здатність знаходити шляхи вирішення різних завдань, також оцінювати рівень їх самооцінки. Отримані результати дозволять визначити здібності та особливості характеру кандидата і винести правильне рішення щодо призначення на посаду.

Список бібліографічних посилань: 1. Виноград О. В. Основи службової кінології : навч. посіб. Хмельницький : Меркьюріті-Поділля, 2011. 192 с. 2. Гайдук С. В. Основи дресирування, гігієни та годівлі службових собак : навч. посіб. Київ : Інтерсервіс, 2017. 176 с. 3. Доценко В. В. Зоопсихологія та порівняльна психологія. Харків : Харків. нац. ун-т внутр. справ, 2011. 254 с. 4. Шевців М. В., Філоненко М. М. Зоопсихологія з основами етології : підручник. Київ : ЦУЛ, 2013. 242 с.

УДК 351.741

Ігор Юрійович СУМІН,

курсант навчальної групи Ф1-301 факультету № 1

Харківського національного університету внутрішніх справ;

Сергій Анатолійович РЕЗАНОВ,

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри поліцейської діяльності та

публічного адміністрування факультету № 3

Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7429-5273>

МІЖНАРОДНА ПРАКТИКА ВИКОРИСТАННЯ СОБАК У СЛУЖБОВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

У системі МВС України службових собак залучають у різних органах на різні спеціальні завдання, як у Національній поліції так і в Державній службі з надзвичайних ситуацій. Кінологічні служби застосовують для пошуку та виявлення наркотичних речовин, пошук злочинця та інших осіб які переховуються від органів поліції, пошук безвісти зниклих осіб та постраждалих осіб

після стихійного лиха та техногенних катастроф, також охорони режимних об'єктів.

Ціла низка злочинів в Україні розкривається за допомогою собак за «гарячими слідами». У результаті ефективного застосування розшукових собак було розкрито цілу низку протиправних посягань. У середньому по державі за рік один кінолог брав участь у розкритті 27 злочинів. А тому фахівці вважають дуже потрібним, аби спеціалісти-кінологи першими виїжджали на кожний випадок, де є труп або поранення. Службові собаки використовуються при проведенні обшуку транспорту на предмет вибухівки, у тому числі крупного транспорту. Всі ці завдання залишаються в усьому світі актуальними [1]

Розширення сфер застосування службових собак супроводжувалось теоретичними та методичними напрацюваннями практиків та науковців. Ці доробки лягли в основу нової науки - кінології (від грецького «kynos» - собака). Це наука про собак, їхні породи та догляд за ними. Пройшовши певні етапи розвитку, сучасна кінологічна наука набула прикладного, практичного характеру. Логічним продовженням розвитку кінології стала службова кінологія – наука, що вивчає організацію, методiku та порядок добору, підготовки та використання кінологів зі службовими собаками. Вона є елементом роботи всіх правоохоронних органів та силових структур, у тому числі митних органів. Сьогодні більш ніж у 70 країнах світу використовують службових собак для захисту національної безпеки та митних кордонів держав [2].

Для вдосконалення діяльності і розвитку кінологічних служб України слід звернути увагу на кінологічні служби різних підрозділів з інших країн. Наприклад, у США чотиринадцяти помічників спочатку утримують волонтери або помічники вдома протягом вісімнадцяти місяців. Вони вчать їх загальним командам та навичкам. Після вісімнадцяти місяців перебування у опікунів собаки направляються до кінологічних центрів на півроку та виховуються інструкторами-кінологами для застосування їх у службовій діяльності.

Застосування службових собак допомагає в проведенні оперативно-розшукових заходів та розкритті злочинів, у пошуку наркотичних та вибухонебезпечних речовин, встановленні місцезнаходження розшукуваних злочинців, трупів та безвісно зниклих людей, тому ми пропонуємо наступні заходи щодо покращення навчання кінологів, умов роботи кінологічних служб та виховання службових собак: акції з громадськістю щодо популяризації кінології; проведення спільних міжнародних навчань; залучення громадськості до діяльності кінологічних служб через спільне

проведення навчань, пошуків; участь у грантових програмах щодо набуття кінологами міжнародного досвіду; вдосконалення умов забезпечення службових собак.

Підсумовуючи вищезазначене, вважаємо що за допомогою цього буде відбуватися значний та якісний розвиток діяльності кінологічної служби у сфері підготовки фахівців та тренування службових собак.

Список бібліографічних посилань: 1. Сокурєнко В. В. Шляхи покращення професійного рівня працівників кінологічних служб. *Шляхи покращення професійного рівня працівників кінологічних служб : тези доп. Всеукр. наук.-практ. конф. (Харків, 14 грудня 2018 р.)*. Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2018. С. 6. 2. Форсюк К.О. Кінологічне забезпечення в митній системі держави. *Економіка та митно-правові відносини*. Випуск 8. 2018. С. 63-69.

УДК 342.9

Тетяна Володимирівна ЧЕГІНА,

курсантка навчальної групи ФЗ-201 факультету № 3

Харківського національного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Вадим Сергійович СЕЛЮКОВ,

доктор юридичних наук, доцент,

доцент кафедри поліцейської діяльності

та публічного адміністрування факультету № 3

Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6690-6484>

МОТИВАЦІЙНА СКЛАДОВА ЯК ЕЛЕМЕНТ ПІДГОТОВКИ ПОЛІЦЕЙСЬКОГО-КІНОЛОГА

Сучасний світ, який швидко змінюється, змушує працівників поліції постійно перебувати в ситуації вибору і швидко адаптуватися до нестабільних економічних, соціальних та небезпечних умов професії. Діяльність поліції безпосередньо пов'язана з виконанням різноманітних сил та засобів для досягнення поставлених перед поліцією завдань. Так, законом України «Про Національну поліцію» визначено, що спеціальні засоби, як поліцейські

заходи примусу – це сукупність пристроїв, приладів і предметів, спеціально виготовлених, конструктивно призначених і технічно придатних для захисту людей від ураження різними предметами, тимчасового ураження людини (правопорушника, супротивника), пригнічення чи обмеження волі людини шляхом здійснення впливу на неї чи предмети, що її оточують, з чітким регулюванням підстав і правил застосування таких засобів та службових тварин. З даного поняття не стає остаточно зрозумілим, чи є службові собаки спеціальним засобом, адже собаку не можна вважати пристроєм або предметом. Це жива істота у якої теж є свій характер і свій «настрій». Отже, окрім професійних навичок та знань треба також вміти знаходити підхід до собаки враховуючи її особливості. Із давніх часів собаки допомагають людям у багатьох сферах життя: випасанні худоби, охороні господарів та їхнього майна, пошуках загублених та захованих предметів тощо. Відомо безліч прикладів, коли саме ці чотирилапі були вірними помічниками воїнів під час ведення бойових дій у всьому світі. Відчайдушні тварини без краплі вагань кидались під танки, вишукували вибухонебезпечні предмети та зниклих безвісти бійців, прокладали телефонні кабелі та виносили поранених із поля бою. Існує безліч свідчень, коли службові собаки отримували ордени та медалі за свою роботу. Наприклад, у Великобританії є медаль Марії Дікін, яка вважається вищою війською нагородою для тварин і якою вшановували героїчних тварин із різних куточків світу. І хоча для чотирилапих найкращою нагородою є любов людей, нова іграшка та ласий шматочок, все одно таке визнання дійсно вражає. А в деяких країнах й взагалі у службових собак, як і в людей, є військові звання. Для провідників у цих країнах чотирилапий – друг та напарник. На жаль, в Україні ситуація дещо інша. Незважаючи на велику подяку собакам, які допомагають нашим військовослужбовцям, поки що звань чотирилапим ніхто не присвоює й орденів не дає. До речі, кінологом може бути також далеко не кожен – для цього потрібно мати певний хист, вміння знайти спільну мову з собакою та стати для нього вожаком. Хвилювання провідника дуже передається чотирилапому, тож впевненість та досвідченість першого відіграють вкрай важливу роль.

Також робота кінологів доволі непроста психологічно. Працюючи із собакою на розмінванні чи під час антитерору, потрібно розуміти, що ти можеш втратити чотирилапого друга в будь-який момент. І до цього потрібно бути підготовленим. Всі досвідчені керівники кінологічних розрахунків завжди готують своїх людей до думки, що краще пожертвувати життям собаки, аніж життям

людини. Цілком логічно, що життя людини завжди буде стояти вище за життя тварини. Але про таке кінологи намагаються не думати.

Але не можна забувати про місце в роботі із собаками мотиваційної складової. Мотивація є своєрідним барометром суспільних відносин та змін, які в них відбуваються. Зміни в мотивації – важливий показник ефективності не тільки виховання, а й праці. Тільки за умов постійного морального, інтелектуального та фізичного самовдосконалення можливо досягти високих показників ефективності професійної діяльності. Людина у якої насправді на меті є виховати гарну та розуму собаку – буде робити все заради цього. Від того, що буде проходити різні тренінги до того, що буде боротися зі своїми страхами та невпевненістю. Є багато прикладів, коли людина бажає стати поліцейським-кінологом, але в неї є страх собак. Вона робить усе, щоб побороти цей страх і досягти мети.

Отже, кінологи – це знавці собак, фахівці по виведенню порід собак, дресируванню. Кінологи використовують природні здібності собак, виховують у них уміння, корисні для людини. На думку досвідчених людей професія кінолога – це покликання. І людині, яка обирає саме цю професію, перш за все потрібно відчувати прихильність і любов до чотирилапих вихованців, при цьому вміти проявляти суворість при спілкуванні з ними.

Мотивація поліцейських кінологів – це прагнення працівника задовольнити свої потреби за допомогою службово-трудової діяльності щодо виконання своїх завдань та функцій. Актуальним є вивчення професійної мотивації поліцейських-кінологів як особливої групи працюючих. Оскільки мотивація до праці визначає до певної міри результативність та ефективність трудового процесу, керівники органів поліції повинні бути зацікавлені в налагодженні цілеспрямованого позитивного впливу на професійну мотивацію підлеглих. Налагоджений сприятливий вплив на мотивацію до служби дозволить попередити фактори, що визначають примус до здійснення трудової діяльності.

УДК 342.9

Михайло Андрійович ШАТНИЙ,

курсант навчальної групи ФЗ-101 факультету № 1

Харківського національного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Марина Юріївна КРЕПАКОВА,

кандидат юридичних наук,

старший викладач кафедри поліцейської діяльності

та публічного адміністрування факультету № 3

Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5705-5027>

УТРИМАННЯ ВІДОМЧИХ СОБАК ПІСЛЯ ЗАКІНЧЕННЯ ТЕРМІНУ ЇХ ВИКОРИСТАННЯ

Кінологічні служби системи МВС створені відносно нещодавно. Нормативно-правовими актами, що регулюють застосування службових собак є: наказ МВС України «Про затвердження Інструкції з організації діяльності кінологічних підрозділів Національної поліції України» від 01.11.2016 року № 1145 [1]; наказ МВС України від 11.07.2018 № 597 «Про затвердження Інструкції з організації діяльності кінологічних підрозділів ДСНС» [2]; наказ МВС України від 26.03.2018 № 234 «Про затвердження Інструкції з організації кінологічного забезпечення в Державній прикордонній службі України» [3]; наказ МВС України від 05.08.2014 № 772 «Про затвердження Інструкції з організації службової кінології в Національній гвардії України» [4].

Вищезазначені нормативно-правові акти визначають перелік неусувних вад, хвороб та недоліків, що унеможливають використання собак у службовій і племінній діяльності: 1) основні різко виражені вади в екстер'єрі: зуби із сильно зруйнованою емаллю, відсутність іклів на одній або обох щелепах; тонка зі слабкою мускулатурою шия або шия з відвислою складчастою шкірою; надмірно провисла або горбата спина; провислий або горбатий вузький поперек з недорозвиненою мускулатурою; дуже скошений круп; кругла з опуклими вигнутими ребрами непропорційно широка спереду, надмірно вузька або мала грудна клітка; опущений або надмірно підтягнутий живіт; вузька постава передніх кінцівок, вивернуті назовні або всередину лікті,

різко виражений розмір або клишоногість, козинець, шабlista постава задніх кінцівок, зближеність або вивернутість скакальних суглобів, плоскі розчепірені лапи; 2) порушення і ураження центральної нервової системи (мозку і його оболонок) за наявності розладів руху; 3) захворювання периферійних нервів, що спричинили невиліковний функціональний розлад тих чи інших органів; 4) кульгавість, спричинена атрофією м'язів плеча, стегна. Хронічне запалення сухожиль, зв'язок і суглобів; 5) тривалий, різко виражений, що не піддається лікуванню, розлад травлення у зв'язку з перенесеними гострими захворюваннями, що перейшли у хронічну форму, отруєннями та інтоксикаціями; 6) хронічні хвороби дихальних шляхів, легенів, плеври з явно вираженими симптомами: задишка, кашель, хрипи, ціаноз слизових оболонок. Порушення дихання внаслідок зміни, переродження слизової оболонки носа або новоутворення; 7) хронічні хвороби серця і великих кровоносних судин; 8) хронічний ревматизм мускулатури і суглобів, що супроводжується хворобливістю, кульгавістю та втратою рухливості; 9) деформація суглобів, сухожиль та м'яких тканин, що перешкоджає нормальному руху; 10) хронічне ураження лімфатичних залоз з нагноєнням, утворенням наривів; 11) неправильно зрослі переломи, що спричинили зв'язаність рухів; 12) непереборні пухлини або хронічні процеси, що ускладнюють надягання нашийника; 13) злоякісні новоутворення; 14) грижі з випадінням кишечника та сальника; 15) невиліковні захворювання пальців і пазурів, що заважають рухам; 16) хронічне гнійне запалення вуха зі зміною функцій лабіринту, барабанної перетинки, що супроводжується частковою втратою слуху; 17) слабке чуття; 18) хронічні запалення слъзозового мішка, кон'юнктиви, слізний свищ, надмірна хронічна слъзотечка, часткова втрата зору; 19) старість (8-10 років) - за рішенням комісії; 20) кастрати; 21) хронічні, що не піддаються лікуванню, паразитарні хвороби (стригучий лишай, парша, залозниця), екземи при значному поширенні на тілі; 22) травматичні пошкодження (рани, забиття тощо), хвороби (не зазначені в цьому Переліку), що викликають незворотню втрату працездатності і не виправдовують витрат на лікування; 23) переважання в поведінці собаки орієнтовної, орієнтовно-статевої та пасивно-оборонної реакцій; 24) недоліки основних типологічних властивостей нервової діяльності (надвисока або вкрай низька збудливість) [3].

Службові собаки та щенята, в яких у процесі життєдіяльності

знайдено неусувні недоліки вибраковуються.

Доля службових собак після закінчення служби ніякими нормативно-правовими актами не визначена. Отже, законодавством України, не передбачено регулювання питання щодо подальшого влаштування колишніх службових собак, та звісно відсутнє фінансування на їх утримання. Актуальною проблемою сучасних кінологічних підрозділів є питання влаштування службових собак після закінчення терміну їх використання, чи після вибракування.

На нашу думку, для подальшого розвитку кінологічних підрозділів системи МВС, варто внести відповідні зміни до нормативно-правових актів правоохоронних органів, шляхом конкретизації шляхів утримання службових собак після закінчення термінів їх використання чи вибракування. Слід відміти й бажання законодавця закріпити відповідні норми. Так, згідно з Планом основних заходів Міністерства внутрішніх справ України на 2021 рік [5], одним із заходів якого є розроблення проекту наказу МВС «Про затвердження Порядку використання інспекторами-кінологами у службі власних собак, утримання відомчих собак після закінчення терміну їх використання». Сподіваємося цей наказ у близькому майбутньому владнає вказані проблемні питання.

Список бібліографічних посилань: 1. Про затвердження Інструкції з організації діяльності кінологічних підрозділів Національної поліції України : наказ МВС України від 01.11.2016 № 1145 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1544-16#Text> (дата звернення: 07.10.2021). 2. Про затвердження Інструкції з організації діяльності кінологічних підрозділів ДСНС : наказ МВС України від 11.07.2018 № 597 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0896-18#Text> (дата звернення: 07.10.2021). 3. Про затвердження Інструкції з організації кінологічного забезпечення в Державній прикордонній службі України : наказ МВС України від 26.03.2018 № 234 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0459-18#Text> (дата звернення: 07.10.2021). 4. Про затвердження Інструкції з організації службової кінології в Національній гвардії України : наказ МВС України від 05.08.2014 № 772 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1213-14#Text> (дата

звернення: 07.10.2021). 5. Про затвердження Плану основних заходів Міністерства внутрішніх справ України на 2021 рік : наказ МВС України від 28.12.2020 № 920. URL: <https://mvs.gov.ua/uk/documents/normativno-pravovi-akti/nakaz-vid-28122020-920-pro-zatverdzennya-planu-osnovnix-zahodiv-ministerstva-vnutrisnix-sprav-ukrayini-na-2021-rik> (дата звернення: 07.10.2021).

УДК 342.9

Яна Євгенівна ШВАЧКО,

*слухач магістратури навчальної групи ФЗ-101м
факультету № 3*

*Харківського національного університету внутрішніх справ
Науковий керівник:*

Вадим Сергійович СЕЛЮКОВ,

доктор юридичних наук, доцент,

доцент кафедри поліцейської діяльності

та публічного адміністрування факультету № 3

Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6690-6484>

СУЧАСНИЙ СТАН РОЗВИТКУ КІНОЛОГІЇ В УКРАЇНІ ТА ЗА КОРДОНОМ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АСПЕКТ

Кінологія, зокрема службова кінологія як наука відносно нове поняття та виникла близько 200 років тому.

Якщо вести мову про розвиток службової кінології, то початковим етапом розвитку службового собаківництва є розвиток поліцейської кінології, родоначальником якої вважають австрійського криміналіста Ганса Гросса. Саме він наприкінці XIX століття звернув увагу на те, що собака здатен висліджувати не тільки дичину, а й злочинців. Так, по всьому світу починає поширюватися інформація про поліцейських собак, що призвело до популяризації такої форми їх застосування у багатьох країнах світу. Періоди війни не стали перепонами для розвитку кінології, навпаки, розвивалися нові форми застосування собак: диверсійні собаки, собаки винищувачі танків.

На початку 1960-х років виникає новий напрямок використання собак – застосування собак-детекторів. Стрімкого розвитку набуває наука одорологія – наука про запахи, одним із інструментів якої стає службовий собака, який і нині у порівнянні з будь-яким технічним приладом у рази ефективніше виконує поставлені перед ним завдання. Собаки-детектори починають застосовуватись для пошуку речовин, запах яких закарбувався у ним у пам'яті – вибухівка, зброя, наркотичні речовини та інші.

Основною темою дослідження є сучасний етап розвитку службової кінології, якому характерні найрізноманітніші форми, методи та способи використання собак від собак-поводирів до повноправного члена штурмової групи СБУ або КОРД, від рятувальника у гірській місцевості до собаки-детектора, яка реагує на зміни рівню цукру у крові, від шукача вибухівки до слідового пса, який здатен знайти і злочинця, який переховується або тікає, і дитину, яка загубилася в лісі.

Розвиток службової кінології МВС України розпочинається з 2 квітня 1994 року, коли наказом МВС України № 169 на правах відділу було створено Службу організації роботи службового собаківництва у правоохоронній діяльності МВС України.

У 2002 році згаданий вище відділ було ліквідовано, а методичне керівництво кінологічною службою всієї системи МВС України покладене на групу службового собаківництва Департаменту карного розшуку.

В жовтні 2003 року було підписано наказ МВС України № 1168 «Про створення кінологічної служби», яким передбачалося створення кінологічної служби як окремого підрозділу у структурі блоку кримінальної міліції.

На сьогоднішній день службові собаки використовуються у різних структурних підрозділах для посилення охорони особливо важливих об'єктів та супроводження спеціальних вантажів; ведення інженерної розвідки й пошуку вибухонебезпечних предметів, інженерних боєприпасів; охорони публічної безпеки та порядку під час патрулювання; пошуку наркотичних та психотропних речовин; пошуку зброї; посилення підрозділів військових нарядів, які виконують завдання у надзвичайних обставинах; пошуку постраждалих від природних і техногенних катастроф; пошуку витоку газу; роботи з пошуку слідів та переслідування злочинця.

Професійним якостям при підготовці вітчизняних кінологів найбільше приділено увагу у військовослужбовців, зокрема, вони вивчають професійно важливі якості військовослужбовців-кінологів у процесі навчання та загальні проблеми підготовки

майбутніх офіцерів-кінологів до професійної діяльності в Державній прикордонній службі України.

Щодо закордонного досвіду розвитку службової кінології, можна відмітити, що за останні роки сфера оперативно-службової діяльності кінологічних служб поліції і жандармерії багатьох країн значно розширилася. У США, Великобританії, Франції, ФРН, Ізраїлі та інших країнах збільшилася кількість спеціальних підрозділів по боротьбі з тероризмом і організованою злочинністю.

До таких підрозділів, в першу чергу, відносяться тактичні штурмові підрозділи поліції SWAT (Special Weapons and Tactics), групи швидкого реагування SEK (Spezialeinsatzkommandos), загони поліції спеціального призначення SOG (Special Operations Group), групи спеціальних операцій GEO.

Тільки за перші двадцять років з моменту створення підрозділу Групи швидкого реагування Національної жандармерії Франції – GIGN, бійці провели понад 650 різних операцій, під час яких було звільнено близько 500 заручників і знищені декілька десятків терористів, а більше тисячі – заарештовані. Крім цього, підрозділ GIGN провів шість значних спеціальних операцій, в ході яких службові собаки безпосередньо здійснили затримання озброєних злочинців.

Приблизно половину оперативно-службових завдань кінологічний підрозділ GIGN виконує спільно з підрозділом по забезпеченню безпеки президента республіки GSPR (Groupe de securite de de la la presidence Republique), а решту часу – залучаються для охорони судових процесів, громадського порядку і так далі. Загальний термін служби собак в кінологічному підрозділі GIGN складає вісім років.

Іншим спеціальним підрозділом Франції, до структури якого входить кінологічна служба, являється RAID – основний штурмовий підрозділ Національної поліції.

У кожного кінолога RAID є два собаки, кожна з яких має свою спеціалізацію. Наприклад, затримання і пошук вибухових речовин. Фахівці-кінологи RAID вважають, що службовий собака може добре «працювати» лише по одній спеціалізації.

На початку 80-х років у зв'язку з різкою зміною криміногенної ситуації у країні, в Департаментах поліції США були створені спеціальні підрозділи службових собак SPU-9. Нині кінологічна служба K-9 є структурним підрозділом усіх спеціальних загонів поліції SWAT (США).

До складу спеціального штурмового ескадрону поліції Бельгії SEI/EIS (гол. Speciaal Interventie Eskadron, EIS; фр. Escadron d'Intervention Special, EIS) входить кінологічна група. Вона

укомплектована, в основному, з «штурмових» (що атакують) собак породи бельгійська вівчарка (Malinois) і собак-мінерів.

До складу Групи оперативної підтримки поліції Ірландії входить кінологічна група Garda Dog Unit, яка в 2010 році відмітила свій піввіковий ювілей. У групи використовуються собаки різних порід, виходячи з їх спеціалізації. Так, німецькі вівчарки (German Shepherds) застосовуються для переслідування і затримання злочинців та правопорушників, або при охороні громадського порядку. Лабрадори і англійські спрингер-спанієлі (Labrador та English Springer Spaniel) спеціалізуються на виявленні трупів, похованих в землі, виявленні наркотиків, вогнепальної зброї, вибухових пристроїв та вибухівки. Бельгійські вівчарки (Belgian Malinois) використовуються у кризових ситуаціях, в якості менш смертоносної сили.

Світовий досвід розвитку кінологічних служб свідчить про те, що тактика застосування службових собак підрозділами поліції і жандармерії у багатьох країн світу, знижує рівень потенціальної загрози для працівників під час забезпечення громадської безпеки або при проведенні спеціальних операцій з високим рівнем ризику.

Порівнюючи роботу українських підрозділів, що використовують в своїй роботі службових собак із закордонним досвідом можна дійти висновку, що слід звернути увагу на рівень підготовки кінологів, робота яких здебільшого пов'язана з небезпекою та вдосконалення відпрацювання практичних навичок при підготовці майбутніх кінологів.

Список бібліографічних посилань: 1. Логачев М.С. Зарубіжний досвід застосування кінологічних підрозділів поліції. *Шляхи покращення професійного рівня працівників кінологічних служб* : тези доп. Всеукр. наук.-практ. конф. (Харків, 14 груд. 2018 р.) / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. – Харків, 2018 С. 30-34. 2. Селюков В.С. Періодизація виникнення та розвитку службової кінології. *Підготовка поліцейських в умовах реформування МВС України*: Збірник наукових праць V Міжнародної науково-практичної конференції (м. Харків, 29 травня 2020 р.). Харків. 2020. С. 45-46.

УДК 342.9

Анна Олексіївна ШОРИНА,

курсантка навчальної групи ФЗ-201 факультету № 3
Харківського національного університету внутрішніх справ
Науковий керівник:

Вадим Сергійович СЕЛЮКОВ,

доктор юридичних наук, доцент,
доцент кафедри поліцейської діяльності
та публічного адміністрування факультету № 3
Харківського національного університету внутрішніх справ;
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6690-6484>

ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ СЛУЖБОВИХ СОБАК ДЛЯ ПОШУКУ ЛЮДЕЙ

Говорячи про собак, які працюють за індивідуальним запаховим слідом людини, слід зазначити, що світова практика в даний час оперує двома основними термінами: трекінг (tracking) та трейлінг (trailing). Відповідно розрізняють трекінгових та трейлінгових слідових собак. Обидва поняття припускають, що собака йде за специфічним запахом людини, що розшукується. Але в другому випадку, тварина не примушують суворо слідувати за відбитками, що залишилися на землі. Вона вільна сама визначати напрямок, працювати інстинктивно, що дозволяє використовувати її на різній місцевості, в тому числі і на міських територіях, де багато людей, а поверхня найчастіше асфальтобетонна.

Трейлінг – хоча відносно сучасний термін, насправді має своє коріння в англійській і ранній американській історії, коли бладхаунди використовувалися для затримання злочинців, а також у випадках конфліктів індіанських племен з першими поселенцями в перших американських колоніях. Трейлінг є описовим терміном, який характеризує вміння собаки швидко переслідувати людину за її індивідуальним запахом [1].

Трейлінгові собаки навчаються переслідувати людину, працюючи тільки з її індивідуального запаху і нічим не обмежені. Залежно від того, чи є слід «свіжим» або «остиглим», і якою місцевістю він проходить, трейлінгові собаки можуть самостійно змінювати свою поведінку і працювати, тримаючи голову вище або нижче.

Тобто, трейлінгові собаки не натреновані йти виключно з опущеною до землі головою і рухатися за відбитками людини, що

пройшла. Простіше кажучи, ці собаки також навчаються слідувати індивідуальному запаху, але їм дозволено робити це інстинктивно, а не механічно. Такий підхід у підготовці дозволяє застосовувати таких собак більш ефективно у широкому діапазоні місцевості, включаючи міські території з наявністю високого рівня запахового забруднення, переважно асфальтовою або бетонною поверхнею.

На наш погляд, трейлінг уособлює природні інстинкти собаки повторює або наближає те, що можуть робити дикі собаки, такі як койот або вовк, переслідуючи видобуток на основі запаху. Зробіть ще один крок, додавши в рівняння розрізнення запахів. Кожна тварина, будь то людина або будь-яке інше, видає характерний запах, що залежить від виду та інших факторів, таких як фізична слабкість, відносний вік, стать і певні індивідуальні ідентифікують риси. Кількість виробленого запаху залежить від кількох основних чинників: психічних станів, таких як страх або гнів; напруга; і відносні проблеми зі здоров'ям. Відверто напруга; і відносні проблеми зі здоров'ям. Кажучи, одні люди просто більше відчують запах наших собак, ніж інші. Чим сильніше вони пахнуть, тим краще. Додавання людини-хендлера до рівняння гарантує, що стежить за ним собака залишається [2].

У кінологічній літературі зустрічається такий термін як трекінг.

Трекінг- здатність собаки виявляти, розпізнавати і дотримуватися певного запаху. Володіючи підвищеними нюховими здібностями, собаки здатні виявляти, відстежувати і визначати місцезнаходження джерела певних запахів. Більш глибоке розуміння фізіологічних механізмів і фаз, що беруть участь у відстеженні собакою запахів, дозволило людям використовувати це вміння тварин в різних цілях. Завдяки одомашненню і вивчення людиною особливостей поведінки собак, були виявлені різні методи і фактори, що впливають на здатність відстежувати запахи. Спочатку що було навичком, що застосовувався собаками для полювання в дикій природі, тепер стало широко використовуватися людьми [3].

Так звані, трекінгові собаки навчаються слідувати за актуальними відбитками шуканого суб'єкта. Даний вид підготовки передбачає не швидкий рух собаки вздовж відбитків, з мінімальним відхиленням від «треку» шуканої людини, що є для собаки дуже напруженою та методичною роботою, потребує високої концентрації та уваги, вміння тривалий час працювати «носом донизу». Дані собаки найбільш ефективні у випадках, коли потрібно чітко відстежити траєкторію руху суб'єкта відносно не «старими»

слідами, а також слідами, що знаходяться на територіях з невеликою «затоптаністю» іншими особами. Основна мета підготовки таких собак – пошук та збирання безпосередніх доказів у справі.

На пошук людей службовим собакою, впливають безлічі факторів, таких як; місцевість, рельєф, клімат, погодні умови, давність сліду, одяг людини якого шукають, індивідуальна підготовка собаки, інформація за місцем пошуку і тд. Дуже часто, недостовірна або не точна інформація за місцем пошуку, ускладнює сам пошук. У цьому випадку, коли немає повних даних, собака може шукати слід там, де його не повинно бути. Це відбувається в разі, якщо вожатого собаки дали неправильні дані, і керуючись ними, він дав собаці не правильний напрямок.

При лісовому пошуку незамінні спеціально навчені собаки. Використання собаки дозволяє достовірно обстежити велику територію за менший час. Хоча, звичайно, все дуже відносно. Важливі погодні умови, вітер, характер рослинності та рельєфу. А також впевненість, що загубився людина ще жива, тому що пошуково-рятувальна собака навчена шукати живих людей, а її реакція на мертвого непередбачувана, якщо собака раніше з подібним не стикалася.

Трейлінг і трекінг – це дві різні техніки постановки на слід і різні цілі у цих собак. Якщо потрібні докази і дуже точне знання, де пройшла/наступала людина – трейлінговий собака вам навряд чи допоможе! Кличте хорошого трекера. Якщо потрібно швидко переслідувати людину, або швидко отримати інформацію куди вона рухалася, якщо потрібно працювати в дуже затоптаних місцях, працювати слідом за старим – у тому числі в кілька днів, працювати на велику відстань – потрібний трейлінговий собака. А всі суперечки що краще це як сперечатися про те, що краще марафон чи спринт. Спринтер або стаєр. Запитайте себе, чи спринтер пробіжить марафон чи пробіжить марафонець спринт. І як пробіжить. Ну ось відповідь приблизно така ж ... Чи знайде трейлінговий собака докази так само добре як трекер, або пробіжить трекер 2 кілометри по буеракам у переслідуванні злочинця, що втік, також добре як трейлінговий собака. Або чи візьме добовий слід у місті також добре. Можна зробити висновок, що трекінговий собака не кращий за трейлінгового. Вони обидва гарно справляються зі поставленою перед ними задачею [4].

Список бібліографічних посилань: 1. Кошечая А. Подготовка следовых собак по методу К.Кохера. Сайт о собаках Информационный портал для владельцев собак, кинологов,

спортсменов,специалистов.URL: <https://wolcha.ru/4118-podgotovka-sledovyh-sobak-po-metodu-k-kohera.html> 2. Джефф Шетлаер.Трейлинг против трекинга: ключи к успеху. URL: <https://www.police1.com/police-products/k9/k9-training/articles/-trailing-versus-tracking-the-keys-to-success-bjtllYuJ6GIHxvAS/> 3. Tracking, Trailing,Area or HRD URL: <https://tenaciousdog-training.com/tracking-trailing-area-or-hrd/> 4. Форум»Поведение, дрессировка и спорт»Ментрейлинг в находке URL: <http://war.primo-ryedogs.borda.ru/?1-3-40-00000775-000-0-0>.

УДК 342.9

Ульяна Олександрівна ШТОМПЕЛЬ,

*слухач магістратури навчальної групи ФЗ-101м
факультету № 3*

*Харківського національного університету внутрішніх справ
Науковий керівник:*

Вадим Сергійович СЕЛЮКОВ,

доктор юридичних наук, доцент,

доцент кафедри поліцейської діяльності

та публічного адміністрування факультету № 3

Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6690-6484>

АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ ШТУРМОВИХ СОБАК ПІДРОЗДІЛАМИ КОРД

КОРД, або Корпус оперативно-раптові дії — це підрозділ Національної поліції, який створений у 2015 році для вирішення надзвичайних ситуацій, рівень яких є настільки високим і складним, що може перевищити можливості сил оперативного реагування чи оперативно-розшукових підрозділів.

Підрозділи КОРД здійснюють заходи щодо проведення спеціальних операцій із захоплення небезпечних злочинців; звільнення заручників; надають силову підтримку іншим підрозділам поліції, в тому числі й під час оперативно-розшукових та слідчих дій; беруть участь в антитерористичних операціях під керівництвом Антитерористичного центру СБУ.

Для вдосконалення навичок своєї роботи працівники підрозділів КОРД вивчають та систематизують вітчизняний й закордонний досвід у сфері протидії злочинності.

Завдяки закордонному досвіду у підрозділах КОРД почали віднедавна готувати для роботи службових собак за новим напрямом – штурмові собаки. Пошуково-штурмові собаки департаменту «КОРД» виконують зовсім інші завдання, ніж собаки прикордонної служби, які винюхують контрабанду чи порушників кордону. Такий напрям підготовки є потрібним для затримання можливо озброєного злочинця, у ситуаціях де може бути застосована вогнепальна зброя та для допомоги працівникам спецпідрозділу якнайшвидше спрацювати у екстремальних умовах.

Головним завдання працівників КОРДу є затримання озброєних злочинців та боротьба із тероризмом, тому зазвичай штурмових собак використовують у приміщеннях, де можуть переховуватися озброєні злочинці із вибуховими пристроями, що несуть підвищену загрозу життю.

Штурмових собак виховують із німецьких, бельгійських вівчарок та ротвейлерів. До служби собака підготовляється шляхом проходження відповідної спеціальної підготовки, так як і кінолог, за яким вона закріплюється.

У своїй діяльності в роботі з собаками підрозділ КОРД керується у наказом МВС України від 01.11.2016 № 1145 «Про затвердження Інструкції з організації діяльності кінологічних підрозділів Національної поліції України».

Під час написання доповіді важливим питанням є безпечність виконання службових завдань з урахування специфіки діяльності підрозділу КОРД.

У 4 розділі наказу МВС України від 01.11.2016 № 1145 «Про затвердження Інструкції з організації діяльності кінологічних підрозділів Національної поліції України», закріплено організацію і правила використання (застосування) службових собак у протидії злочинності та забезпеченні публічної безпеки і порядку вказані наступні положення.

Під час проведення операцій із затримання озброєної особи чи несення служби в районі проведення антитерористичної операції кінолог повинен бути в захисному куленепробивному жилеті відповідного класу захисту та шоломі.

Службового собаку залежно від обставин для захисту його життя рекомендовано одягати у спеціальний куленепробивний жилет.

Під час проведення робіт з пошуку вибухівки за допомогою спеціальних собак кінолог повинен мати засоби індивідуального

захисту (бронежилет, каска), а спеціального собаку (залежно від обставин) рекомендовано одягати у спеціальний захисний жилет.

Проаналізувавши наказ МВС України від 01.11.2016 № 1145 «Про затвердження Інструкції з організації діяльності кінологічних підрозділів Національної поліції України» є доцільним наголосити на важливості використання засобів індивідуального захисту, проведення відповідних тренувань для звикання до роботи у захисному спорядженні та співпраці з закордонними службами, які кваліфіковано підготовлені на виконання специфічних службових завдань, пов'язаних з безпекою.

Список бібліографічних посилань: 1. У Кінологічному центрі йде підготовка штурмових собак для спецпідрозділу «КОРД» URL: <https://dpsu.gov.ua/ua/news/u-kinologichnomu-centri-yde-pidgotovka-shturmovih-sobak-dlya-specpidrozdlu-kord/>. 2. Про затвердження Інструкції з організації діяльності кінологічних підрозділів Національної поліції України: Наказ МВС України від 01.11.2016 № 1145 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1544-16#Text>.

УДК 342.9

Уляна Євгенівна ЯНКОВСЬКА,

*слухач магістратури навчальної групи ФЗ-101м
факультету № 3*

*Харківського національного університету внутрішніх справ
Науковий керівник:*

Вадим Сергійович СЕЛЮКОВ,

доктор юридичних наук, доцент,

доцент кафедри поліцейської діяльності

та публічного адміністрування факультету № 3

Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6690-6484>

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ДІЯЛЬНОСТІ КІНОЛОГІЧНИХ ПІДРОЗДІЛІВ ДСНС УКРАЇНИ

Діяльність кінологічних підрозділів ДСНС регулюється наказом МВС України від 11.07.2018 №597 «Про затвердження Інструкції з організації діяльності кінологічних підрозділів ДСНС».

Державна служба України з надзвичайних ситуацій (ДСНС) — центральний орган виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики в сферах цивільного захисту, захист населення і територій від надзвичайних ситуацій та запобігання їх виникненню, ліквідацію надзвичайних ситуацій, рятувальної справи, гасіння пожеж, пожежну та техногенну безпеку, діяльність аварійно-рятувальних служб, профілактику травматизму невинного характеру, а також гідрометеорологічної діяльності.

За своєю структурою кінологічна служба ДСНС України входить до складу аварійно-рятувальних підрозділів (загонів) спеціального призначення оперативно-рятувальної служби цивільного захисту, спеціальних регіональних центрів швидкого реагування, аварійно-рятувальних загонів.

Основу типового кінологічного підрозділу складають: начальник пошуково-рятувального кінологічного відділення, 2 кінологи службового собаківництва, водій пошуково-рятувального кінологічного відділення та 4 собаки. Особовий склад поділяється на атестований і вільнонайманий.

Кінологічні підрозділи ДСНС виконують завдання з: пошуку і рятування постраждалих за допомогою пошуково-рятувальних собак у завалах зруйнованих будинків та споруд; пошуку і рятування постраждалих за допомогою пошуково-рятувальних собак у природному середовищі (у лісовій, гірській місцевостях та на відкритих територіях); пошуку і виявлення на імовірно небезпечній (підтвердженій небезпечній) території точного місцезнаходження мін та інших вибухонебезпечних предметів із використанням мінно-пошукових собак.

Кінологічні підрозділи для забезпечення своєї діяльності організовують заходи з дресирування, постійного тренування та утримання службових собак, а також їх розведення і вирощування.

Для роботи у кінологічному підрозділі ДСНС працівники, яких уперше прийнято на посади кінологів без відповідної кінологічної освіти, проходять первинну підготовку в Кінологічному центрі. Кінологи, які пройшли підготовку з кінології у навчальних закладах міністерств, інших центральних органів виконавчої влади, клубів службового собаківництва, проходять перепідготовку на базі Кінологічного центру.

Кінолог зі службою собакою в підрозділах ДСНС залучаються до проведення пошуково-рятувальних, мінно-пошукових робіт. З такими собаками займаються відповідно до спеціального курсу дресирування. Для дресирування та тренування службових собак кінологічні підрозділи забезпечуються належною навчально-

тренувальною базою, що включає майданчик для відпрацювання навичок слухняності та спритності, слідові поля, елементи зруйнованих будівель, які можуть знаходитися в декількох місцях.

Список бібліографічних посилань: 1. Про затвердження Інструкції з організації діяльності кінологічних підрозділів ДСНС: наказ МВС України від 11.07.2018 № 597 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0896-18#Text>. 2. Професіографічний аналіз діяльності кінологів-рятувальників ДСНС України: [монографія] / О.В. Тімченко, С.М. Мордюшенко, А.Г. Снісаренко. Харків: НУЦЗУ. 2014. 184 с.

ДЛЯ НОТАТОК

ДЛЯ НОТАТОК

Наукове видання

**Особливості організації
кінологічної діяльності
правоохоронних органів в Україні**

Тези доповідей учасників
науково-практичної конференції

(м. Харків, 17 листопада 2021 р.)

Відповідальні за випуск: *В. С. Селюков, С. Є. Абламський*
Комп'ютерне верстання: *К. О. Сологуб*

Формат 60x84/16. Ум. друк. арк. 13,06. Обл.-вид. арк. 11,54.
Тираж 20 пр. Зам. № 2021-10.

Видавець і виготовлювач –
Харківський національний університет внутрішніх справ,
просп. Льва Ландау, 27, м. Харків, 61080.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 3087 від
22.01.2008